
to

TRACEY LIEN

Tot ce a rămas nespus

Traducere din limba engleză şi note de

ALEXANDRU CORMOŞ

EDITURA LITERA
Bucureşti

Pentru părinții mei

1

Denny Tran murise în circumstanțe atât de violente, încât majoritatea oamenilor din Cabramatta fuseseră prea

înspăimântați ca să participe la înmormântare. Cel puțin aşa i se păruse surorii lui mai mari, Ky. Salonul de pompe funebre fusese aproape pustiu. Fratele ei în vârstă de şaptesprezece ani, mort, zăcea întins în sicriul lucios şi închis. Părinții şi câteva rude îngenuncheaseră lângă o fotografie mărită, în care Denny zâmbea larg, iar un călugăr budist intonase câteva rugăciuni, în schimbul mesei de prânz.

În afară de cei din familie, mai veniseră şi profesorii de la liceu ai lui Denny, care se îngrămădiseră laolaltă, căscând ochii, derutați de absența scaunelor şi a necrologului. La praznicul de după înmormântare, se adunaseră în pragul uşii duplexului îngust al părinților lui Denny, ținând încă în mâini florile şi scrisorile pe care le aduseseră la înmormântare (nimeni nu le spusese că familiilor vietnameze li se dădeau bani cash).

Acum se apucară să-i facă semne cu mâna lui Ky, de parcă ar fi încercat să atragă atenția unui chelner.

— Bună, Ky! spuse domnul Dickinson pe un ton prea vesel pentru o astfel de ocazie, şi cu gura parcă lățită de efortul de a-i rosti corect numele.

Îi spusese mereu „Kai”, deşi ea îl corectase în clasa a opta, pe vremea când mergea de patru ori pe săptămână la cursul lui de matematică.

— *Keeee*, îi răspunse ea cu glas scăzut, aşa cum spuneți „*chi*-ta-ră”, de exemplu.

Probabil că domnul Dickinson suferea de amnezie, căci de fiecare dată când striga catalogul, ea devenea din nou „Kai”, iar după ce-l corectase a treia oară, se dăduse bătută. Kee, Kai, ce mai conta!

— Bună ziua, îi răspunse Ky, grăbindu-se să facă un pic de loc pentru flori pe măsuța de cafea.

Simțea cum ochii profesorilor scrutau camera de zi a părinților ei, studiind tot ceea ce le era cunoscut (televizorul

Panasonic, jucăriile vechi din meniurile pentru copii de la McDonald's, aşezate deasupra VHS-ului, diploma lui Ky de absolvire a facultăţii, înrămată, fotografii cu Denny de când câştigase Premiul pentru cea mai bună performanţă şcolară patru ani la rând), precum şi tot ceea ce le era necunoscut (vechiul altar dedicat răposaţilor din familie, pe care erau aşezate fotografii alb-negru ale bunicilor decedaţi, în care aceştia nu zâmbeau, un calendar de un roşu aprins, ce atârna deasupra televizorului şi care le amintea că 1996 era Anul Şobolanului, pragul încăperii, acoperit de pantofi). Ky le recunoscu şi pe celelalte profesoare, doamnele Faulkner şi Buck, care continuau să studieze încăperea şi care le zâmbeau verişorilor mai tineri ai lui Ky. Drept răspuns, unul dintre ei se strâmbă la ele.

— Părinţii tăi sunt pe-aici? întrebă domnul Dickinson.

— Mama e la bucătărie.

Mama stătuse trează noaptea trecută, frământând aluatul pentru mai bine de o sută de chifle care aveau să fie servite la praznic. Ky o ajutase să marcheze vârfurile chiflelor cu o urmă de colorant alimentar roşu, dar se arătase sceptică faţă de nevoia de a pregăti atât de multă mâncare, fiindcă, deşi plecase de patru ani din Cabramatta, ştia cum funcţiona oraşul acela. Dacă un membru al unei familii murea de „moarte bună" – din pricina bătrâneţii, genul de sfârşit pentru care toată lumea era pregătită – asiaticii din oraş veneau însoţiţi de alţi membri ai familiilor lor şi dăruiau plicuri burduşite cu bani. Dar dacă cineva murea de „moarte rea" – datorată unui ghinion cumplit, iar moartea aceea implica în vreun fel copiii, bandele de răufăcători sau heroina – dintr-odată toţi oamenii erau ocupaţi, erau plecaţi din oraş sau nu aflaseră veştile. Chiar părinţii lui Ky avuseseră o astfel de atitudine cu alte ocazii, atunci când fusese vorba de prieteni sau de cunoştinţe, motivând că

erau prinşi cu lucrul, deşi, de fapt, fiind superstiţioşi, le fusese teamă ca nu cumva să se molipsească de ghinion.

— Nu-i acelaşi lucru! fusese răspunsul mamei după ce Ky întrebase cine avea să mănânce toată mâncarea pe care o pregăteau.

Vorbind astfel, ea refuzase să-şi privească fiica în ochi. Refuzase să accepte ideea că Denny murise de cel mai rău soi de moarte, adică de „moartea rea”, un coşmar care o lăsase fără cuvinte şi-i cufundase familia în tăcere. Refuzase să se oprească din lucru, de parcă i-ar fi fost teamă că, dacă şi-ar fi încetinit ritmul o singură clipă, adevărul ar fi ajuns-o din urmă.

Ky scăpase ostentativ ştampila pe blatul din bucătărie.

— *Cum* de nu e acelaşi lucru? întrebase ea, încercând să-i surprindă privirea mamei, încercând să convingă pe cineva din familie, pe oricine, s-o privească în ochi şi să vorbească despre fratele ei.

— Pentru că e fiul meu! răspunsese mama trântind aluatul înapoi pe blat, atât de tare încât păruse că şi trupul ei avea să se prăbuşească.

Ky se abţinuse să mai spună altceva. Îşi muşcase limba, iar în minte începuseră să-i roiască tot soiul de gânduri. Despre vecinii care nu veniseră la înmormântare. Despre colegii de muncă ai părinţilor ei – care de obicei se aşteptau să primească invitaţii de nuntă din partea unor oameni pe care nu-i cunoşteau mai deloc – şi care acum, ce să vezi, fuseseră prea ocupaţi ca să treacă pe la ei şi să-şi prezinte condoleanţele. Despre cum toţi aceştia jucau împreună *mah-jongg* în timp ce mâncau alune fierte şi bârfeau despre băiatul bun, despre băiatul isteţ, despre băiatul cumplit de ghinionist care se aflase în locul nepotrivit la momentul nepotrivit. Îi văzuse cu ochii minţii cum clătinau din capete în timp ce spuneau că lumea nu mai era ce fusese pe vremuri, că oamenii deveniseră nemiloşi, că norocul era de-a

dreptul imprevizibil în Cabramatta, într-o țară atât de năucitoare precum Australia. Iar Ky se înfuriase, încleştându-şi fălcile şi strângând din dinți în timp ce se gândea la ce ar fi putut spune oamenii despre fratele ei, fiindcă nici unul n-avea habar de nimic! Ghinionul n-avea sens, era expresia unei atitudini defetiste. Ghinionul însemna să ridici din umeri înainte ca măcar să încerci să faci ceva – era o notă de subsol, ceva ce li se întâmpla *altor* oameni. Toate acele gânduri despre ghinion o făcuseră pe Ky să-şi dorească să-şi descleştеze fălcile şi să zbiere la vecinii ei absenți. Dar ştia că n-ar fi putut scoate nici un sunet chiar dacă ar fi încercat. Putea doar să viseze; n-ar fi putut să se facă auzită niciodată.

Mama spusese din nou că oamenii aveau să vină, vorbind astfel în timp ce apăsa, apuca şi răsucea aluatul cu mâinile ei mari, de parcă dragostea pe care le-o purta copiilor ar fi fost măsurată în sudoare şi efort – câtă mâncare gătea, cât de pufoase erau chiflele după ce se coceau. Aveau să vină de dragul fiului ei, repetase ea, şi ar fi fost cumplit de stânjenitor să nu aibă suficientă mâncare la praznic, iar familia nu putea îndura să fie făcută şi mai mult de ruşine.

Ky voia ca mama ei să aibă dreptate. Denny merita un alai de înmormântare. Mai mult de-atât, merita ca acolo să fie prezenți toți oamenii pe care el i-ar fi întâlnit dacă viața nu i-ar fi fost curmată atât de repede. În zilele de dinaintea înmormântării, Ky se trezise visând cu ochii deschişi la sute, ba nu, la mii de oameni care să vină în pelerinaj la Cabramatta în cinstea lui Denny. În închipuirea ei, aceştia se călcau în picioare pe aleea casei părinteşti, se revărsau pe trotuar, umpleau străzile vecine şi strigau în gura mare cât de mult îşi doreau să-l fi cunoscut. Dar chiar dacă ea era cea care făurea acele vise, ele îi scăpau de sub control. Astfel, mintea ei o lăsa pe Minnie – pe care n-o mai văzuse de ani de zile, de când avusese cu ea cea mai urâtă ceartă

din întreaga-i viaţă – să apară şi să mute atenţia asupra ei, a lui Ky. Pelerinii închipuiţi se întorceau cu toţii către Ky, voind să afle unde fusese aceasta, de ce, la urma urmei, ea nu-i stătuse alături lui Denny, cum de putuse să fie atât de egoistă încât să-şi abandoneze cu totul fratele mai mic. În acele vise, Ky încremenea, cu limba umflată şi devenită neputincioasă în gura uscată, până când se forţa să revină la realitate.

Iar acum, în camera de zi, domnul Dickinson o fixă cu privirea pe Ky, aşteptând ca ea să-l conducă la bucătărie. La rândul ei, Ky îl privi ţintă în ochi. De obicei, ştia ce trebuia să facă, ce se cuvenea din punct de vedere social, doar că trecea greu la fapte. Uneori avea impresia că se uita la televizor, nu că trăia în propriul corp. Iar în clipa de faţă, gândul că trebuia să le traducă părinţilor ei condoleanţele domnului Dickinson – ca să nu mai vorbim de discuţia stânjenitoare şi bombastică ce avea să urmeze – o făcea să-şi dorească să se scuze, s-o tulească afară din casă, s-o apuce pe stradă în orice direcţie, depăşind viteza sunetului şi, în cele din urmă, să-şi iasă din propria piele.

— Sunt ocupaţi acum, spuse Ky, fără să mintă cu totul.

Mama ei încă era cuprinsă de febra gătitului. Ultima oară când Ky îşi văzuse tatăl, cu aproximativ treizeci de minute în urmă, el era îmbrăcat în pantaloni negri, sobri, şi într-o cămaşă albă, costumaţie foarte asemănătoare cu cea pe care o purta de regulă la slujba lui de funcţionar bancar, şi era întins pe salteaua dublă a lui Denny.

— În plus, nu vorbesc prea bine engleză.

— Tot aş dori să...

— Poftim, luaţi nişte mâncare, spuse Ky. Mamei i-a luat o groază de timp să gătească, aşa că s-ar bucura dacă aţi mânca din ce-a pregătit.

Îngrămădi pentru profesori chifle şi tăieţei pe farfurii de carton şi începu să asude atât de puternic la subraţ, încât

simți cum acesta începu să-i scârțâie pe sub cămaşa albă, iar ochelarii fără rame prinseră să-i alunece de pe podul lat al nasului. Familia ei avea rareori musafiri, iar dintre toți, oaspeții albi, cu excepția doamnei de la Avon, erau cei mai rari. Ky îşi amintea de o singură altă ocazie în care îi vizitase un alb: pe când avea opt ani, Denny se împrietenise cu un băiat roşcat şi pistruiat, care venise o dată la ei ca să joace G.I. Joe. Mama lui Ky, care n-avea încredere în albi fiindcă era convinsă că ei ar fi putut să fure din casă, îl obligase pe băiat să stea afară. Denny şi prietenul lui se jucaseră în pragul uşii, Denny – în casă, iar băiatul alb – afară. Ky, care la vremea aceea avea treisprezece ani, îi spusese mamei ei că era destul de sigură că aşa ceva nu era normal, şi că, deşi ea, una, n-avea prieteni albi, putea să jure că Pistruiatul nu era un pungaş.

— Nu pare să-i deranjeze! îi răspunsese mama ei, scoțând capul pe uşa bucătăriei ca să-i supravegheze pe cei doi băieți care se jucau de-a războiul cu soldățeii lor de plastic.

Dar pesemne că Pistruiatul îi povestise mamei lui cele întâmplate, iar aceasta se supărase, fiindcă el nu mai călcase niciodată pe-acolo.

Minnie, care pe vremea aceea îşi făcea veacul acasă la Ky în fiecare zi după şcoală, spusese că mama acesteia ştia ea ce ştia.

— Albii *sunt* hoți! afirmase ea, făcând baloane uriaşe de gumă de mestecat Hubba Bubba cu gust de struguri. Căpitanul Cook! Cristofor Columb! *Francezii!* Pe bune, dragă, albinoşii sunt adevărați hoți!

— Ce tot îndrugi? întrebase Ky.

Minnie îşi trăsese o palmă peste frunte, teatral, şi-şi dăduse ochii peste cap cât putuse de mult.

— O, Doamne, Ky, ți-au furat şi mințile!

— Ce să-mi fure?

— Maică-ta nu-i nebună, dragă..., răspunsese Minnie, mimând cu degetul cum trăgea piedica unui pistol, ...e deşteaptă!

Deşi pe Ky o irita faptul că Minnie părea să-i ia mereu partea maică-sii, în secret îi era recunoscătoare pentru cât de firesc se simţea în compania ei. Mai târziu, atunci când Ky le povestise despre părinţi prietenilor ei albi de la facultate, aceştia nu încercaseră deloc s-o liniştească spunându-i că familia ei era la fel ca toate celelalte familii de refugiaţi, că valorile şi faptele lor erau complet obişnuite pentru nişte imigranţi din Vietnam. În schimb, îi spuseseră că mama ei părea să fi fost paranoică şi că i-ar fi prins bine să stea de vorbă cu un psiholog. Iar de fiecare dată când Ky voia să-şi revizuiască părerile în lumina judecăţilor emise de aceştia, ea îşi aducea aminte că orice confidenţă despre întâmplările prin care trecuse familia ei era un soi de trădare, un mod de a-şi denigra părinţii în faţa străinilor, o cale de a-i invita pe aceştia din urmă – care habar n-aveau prin ce trecuseră părinţii ei, sau cât de mult îşi iubeau copiii, sau că vietnamezii pur şi simplu făceau lucrurile altfel – să râdă *de* ea, nu *alături* de ea. Acelea erau clipele în care Minnie îi lipsea cel mai mult.

— Ia spune, cât timp rămâi aici? întrebă domnul Dickinson, răsucind cu furculiţa de plastic o grămăjoară de tăiţei, de parcă aceştia ar fi fost spaghete.

Privirea i se plimba tot timpul între chipul lui Ky şi televizorul din spatele ei, unde prezentatorul de ştiri arăta un grafic al găurii din stratul de ozon, aflate în continuă creştere.

— Puteţi să repetaţi, vă rog? îi ceru Ky, revenindu-şi brusc din reverie.

— Se vorbeşte despre cât de mare era gaura aceea în anii ’80, spuse domnul Dickinson ridicându-şi bărbia în faţa

ecranului. Nu-mi vine să cred că am ajuns în anii ’90 şi cei în drept tot nu şi-au dat seama cum să rezolve problema!

Ky se întoarse cu faţa la ecran, unde prezentatorul de ştiri trecuse la subiectul sezonului incendiilor de vegetaţie.

— Ăăă..., da, răspunse ea şi se îndreptă de spate, fiindcă nu ştia ce altceva să facă.

— În fine, te întrebasem cât timp rămâi aici, spuse domnul Dickinson dregându-şi glasul după ultima îmbucătură de tăiţei şi concentrându-şi din nou atenţia asupra lui Ky.

Astfel, Ky află cu surprindere că domnul Dickinson ştia că ea nu mai locuia la Sydney. Dar fireşte că Denny le spusese profesorilor; rămăsese uluit că sora lui se mutase la Melbourne ca să facă studii universitare, că-şi făcea stagiul de practică la *Herald Sun*, că-şi publicase primele articole. Chiar o întrebase dacă ar fi putut să locuiască împreună cu ea măcar pentru puţină vreme, ca să afle cum era viaţa dincolo de Cabramatta. Ea îi răspunsese că puteau să discute despre asta următoarea dată când avea să vină acasă. Nu se aşteptase ca acea dată să însemne zilele priveghiului şi înmormântării lui.

— Mi-am luat liber o săptămână, dar mi s-a spus de la serviciu că pot să stau mai mult, dacă e nevoie.

— Sunt convinsă că părinţii tăi se bucură că te-ai întors, spuse doamna Buck.

Părul ei avea aceeaşi culoare blond roşcat pe care şi-o amintea Ky, dar pistruii păreau să-şi fi unit forţele de-a lungul anilor, formând insule mari, de un maroniu deschis, ce contrastau cu albul lăptos al tenului ei.

— Sunt pur şi simplu incapabilă să-mi închipui cum e să treci prin tragedia asta! E atât de... devastator. Desigur că părinţii tăi apreciază enorm faptul că ai venit acasă.

Doamna Faulkner dădu din cap în semn de încuviinţare, dar îşi ţinu buzele strânse, iar în coada ochilor ei injectaţi i se strânseră lacrimi.

Dintr-odată, Ky îşi dădu seama de cât de uscaţi îi erau ochii. Nu plânsese la înmormântare. Nu plânseseră nici părinţii ei.

„Ştii la ce se gândesc, nu?", spuse o voce din capul lui Ky.

De când se întorsese la Cabramatta, ceva din atmosfera locului i-o aducea pe Minnie în fiecare gând şi discuţie. Nu-şi putea aminti Cabramatta fără Minnie, iar vocea prietenei îi tot venea în minte atunci când se aştepta mai puţin.

„Ei sunt de părere că nu-ţi pasă!"

„Nu-i adevărat!" îşi spuse Ky.

„Ba da! Au impresia că eşti o asiatică stoică, una cu inimă de piatră, şi că te ghidezi după principiile lui Confucius."

„Ce tot spui aco...!"

„Ştii tu, vorba aia a lui Con-fu-cius, numai beebeeluşii se smiorcăie!"

Ky îşi dori cu disperare să le spună profesorilor să nu cumva să creadă că, doar fiindcă nu plângeau, ei şi părinţilor nu le păsa. Existau, de fapt, atâtea semne că le păsa, atât de multe moduri prin care arătau că erau îndureraţi. Ceaţa care se aşternuse pe ochii mamei din clipa în care aflase vestea că Denny murise, ceaţă care nu se mai risipise de atunci; tăcerea tatei, nu pentru că el nu-şi dorea să vorbească, ci pentru că nu-şi mai găsea cuvintele. Iar în ceea ce o privea pe ea, faptul că asuda încontinuu, că visa cu ochii deschişi, fără nici un folos, şi că purta discuţii imaginare cu prieteni care nici măcar nu se aflau de faţă – toate astea nu erau altceva decât semne ale durerii pe care o simţea. Familiei Tran îi păsa. Doar că rămăsese pustiită.

„N-a întrebat nimeni!"

„Poftim?"

„Ştii ce, Ky, nu trebuie să le explici nimic profilor ăstora! N-au întrebat şi nu e treaba lor."

„Dar..."

„Haide, gata!"

— Şi ce urmează mai departe? întrebă domnul Dickinson, continuând să-şi răsucească furculiţa, cu un aer absent.

— Nu ştiu dacă mai urmează ceva după praznic, răspunse Ky, care în cele din urmă se întorsese la realitate şi se hotărâse să răspundă la întrebări reale.

— Ai mai... aflat ceva? întrebă el, aruncându-le pe furiş câte o privire doamnelor Faulkner şi Buck. Despre ce s-a întâmplat?

Ky observă că doamna Buck îşi mută greutatea de pe un picior pe celălalt; doamna Faulkner îşi muşcă buza de jos şi se uită lung la porţia ei de tăiţei. Nici unul dintre profesori n-o privi în ochi pe Ky.

Faptele, pe care Ky le aflase din ceea ce-i povestiseră părinţii ei, erau neclare, iar amintirea lor o înfiora şi continua s-o scalde în sudori reci. Aflase de la mama ei că Denny se dusese la Lucky 8, un restaurant cu specific pescăresc, după ce participase la banchetul tradiţional de clasa a douăsprezecea, din decembrie. Fusese prima şi singura oară când părinţii îl lăsaseră pe Denny să iasă noaptea în oraş cu prietenii – drept recompensă pentru rezultatele lui bune la învăţătură – asta, după ce el îi implorase luni în şir pe părinţi şi după ce Eddie Ho, cel mai bun prieten al lui, îi asigurase că el şi Denny îşi doreau doar un pretext ca să prelungească o seară în care erau îmbrăcaţi elegant. Denny o convinsese până şi pe Ky să-i susţină cauza.

— Haide, mamă! îi spusese Ky la telefon, cu câteva săptămâni înainte de banchet. E vorba de Lucky 8! Oamenii îşi ţin nunţile acolo. Şi, în plus, până şi *eu* m-am dus la petrecerea de după banchetul clasei mele!

— Te-ai dus?

Ky se oprise şi încercase să-şi amintească dacă, de fapt, îi spusese maică-sii de petrecerea la care se dusese cu atâţia ani în urmă.

— Da, răspunsese ea, încrucişându-şi degetele ca să-i poarte noroc. O să fie bine! Denny e aproape adult, e un băiat bun, care n-a intrat niciodată în belele. Şi, mai mult decât atât, e vorba de Lucky 8!

— Dar Cabramatta s-a schimbat de când te-ai mutat, îi spusese mama ei în vietnameză. Nu mai e la fel. Oamenii nu mai sunt aşa cum îi ţii tu minte, sunt...

— Nu-ţi mai face atâtea griji şi lasă-l să meargă! Dacă-l sufoci tot timpul, n-o să se maturizeze niciodată.

Ky aflase de la tatăl ei că banchetul nu fusese deloc ieşit din comun. Denny câştigase titlul de „Cel Mai Probabil Să Reuşească”, care venise la pachet cu o banderolă pe care băiatul şi-o vârâse în buzunarul de la piept al unui costum împrumutat. Avusese la el un aparat foto de unică folosinţă, cu care se fotografiase alături de prieteni, de profesorii de la Liceul Cabramatta şi de cina prea uscată pe care o luaseră la clubul RSL. Pe urmă merseseră pe jos către Lucky 8, un restaurant cunoscut pentru faptul că avea cântăreţi de nuntă chiar şi atunci când nu se ţineau nunţi; un restaurant care avea şase acvarii pline cu peşti vii, homari şi crabi King; un restaurant rezervat sărbătoririlor, speranţei şi noilor începuturi.

Din ce spuneau atât mama, *cât şi* tatăl ei, ceea ce urmase fusese ghinion pur. Nu acel gen de ghinion oarecare, ca atunci când te loveşti la degetele de la picioare sau când ţi se fură capacele de la roţile maşinii, ci genul de ghinion care planează deasupra acoperişurilor, în căutarea unei familii asupra căreia să arunce un blestem sau a unui copil pe care să-l fure. Ky îşi întrebase părinţii ce le spusese poliţia, însă ei, în loc să-i zică ce altceva mai ştiau, se mulţumiseră să clatine din cap, cu ochii umflaţi şi injectaţi, murmurând:

„Ghinion, ghinion...”

Ky voise să urle la ei, însă atunci când deschisese gura... tăcere.

— Nu ştiu, răspunse Ky acum, privindu-l până la urmă în ochi pe domnul Dickinson. De când a avut loc incidentul, n-am mai aflat nimic altceva de la poliție.

— Păi, spuse domnul Dickinson, oprindu-se din învârtitul furculiței de plastic, să ne spui dacă putem ajuta cu ceva, cu orice!

„Un rahat!" răsună vocea lui Minnie în capul lui Ky.

— Mersi, răspunse Ky peste vocea imaginară care trăncănea în continuare pe fundal.

În timp ce mesteca, domnul Dickinson dădu din cap în semn de încuviințare. Doamna Buck îşi puse o mână pe umărul ei; Ky făcu un efort supraomenesc ca să nu se ferească. Doamna Faulkner părea că mai avea puțin şi începea să plângă.

Minnie continuă, fără s-o audă nimeni în afară de Ky:

„Dar să-ți spun ceva: Ky, din postura de Soră Mare Cumsecade, n-o să stea cu mâinile-n sân! O să se ocupe ea, nu-i aşa, Ky? Şi astfel o să-şi răscumpere greşeala de a-l fi lăsat pe fratele ei la greu! O să ia atitudine pentru prima oară în viața ei amărâtă şi penibilă, în care n-a făcut nimic altceva decât să respecte regulile şi să fie cuviincioasă! Pentru că polițaii ăia imbecili n-o să facă nimic, la naiba! Fiindcă o să spună că suntem nişte refugiați care au probleme specifice refugiaților şi n-o să ne bage în seamă! Pentru că, dacă nu putem să luăm atitudine atunci când unul dintre noi e omorât în bătaie, atunci ce naiba avem?! Pentru că, pentru că, pentru că!"

Atunci când părinții o sunaseră pe Ky ca să-i spună ca Denny fusese omorât în bătaie la Lucky 8, ea nu răspunsese fiindcă nu era acasă. Încercaseră să dea de ea la serviciu, dar n-o găsiseră. Tocmai atunci era presată de un termen-limită – primise sarcina să scrie despre un cuplu care locuia în maşină şi care tocmai câştigase la loterie. Părinții îi

lăsaseră un mesaj la recepția redacției, dar Ky nu-l primise pentru că Becca Smith, recepționera, nu le putuse înțelege puternicul accent vietnamez.

— Cred că te-a sunat un bărbat chinez, spusese ea. Mi-a lăsat un număr de telefon, dar, sincer vorbind, n-am prea înțeles ce-a spus, aşa că nu l-am notat.

— Bine, mulțumesc!

Ky privise împrejur, sperând să le fi auzit cineva discuția şi s-o fi înțeles, cineva care s-o asigure că interacțiunea cu Becca Smith, la fel ca multe altele de dinainte, fusese cu adevărat descurajantă şi că reacția ei, a lui Ky – un simțământ de nesiguranță, de parcă cineva tocmai îi trăsese un şut în spătarul scaunului – fusese atât firească, cât şi potrivită, mai mult decât potrivită, poate chiar prea ponderată. Nu surprinsese privirea nimănui. Toate cele spuse rămăseseră între ea şi recepționera care era mereu cu capul în nori.

— În cazul ăsta, cred că o să-mi verific agenda de telefon, o să caut după cuvintele „bărbat chinez” şi o să-l sun eu înapoi.

— Perfect! Spor! spusese Becca Smith, bătând darabana cu unghiile ei false în peretele de plastic care separa biroul lui Ky, după care îi aruncase colegei un zâmbet rigid, de parcă îi simțise ironia, dar n-o pricepuse pe deplin.

Ky nu ascultase numaidecât nici unul dintre mesajele lăsate de părinții ei la telefon. Credea că o întrebaseră ceva ridicol, ca întotdeauna: Denny voia să meargă în tabără – oare ar fi fost în siguranță? Denny voia să se lase de fizică în clasa a unsprezecea – oare mai putea să devină medic? Denny trebuia să călătorească pentru un turneu de dezbateri – oare era neapărat necesar? Nu cumva adolescenții inventau astfel de pretexte şi, în schimb, se drogau?

Atunci când venea vorba de Denny, care era cu cinci ani mai mic decât Ky, era ca şi cum mama şi tatăl celor doi îşi pierduseră capacitatea de a fi părinți, ca şi cum uitaseră că o mai făcuseră o dată, ca şi cum intrau în panică fiindcă trebuia s-o facă din nou. Familia Tran se ținea cu dinții de tradițiile vechii patrii şi de credința că băieții erau mai de preț decât fetele. La urma urmei, băieții duceau mai departe numele familiei şi, de regulă, ei erau cei care aduceau bani în casă. Chiar şi cele mai bune fete se măritau până la urmă, intrând în familia altcuiva. Ky bănuia că părinții ei simțiseră că naşterea unui fiu le dăduse o a doua şansă. Denny se născuse în Australia, după ce familia se stabilise la Cabramatta. Ky fusese prima lor încercare, adusă din Vietnam, învățată să meargă la baie într-o tabără de refugiați din Malaysia şi apoi trimisă, de la grădiniță până în clasa a doua, la cursuri de engleză. Părinții se îndoiseră în privința şanselor ei de succes, având impresia că fata le semăna prea mult. Însă Denny reprezentase o ocazie nealterată, una în cazul căreia nu era nevoie să facă multe compromisuri, fapt pentru care, din cât înțelegea Ky, mama şi tata îl tratau pe băiat cu foarte multă grijă, incapabili să ia decizii fără să-şi facă griji că aveau să pună în pericol viitorul singurului lor fiu.

După ce Denny se născuse, sora lui mai mare îi purtase pică, dar Ky îşi aducea aminte de clipa în care i se înmuiase inima. Avea şase ani pe vremea aceea, iar Denny încă purta scutec şi stătea pe vine alături de ea, care tocmai colora steagurile țărilor participante la Olimpiada de Vară de la Moscova, din 1980. Îl avertizase pe Denny să nu pună mâna pe creioanele ei colorate şi să nu-i atingă temele cu degetele lui lipicioase. Aşa că micuțul se aşezase lângă ea, sprijinindu-şi coatele pe genunchi şi ținându-şi bărbia durdulie în palme. O privise tăcut; în camera de zi nu se auzea decât scârțâitul creionului pe hârtie, când dintr-odată

se auzise sunetul greţos şi umed al unui mare pârţ. Ky îşi întorsese iute capul de la temă şi îl zărise pe Denny, care deschisese gura şi căscase ochii. Înainte să apuce să-l certe fiindcă era un ţânc mare şi prost, care făcuse pe el, băieţelul spusese, pe acelaşi ton pe care-l foloseau oamenii din reclama pentru soluţia Ajax de curăţat de geamuri:

„O, nu!”

În clipa aceea, ceva dinlăuntrul lui Ky – zidul pe care-l ridicase ca să nu-şi placă fratele mai mic, atât de iubit de părinţi – se prăbuşise. Râsese şi râsese fără să se poată opri, până când începuseră s-o doară muşchii abdominali şi simţise că se sufoca. Iar apoi Denny începuse şi el să hohotească de râs, rostogolindu-se pe jos şi strivind cu fundul rahatul umed, iar mirosul se împrăştiase din scutec şi-i făcuse greaţă lui Ky. Dar ea tot nu se oprise din râs şi, deşi putea să jure că rahatul acela mirosea atât de rău încât îi simţea gustul, nu era în stare să închidă gura, fiindcă trebuia să râdă în continuare.

Iar de curând, după ce se întorsese în apartamentul ei din Melbourne şi lăsase pe masă pizza şi cele şase doze de bere Tooheys New – pe care şi le cumpărase fiindcă voia să se antreneze să ajungă ca şi colegii ei, care nu se înroşeau ca racii după două duşti –, Ky îşi ascultase toate mesajele vocale.

În primele trei, tatăl ei, care îi vorbea doar în vietnameză, îi ceruse să-l sune cât de repede putea, fiindcă trebuia să-i spună ceva urgent. În cel de al patrulea, îi spusese că Denny păţise ceva. În cel de al cincilea, că Denny fusese omorât, că acum se ocupau de înmormântare şi că ea trebuia să se urce în primul avion şi să se întoarcă acasă de urgenţă. Vocea lui nu se frânsese; nu-l podidise plânsul. Ky ascultase mesajele de la început şi o făcuse de atâtea ori, încât cuvintele îşi pierduseră sensul. Se întrebase dacă mai pricepea vietnameza, sau dacă o uitase până într-atât încât

să fi înțeles pur şi simplu greşit. Poate că prin „omorât” tatăl ei voise, de fapt, să spună: „Denny a absolvit mai repede fiindcă e foarte isteț! Tu de ce nu eşti la fel de isteață ca fratele tău mai mic?”

Apoi Ky luase în calcul posibilitatea ca nişte colegi să fi încercat să-i terorizeze fratele la şcoală. Poate că părinții ei erau îngrijorați şi o chemau la Cabramatta ca să-i ia apărarea lui Denny, ca să-i plesnească sau să-i pocnească pe bătăuşi, ca să ceară ca şcoala să-şi protejeze cel mai strălucit elev.

— Cum de *nu* mănânci bătaie? îl întrebase Ky pe Denny cu un an mai devreme, după ce el luase din nou premiul întâi la toate materiile, în afară de educație fizică.

Ky venise acasă în acel weekend, fiindcă sărbătoreau *Tết*[1]. Mama îi pusese pe ea şi pe Denny să spele geamurile de la parter, astfel încât casa lor să strălucească de curățenie în cinstea sărbătorii.

— Nu cred că în zilele noastre oamenii mai iau bătaie fiindcă sunt tocilari, răspunsese el.

— Ei, ce să-ți spun!

— Păi, *tu* n-ai luat bătaie pe vremea când erai la şcoală!

— Asta-i altceva, spusese Ky în timp ce curăța urmele uscate pe care le lăsaseră insectele pe geam.

— De ce?

„Minnie!” îşi dorise ea să spună.

În clasa a doua, câteva fete albe se trăgeau de cozile ochilor ori de câte ori treceau pe lângă Ky, iar Minnie amenințase că avea s-o radă în cap pe şefa acelui grup. Timp de o lună, de fiecare dată când le vedea pe acele blondine la cantină sau în curtea şcolii, Minnie mimase

---

[1] Tết Nguyên Đán, Festivalul Primăverii, Anul Nou Lunar sau Anul Nou Lunar Vietnamez, una dintre cele mai mari sărbători din cultura vietnameză.

gesturile cuiva care s-ar fi ras pe cap. O dată chiar mimase că-şi rădea sprâncenele şi o făcuse să plângă pe blondina-şefă. Asta făcea Minnie la opt ani. Până când ea şi Ky ajunseseră la liceu, Minnie fusese mereu un semn NU DERANJAŢI ambulant, care o ferise pe Ky să fie trasă de păr, să i se pună piedică sau să i se scuipe pe scaun.

— Habar n-am, răspunsese Ky. Cred că pur şi simplu nu le stăteam oamenilor în cale.

— Nici eu nu le stau, spusese Denny, dându-şi jos perechea de ochelari fără rame.

Alesese o pereche asemănătoare cu cea a lui Ky, fiindcă o auzise pe sora lui spunând că ochelarii fără rame erau sofisticaţi şi-i făceau pe oameni să pară mai maturi. Lui Ky i se părea că-l făcea să semene cu un copil deghizat în contabil. El îşi ţinuse ochelarii de braţe şi încercase să şteargă lentilele.

— Pur şi simplu, eu nu le fac altora în ciudă.

— Adică?

— Păi..., spusese Denny, ridicându-şi ochelarii în lumină, văzând că erau mai murdari decât înainte şi strâmbându-se, ...alţi tocilari chiar iau bătaie, dar nu din cauză că tocesc, ci fiindcă îşi dau silinţa să-i facă pe toţi ceilalţi să pară proşti!

Ky simţise un fior pe şira spinării. Ştia că Denny n-o învinuia – nu-i stătea în fire – dar că ar fi putut foarte bine s-o facă.

— E o dovadă de maturitate din partea ta, spusese ea, înghiţind în sec. În altă ordine de idei, lentilele arată scârbos! comentase, făcând un semn cu capul către ochelarii mânjiţi ai lui Denny.

— Ştiu! Credeam că soluţia de curăţat geamuri o să ajute...

În apartamentul ei din Melbourne, Ky strânsese la piept robotul telefonic, fără să mai aibă îndoieli cu privire la cât de bine înţelegea ea vietnameza. Îşi sunase tatăl şi îl asaltase

cu întrebări: Ce se întâmplase? Cum se întâmplase? Cine fusese cu Denny? Ce ştiau cei care fuseseră? Tatăl ei se mulţumise să-i spună să vină acasă – puteau să vorbească mai târziu despre toate astea. O vreme, stătuse încremenită locului, iar brânza de pe pizza se întărise. Atunci când aceasta începuse să semene mai mult cu un disc de plastic decât cu un fel de mâncare, o aruncase. Dintr-odată, simţise că îi venise cheful să se apuce de curăţenie. Pescuise lenjeria de corp din coşul de rufe murdare, umpluse chiuveta de la baie cu apă şi detergent şi-şi înmuiase hainele, agitându-şi mâinile pe sub apă ca să facă bule. Îşi dăduse jos ochelarii fără rame – cei pe care şi-i cumpărase fiindcă crezuse că aveau să-i dea un aer matur, de persoană demnă de luat în serios – şi-i ştersese cu şerveţele umede, impregnate cu alcool. Trebuia să facă şi duş. Stând goală în cadă, cu apa lovindu-i spinarea, fusese copleşită de nevoia să frece cada. Se lăsase pe vine, cu un burete în mână, şi acoperise cada şi faianţa cu soluţie de curăţat, după care îşi folosise braţele ca pe nişte extensii ale capului de duş: apa îi cădea pe umeri, i se scurgea pe braţe şi-i picura de pe degete în direcţiile către care îşi îndrepta mâinile.

Mama ei o învăţase să purifice aerul cu ajutorul aburului emanat de nişte apă fierbinte în care se turnase oţet. Însă nu-i explicase cum anume să facă asta, iar Ky, în consecinţă, turnase un litru de oţet în ceainic, pornise focul la maşina de gătit şi aşteptase ca oţetul să dea în clocot. Pe măsură ce apartamentul se îmbâcsise cu miros de picioare asudate, ea simţise deopotrivă că i se tăia respiraţia şi că i se întorcea stomacul pe dos. Avea atât de multe de spus – lui Denny, părinţilor, oricui ar fi vrut să asculte! Scuze, explicaţii, observaţii dureroase despre care ştia că ar fi dat la iveală munţi de adevăruri. Cuvintele din mintea ei se grăbiseră să se înşire în propoziţii şi fraze, dar apoi, sub presiunea panicii, se risipiseră din nou. Iar atunci când Ky

îşi dorise cu disperare să le rostească, ea descoperise că nu putea decât să icnească. De fiecare dată când deschidea gura, simțea din nou şi din nou ba că trăgea prea mult aer în piept, ba că se sufoca. Încetul cu încetul, încăperea se întunecase, Ky nu mai auzise nimic şi rămăsese doar ea, singură, plângând, iar suspinele pe care le scotea i se păruseră străine, înăbuşite de aerul acru, plin de aburi.

2

Nimeni din familia Tran n-avea voie să doarmă mai mult de ora opt dimineața. Chiar şi duminica, biata Ky era trezită brusc de emisiunile TV vietnameze la care se uita tatăl ei – cele mai noi episoade din *Parisul noaptea*, înregistrat pe casete VHS, în care se auzeau melodiile morocănoase ale lui Khanh Ly, pline de dorul după Saigonul de dinainte de război. Sau o trezea mama, care, cu mânerul pământufului de praf, lovea clanța uşii camerei ei, pe vremea când Ky încă locuia împreună cu părinții.

La o zi după înmormântarea lui Denny, casa familiei Tran era cufundată în tăcere. Ky se uită la ceas: opt şi jumătate dimineața. De afară se auzeau zgomotul traficului şi trilurile coțofenelor. Pagerul nu-i afişă nici un mesaj de la serviciu; aproape că sări din pat, speriată că micul aparat se defectase, împiedicând-o să afle ce anume avea de lucrat pe ziua aceea. Doar după ce-şi puse una dintre şosete, îşi aminti că-şi luase liber toată săptămâna. Şi pe urmă îşi aminti şi de ce.

Se trânti înapoi în pat şi se uită prin camera ce rămăsese neschimbată de când plecase ea de acolo: pereţii acoperiţi cu postere cu *Edward Mâini-de-foarfece* şi Boyz II Men, cerceii autocolanţi pe care-i lipise pe geam, păpuşa la mâna a doua, aşezată pe comodă. Păpuşa aceea fusese cumpărată de la St. Vinnie, pe vremea când Ky avea opt ani. Mama ei, foarte speriată de posibilitatea ca jucăriile la mâna a doua să cauzeze boli de piele, o înmuiase în clor. Astfel, păpuşa cu pielea bej şi cu părul castaniu fusese transformată într-una albinoasă. Ky îi redesenase trăsăturile cu un marker permanent şi-i colorase părul cu carioci portocalii şi roz. O luase cu ea la şcoală, fiindcă aşa făceau blondinele, şi anunţase dinainte că păpuşa arăta aşa fiindcă era posedată, fiindcă era diabolică, iar asta o făcea să fie mai cool decât jucăriile obişnuite. Fetelor simpatizate de toată lumea, cărora mamele lor le prindeau părul în cozi de cal în vârful capului, pentru ca şuviţele blonde să le ţâşnească din creştete precum jeturile unor fântâni arteziene, nu li se păruse că păpuşa ar fi fost mai cool, însă se lăsaseră păcălite de afirmaţia că ar fi fost malefică. În pauza de masă, o făceau pe Ky să alerge după ele, cu păpuşa în mână. Ori de câte ori se apropia Ky, ele ţipau, speriate de-adevăratelea. Minnie, care devenise deja cea mai bună prietenă a lui Ky, refuzase să ia parte la joacă, alegând în schimb să se întindă pe băncile reci de fier de pe terenul de joacă şi să privească, absentă, arborii de cauciuc de deasupra ei, în timp ce-şi curăţa praful de sub unghii.

Ky tocmai se întorcea de la fugărirea blondinelor, iar Minnie se îndreptase de spate şi spusese, ridicându-şi nasul:

— Eşti ridicolă ori de câte ori faci asta!

— Nu-i adevărat!

— Ba da.

— Îţi jur că nu-i aşa!

— *Literalmente* te străduieşti prea mult să te împrieteneşti cu ele, iar asta te face ridicolă!

— Şi ce?

— Păi, ele nici măcar nu vor să se împrietenească. Nu cu tine!

— Ție doar ți-e ciudă că nu ai o păpuşă ca a mea, îi răspunsese Ky.

Şi credea că avea dreptate – mama lui Minnie nu-i cumpăra niciodată nimic fiicei sale, nici măcar la mâna a doua, nici măcar în condițiile în care toate fetele, chiar şi cele sărace, aveau o păpuşă. Dar Ky bănuia că, pe de altă parte, Minnie avea dreptate, fiindcă nu era nici o scofală să te joci cu acele fete pe care le plăceau toți ceilalți copii. Ele râdeau, țipau şi o strigau pe Ky atunci când se apropia de ele – semn că toată lumea se distra. Însă pe măsură ce ea ajungea, încetul cu încetul, la capătul puterilor, cu brațele şi cu picioarele epuizate de efort, cu părul lipit de fața asudată şi cu păpuşa bălăbănindu-se în aer, simțea încontinuu că era gata să izbucnească în plâns.

— Nu mi-e ciudă, îi răspunsese Minnie, încrucişându-şi brațele pe piept.

— Atunci, de ce te comporți atât de *ciudat*? i-o întorsese Ky, imitându-i gestul.

— Nu ți se pare nedrept că tu trebuie să fii monstrul de fiecare dată? De ce nu pot fi ele monstrul? De ce trebuie ca tu să alergi mereu după ele?

— Ăăă... pentru că păpuşa mea e diabolică?

— Dar *nu* e! Tu ai inventat asta. Şi te făceau să alergi după ele şi înainte să ai păpuşa aia tâmpită!

— Nu e tâmpită! o contrazisese Ky.

Îşi strânsese păpuşa mai tare, făcând asta din indignare, dar şi din pricină că vorbele lui Minnie trezeau în ea un sentiment de jenă. Deşi nu-şi dădea seama pe vremea aceea, subconştientul ei înregistrase o listă a tuturor momentelor

în care blondinele (şi, sincer vorbind, şi brunetele, roşcatele şi cârlionțatele) o făcuseră să se simtă neputincioasă şi urâtă. De fiecare dată când interacționa câtuşi de puțin cu ele, îşi dădea seama de existența unei nedreptăți profunde, a unui avantaj înnăscut pe care acestea îl aveau asupra ei şi asupra oamenilor care arătau ca ea. De ce nu intrau niciodată în bucluc pentru că-i făceau lucruri care îi induceau un profund sentiment de nefericire? De ce ea n-avea voie niciodată să câştige? De ce voiau să se joace cu ea *doar* atunci când era de acord să preia rolul monstrului, cu sau fără păpuşă?

— Bine, spusese Minnie, trântindu-se din nou pe banca de fier. Păpuşa ta nu e tâmpită, dar *ele* sunt nişte idioate şi le urăsc!

— De acord! răspunsese Ky.

Nu-i trecuse niciodată prin gând să le urască pe blondine, dar în clipa aceea fusese dispusă să încerce, ca să vadă cum era. O întrebase pe Minnie de-a ce ar fi avut chef să se joace, sprijinindu-şi de şold păpuşa decolorată, de parcă ar fi fost un bebeluş adevărat. Minnie se scotocise în buzunar şi scosese de acolo o bucată de ață buclată. Şi-o trecuse printre degete şi făcuse un Leagăn al Pisicii.

— Vrei să ne jucăm cu ața? întrebase ea. Am inventat jocul ăsta de una singură.

În clipa de față, stând în camera ei, Ky contemplă păpuşa care părea că o privea, cu ochii ei pătați şi strâmbi, pe ea, cea adultă.

Ky se târî afară din pat şi merse împleticit pe hol, surprinsă de uşurința cu care îşi însuşi din nou, pe nesimțite, obiceiurile şi mişcările care păreau să facă parte în mod indisolubil din felul de a fi al casei. La Melbourne se antrenase să devină adult – să se trezească devreme fără să se plângă, să-şi spele singură hainele şi vasele, să nu tropăie ca să nu-şi deranjeze vecinii din apartamentul de

dedesubt. Însă de fiecare dată când se întorcea la Cabramatta, tot progresul pe care-l făcuse dispărea într-o clipită.

— Parcă ziceai că te-ai schimbat de când te-ai mutat, spusese Denny atunci când ea venise acasă data trecută, în urmă cu şase luni.

În timpul acelei vizite, Ky se certase din nou cu mama ei, tropăise prin casă, trântise o uşă şi urlase cu faţa vârâtă într-o pernă. De fiecare dată când mama o întrebase ceva, mormăise în loc să lege fraze coerente şi răspunsese mereu, din inerţie, „Nu ştiu!" de fiecare dată când tatăl ei o întrebase de ce grohăia ca un bizon de apă muribund.

— *Chiar* m-am schimbat! îi răspunsese Ky fratelui ei în timp ce mergeau până la magazinul din colţ, ca să cumpere o franzelă.

Strada pe care locuia familia lor rămăsese neschimbată de pe vremea copilăriei lui Ky – maşinile încă circulau cu viteză prea mare, hainele proaspăt spălate încă atârnau de balcoanele înghesuite ale apartamentelor. În plus, cu cât se apropiau mai mult de centrul Cabramattei, care era micuţ, dar compact, cu atât le ieşeau în cale mai multe mătuşici vietnameze gălăgioase, cu părul ondulat permanent şi purtând cu toatele cozoroace.

— Nu înţelegi; atunci când mă aflu la Melbourne, sunt foarte independentă şi responsabilă. Am chiar şi un pămătuf de şters praful, pe care-l folosesc ca să curăţ rafturile.

Denny ridicase din sprâncene.

— Problema e la *ea*, spusese Ky, referindu-se la mama lor.

— Mda..., recunoscuse Denny.

Trecuseră pe lângă o femeie care ar fi putut să le fie bunică şi care împingea un cărucior plin de borcane cu lămâi murate. În clipa în care drumurile li se încrucişaseră, Ky îi zâmbise. Femeia se uitase la Ky de parcă aceasta tocmai ar fi tras un pârţ.

— Ce oameni ursuzi! şoptise Ky.

— Crede, probabil, că vrei s-o jefuieşti.

— Să-i fur lămâile?!

— S-au schimbat vremurile, surioară!

— *Care* vremuri?

Denny ridicase din umeri.

— În fine, spusese el în timp ce-şi potrivea ochelarii pe nas, ziceai că problema e la mama!

— Nu ştiu cum să-ţi explic, răspunsese Ky, potrivindu-şi, la rândul ei, ochelarii. Ai zice că mama nu vrea să mă lase să devin adult. Adică, de fiecare dată când avansez câte un pic, simte nevoia să mă saboteze!

— Mamele nu vor decât să-şi ocrotească fiicele. Iar ea e o mamă asiatică, ceea ce o face mai... mai...

— Nebună?

— Îndârjită.

— Am douăzeci şi doi de ani şi mă face să mă simt de parcă am treisprezece!

— Dar tu te comporţi de parcă ai avea treisprezece ani!

— Denny!

Fratele ei îşi ridicase ambele mâini în semn de capitulare. Cu părul lui moale, pieptănat cu cărare pe mijloc, şi îmbrăcat cu tricoul Michael Jordan mult prea larg – o hidoasă copie roşu-aprins după un tricou Nike, care avea imprimat pe piept şi pe mâneci chipul atletului în aşa fel încât un ochi era şifonat la subraţ – Ky îşi spusese că Denny era cel care arăta ca şi cum ar fi avut doar treisprezece ani. Se părea că singurul lucru pe care-l făcuse pubertatea pentru el fusese să-i lungească trupul şi să-i dea o voce veşnic spartă.

— Am citit ceva despre asta în *Woman's Day*[2], spuse el.

---

[2] Revistă americană lunară pentru femei.

— De ce citeşti *Woman's Day*?

— Era singura revistă pe care o aveau în sala de aşteptare a cabinetului medical. În fine, am citit un articol despre motivul pentru care mamele şi fiicele se ceartă mereu.

— Pentru că mamele sunt nesimţite, iar fetelor nu le convine să aibă nişte nesimţite pe post de mame?

— Nu. Articolul spunea că motivul e că mamele nu vor ca fiicele lor să facă aceleaşi greşeli ca şi ele, aşa că le critică mult mai mult pentru orice. Însă fetele nu-şi doresc decât aprobarea mamelor, aşa că atunci când mamele le critică, le sare ţandăra. Aşa cum faci tu.

— Mă rog, spusese Ky, iritată că fratele ei mai mic rezuma una dintre cele mai mari probleme din viaţa ei la un articol din *Woman's Day*. Şi să nu îndrăzneşti să pretinzi că înţelegi, fiindcă nu ştii nimic!

— Poftim?! întrebase Denny, uluit.

— Există foarte multe aşteptări legate de sora cea mare, pricepi? răspunsese Ky, începând brusc să meargă mai repede şi potrivindu-şi paşii după bătăile inimii.

Denny făcuse paşi din ce în ce mai mari, ca să se poată ţine după ea.

— Bine, spusese el.

— N-ai cum să înţelegi.

— Dar dacă aş pricepe...

— Tu te-ai născut fără cusur, spusese Ky, întrerupându-l, şi n-ai cum să greşeşti. O să te faci medic sau ceva de genul ăsta, aşa cum îşi doresc mama şi tata. Şi nu te simţi presat de astfel de aşteptări, fiindcă îţi stă în fire să reuşeşti în toate, să faci totul corect..., înşirase Ky în timp ce amândoi mergeau aproape în pas alergător. Însă în ceea ce mă priveşte, e ca şi cum înot împotriva curentului, iar mama se loveşte încontinuu de mine şi-mi aduce aminte că nu m-am ridicat la înălţimea aşteptărilor, îmi spune mereu cât de mult i-am dezamăgit pe ea şi pe tata şi... şi nu-mi

recunoaşte niciodată meritele şi nu pare să-i pese că sunt adult în toată regula, unul care-şi are propria viaţă, care şi-a găsit calea şi care nu-şi doreşte altceva decât să fie lăsat naibii în pace! Înţelegi ce zic?

— Da.

— Sunt *convinsă*, spusese Ky, dându-şi ochii peste cap.

Denny rămăsese tăcut tot restul plimbării. La un moment dat, îşi bătuse uşurel sora pe umăr, însă mâna lui zăbovise acolo suficient de mult timp ca momentul să devină stânjenitor. Şi-o retrăsese de parcă nu era sigur dacă ar fi fost mai bine s-o bată încă o dată uşurel pe umăr, astfel încât momentul să nu mai fie atât ciudat.

Amintindu-şi de felul în care o privise Denny, de zâmbetul slab care zicea: „Înţeleg, chiar înţeleg!", Ky se opri în faţa camerei lui. O parte din ea se aştepta să-şi vadă fratele dormind în pat sau învăţând la birou. În schimb, îşi văzu tatăl, îmbrăcat din cap până-n picioare în hainele pe care le purta la serviciu, cu părul scurt şi grizonant lipit de cap, cum stătea întins, drept şi nemişcat, pe patul făcut al lui Denny, de parcă ar fi fost un vampir chinez.

— Tată! spuse Ky în engleză.

Trupul tatălui ei tresări, de parcă omul fusese prins că făcea ceva interzis. Îşi drese glasul, relaxat, dar nu se mişcă.

— Eşti...

Ky se uită la pantalonii lui cu dungi, din care avea vreo douăsprezece perechi. Garderoba tatălui ei era precum cea a lui Superman, compusă doar din aceleaşi cămăşi de la Big W şi din pantaloni pe care mama ei îi ajustase ca să fie pe măsura siluetei lui scheletice. Chiar şi cu pantalonii strâmtaţi şi cu mânecile scurtate, hainele australiene tot îi atârnau pe trup.

— Ce e? îi răspunse el în vietnameză, ridicându-se brusc în capul oaselor.

În timp ce Ky nu învățase niciodată să-i vorbească mamei ei fără să intre în pielea de adolescentă, cu tatăl ei nu învățase deloc să vorbească. Oricum, el vorbea atât de puțin, încât Ky presupusese cu mult timp în urmă că n-avea nimic să-i spună, că nu-i păsa absolut deloc de viața ei şi că-şi dorea ca ea să se afle oriunde altundeva decât acolo, în casă. Aşa că gândul de a-i adresa o întrebare directă sau de a-i arăta că ținea la el nu-i venea în chip firesc. Asta, dacă se întâmpla să-i treacă un astfel de gând prin minte. În cele din urmă, se mărgini să-l întrebe dacă urma să meargă la lucru, iar el îi răspunse, în timp ce-şi netezea o şuviță cenuşie, rotindu-şi privirea prin dormitorul imaculat al lui Denny de parcă nu ştia exact cum ajunsese acolo:

— A, da, mă duc!

Ky continuă să-şi privească tatăl, aşteptând ca acesta să mai spună ceva. Oscilă între dorința de a-l auzi vorbind şi teama de ceea ce ar fi putut să spună. Se simțea gâtuită de întrebări. De ce dormise el în patul lui Denny în ultimele câteva nopți? Când avea să se simtă pregătit să vorbească despre ceea ce pățise Denny şi să divulge tot ce spuseseră polițiştii? Oare el era bine? Oare ea ar fi putut să-l ajute cu ceva? Însă oricât de mult şi-ar fi dorit Ky să afle răspunsurile, îi era teamă de povara pe care acestea o aduceau cu ele. Ce s-ar fi întâmplat, de pildă, dacă tatăl ei i-ar fi spus că *nu* se simțea bine? Şi ce s-ar fi întâmplat dacă i-ar fi spus că ea, Ky, n-avea cu ce să ajute? Şi ce s-ar fi întâmplat dacă tatăl ei ar fi fost într-adevăr vulnerabil, dacă avea inima frântă şi dacă ea s-ar fi prăbuşit sub greutatea durerii lui? Dacă familia Tran ar fi fost genul de familie pe care Ky o vedea mereu la televizor, ea îşi închipuia că ar fi putut să se strângă ciorchine cu toții, să se țină în brațe unii pe ceilalți şi să-şi spună unii altora că împreună puteau să treacă peste asta. În schimb, ei se specializaseră în a se evita unul pe celălalt, în a nu fi niciodată chiar pe aceeaşi

lungime de undă în acelaşi timp, chinuindu-se să se înţeleagă reciproc.

Tatăl ei îşi vârî mâinile în buzunarele pantalonilor, le întoarse pe dos şi se jucă cu cusătura cămăşii. Ky fu iritată să observe că lui părea să-i fie la fel de incomod să vorbească precum îi era şi ei.

— Când se întâmplă astfel de lucruri, poliţia întocmeşte un raport, nu-i aşa? spuse el în cele din urmă, încăpăţânându-se să continue să vorbească în în vietnameză, chiar dacă fiica lui îi răspundea în engleză.

— Te referi la un raport al poliţiei?

— Da. Poliţia ar trebui să întocmească un raport care să cuprindă relatarea a ceea ce a păţit Denny. Corect?

— Stai puţin! spuse Ky. Tu n-ai vorbit cu poliţiştii?

— Ba da, ne-au povestit despre ceea ce i s-a întâmplat lui Denny, răspunse tatăl ei, făcându-şi în continuare de lucru cu mâinile şi uitându-se ţintă la un fir de praf de pe podea.

— Dar nu le-ai cerut să-ţi arate raportul?

— Nu.

— Glumeşti?

Privirea lui se ridică numaidecât, părăsind firul de praf şi aţintindu-se asupra feţei lui Ky, iar expresia de pe chipul lui o avertiză să aibă grijă. Ky înghiţi în sec, dar nu-şi ceru scuze.

— Nu ne-au dat nimic, răspunse el, coborându-şi din nou privirea. Tu vorbeşti bine engleză. Poţi să mergi şi să ceri raportul?

— Tată..., începu să spună Ky, încercând din răsputeri să-şi ţină în frâu accesul adolescentin de furie care clocotea înlăuntrul ei.

Nu-i plăcuse niciodată să fie translatorul familiei. Chiar şi pe vremea când era copil, îi era ruşine de fiecare dată când părinţii îi cereau să citească scrisori primite de la guvern ori buletine informative de la şcoală, sau îi cereau să vorbească

la telefon cu Medicare[3]. Inițial îi fusese ruşine pentru că părinții ei – doi adulți în toată regula – vorbeau atât de stâlcit engleza. Crezând cu tărie în ideea că trebuia oamenii să devină mai pricepuți odată cu înaintarea în vârstă, se enerva fiindcă părinții ei nu puteau ține pasul cu agenții de vânzări, că propozițiile simple îi puneau în dificultate şi că o făceau să se simtă ca şi cum ar fi provenit dintr-o familie de netoți. Însă pe măsură ce crescuse, ruşinea i se transformase în ranchiună. De ce aleseseră părinții ei să rămână în Cabramatta, unde toată lumea vorbea vietnameză, asigurându-se că n-aveau să învețe niciodată să vorbească bine engleza? De ce nu-şi dăduseră puțin mai multă silință?

— Of, nu te mai tot văicări, îi spusese Minnie pe vremea când amândouă aveau cincisprezece ani, după ce Ky i se plânsese din nou că trebuia să traducă pentru părinții ei. E foarte greu să înveți o limbă nouă!

— Noi am reuşit să învățăm engleză!

— Dragă, eram copii mici şi ne-a fost uşor să învățăm!

— Şi?

Minnie se strâmbase la Ky.

— În primul rând, te încăpățânezi să fii ignorantă...

— *Poftim?!*

— Şi în al doilea rând, e *normal* să ne roage pe noi să-i ajutăm cu traducerea, fiindcă le e teamă că oamenii o să fie răutăcioşi cu ei.

— Ăăă..., nu, ei ne roagă să-i ajutăm pentru că vorbesc atât de prost engleză după toți anii ăştia petrecuți în Australia şi, ori de câte ori vorbesc la telefon, nu pricep o iotă din ce spune omul de la celălalt capăt al firului.

— O fi şi asta adevărat, spusese Minnie.

---

[3] Serviciul public de sănătate din Australia.

La rândul ei, era translator pentru părinți, dar se eschivase de la o bună parte din muncă aruncând, pur şi simplu, toate documentele scrise în engleză care aveau prea multe cuvinte.

Singurele scrisori care scăpau de epurarea lui Minnie erau cele care conțineau facturile, fiindcă ea nu voia să rămână fără apă sau fără curent electric.

— Dar au şi cel mai prost accent de imigranți, adăugase Minnie. Probabil că-şi fac griji că albii de la celălalt capăt al firului o să fie răutăcioşi cu ei.

Ky nu se mai gândise la asta până atunci. Însă după discuția aceea, fusese nevoită să ia în calcul explicația prietenei sale. Îi păruse rău de părinții ei. Îi păruse şi mai rău de ea însăşi. Pentru că, dacă Minnie avea dreptate, asta însemna că mai avea încă un motiv ca să-şi facă griji. Însemna că nu ajungea să înțelegi sau să vorbeşti engleza; însemna că exista un accent bun şi că exista şi unul rău, iar accentul nepotrivit putea justifica comportamentul jignitor al altcuiva. Începând de a doua zi, răspunsese la telefon vorbind cu cel mai pronunțat accent australian de care era în stare, iar odată ce ajunsese la *Herald Sun*, se străduise atât de mult să se scape de orice urmă a provenienței sale din partea de sud-vest a Sydneyului, încât intervievatorii crezuseră că era englezoaică.

Cu toate astea, în ciuda faptului că înțelegea motivul pentru care părinții o însărcinaseră cu tradusul, ea nu pricepu acum de ce ei nu ceruseră raportul poliției. Moartea fiului lor ar fi trebuit să-i determine să arunce o privire în dicționar.

— De ce nu l-ai cerut tu? îşi întrebă tatăl, agitată. Polițiştii erau chiar acolo! Ai fi putut să le ceri, pur şi simplu...

— Te-ai simți mai bine dacă ai cunoaşte motivul pentru care ceva nu s-a făcut în trecut? întrebă el.

Tocmai apelase la un argument pe care-l folosea adesea în disputele cu soția lui, de fiecare dată când ea îi punea din nou la îndoială decizii din trecut, de la faptul că nu investise la Bursă înainte ca aceasta să explodeze la mijlocul anilor ’80, până la motivul pentru care se stabiliseră în Australia şi nu în America, ea auzind cândva că Little Saigon din California era un loc mai mare, mai bun şi mai sigur decât Cabramatta.

Ky îşi dădu seama că tatăl ei era pe punctul de a se enerva într-o măsură mai mare decât îl văzuse ea făcând-o vreodată.

— Te întreb asta pentru că, dacă o astfel de explicație ți-ar schimba viața în bine şi ți-ar aduce fericirea în suflet, află că n-ai decât să-ți tragi un scaun şi o să-ți lămuresc tot ce nu ți-am lămurit până acum!

Ky tăcu, fiindcă voia să se certe cu tatăl ei, dar nu ştia ce să spună. Forțase deja limitele politeții şi nu voia să-şi încerce asupra lui efectul toanelor care o apucau din când în când. Pe lângă asta, ştia că tatăl ei avea dreptate – satisfacția pe care ea ar fi avut-o dacă l-ar fi determinat să-şi recunoască greşelile ar fi fost înghițită de vina de a fi făcut un alt om să se simtă prost. Ruşinea şi dezamăgirea pe care le simțea față de ea însăşi o ajungeau mereu din urmă atunci când îi făcea pe alții să se simtă aşa cum se simțise ea de atât de multe ori din cauza altora.

— *Ce anume* ți-au relatat polițiştii?

Tatăl ei îşi aşează mâinile în poală şi se gârbovi.

— Ți-am spus deja totul.

— Nu, nu mi-ai spus, răspunse Ky, încercând să-şi țină indignarea în frâu. Denny e omorât în bătaie la Lucky 8 şi singurul lucru pe care l-ai aflat de la polițişti e că a fost omorât în bătaie acolo?

— Ți-am povestit despre aparatul foto şi despre banderola pe care scria „Domnul Succes” din buzunarul sacoului lui Denny.

— Nu mă refer la asta!

— Atunci, la ce te referi?

Ky simți cum îi luau foc urechile.

— Îmi spui chestii despre hainele cu care era îmbrăcat şi despre ce avea în buzunar, iar eu vreau să aflu lucruri *importante*: ce s-a *întâmplat* de fapt, dacă există suspecți, ce au spus martorii şi...

— Mă lasă memoria...

— S-a întâmplat săptămâna trecută!

— A fost noaptea târziu.

Deşi tatăl ei îşi ținea capul plecat, Ky văzu cum el se înroşea. Încercă să pună cap la cap ceea ce spunea – legătura dintre memoria lui şi momentul zilei. Dar cum ar fi putut cineva să uite informațiile despre moartea fiului său? Apoi îşi dădu seama şi i se făcu rău numaidecât.

— Pentru numele lui Dumnezeu! strigă ea, amețită, fiindcă sângele i se urcase la cap dintr-odată. Erai beat!

Tatăl ei nu-şi ridică privirea din podea.

— Erai beat atunci când a venit poliția! repetă Ky, înțelegând din tăcerea lui că-şi recunoştea vina. De ce naiba n-ai putut să...

Mama îi spusese lui Ky că tatăl ei se mai lăsase de băut de când plecase ea de acasă şi că acum bea doar bere. Denny îi destăinuise că încă mai destupa din când în când sticla de coniac, însă numai acasă şi doar seara târziu, după ce se culca toată lumea. Cât despre bețivi în general, Denny zicea că nu era la fel de înrăit ca părinții altora. Cu toate astea, pe Ky o deranjase întotdeauna faptul că tatăl ei bea, şi de fiecare dată când şi-l închipuia fie şi ținând doar o bere în mână, simțea un gol în stomac. Se simți şi mai rău în clipa în care se gândi la el şi la Lucky 8. La fiecare nuntă la care

merseseră cu toții, mama obișnuia să-și scoată întreaga familie din Lucky 8 înainte ca soțul ei să lase berea și să treacă la coniac. Odată ce el ajungea să bea Hennessy, nu mai era cale de întoarcere. Mama credea, pesemne, că era mai demn să-și cicălească soțul să plece mai repede, decât să aștepte ca el să cadă din picioare și să vomite pe cineva. Ky fusese mereu de părere că efectul era invers, fiindcă acea plecare precipitată atrăgea atenția asupra familiei lor. Atunci când toți ceilalți se întorceau la mese pentru felul șase sau șapte, familia Tran se îmbulzea de zor către ieșire.

— De ce nu se oprește tata, pur și simplu, înainte să se amețească? o întrebase Denny pe Ky, pe vremea când el avea doar șapte ani, în timp ce se țineau de mână și coborau scările de la Lucky 8, iar ecoul vocii solistului care cânta la nuntă se auzea din sala principală.

La câteva trepte în față, mama lor își sprijinea soțul, iar brațul lui îi atârna peste umeri. Coborâseră treptele înguste cu pași sacadați, în timp ce mama murmura înjurături, iar tata avea pe față un zâmbea larg și tâmp, de parcă se gândea la o vacanță în Hawaii, fără să remarce deloc cât de stânjeniți erau copiii.

— Pentru că nu ne iubește suficient de mult, îi răspunsese Ky lui Denny.

— Nu-i spune așa ceva fratelui tău! sărise mama, încercând să-și întoarcă iute capul către copiii ei, dar vederea fiindu-i blocată de capul soțului.

Ky nu se enervase doar fiindcă trebuise să plece devreme de la nunta verișoarei lor de gradul doi, deși îi fusese ciudă că nu mai apucase să mănânce tortul, desertul dulce și lichid de linte roșie și platoul cu portocale feliate meticulos. Era nervoasă fiindcă, de fiecare dată când se nimerea ca tatăl ei să fie în aceeași încăpere cu băutura, ei erau nevoiți să plece cu toții de oriunde s-ar fi aflat. Era atât de supărată, încât tot pieptul i se strângea, instinctiv, ori de

câte ori vedea o navetă de Crown Lager sau de VB lângă cele de Coca-Cola şi de Fanta. O enerva faptul că, ori de câte ori unchii şi mătuşile îi invitau familia la câte un grătar făcut în curte, îi dădeau tatălui ei câte o doză de bere rece, iar apoi spuneau oricui voia să asculte că era doar o doză, că luau parte la o petrecere, că familia trebuia să lase omul să bea şi el ceva, fiindcă, la urma urmei, ce putea păți? Ky îşi dorea atât de mult să le urle în față şi să-i întrebe de ce le păsa atât de mult. Ce ar fi păţit *ei* dacă taică-său *nu* ar fi băut? De ce nu erau mulțumiți decât după ce el deschidea o doză de bere? De ce nu puteau să-l lase pur şi simplu în pace?

— Tatăl vostru vă iubeşte îndeajuns de mult pe amândoi, răspunsese mama în timp ce înaintau cu greu către parcare. Doar că e un netrebnic!

Tot în noaptea aceea, mai târziu, după ce mama lor îşi vârâse soțul în pat, iar Ky îl supraveghea pe Denny ca să se asigure că acesta se spăla pe dinți, el o întrebase cine avea dreptate.

— În legătură cu ce? vrusese ea să ştie.

— În legătură cu tata.

— Cred că te iubeşte îndeajuns, pentru că eşti băiat şi eşti isteț, răspunsese Ky. Nu uita să-ți speli şi partea din spate a dinților, fiindcă altfel faci carii!

— Şi cu tine cum rămâne?

— Eu îmi spăl mereu partea din spate a dinților.

— Nu! spusese Denny, oprindu-se din periat. Pe tine te iubeşte tata destul?

Ky se gândise la dățile în care îşi rugase tatăl să bea mai puțin, să se oprească după o bere. Se gândise la neliniştea ce-i tăia răsuflarea şi pe care se străduia să i-o comunice tatei din priviri, la speranța că acesta ar fi putut să înțeleagă de ce fiica lui îşi înfigea unghiile în palme şi-şi încrucişa brațele la petrecerile de zile de naştere, la felul în care-l supraveghea de la distanță cu aceeaşi privire şi cu aceleaşi

gest făcut cu unghiile, implorându-l: „Te rog, opreşte-te, opreşte-te, opreşte-te!”

Se gândise la momentul în care citise în revista *Health* despre cancerul de ficat, la felul în care îi vorbise încontinuu la cină despre asta tatălui ei, fiindcă trebuia ca el să afle despre toate modurile în care ficatul lui ar fi putut să moară, iar dacă i-ar fi murit ficatul s-ar fi întâmplat apoi ceva şi mai grav. Ei îi fusese prea teamă s-o spună, aşa că se mărginise să peroreze despre moartea ficatului, sperând că, dacă taică-său o iubea îndeajuns de mult, el ar fi înțeles aluzia.

— Nu ştiu, îi răspunsese ea lui Denny. Dar tu nu trebuie să-ți faci griji. Mama şi tata te iubesc. Şi eu te iubesc mult de tot.

Denny se ridicase pe vârfuri ca să scuipe pasta de dinți în chiuvetă.

— ’i eu ’e iu’esc mul’! spusese el în timp ce din gură îi curgeau încă salivă şi pastă de dinți.

Acum, în camera lui Denny, tata păru să se afunde şi mai mult în saltea, în timp ce Ky aştepta un răspuns. Dar ea ştiu că n-avea să mai scoată nici o vorbă de la el.

— Bine, spuse ea în cele din urmă, cu glas sugrumat. Asta e tot?

Tatăl ei îşi netezi gulerul cămăşii şi-şi scutură de praf pantalonii. Fața încă îi era îmbujorată, iar privirea, obosită. El îi spuse lui Ky în engleză, rostind fiecare cuvânt cu melodiosul lui accent vietnamez:

— Fă tot ce-ți stă în putință!

Secția de poliție din Cabramatta se afla vizavi de parcul unde mama lui Ky obişnuise să-şi ducă fiica şi s-o lase să se dea în leagănele şubrede şi pe toboganele de fier, înainte ca acolo să fi început să-şi facă veacul traficanții şi dependenții de droguri, înainte ca gazonul uscat şi înțepător să fie plin

de ace hipodermice folosite, înainte ca adolescenții să rătăcească pe acolo ziua în amiaza mare, îndesându-şi în gură baloane pline cu heroină.

Ky mai fusese o singură dată la secția de poliție. Pe vremea când avea nouă ani, şcoala primară la care învăța ea predase un curs despre deținuți şi organizase o excursie la secția de poliție. Avusese emoții şi o strânse de mână pe Minnie cât timp aşteptaseră să intre, organizați pe două rânduri.

— Să fiți cuminți, îi avertizase doamna Price. Pentru că, dacă sunteți răi, vă ia poliția!

— Am dreptul la un avocat! spuse Minnie.

Doamna Price îi ceruse să-şi țină gura.

Secția de poliție nu se schimbase. Clădirea avea în continuare zidurile exterioare placate cu cărămidă maro deschis, acoperişul alb şi un catarg pe care fâlfâia steagul Australiei.

În anii ’80, atunci când Ky o vizitase pentru prima oară, secția era suficient de liniştită ca să poată primi elevi. Un polițist le demonstrase copiilor din clasa ei cum funcționau cătuşele şi le arătase toate armele care atârnau de cureaua groasă a unui agent. În momentul în care le atrăsese elevilor atenția asupra pistolului pe care nu şi-l scosese din toc, aceştia icniseră cu toții. Fusese prima oară când văzuseră un pistol adevărat.

Acum în secție era haos. Sistemul de aer condiționat se chinuia să facă față verii australiene. În interior, atmosfera era sufocantă şi mirosea precum pielea unui om care stătuse prea mult la soare. Toți polițiştii luceau de sudoare şi păreau foarte ocupați. Nici unul dintre ei n-o remarcă pe Ky. În încăperea înghesuită de la intrare se aflau câțiva băieți asiatici îmbrăcați în uniforme de şcoală, având cu toții până în cincisprezece ani. Ei erau aşezați pe un rând de

scaune de lângă perete şi-şi făceau vânt, îmbufnaţi, cu orice avuseseră la îndemână – broşuri, manuale, şepci.

— Hei, doamnă poliţist, putem pleca acum?

Poliţista albă din spatele biroului nu-şi ridică privirea din dosare.

— Nu, puteţi să plecaţi doar după ce vin părinţii să vă ia!

Unul dintre băieţi, îmbrăcat într-o uniformă pătată de sudoare, despre care Ky îşi dădu seama că era cea a liceului Canley Vale, aflat în apropierea secţiei de poliţie, mormăi:

— V-am spus deja că n-o să vină! Haideţi, doamnă, lăsaţi-ne să plecăm!

— Ca să vă întoarceţi în gară şi să vindeţi droguri?

— Am spus deja că nu vindeam nimic!

Poliţista îl ignoră pe băiatul care protestase spunând că nu făcuseră nici un rău şi că până şi agentul care îl arestase nu fusese în stare să dovedească nimic. Acesta o rugă din nou să-l lase să plece.

— Ia mai taci din gură! spuse ea în cele din urmă.

Ky se gândi să iasă de acolo şi să se întoarcă atunci când, poate, femeia din spatele biroului de la recepţie ar fi fost într-o dispoziţie mai bună. Însă înainte să apuce să se mişte din loc, în secţie intră un bărbat alb, care purta blugi şi un tricou deschis la culoare, cu pete de sudoare la subraţ. El ţinea de ceafă un adolescent care să tot fi avut vreo şaptesprezece ani, îmbrăcat în aceeaşi uniformă a Liceului Cabramatta pe care o purtase şi Denny. De fiecare dată când intra câte cineva în secţia de poliţie, aerul devenea şi mai sufocant, iar mirosul, şi mai înţepător.

— Idiotul ăsta a încercat să ne vândă droguri! spuse bărbatul, adresându-i-se femeii din spatele biroului.

Ea clătină din cap şi bombăni.

Ky îţi simţi picioarele grele ca plumbul. Ura să constate că se lăsa intimidată atât de uşor, că făcea o grămadă de exerciţii mentale înainte să se poată forţa să acţioneze.

Acum îi veniră în minte vorbele pe care i le spusese Ian, secretarul general de redacție de la *Herald Sun*, în prima ei zi de practică:

— Nimic din ceea ce face un reporter nu e foarte dificil, de fapt, spusese el, aşezat pe un scaun întors invers şi ținându-şi mâinile atârnate peste spătar. Ceea ce ne deosebeşte de ceilalți e voința de a o face!

Fiind un om care nu considera că avea vreun talent înnăscut – Ky nu fusese la fel de curajoasă sau de isteață ca Minnie şi nici nu avusese rezultatele şcolare strălucite ale lui Denny – ei îi plăcea să creadă că voința era importantă. Cui îi păsa că ea nu era cea mai talentată din încăpere? Era dispusă să stea la pândă lângă casa unui infractor condamnat, ca să pună mâna pe o poveste relatată în exclusivitate. Sau să intervieveze orice persoană care pierduse de curând pe cineva apropiat. Sau să respecte regulile meseriei şi să-şi vadă de treabă chiar şi în situațiile în care nimeni altcineva n-o făcea. Aşa că, după cum spunea Ian, nu conta dacă o parte sau alta a slujbei ei îi întorcea stomacul pe dos sau dacă se simțea mereu gâtuită de nelinişte şi de groază. Nimic nu era prea greu. Ky trebuia doar să aibă voință. Aşa că se forță să se apropie de biroul de la recepție.

— Bună ziua! îi spuse ea polițistei care avea trecut pe ecuson numele de NELSON.

Agenta Nelson îşi ridică privirea din documente. Avea chipul auster al unei profesoare de sport, cu părul decolorat de soare şi strâns într-un coc lăsat pe ceafă. Colțurile gurii păreau să-i fi fost îndreptate în jos în mod natural.

— Vă rog să mă iertați că vă deranjez, spuse Ky, dar aş vrea să primesc o copie după un raport, vă rog.

— Care e numărul cazului?

— Ăăă... nu ştiu. Nu-l am. E despre Denny Tran, fratele meu. A fost omorât acum o săptămână, pe data de 6 decembrie.

Agenta îşi coborî capul, dar ochii albaştri şi sfredelitori îi rămaseră ațintiți la Ky. Era privirea pe care învățătorii le-o aruncau lui Ky şi lui Minnie de fiecare dată când ele făceau vreo prostie sau râdeau prea tare. În timp ce pe Minnie o astfel de privire o determina să-şi dea ochii peste cap şi să facă prostii şi mai mari, lui Ky îi închisese mereu gura.

— De ce nu ți-e teamă că o să ai probleme? o întrebase Ky pe Minnie în clasa a treia, după ce fuseseră amândouă muştruluite pentru că vorbiseră prea mult în timpul orei.

— Habar n-am, răspunsese Minnie în timp ce răscolea prin cutia cu mâncarea de prânz a lui Ky, scuturând o pungă cu stafide. De ce să-mi fie frică?

— Pentru că atunci când dai de belele..., răspunsese Ky, încurcându-se în propriile idei şi nefiind în stare să explice de ce tremura ca varga la gândul că ar fi putut depăşi limita.

— Să fii pus la colț e cea mai plictisitoare pedeapsă, jur! fusese de părere Minnie. E cel mai rău lucru pe care-l putem păți dacă facem o năzbâtie – ne pun la colț vreme de un sfert de oră. Asta-i o prostie mare cât casa!

— Dar...

— Vorbesc serios, Ky! De fapt, ei n-au ce să ne facă. Încearcă şi o să vezi că aşa e. Vorbeşte cât vrei. Cântă aiurea versurile din imn, trage un ditamai pârț în timp ce se strigă catalogul. O să te pună să stai la colț, doamna Waterson o să se uite urât la tine şi cu asta, basta!

„Şi cu asta, basta!", îşi spuse Ky.

Ei nu-i era teamă de pedeapsa propriu-zisă. Îi era teamă de privire. De privirea care spunea: „Mă aşteptam la mai mult din partea ta! M-ai dezamăgit! Ar trebui să-ți fie ruşine!" Asta avusese dintotdeauna efect asupra ei, fiindcă îi amintea mereu că drumul spre succes pe care voia să-l

urmeze era unul îngust şi că, dacă se abătea câtuşi de puţin de la el, susţinându-şi punctul de vedere, certându-se, făcând gălăgie sau orice altceva decât ceea ce se aşteptau oamenii care aveau autoritate asupra ei, atunci era clar că avea să fie respinsă şi că era numai vina ei dacă dădea greş. Nu ştiuse cum să-i explice asta lui Minnie, fiindcă de-abia era în stare să-şi explice sieşi. Dar totul începea de fiecare dată cu privirea aceea.

Iar acum o privi în ochi pe poliţistă şi se simţi măruntă, înspăimântată, de parcă era pe punctul să se abată de la acel drum care ducea la reuşită.

— Nu eliberăm rapoarte despre crime, domnişoară.

— De ce?

— Pentru că astea sunt regulile.

— Dar sunt un membru al familiei, pledă ea, simţind cum se înroşea. Sunt sora lui mai mare...

— Nu contează. Nu divulgăm informaţii despre omoruri – nici măcar familiei – decât dacă sunt de folos anchetei.

Poliţista îşi aranjă cămaşa de uniformă, care i se lipise de corp.

— Dar dacă nici măcar nu-mi spuneţi ce s-a întâmplat, de unde ştiţi dacă pot sau nu să ajut? întrebă Ky. Cine ştie, poate că...

Ea înghiţi în sec şi-şi întoarse privirea de la poliţistă. Se întrebă dacă nu cumva întrecuse măsura. Văzu cu ochii minţii drumul cel îngust, felul în care acesta se unduia şi se răsucea în curbe imposibile, îngustându-se din ce în ce mai mult pe măsură ce-l străbătea. Îi era greu să se comporte frumos. Nu-i fusese mai uşor odată cu trecerea timpului sau cu acumularea de experienţă. În vreme ce o privea pe poliţistă cum trăgea de uniformă, Ky deveni conştientă de petele de sudoare de pe propriul corp, care i se lărgeau la subraţ. Simţi că era pe cale să leşine de la înghesuiala şi de la aerul stătut din încăpere.

Agenta Nelson strânse din buzele ei subțiri, iar cele două linii roz dispărură cu totul. După ce o privi țintă pe Ky preț de o clipă, ridică receptorul telefonului şi îl ținu între umăr şi bărbie.

— Să văd ce pot să aflu de la polițistul care se ocupă de caz!

*

Trecură douăzeci de minute, răstimp în care o femeie vietnameză de vârstă mijlocie, cu părul tuns scurt şi încrețit permanent, veni la secția de poliție ca să-şi ia fiul acasă. Atrase privirile tuturor, fiindcă merse țintă la unul dintre băieții îmbrăcați în uniformă şcolară şi-i trase câteva palme peste ceafă, urlând în vietnameză:

— Tâmpitule, tâmpitule, băiat netrebnic, prost şi bun de nimic! Eşti atât de prost, încât îți omori mama cu zile! Îți omori mama cu zile!

Băiatul se chirci pe scaun, în timp ce toți ceilalți se îndepărtară degrabă de el, cu privirile ațintite la podea, ştiind prea bine ce le-ar fi făcut mamele lor dacă i-ar fi găsit acolo.

— Prostule, prostule, îți bagi mama în mormânt! Ți-ai omorât mama cu prostia! Auzi, să fii arestat! Ce rău ți-am făcut noi vreodată?! Tu de ce ne faci una ca asta?!

— Hei! spuse agenta Nelson, izbind cu palma în tăblia biroului. Nu sunteți la piață aici! Dacă nu vă potoliți, vă arestez!

Dar femeia vietnameză fie că n-o băgă în seamă, fie că n-o înțelese, căci continuă să-şi bată fiul, iar el continuă să se ghemuiască pe scaun, cu ochii înlăcrimați. Ky se luptă să nu se uite la scena care se desfăşura în fața ei ca la televizor. Dându-şi silința să treacă neobservată, se aşeză lângă o plantă sădită într-un ghiveci şi-şi împreună mâinile. Dar, temându-se ca nu care cumva să fie arestată femeia vietnameză, înaintă câțiva paşi.

— Mătuşică! îi spuse ea femeii în limba lor maternă.

Cu un gest sfios, întinse mâna ca s-o bată uşurel pe femeie pe spate, dar şi-o retrase înainte s-o atingă, părându-i-se prea ciudat să încerce să liniştească o străină.

— Mătuşică, poliţista a spus că vă arestează pe amândoi dacă nu te potoleşti!

Adolescenţii se uitară la Ky, uşuraţi şi totodată uluiţi că intervenise cineva care vorbea vietnameza.

Femeia continua să-i dea băiatului palme peste cap.

— Mătuşică! încercă din nou Ky. Opreşte-te, sau vă bagă pe amândoi la închisoare!

De-abia atunci femeia se opri, gâfâind, cu faţa roşie şi plină de sudoare, iar sprâncenele tatuate i se încruntară într-un fel care aducea aminte de un personaj nervos din desenele animate.

— Tâmpitul şi netrebnicul de fiu-meu! îi spuse ea lui Ky, arătându-l cu degetul pe băiatul care semăna cu Denny pe când acesta din urmă fusese mai mic de vârstă. I-am dat de toate şi asta-i răsplata! Îşi bagă mama în mormânt! Ar trebui să-i dau să mănânce rahat! Nu merită nimic altceva!

Poliţista privi toată scena cu faţa împietrită într-o grimasă. Apoi vorbi răspicat, cu pauze, aşa cum făceau albii atunci când încercau să se facă înţeleşi de asiaticii mai în vârstă:

— El... e... fiul... dumneavoastră?

— Da. E fiul meu.

— Va trebui... să completaţi... formularul acesta... înainte de... plecare.

Femeia vietnameză îi aruncă o privire nedumerită, ca un copil ignorant căruia i se ceruse să răspundă la o întrebare complicată. Se întoarse către fiul ei, însă el nu-şi înălţă capul, încercând să ascundă faptul că plângea. Ky recunoscu expresia de pe chipul femeii: băiatul era translatorul ei, legătura dintre ea şi Australia. Avea nevoie de el în clipa aceea. Totodată, era gata să-l strângă de gât.

— Pot să traduc eu pentru tine, mătuşică, spuse Ky.

Cât timp Ky o ajută pe femeie să semneze pentru eliberarea fiului ei, uşa secţiei de poliţie fu larg deschisă în căutarea unui curent răcoritor, un agent se plânse că aerul de afară era mai fierbinte decât cel dinăuntru, iar mai multe femei veniră să-şi recupereze fiii, nepoţii şi fraţii. Fiecare dintre ele avea întipărită pe chip aceeaşi bine cunoscută expresie de nedumerire; fiecare îşi căută din priviri fiul ursuz şi asudat, ca să-i ceară ajutor; şi fiecare dintre băieţi se uită la Ky. Aceasta oftă şi le arătă mamelor, bunicilor, surorilor şi mătuşilor – care-i aminteau atât de mult de femeile din viaţa ei – unde anume să-şi completeze adresa, să-şi treacă numele şi să semneze. Ajută o femeie pe nume Vuong, care nu ştia o boabă de engleză, dar care sporovăi încontinuu în vietnameză, îngrijorată că ar fi putut să-şi piardă slujba de la piaţa de peşte fiindcă plecase mai devreme, ca să-şi ia nepotul. Ajută o femeie pe nume Mina, care apăru împreună cu un copil mic, în cărucior, şi cu unul pe care-l ţinea la piept. Mina nu vorbea decât laoţiană, pe care Ky n-o înţelegea, dar cea dintâi îi arătă celeilalte, prin gesturi îngreunate de bebeluşul de la piept, ceea ce trebuia să ştie. Apoi Ky ajută o femeie pe nume Flora, pe care avu impresia că o cunoştea de undeva, deşi n-ar fi ştiut să spună de unde. Flora era la fel de asudată ca şi ea, avea tenul cenuşiu şi părea că era pe cale să vomite. Ea venise să-şi ia fiul, pe William. Ky le spuse tuturor acelor femei ce căsuţe trebuiau lăsate libere şi le povesti în amănunt ce prostii făcuseră fiii lor, explicându-le că, indiferent de cât de uluitor ar fi părut, băieţilor le era interzis să se plimbe aiurea.

— Mai rău ca-n Vietnam, bombăni Vuong în limba ei, uitându-se urât la agenta Nelson.

— Ce-a spus? întrebă poliţista, privindu-le pe rând pe femeie şi pe Ky.

— Zi-i că nu mi-e frică de fața aia palidă a ei, de fantomă! continuă Vuong în vietnameză. Zi-i că am făcut un soldat din Viet Cong să plângă!

— E doar supărată din cauza nepotului ei, îi răspunse Ky polițistei.

— Dumneavoastră sunteți sora?

Vocea se auzi din spatele lui Ky. Cel care-i vorbise era un agent înalt, care apăru dintr-una dintre încăperile aflate în spate.

— Sunteți sora lui Denny Tran? adăugă el.

Ky dădu din cap în semn de încuviințare.

Bărbatul se prezentă drept polițistul Ryan Edwards.

— Sunt foarte prins acum, aşa că nu pot intra în detalii, dar ne aflăm oricum în faza incipientă a anchetei şi nu putem divulga nimic.

— Am venit doar pentru un raport, spuse Ky.

Polițistul îi făcu semn să-l urmeze într-una dintre încăperile goale din spate.

— Scuze, nu voiam să vorbim de față cu toată lumea, spuse el în timp ce-şi freca sprâncenele.

Ky observă că polițistul asuda, iar cearcănele adânci de sub ochi îi luceau.

— Uitați ce e, nu putem divulga nimic. Toate informațiile sunt confidențiale, iar însemnările sunt tulburătoare. Nu vrem să supărăm şi mai mult familia...

— Dar eu *fac* parte din familie! spuse Ky.

Iar fratele ei murise deja. Se putea mai rău de-atât?

— Eu doar respect procedura, domnişoară, şi aştept să primesc un răspuns de la Departamentul Omucideri înainte să pot să...

— Dar..., spuse ea, simțindu-se de parcă încerca să înainteze prin mâl, ...dar nu se fac toate astea... nu se fac toate astea în folosul familiei? În sensul că...

Se ruşină groaznic de felul în care vorbea, de faptul că o epuiza fiecare propoziție rostită. Se întrebă cum se făcea că, încă din vremea copilăriei, Minnie reuşea să-şi păstreze calmul şi, în plus, putea să gândească repede fără să facă nici un efort.

— Ceea ce încerc să vă spun, domnule, e că pot să fac față. Sunt sora lui. Nu mă menajați! Vorbesc serios!

Polițistul Edwards oftă.

— Vă rog! continuă Ky. Familia mea nu ştie absolut nimic!

Cu fiecare cuvânt, vocea dinlăuntrul ei o îmboldea din ce în ce mai puternic:

„Continuă, continuă!"

— L-am incinerat şi nici măcar nu ştim ce s-a întâmplat cu el, cu cine a fost în momentul în care s-a petrecut crima, cine sunt martorii!

Ochii polițistului se îngustară de uimire.

— Vorbim despre acelaşi Denny Tran?

— Ăăă..., murmură Ky, fiindcă nu se aşteptase la asta, ceea ce făcu să amuțească subit vocea dinlăuntrul ei. Poftim?

— Spuneți că sunteți rudă cu Denny Tran, puştiul care a fost omorât acum şapte zile?

— Da, răspunse Ky, căreia bătăile inimii începură dintr-odată să-i bubuie în urechi. Avea şaptesprezece ani, era un elev de nota zece pe linie, tocmai absolvise liceul...

— A fost omorât la Lucky 8.

— Da.

Polițistul Edwards îşi scărpină ceafa, cu un aer încurcat.

— Nu ştiu ce să vă spun, domnişoară, dar se pare că familia dumneavoastră îşi *doreşte* să nu ştie nimic!

— Ăăă..., mormăi Ky, simțind cum i se usca gura. Nu... nu ştiu la ce vă referiți.

— Păi, răspunse el, frecându-şi un pistrui de pe bărbie, au refuzat autopsia!

Ky înghiți în sec şi inima începu să-i bată atât de zgomotos, încât de-abia îşi mai putu auzi gândurile.

— E permis aşa ceva? izbuti ea să întrebe, simțind cum i se înmuiau genunchii. De ce ar face ai mei una ca asta?

Polițistul răspunse, dând din cap:

— Dacă n-am fi ştiut care au fost cauzele morții, oricum legistul ar fi insistat pentru autopsie. Dar...

Nu-şi duse ideea până la capăt, fiindcă fu distras de gălăgia făcută de o altă femeie vietnameză – probabil că o mamă, o mătuşă sau o soră – care intră în sala de aşteptare a secției de poliție şi urlă la unul dintre băieți.

— Ar fi fost de folos, spuse el, cu privirea îndreptată către uşa care dădea în sala de aşteptare. Atunci când în Cabramatta e omorât în bătaie un puşti, ai vrea să ştii ce luase...

— *Poftim?!*

Polițistul Edwards o privi pe Ky de parcă tocmai îşi amintise că ea încă se mai afla în cameră.

— Uitați ce-i, ştiu că nimănui nu-i convine gândul că fratele, sau fiul, sau ce-o fi el, se droghează, dar oraşul ăsta are o mare problemă, iar victima în cauză corespunde profilului...

— *Cărui* profil?! izbucni Ky, înfigându-şi unghiile în palme şi încercând să-şi țină în frâu senzația de care se simțea cuprinsă şi pe care încă nu ştia cum s-o numească, dându-şi seama doar că era una incandescentă, de fierbințeală cumplită, şi că amenința s-o copleşească. Era *primul* la *toate*! Era cel mai silitor, mai muncitor, mai tocilar...

— Vă rog să vă calmați, domnişoară!

— *Sunt* calmă!

— Uitați care-i treaba, consumatorii şi vânzătorii de droguri din zona asta sunt din ce în ce mai tineri. Am arestat puşti de doisprezece ani, care aveau în gură baloane pline cu drog. Bandele de traficanți ştiu că băieților de

vârste mici nu li se pot aduce acuzații decât ca minori. Uitați-vă o clipă afară – nu cred că băieții de acolo sunt mai mari de clasa a şaptea. A opta, poate. Nu afirm decât că fratele dumneavoastră era un tip tânăr, iar asta ar fi putut să ne spună câteva lucruri despre el...

— Sunteți sigur că părinții mei au refuzat autopsia?

Polițistul Edwards îşi încrucişă brațele pe piept. Ky se privi în reflexia din ochii lui şi văzu cum se ofilea sub acea privire, care parcă îi spunea: „Mă aşteptam la mai mult din partea ta, din partea familiei tale! Sunteți singurii vinovați pentru eşecul vostru!" Aşa că încercă să se adune, iar apoi observă că expresia polițistului se înmuie. Probabil că-i părea rău de ea.

— Încă nu pot să spun dacă ajută la ceva, dar ştim *cum* a murit, murmură el, destinzându-şi umerii. Limpede ca bună ziua. După o astfel de bătaie, puştiul n-a avut nici o şansă de supraviețuire, adăugă, iar Ky se crispă. Autopsia ar fi putut să explice de ce...

— Denny nu se droga!

— N-am spus asta, domnişoară.

— Îmi cunosc fratele!

— Atunci, poate că o să veniți la un interogatoriu oficial, ca să ne răspundeți la câteva întrebări despre el.

Ky îşi împreună palmele şi-şi scobi, agitată, pielea din jurul degetului mare. Nu trebuia ca lucrurile să decurgă astfel. Se aşteptase ca polițistul să-i înmâneze un raport, să-i arate lista cu suspecți, să-i spună că alocase cazul unor detectivi care aveau să prindă criminalul şi că acesta urma să ajungă după gratii. Se aşteptase – cu naivitate, îşi dădu ea seama – ca întreaga forță locală de poliție să pună umărul la pedepsirea răului care-i fusese făcut fratelui ei şi ca asta să fi dus la un fel de recunoaştere oficială a faptului că era cutremurător ca, dintre toți oamenii, o astfel de nenorocire să i se fi întâmplat tocmai unui băiat de felul lui

Denny. În schimb, niciodată nu se simțise mai invizibilă; fratele ei, care fusese viu cu doar o săptămână în urmă, deja fusese dat uitării.

— Domnişoară! exclamă polițistul, văzând că ea nu mai spunea nimic.

— Da!

— Sunteți bine?

Ky încercă să revină la realitate, în camera aceea sufocantă care acum era plină de un miros grețos de sudoare şi de izul înțepător al deodorantului pe care-l folosea polițistul. Respiră pe gură.

— Îhî...

— Erați apropiată de fratele dumneavoastră, nu-i aşa?

Auzindu-l vorbind la timpul trecut despre relația ei cu Denny, i se făcu rău. Probabil că asta avea să fie cea mai dificilă parte a pierderii lui Denny: să trebuiască să corecteze mereu timpurile verbale şi, în consecință, să-şi aducă întotdeauna aminte că ceea ce existase cândva şi fusese real, acum devenise cu puțin mai mult decât o simplă amintire.

— Da, eram apropiați.

Sau cel puțin aşa *crezuse*. Nu se putea gândi că Denny ar fi luat heroină. Nu-i stătea în fire. Era imposibil. Însă auzind din gura polițistului acele dubii pe care el tocmai şi le exprimase, în mintea ei încolți dintr-odată sămânța îndoielii, fapt care o înfurie. Clătină din cap de parcă ar fi vrut să alunge o astfel de idee, dar aceasta nu se dădu dusă. Dacă nu fusese atât de apropiată de Denny pe cât crezuse? Dacă polițistul descoperise că ea se mutase la Melbourne acum câțiva ani, că nu-i răspunsese lui Denny la telefon pentru că avusese un termen-limită de respectat, că amânase să-i răspundă la e-mailuri săptămâni la rând, că ea fusese cea care îşi convinsese părinții să-l lase în oraş în noaptea în care murise? Dacă se întâmplaseră nişte lucruri – unele

importante, unele care să fi dus la crimă – cât timp fusese plecată?

— Destul de apropiată încât să ne puteți vorbi despre programul lui, despre viața lui socială, să ne spuneți cu cine își petrecea timpul, cum erau prietenii lui, orice fel de secrete...

— Vorbiți despre el de parcă ar fi făcut ceva rău...

Polițistul oftă.

— Domnișoară, noi doar încercăm să cercetăm totul în amănunt. Având în vedere că nu există un raport al autopsiei și că nimeni nu vrea să vorbească, încercăm pur și simplu să înțelegem cine era victima și...

— Cum adică nu vrea nimeni să vorbească? întrebă Ky, cuprinsă din nou de îndoieli, fiindcă nu se așteptase să afle o astfel de informație. Nu vorbim despre un restaurant mare? Lucky 8 e uriaș! Eddie a vorbit? Eddie a fost cel mai bun prieten al lui Denny. Erau nedespărțiți. Eddie ar fi trebuit să fie acolo, fiindcă în noaptea aceea ei doi veniseră de la banchetul de absolvire a clasei a douăsprezecea. Eddie...

Polițistul Edwards închise ochii și se ciupi de podul nasului.

— Rezumați-vă să răspundeți la întrebare, domnișoară! E adevărat că ați fost apropiată de fratele dumneavoastră, nu-i așa? Dacă e adevărat, puteți să veniți să vă interogăm cândva în timpul săptămânii? Joi, poate? E posibil ca asta să ajute ancheta.

Ky dădu din cap în semn de încuviințare, dar mintea îi rămase la ceea ce-i spusese polițistul. Înțelegea dacă până la acel moment nimeni nu știa cine era făptașul. Dar cum adică nimeni nu voia să vorbească? Dacă polițiștii aveau dreptul să te ducă la secție fiindcă vagabondai, nu puteai da de necaz dacă erai martorul unei infracțiuni, iar apoi refuzai să faci declarații în calitate de martor?

— Îmi pare rău, dar nu prea înțeleg ce vreți să spuneți, zise Ky.

— Ce anume nu înțelegeți?

— Ați spus că nu vrea nimeni să vorbească.

— Da.

— Ce vreți să spuneți cu *asta*?

Polițistul Edwards își frecă din nou sprâncenele.

— Exact ce-ați auzit. Poate că vă surprinde, dar faptul în sine nu e deloc surprinzător. Motivul... sau, mă rog, unul dintre numeroasele motive pentru care e aproape imposibil să rezolvi un caz la Cabramatta, e că nimeni nu știe nimic. Cu toții fac pe proștii sau *sunt* proști. Nu știu care variantă e mai rea. Dacă mă întrebați pe mine, își fac singuri rău!

Ky știu că, dacă Minnie ar fi fost de față, l-ar fi taxat pe polițist pentru afirmația lui.

„Ce *rău* își fac cu mâna lor?" l-ar fi întrebat ea, învârtindu-se în jurul lui. „Spune-mi, care anume e vina oamenilor pe care ai jurat să-i aperi? Și pe ce planetă e corect sau rațional să tragi concluzia că nu vor să vorbească fiindcă sunt proști? Ți-a trecut oare prin căpățână că, mă rog, zic și eu, poate că *tu* ești ăla prost de bubuie?"

Dar Minnie nu se afla acolo. Ky era pe cont propriu.

— Nici măcar Eddie Ho n-a vrut să vorbească?

— Domnișoară, răspunse polițistul pe un ton înfrânt, nici unul dintre cei care au fost la fața locului nu vrea să ne spună ce a văzut. Inclusiv domnul Ho.

— Dar dacă încerc eu să vorbesc cu el? întrebă Ky, fără să știe precis la ce se referea.

„Oooo, mamă!" strigă Minnie în mintea lui Ky.

„Mai termină!" o certă Ky.

„Acum e-acum, s-a înfuriaaat!"

„Taci din gură!"

„Ei, haide, eu doar te sprijin! Pe ei, pe ei, pe eeei!"

— Poftim? întrebă poliţistul Edwards, iar vocea lui o readuse pe Ky în încăperea umedă.

— Dacă oamenii care nu vor să stea de vorbă cu dumneavoastră ar fi dispuşi să... stea de vorbă cu mine? Adică merită să încercăm, nu? Dacă îmi daţi o copie după raport şi după toate notiţele pe care le-aţi luat – numele oamenilor, unde pot fi găsiţi –, pot vorbi cu ei şi...

— Domnişoară, în nici un caz nu vă pot da astfel de...

— Dar dacă pot s-o fac?

Ky habar n-avea dacă era în stare să facă ceea ce promitea. Vorbele îi ieşiseră din gură sub imboldul disperării. Ura sentimentul de a nu avea nici un control şi nu suporta gândul de a pleca din secţie cu mai multe întrebări decât răspunsuri. Trebuia să afle ceva – *orice* – de la poliţist. Iar unul dintre lucrurile fundamentale pe care le învăţase din cariera ei în jurnalism era că indiferent de uniforma, insigna sau titlul pe care le avea cineva, tot om era. Nimeni nu *trebuia* să respecte regulile. La urma urmei, asta era metoda prin care reporterii aflau unele dintre cele mai importante ştiri: cineva din interior decidea să divulge informaţii, să facă ce voia în loc să respecte regulile sistemului. Cu toţii erau capabili să fie vicleni.

Poliţistul Edwards îşi ronţăi partea interioară a obrazului. Avea o faţă de tinerel, dar tenul îi era ars de soare. Ky învăţase să determine vârsta australienilor albi nu după calitatea tenului lor, ci după cât de pline le erau feţele – dacă le atârna sau nu carnea din jurul bărbiilor – şi după adâncimea cutelor care le apăreau la marginile gurilor atunci când zâmbeau. Obrajii pistruiaţi ai poliţistului păreau încă elastici, iar linia bărbiei îi era fină şi neafectată de gravitaţie.

Văzând că el nu spunea nimic, Ky continuă:

— Denny a fost omorât la Lucky 8, aşa că majoritatea oamenilor de acolo trebuie să fi fost asiatici, nu-i aşa?

Poliţistul Edwards clipi apăsat şi dădu din cap cu putere, în semn că-i dădea dreptate lui Ky.

„Dă-i bătaie!” spuse Minnie.

— *Vietnamezi*, probabil?

El clipi din nou.

— Eu sunt vietnameză. Cunosc comunitatea asta. S-ar putea să am acces la ea.

Ky nu ştia dacă era chiar aşa. Putea vorbi vietnameză cu accentul pronunţat al cuiva care crescuse în Australia, bâjbâind în discuţii şi înlocuind cuvintele vietnameze pe care nu le ştia, cu unele din engleză. Singura ei cale reală de acces la acea comunitate era reprezentată de faptul că nu era de rasă albă.

— Domnişoară Tran, nu ne putem juca de-a detectivii amatori!

— Nu mă joc deloc. Toţi agenţii dumneavoastră de poliţie sunt albi, într-un oraş în care majoritatea oamenilor nu sunt.

„Pus la punct!”

Poliţistul Edwards îşi coborî privirea în podea.

— O să mă mulţumesc să vorbesc cu vietnamezii în calitate de membră a comunităţii. Membrii unei comunităţi vorbesc între ei, nu-i aşa? Oamenii vorbesc. Şi nu e de preferat ca ei să stea de vorbă cu mine, decât să nu vorbească deloc?

Poliţistul Edwards se scărpină la ceafă, iar prin uniformă i se iviră pete de sudoare.

— Jur că asta n-o să se întoarcă împotriva dumneavoastră, spuse Ky pe un ton din ce în ce mai încrezător, fie şi doar pentru că observă că el începea să cedeze.

Ky se gândi că, la urma urmei, ea nici nu minţea. Oamenii chiar vorbeau. Poate că nu neapărat cu ea. Dar oare strica să încerce?

— Dacă vreunul dintre oamenii aceştia întreabă cum de l-am găsit, o să-i spun că altcineva care a fost acolo în acea noapte m-a îndrumat către el. În oraşul ăsta, toți oamenii se cunosc între ei.

„A, nu mai spune!” o ironiză Minnie.

Partea asta, recunoscu Ky în sinea ei, era o minciună – Cabramatta avea zeci de mii de locuitori, iar mulți dintre ei erau liniştiți şi retraşi. Însă ea avea şi dreptate într-o privință: oamenii bârfeau, se împrieteneau, sau, cel puțin, deveneau cunoştințe. Proprietarii magazinelor îi recunoşteau pe clienții fideli, farmaciştii ştiau cine anume folosea ace hipodermice ca să-şi injecteze insulină, cine erau cei care le foloseau ca să ia heroină şi *toată* lumea ştia cine era cântărețul de la ultima nuntă care avusese loc.

— Neoficial, rosti ea cuvântul magic ce îi convingea aproape pe toți cei pe care-i intervieva, fiindcă vedeau în asta o ocazie de a face mărturisiri fără să fie traşi la răspundere. Vă promit!

Polițistul Edwards ridică mâna.

— Aşteptați aici!

„Cum ți se pare?” întrebă vocea imaginară a lui Minnie.

„Dă-mi pace!”

„Ei, haide, nu te supăra!”

„Pleacă de-aici!”

„E cool să fii rea, nu?”

„Când a fost vorba de aşa ceva? Sunt doar… proactivă!”

„Pas cu pas, dragă!”

„Nu e ca şi cum ăsta ar fi primul pas ca să ajung să vând heroină sau ceva asemănător!”

„Aha.”

„Chiar nu!”

„Te cred.”

„Nu mă crezi, ci doar râzi de mine!”

„Ăăă..., Ky, sunt produsul imaginației tale. Tu singură faci asta, dragă!”

„Mă rog...”

„Tot ce vreau să spun e că sunt mândră de tine, chiar dacă ți-a luat douăzeci de ani să ajungi în punctul ăsta!”

„Care punct?”

— Bun, spuse polițistul Edwards întorcându-se în cameră cu câteva copii şi cu un marker galben. Astea, continuă el în timp ce punea teancul de hârtii în fața lui Ky, sunt notițele pe care le-am luat în noaptea aceea. Ele au ajuns în raport. Nu le-ați primit de la mine. Nici măcar nu le-ați văzut, ne-am înțeles?

— În regulă.

— Iar ăştia..., spuse el răsfoind paginile umplute cu scrisul lui mărunt şi subliniind nume pe care Ky de-abia fu în stare să le desluşească, ...sunt oamenii care s-au aflat acolo, cu tot cu adrese şi cu numere de telefon, conchise, împingând foile către Ky. Să nu ziceți că nu v-am avertizat – de regulă, nu-i divulgăm deloc familiei astfel de informații. În cazul de față, avem de-a face cu un material care conține amănunte cutremurătoare. E bine să vă descotorosiți de el după ce l-ați folosit. Rupeți-l în bucăți! Dați-i foc! Mă refer în special la nume şi la numerele de telefon. Şi orice ați face, să nu se afle că am fost implicat, ne-am înțeles?

Ky puse mâna deasupra teancului de hârtii. Copiile ieşiseră strâmb pe pagini.

— Domnişoară Tran!

— Da.

— Ce „da”? Vreau să repetați ce-am spus!

— Da, repetă Ky, trăgând teancul de hârtii către ea. Promit ca nimeni să nu afle vreodată că dumneavoastră mi le-ați furnizat. O să scap de ele cât de repede pot.

— Să ştiți că, dacă se află că vi le-am dat, toată ancheta e compromisă. N-o să mai primiți răspunsuri, n-o să se facă

arestări şi nici unul dintre membrii familiei victimei n-o să-şi afle pacea sufletească. Aţi priceput?

— Am priceput.

— Veniţi joi aici, în a doua parte a zilei. De obicei sunt liber după-amiaza, în jurul orei cinci. Puteţi să-mi spuneţi atunci ce ştiţi despre fratele dumneavoastră, despre genul de oameni cu care-şi petrecea timpul. Puteţi să-mi spuneţi dacă aţi reuşit să convingeţi pe cineva să vorbească – dar să nu care cumva să faceţi pe detectiva, vă rog! Poate că, procedând astfel, o să dăm de vreo pistă.

Ky reciti de mai bine de zece ori raportul scris de mână al poliţistului. Judecând după numărul de boluri din care se mâncase şi de beţişoare ce încă se mai aflau pe mese atunci când sosise poliţia, ofiţerul ajunsese la concluzia că, la momentul morţii lui Denny, în Lucky 8 se aflau cel puţin şaptesprezece clienţi şi angajaţi ai restaurantului. Doar zece rămăseseră până când poliţiştii le spuseseră că puteau pleca. Ky nu recunoscu majoritatea numelor şi adreselor pe care poliţistul le notase cu un scris de mână înghesuit şi atât de aplecat spre dreapta, încât fiecare cuvânt părea că era pe punctul să se răstoarne.

Guang Woo (client)
Hong Woo (client)
Lucia Woo (clientă)
Flora Huynh (cântăreaţă la eveniment)
Jimmy Carter (spălător de vase)
Thu Ly (bucătar)
Phat Luong (ospătar)

Numele pe care le recunoscu:

Eddie Ho (client)
Kevin Truong (client)

Sharon Faulkner (clientă)

În după-amiaza aceea, îl sună pe Ian, şeful ei.

— Bună, micuțo!

Vocea bine cunoscută şi pătrunzătoare a lui Ian se auzi cu ecou în receptor. Cu zeci de ani în urmă, Ian fusese un reporter faimos şi foarte însufleţit, admirat de toată redacția. Acum, la cincizeci de ani, arăta uşor emaciat şi devenise un ursuz nerăbdător, al cărui singur scop în viață era să-i întrebe pe cei aflați în practică ce altceva mai puteau face. Ce le scăpa? Cui nu-i luaseră interviu? Prin ce alte metode puteau verifica informațiile? Deşi îi intimida pe toți reporterii tineri, Ky îl aprecia fiindcă el părea să creadă că erau cu toții capabili de lucruri mărețe – însă doar dacă aveau voință.

— Toate bune pe-acolo?

— Da. Auzi, Ian, am o întrebare pentru tine.

— Spune!

— Mai ştii cumva cât erau de lungi rapoartele poliției în cazul omuciderilor, pe vremea când te ocupai tu de asta?

În gând, Ky îşi reformulă întrebarea:

„Cât de lungă e o bucată de ață?”

— Păi, depinde.

Stând picior peste picior în vechea ei cameră, cu receptorul butucănos lipit de obraz, Ky îi explică lui Ian cum făcuse rost de un raport de la unul dintre polițiştii care se ocupau de cazul lui Denny şi cum, chiar dacă raportul nu era unul formal, ci era constituit din nişte notițe scrise de mână, tot i se părea ridicol de dezlânat şi greu de crezut.

— Scrie aici că mesele din restaurant erau pline cu mâncare din care abia se gustase, că existau dovezi că acolo luaseră cina cel puțin douăsprezece persoane – au numărat până şi castroanele şi beţişoarele – dar că mulți dintre meseni plecaseră până să vină poliția.

Ky se strădui să nu verse în clipa în care citi descrierea lui Denny: balta de sânge închegat, corpul cald, însă neînsufleţit, faţa desfigurată, gâtul zdrobit, osul care-i străpungea pielea, resuscitarea făcută în zadar, fiecare compresie toracică făcând ca sângele să ţâşnească din nas, cămaşa lui albă, pătată de un roşu ruginiu.

— În raport scrie că o mână de oameni, făptaşii sau ceva de genul ăsta, şi-au luat tălpăşiţa, iar martorii rămaşi la locul crimei au declarat că, de fapt, n-au văzut nimic. Se pare că prietenii lui Denny s-au nimerit să fie la toaletă în acelaşi timp şi au jurat că n-au fost martori la crimă. Profesoara lui de geografie, doamna Faulkner, s-a aflat acolo. Habar n-aveam. A fost la înmormântare şi n-a suflat o vorbă. Habar n-am dacă ai mei ştiu asta..., spuse Ky, iar apoi se opri, luând în calcul posibilitatea ca poliţia să-i fi spus asta tatălui ei, dar ca informaţia să se fi pierdut în ceaţa beţiei lui. În fine, doamna Faulkner a sunat la poliţie, dar se pare că până şi ea era la toaletă atunci când a fost omorât Denny.

Ky simţi un nod în gât în clipa în care îşi închipui că cineva îl omorâse în bătaie pe Denny şi nimeni nu-i sărise în ajutor fratelui ei; într-un restaurant în care se aflaseră şaptesprezece oameni, nimeni nu mişcase un deget.

— Raportul spune că Lucky 8 nu are decât două cabine de toaletă. Ceilalţi clienţi au declarat că stăteau cu faţa la perete şi că au închis ochii atunci când au auzit scandalul. Iar angajaţii restaurantului au declarat că n-au văzut ce s-a întâmplat. N-are cum să fie adevărat, nu?

Nu se auzi nimic de la celălalt capăt al firului. Ky nu povestise nimănui de la *Herald Sun* cum murise fratele ei. Era prima oară când Ian auzea acele informaţii.

— O, Doamne, Ky! Ce nenorocire cruntă!

Ea îşi înfipse unghiile în partea moale a abdomenului, lăsând pe piele urme în formă de semilună. Încercă să-şi

abată gândul de la greață, de la nevoia de a vomita sau de a urla.

— Spune-mi din nou ce fel de document ai primit de la polițistul ăla!

— Mi-a fotocopiat notițele lui scrise de mână. Par să fie luate dintr-un carnețel în care a făcut însemnări.

— Hmmm..., bine! Deci, în mod normal, în cazul unei omucideri, polițiştii nu sunt obligați să divulge nimic, în special dacă ancheta e încă în desfăşurare, aşa că te felicit că ai reuşit să obții ceva de la tipul ăsta, spuse Ian, dregându-şi glasul. Lungimea acestor rapoarte depinde de cât e de meticulos agentul şi de cât de multe lucruri sunt de notat. Nu există o lungime prestabilită. Şi, ca să-ți spun sincer, noi, jurnaliştii, oricum nu prea avem ocazia să vedem astfel de documente.

— Şi atunci ce apucăm să vedem?

— Raportul medicului legist, pe care tu ar trebui să-l fi citit deja. Dacă s-a deschis o investigație, şi s-ar putea foarte bine să existe una în cazul fratelui tău, cronologia o să fie stabilită în funcție de complexitatea cazului şi de resursele pe care le au la dispoziție polițiştii. În mod obişnuit, legistul trimite familiei o scrisoare cu o dată a investigației, care poate fi stabilită oricând, de la câteva săptămâni începând de acum încolo până la câțiva ani.

— Vorbeşti serios?

— Din păcate, da. Lucrurile de genul ăsta progresează destul de greoi.

— Mai e ceva.

— Să auzim!

— Nu s-a făcut autopsia.

— Cum adică? În cazul omuciderilor, de obicei legistul cere una...

— Părinții mei au refuzat.

Ian tăcu. Ky ar fi putut crede că se întrerupsese legătura, dar ea îl auzi pe Ian răsuflând, iar apoi dregându-şi glasul.

— Păi, murmură el în cele din urmă, familiile au dreptul să facă asta, din motive religioase sau culturale...

— Dar tocmai ai spus că, în cazul omuciderilor, legistul o să...

— Da, ca să determine cauza morții. Dacă fratele tău ar fi murit în circumstanțe suspecte *şi* necunoscute, atunci înțeleg ca legistul să insiste pentru autopsie.

— Dar *a murit* în circumstanțe necunoscute! spuse Ky, simțind că-i ieşeau ochii din cap. Era un băiat *foarte* bun! Ştii, cunosc oameni care se referă mereu la alții numindu-i „băieți buni", chiar şi atunci când aceştia sunt mediocri, însă Denny era excepțional. Era primul la *toate*!

Se aşternu din nou tăcerea, iar Ky crezu că era pe cale să-şi străpungă pielea stomacului dacă îşi înfigea unghiile şi mai mult în ea.

— Nu vreau să par cinic..., spuse Ian, făcând apoi o pauză, de parcă ar fi căutat cuvintele potrivite, ...şi n-am fost niciodată la Cabramatta... dar am citit despre oraş, am văzut care e rata criminalității şi... uite, dacă eram *eu* în locul legistului, n-aş fi stat pe gânduri şi aş fi făcut o autopsie. Însă poate că legistul care ți-a văzut fratele... poate că...

Ky îşi ținu respirația. Simți cum ideea pe care Ian urma s-o pună în cuvinte prindea contur şi se rugă în gând ca el să n-o facă, chiar dacă vocea lui Minnie o repeta încontinuu: „Nu i-a păsat, nu i-a păsat, nu i-a păsat, nu i-a păsat, nu i-a păsat, nu i-a păsat, pentru că nu-i pasă nimănui, nu-i pasă nimănui, nu-i pasă nimănui, nu-i pasă nimănui, nu-i pasă nimănui, nu-i pasă nimănui!"

— ...a avut pur şi simplu o zi proastă, continuă Ian. Am văzut cum profesioniştii fac greşeli chiar şi atunci când miza

e mare. Sunt şi ei oameni, ştii? Oamenii fac mereu greşeli la locul de muncă sau chiar tâmpenii, ăsta-i adevărul!

Ky nu-l mai asculta pe Ian. Minnie ținea acum un monolog în mintea ei şi-i distrăgea atenția de la explicația banală pe care i-o oferea Ian despre sistemul suprasolicitat şi copleşit.

„Nu-i aşa că-i amuzant? Nu-ți vine pur şi simplu să *râzi* fiindcă tipii ăştia au tot dreptul să fie incompetenți şi tâmpiți şi să greşească atunci când e literalmente vorba de chestiuni de viață şi de moarte, iar ei nu sunt traşi *niciodată* la răspundere, în timp ce tu trudeşti de parcă ar avea vreo importanță că-ți faci datoria fără greş şi că te sileşti să mergi pe calea ta ridicolă, îngustă, lipsită de sens? Nu-i aşa că e *hilar*? Nu-i aşa că-ți vine să *mori* de frustrare, de umilință, de ciudă şi..."

— OPREŞTE-TE! spuse Ky, surprinsă că rostise asta cu voce tare.

— Poftim? se miră Ian.

— Îmi pare rău, răspunse Ky. Ceea ce voiam să zic...

— E în regulă. Înțeleg. Trebuie să fie copleşitor.

— Mai... mai am ceva să-ți spun.

Ian tăcu din nou şi o aşteptă pe Ky să continue.

— Am o listă de martori.

— Cum aşa?

— Am primit o listă de la polițist. Cu nume, adrese, numere de telefon. Ale oamenilor care au fost acolo.

Se lăsă din nou liniştea.

— Uau! spuse Ian în cele din urmă. Adică te felicit că ai pus mâna pe aşa ceva!

— Ar trebui să... Pot încerca să dau de oamenii ăştia, nu?

O altă pauză.

— Sau ar fi deplasat? continuă Ky, simțindu-se copleşită de un val de amețeală, fiindcă nu ştia ce trebuia să facă. Dar polițistul a spus că nimeni n-a vrut să depună

mărturie, ceea ce înseamnă că cei care s-au aflat la locul crimei dețin răspunsurile, iar asta...

— Uite ce e, Ky, spuse Ian oftând prelung, în ceea ce te privește, asta e o chestiune personală. Nu ține de serviciul tău. Nu e un subiect pentru ziar...

Lui Ky începu să-i piară entuziasmul la gândul că Ian avea să-i combată ideea care ar fi putut s-o ajute să obțină un răspuns.

— ...dar dacă *ar fi* un subiect pentru ziar, continuă el, rostind răspicat cuvintele, atunci știi ce ți-aș spune să faci.

Ky simți cum îi tresăltă inima.

— Adică...

— Da.

— Ar trebui să le telefonez celor ale căror nume se regăsesc pe lista martorilor, spuse ea pe un ton categoric.

— Ce altceva să faci?

— Aș putea să încep din exterior și să mă apropii de miez încetul cu încetul.

— Continuă!

— Aș putea să mă întâlnesc în persoană cu martorii.

— Și?

— Mulțumesc, Ian, spuse Ky.

Fără să-și ia rămas-bun, trânti receptorul în furcă. Mâinile îi tremurau la gândul a ceea ce avea de făcut mai departe.

3

Deci numele meu e Lulu Woo (da, rimează, și ce dacă?), am zece ani și locuiesc la Cabramatta împreună cu părinții

mei, într-un apartament aflat deasupra unei plăcintării care are un ventilator ce trimite aburii unsuroşi afară, în sus şi în camera noastră de zi, aşa că apartamentul miroase mereu a ulei de gătit folosit şi tot şamponul din lume nu poate scoate mirosul ăsta din păr. Ascultă-mă ce-ți spun, Cabramatta e un loc foarte periculos şi mama îmi spune că trebuie să fug de-a lungul întregului drum de la şcoală până acasă, fiindcă dacă merg prea încet, se poate ca un drogat să mă înjunghie în gât cu o seringă plină cu heroină şi să mă facă dependentă – pentru că asta fac drogații, ei fiind cu toții nişte zombi care încearcă să transforme alți oameni în zombi – iar mama îmi spune mereu:

— Ascultă, Lulu, nu trebuie să mergi în pas de plimbare, ci să fugi!

Aşa că în fiecare zi, la ora trei, după ce se sună de ieşire, îmi iau rucsacul Hello Kitty şi îi dau laoparte din drum pe colegii de clasa a treia, iar prietenii mei se miră:

— Ce naiba...?!

Dar eu trec deja în pas alergător de poarta şcolii, strigând:

— Scuze! N-am timp să vă explic!

Şi alerg atât de repede, încât atunci când ajung acasă şi îndes cheia în încuietoare, simt cum inima îmi bate în ochi.

Mă rog, până acum o săptămână sau două – nu ştiu, mi-e greu să țin socoteala timpului – toate zilele erau cam la fel, ceea ce-mi convenea, fiindcă îmi plăcea să mănânc *mi goreng*[4] la plic şi să mă uit la desene animate până când începeau ştirile de la ora şase şi veneau şi părinții mei de la serviciu. După cină îmi lua cam cinci minute să-mi fac temele, fiindcă e uşor la şcoală. Mama se uita pe tema de matematică şi clătina din cap ori de câte ori vedea problemele pentru copii mici pe care ni le dădeau să le

[4] Fel de mâncare indonezian, pe bază de tăiței.

rezolvăm, iar apoi mă punea să fac exerciții pe care le fotocopiase dintr-o culegere de la bibliotecă, una pentru copii de doisprezece ani. Ori de câte ori mă plângeam că n-aveam decât zece ani şi că ea îmi dădea de lucru în plus, mama răspundea:

— Vrei să fii proastă ca un copil alb?!

De multe ori comentam, bombănind:

— Da! Copiii albi şi proşti sunt cei mai tari!

Mama mă trăgea de urechi şi-mi zicea că n-aveam să fiu niciodată albă, aşa că ar fi fost bine să mă obişnuiesc cu faptul că sunt vietnamezo-chinezoaică. Nu mi se părea drept ca ea să deturneze discuția, dar ăsta îi era obiceiul.

Într-o zi din decembrie, când afară se făcuse vară, eram acasă după şcoală şi mă uitam la *Power Rangers*. Eram îmbrăcată în rochia de la uniforma şcolară, cu mânecile suflecate până la subraț fiindcă mă topeam de căldură, iar ventilatorul nu făcea față. Episodul era despre cum Power Rangerul roz nu mai era bună la gimnastica pe care o făcea la şcoală, fiind foarte tristă din pricina asta. Mi-a adus aminte de Power Rangerele roz de la şcoala mea, cărora li se mai spune şi „fetele albe”, cunoscute şi sub nume de genul „Kimberly”, care se smiorcăiau că nu voiau să facă sport, aşa că mi-am dat ochii peste cap şi mi-am luat pielea uscată de pe buze, dar mi-am smuls atât de multă, încât am simțit înțepături şi mi-am dat seama că exagerasem. M-am uitat în poală şi, într-adevăr, am văzut acolo nenumărate bucățele de piele moartă.

În ziua aceea a bătut cineva la uşă, iar eu am sărit degrabă în picioare, cu mânecile rochiei încă suflecate până la subraț. M-am agitat atât de tare fiindcă nimeni nu bătea vreodată la uşa noastră (cu excepția doamnei de la Avon, dar ea s-a dat bătută acum câțiva ani, atunci când şi-a dat seama că pe mama n-o interesau decât mostrele gratuite). M-am îndreptat spre uşă în vârful picioarelor, desculță,

sperând ca omul care se afla de cealaltă parte a ei să nu audă cum tălpile mi se lipeau şi dezlipeau de podea, după care mi-am dat seama că auzise, probabil, televizorul. Am mormăit în sinea mea şi m-am gândit să închid televizorul, dar aş fi dat de bănuit, aşa că am continuat să merg tiptil spre uşă şi am sperat ca omul acela să creadă că eram una dintre familiile care lăsau radioul pornit toată ziua, ca să ţină hoţii la distanţă. În timp ce inima îmi bătea să-mi spargă pieptul la gândul că cineva voia ceva de la noi, mi-am adus aminte de regulile mamei în privinţa oamenilor care băteau la uşa noastră: dacă erau bărbaţi albi, îmbrăcaţi cu cămăşi albe, imaculate, şi purtând cravate negre, să nu scot nici un sunet şi să mă prefac că nu eram acasă, fiindcă ei ar fi încercat să mă răpească pentru vreo biserică; dacă era cineva îmbrăcat ca un reparator, să fac linişte şi să mă prefac că nu eram acasă, fiindcă meşterul acela probabil că ar fi vrut să mă violeze; iar dacă era doamna de la Avon, să fac linişte şi să mă prefac că nu eram acasă, dar, imediat după ce pleca, să verific dacă nu cumva lăsase nişte mostre gratuite; dacă lăsase, trebuia să le aduc înăuntru, ca scârţarii de vecini chinezi să nu le poată fura. M-am uitat prin vizor şi mi-am ţinut respiraţia. De cealaltă parte a uşii stătea o femeie asiatică, ceea ce m-a derutat la culme, fiindcă mama n-avea reguli pentru femeile asiatice care ne băteau la uşă, iar femeia asta nu era bătrână, ca majoritatea celorlalte din clădirea noastră. Îmi amintea de asistentele care lucrau la cabinetul dentistului, destul de tinere, dar în mod sigur adulte, cel mai probabil nefiind nici drogate, pentru că aveau hainele foarte curate şi păreau sprintene. Mai mult decât atât, doamna asta mai şi purta genul ăla de ochelari care erau atât de sofisticaţi, încât n-aveau nevoie de rame.

Fiindcă n-am răspuns, ea a bătut din nou. M-am speriat foarte tare, pentru că m-am gândit că vizitatoarea avea,

poate, un motiv întemeiat să fie acolo, iar în situația asta eu, prefăcându-mă că nu era nimeni acasă, cu siguranță că făceam ceva greşit. Dar dacă mă păcălea şi voia să mă răpească? A bătut din nou şi m-a făcut să tresar. Mi-am pus palma peste gură şi m-am întors tiptil la canapea, iar atunci când m-am aşezat cu grijă pe ea, folia de plastic, pe care părinții mei n-o scoseseră de şapte ani, de când câştigaseră canapeaua la o tombolă, a scârțâit sub greutatea mea. M-am pus ambele palme peste gură şi am strâns din pleoape până când am auzit-o pe femeie cum cobora treptele de pe casa scărilor şi pleca.

În noaptea aceea am avut vise ciudate. Într-unul dintre ele, eram închisă într-o cutie întunecoasă şi în afara ei erau nişte oameni care urlau ca nebunii, iar eu voiam cu disperare să scap de acolo, dar îmi era frică de ceea ce mă aştepta afară. Am încercat s-o strig pe mama, dar n-am putut, fiindcă mi se dusese toată pielea de pe buze. Aşa că în clipa în care m-am uitat în oglindă (aveam o oglinjoară de mână şi nu ştiu de ce puteam să mă văd clar în ea, deşi era întuneric beznă) buzele mele erau unele imense şi roşii, de clovn, jupuite şi scârboase. Am vrut să deschid gura şi să urlu după mama, dar m-am temut ca nu cumva să mă doară prea tare buzele, aşa că am rămas tăcută, cufundată în bezna aceea, plângând fără să-mi mişc buzele gigantice şi lipsite de piele. Asta a durat o veşnicie. Eram atât de nervoasă, de tristă şi de frustrată, încât am crezut că aveam să mor. Nici măcar nu-mi amintesc cum s-a încheiat visul, ci doar că m-am trezit. În alt vis, Nick Carter din trupa Backstreet Boys a venit la mine acasă şi m-a întrebat dacă voiam să fiu prietena lui. I-am spus că eram prea mică de vârstă ca să ies cu el, dar că, dacă avea răbdare, puteam să fim cândva împreună, fiindcă părinții mei îi spuseseră că puteam să am un iubit după ce absolveam liceul, cu

condiția ca până atunci să fi avut zece pe linie. El mi-a răspuns ceva de genul:

„Normal! Fac orice pentru tine!”

Iar eu mi-am dat părul pe spate, un păr care, în vis, se transformase din tunsoarea castron făcută de mama, în nişte bucle mătăsoase precum cele ale unei păpuşi Barbie. Şi aşa l-am dat gata, pur şi simplu, pe Nick Carter. Iar în ultimul meu vis eram un cactus mic, dar visul ăla nu cred că a durat mai mult de trei secunde şi apoi m-am trezit.

Aproape că am zbierat în clipa în care am ajuns la baie, fiindcă buzele mele din viața reală erau umflate şi roşii. Am crezut că toată pielea îmi dispăruse cu adevărat! Dar, la o privire mai atentă, am văzut că încă o mai aveam pe buze, numai că era uscată şi foarte scorojită, de un roşu ruginiu şi atât de întinsă, încât mă durea ori de câte ori încercam să deschid gura. Am început să mă spăl pe față, moment în care pielea a prins să mă usture îngrozitor de tare, aşa că am făcut singurul lucru pe care ştiu să-l fac atunci când am buzele uscate: m-am dat cu balsam cu aromă de struguri pe toate porțiunile de piele grunjoase şi închise la culoare. Apoi, pentru că asta e regula mărcii de balsam Lip Smackers, mi-am lins buzele, ca să simt gustul de struguri. După ce m-a văzut la micul-dejun, mama s-a îngrozit:

— Vai de mine! Ce ai la buză?!

Eu am ridicat din umeri, fiindcă nu mă socoteam vinovată cu nimic. Mama m-a întrebat:

— Iar ți-ai lins buza? Să nu mai faci aşa ceva!

Şi apoi mi-a făcut capul calendar despre cum saliva nu-i bună pentru piele. Aş fi contrazis-o, dar n-am putut, fiindcă încercam să-mi mişc gura cât mai puțin. Aşa că mi-am mâncat micul-dejun cu beţişoarele, cereală cu cereală. La un moment dat, tata a spus:

— Plec la serviciu! Pa-pa!

Mama i-a răspuns:

— Nu mânca la restaurantul ăla cambodgian! Ştii că te strici mereu la burtă!

Eu îmi doream ca unul dintre ei să mă ducă la şcoală, aşa cum se întâmpla pe vremea când eram mai mică, iar treaba lor era să aibă grijă de mine.

La şcoală, prietena mea, Chao, mi-a remarcat imediat buzele şi s-a îngrozit.

— Uau, dragă! Ce naiba!

I-am spus că nu ştiam cum de începuseră să mi se scorojească buzele într-un asemenea hal, dar că acum nu mă puteam opri să mi le ling, fiindcă, în clipa în care mi le simțeam uscate, trebuia să-mi trec limba umedă peste ele. Eram convinsă că, dacă n-aş fi făcut-o, mi-ar fi crăpat pielea, iar fața mi s-ar fi despicat în două. Chao mi-a mărturisit că şi ea a avut odată buze uriaşe, de clovn, şi că maică-sa s-a speriat atât de tare, încât a dus-o la un doctor. Acesta i-a spus că era din cauza stresului. M-am mirat:

— De ce naiba eşti *tu* stresată?!

Chao a ridicat din umeri, iar eu mi-am spus în sinea mea că stresul ei avea legătură, probabil, cu tatăl ei alcoolic, căruia îi plăcea nespus de mult să bea. Avea viciul ăsta fiindcă suferea de SEPT sau de SPT[5] (ori de ceva asemănător), declanşat de faptul că nişte luptători din Viet Cong i-au tăiat urechea, iar soția lui a încercat să i-o coasă la loc, dar n-a reuşit, aşa că urechea i-a căzut din nou. Chao a povestit că lui taică-său îi plăcea atât de mult să bea, încât se îmbăta tot timpul la nunți, iar într-o astfel de ocazie vomitase pe mireasă, ceea ce era destul de amuzant, însă Chao n-a râs niciodată atunci când vorbea despre aşa ceva. În fine, Chao a spus că, probabil, pielea de pe buze se scorojea din cauza stresului, pentru că el e cel care îți usucă

[5] Sindrom posttraumatic.

buzele, iar apoi tu ți le lingi, pentru ca pe urmă saliva să înrăutățească situația. Am vrut s-o iau la rost:

„Câh, parcă ai fi maică-mea!”

Dar ea a spus apoi că soluția era balsamul de buze, aşa că am consumat jumătate de baton de Lip Smackers înainte de prânz, mânjindu-mi buzele uriaşe, de clovn, şi scoțându-mi limba cât de mult puteam, ca să ling şi să tot ling aroma de struguri, care începuse să-mi facă greață.

În ziua aceea, după şcoală, a trebuit să-mi mănânc porția de *mi goreng* tăiețel cu tăiețel, fiindcă pielea de pe buze îmi era atât de uscată şi de întinsă, încât cea din colțurile gurii mi-a pocnit şi de-acolo a ieşit o chestie umedă. Locul ăla mă înțepa ca naiba de fiecare dată când beam apă sau mâncam. M-am uitat la *Power Rangers*, iar Pink Ranger era tot deprimată din cauza gimnasticii de la ora de sport. Mi-am spus în sinea mea:

„O, Doamne, se plânge atât de mult, încât ai zice că-i copil mic!”

Dar, în acelaşi timp, îmi doream să fiu ea, fiindcă era mai drăguță decât Yellow Ranger, care era asiatică, şi fiindcă rozul era culoarea mea preferată. De fiecare dată când ne jucam de-a *Power Rangers* la şcoală, fetele albe ne făceau pe mine şi Chao să fim cea galbenă. Noi două ne gândeam că asta era o mare porcărie, dar ne bucuram că fetele albe voiau, totuşi, să se joace cu noi, aşa că eram pe rând Yellow Ranger, în timp ce ele erau Pink Ranger. Dar tot le-am întrebat cum de puteau să fie toate patru Pink Ranger, iar eu şi Chao nu puteam să fim şi noi. Madison Stone a răspuns:

„Pentru că sunteți amândouă galbene, nu ți-e clar?”

Mi-am dat seama că Chao era pe cale să plângă, aşa că am luat-o de mână şi i-am spus:

„Nu le băga în seamă, sunt invidioase pe noi fiindcă strălucim! Ca soarele! HA-HA! Pentru că suntem deştepte! Chiar suntem!”

Vorbele astea ale mele au salvat situația.

În fine, mă uitam la televizor şi-mi țineam castronul cu *mi goreng* aşezat pe pântecul gol (era cald şi-mi suflecasem din nou mânecile rochiei), când a bătut cineva la uşă. M-am speriat atât de tare, încât am vărsat pe canapea castronul cu tăieței şi atunci am înțeles de ce părinții mei păstraseră toți anii ăştia folia de plastic. Am alergat fără zgomot la uşă, m-am uitat pe vizor şi am văzut-o din nou pe femeia aceea asiatică din ziua precedentă, cea îngrijită, cu ochelari sofisticați şi fără rame. Chiar dacă vizorul uşii noastre era mânjit de la aburul gras de plăcinte, am reuşit să-i zăresc părul prins în coadă, cămaşa bine călcată, pantalonii de genul celor pe care-i poartă femeile care fac muncă de birou, cu bride pentru curea, şi am văzut că avea mâinile împreunate foarte strâns, de parcă îşi înfigea unghiile în palme. Am visat un moment la doamnele care lucrau în birouri, fiindcă mama mi-a tot spus că, în viitor, dacă aveam să muncesc mult şi să fiu în stare să studiez la facultate, puteam apoi să am o slujbă bună de birou şi să nu trebuiască să sufăr precum sufereau ea şi tata, fiindcă tata lucrează la o fabrică ce produce foi de metal şi mama se ocupă de un cărucior cu *dim sum*, iar după ce a venit de la serviciu şi după lăsarea întunericului, ea mi-a tot arătat nişte vene scârboase şi mov, ca nişte pânze de păianjen, pe care le are pe picioare, punându-mă apoi să ating părțile mai umflate şi spunându-mi:

„Vezi? Vezi cât sufăr? Tu n-o să suferi. Generația ta n-o să sufere, fiindcă vorbeşti bine engleza.”

Iar eu i-am răspuns mereu:

„Daaa, zi-mi ceva nou!”

Ea a clătinat din cap şi m-a dojenit zicând că oamenilor nu le plac fetele arogante, dar eu mi-am spus în gând că deja ştiam toate astea pe de rost şi m-am întrebat dacă generaţia mamei o să înceteze *vreodată* sufere.

Femeia cea îngrijită a bătut din nou, iar de data asta m-am speriat atât de tare, încât am intrat din greşeală cu faţa în uşă. Auzind zgomotul, a spus:

— Bună! E cineva acolo?

Primul lucru pe care l-am observat a fost că vorbea cu accent australian perfect, ca şi mine, ceea ce mi s-a părut ciudat, fiindcă toţi cei mai în vârstă decât mine sunt de obicei imigranţi care vorbesc engleză ca imigranţii, ca părinţii mei, ca vecinii noştri şi cam ca toţi cei din Cabramatta. Apoi mi-a venit brusc să fac caca, lucru care mi s-a părut foarte ciudat, fiindcă de obicei îmi vine să fac înainte de micul-dejun, dar am simţit că fundul îmi era înţepenit de parcă aveam înfiptă o cărămidă în el, aşa că n-am putut să gândesc limpede şi am spus:

— Da!

Ea a întrebat:

— Aici locuieşte familia Woo?

Fără să mă gândesc, i-am răspuns:

— Da!

Ea a întrebat:

— Părinţii tăi sunt acasă?

Am răspuns:

— Poate.

Ea n-a mai spus nimic o vreme, aşa că m-am uitat iarăşi pe vizor şi am văzut că scria ceva într-un carneţel.

— Ştii când ajung acasă? a întrebat.

Cum de era atât de sigură că părinţii mei nu erau acasă? Nu-i spusesem. Dar dacă vorbisem prea mult? Dacă, la urma urmei, voia să mă răpească? Însă aveam o nevoie atât de mare să merg la baie, încât am făcut neghiobia să-i spun:

— Mai târziu, poate!

Ea a spus:

— Bine...

Apoi a făcut o pauză scurtă, după care m-a întrebat cum mă cheamă. Trebuia să fac caca, aşa că am strigat:

— Lulu!

— Lulu... de la Lucia?

— Da!

— Bine, Lulu, a spus doamna pe un ton calm. Pot să mă întorc mâine? Aş vrea să vorbesc cu părinţii tăi. Şi cu tine.

A strecurat o bucată de hârtie pe sub uşă. Înainte ca ea să mai poată să spună ceva, am smuls hârtia şi am tulit-o la baie. Mi s-a părut că am auzit-o pe femeie strigând:

— Hei, mai eşti acolo?

Dar fundul mi-a explodat în vasul de toaletă. N-am mai fost în stare de nimic altceva decât să mă ruşinez şi, în acelaşi timp, să răsuflu uşurată.

Mai încolo, m-am gândit că n-ar fi trebuit să mănânc *mi goreng* în fiecare zi şi am aflat că numele doamnei ăleia, pe care ea îl scrisese pe o bucată de hârtie, alături de numerele ei de telefon şi de pager, era Ky Tran. În restul după-amiezii, n-am fost atentă mai deloc la desenele animate, aşa că m-am hotărât să fac duş. Dar încă aveam buzele crăpate şi, de fiecare dată când un strop de apă îmi ajungea din greşeală pe faţă, tresăream şi mă întrebam ce rău făcusem ca să merit o asemenea suferinţă. Am ieşit din duş mirosind a mere verzi false, dar gura continua să-mi fie o uriaşă coajă maroniu-roşiatică, ce cuprindea acum firimituri de mâncare şi urme uscate de balsam de buze, la care nu ajunsesem cu limba. Arătam ca un clovn respins de toată lumea, dar, cum nu ştiam ce altceva să fac, m-am mai dat cu nişte Lip Smackers.

În noaptea aceea am vrut să le spun părinților despre doamna pe nume Ky, însă tata a avut diaree fiindcă mâncase din nou la restaurantul acela cambodgian, iar mama era prea ocupată să țipe la el. I-a reproşat câte şi mai câte şi a spus că n-ar fi trebuit să se mărite niciodată cu el, că ăsta era cel mai mare regret al vieții ei şi că, dacă ar fi ales un bărbat mai urât, acela s-ar fi comportat mai frumos cu ea. Apoi mama mi-a spus, fără ca măcar să se uite la mine:

— Ascultă, Lulu, să nu te măriți niciodată cu un bărbat chipeş! N-o să te asculte niciodată. N-o să ai niciodată vreun cuvânt de spus. Iar într-o bună zi, o să fie bătrân! O să fie oricum bătrân şi urât! Ca taică-tău! Dar sufletul n-o să i se schimbe! O să aibă în continuare capul băgat atât de adânc în fund, încât o să-i iasă din gât şi, iată, o să arate din nou ca un cap normal! Iar oamenii o să spună că nu înțeleg de ce te plângi, fiindcă el pare să aibă capul acolo unde trebuie. Dar tu o să ştii că lucrurile nu stau deloc aşa! O să ştii că mai întâi i-a trecut prin fund! Să faci bine să te măriți cu un bărbat urât, da? Sum-Sum, mătuşă-ta, s-a măritat cu unul foarte urât, foarte gras şi cu nasul foarte mare. Cu ochii mici de zici că-s boabe de fasole! Ştii cum arată boabele de fasole din care se gătesc deserturi? Foarte mici! Cele mai mici! O, Doamne, omul ăla e atât de urât! Dar se poartă atât de frumos cu ea! Mătuşa ta deține toată puterea! Ea zice: „Mergi!”, iar el merge. Ea zice: „Şezi!”, iar el şade. Ea îi spune: „Dă-mi tot salariul tău, iar eu o să-ți mânuiesc banii şi n-o să-ți cumperi nimic decât după ce-mi ceri voie!”, iar el nu zice nici „pâs”! Un bărbat atât de bun! Dar e bun doar pentru că e urât. Pricepi ce-ți spun, Lulu?

Mama îmi zicea tot timpul genul ăsta de lucruri şi mă făcea să mă simt amorțită, dar nu în felul plăcut în care mă simțeam atunci când făceam radiografie la dentist, ci în felul ăla care îmi îngreuia respirația. De multe ori aveam senzația

asta, ca, spre exemplu, atunci când mă uitam la ştiri şi doamna aia, Pauline Hanson, zicea că asiaticii dădeau năvală în Australia. Ceea ce nu era adevărat! Cum puteam eu să dau năvală, dacă nici nu ştiam ce înseamnă asta? Am încercat acea senzație de amorțeală şi atunci când l-am întrebat pe tata de ce le spunea bunicilor „mătuşică" şi „unchiule", iar el mi-a răspuns că le zicea astfel fiindcă ei erau superstiţioşi şi credeau că, în cazul în care copiii erau prea ataşați de părinții lor, se puteau întâmpla lucruri rele. Aşa că n-a putut să le spună „mamă" şi „tată" părinților lui pe vremea când era mic. L-am întrebat:

„Dar nu se întâmplă lucruri rele oricum?"

Prin „lucruri rele" eu înțelegeam Războiul din Vietnam, faptul că nemernicii de comunişti îi furaseră lucrurile, faptul că trebuise să se refugieze şi aşa mai departe. Tata mi-a răspuns:

„Îți dai seama că toate astea ar fi putut să fie cu mult mai rele?"

Bineînțeles că nu-mi dădeam seama, ci doar mă simțeam amorțită. Ca atunci când eram la şcoală – cam tot timpul, adică – şi vreo Britney sau Kimberly spunea:

„Haha, ce scârbos, mănânci iarbă!"

Dar nu era adevărat, fiindcă eu mâncam un sendviş cu *rousong*[6].

Sau ca atunci când îmi mâncam porția de *mi goreng*, iar vreuna dintre fetele astea albe spunea:

„Îmi faci greață, ce urât îți miroase mâncarea!"

Cel mai rău era atunci când se purta astfel vreun alt copil asiatic, o altă fată vietnamezo-chineză cu părul frumos împletit, care zicea:

---

[6] Produs alimentar din carne uscată, cu textură pufoasă, originar din China.

„Tata spune că doar săracii mănâncă sendvişuri cu sos de soia!”

Eu voiam să-i răspund:

„Nu suntem săraci, n-am avut timp să cumpărăm şuncă!”

Dar nu ştiu de ce n-aveam puterea să mă apăr. Chao mă consola:

„N-o băga în seamă! E o snoabă, fiindcă tatăl ei e medic.”

Totuşi, astfel de răutăţi mă răneau. Am aflat că piramida oamenilor era formată din fete de genul lui Kimberly, care se aflau în vârf, pe urmă din fetele care tocmai emigraseră din Iugoslavia şi vorbeau engleză stâlcit, dar erau drăguţe, aşa că nu râdea nimeni de ele, apoi veneau fetele din Samoa, care erau cele mai bune la educaţie fizică, pe urmă toate fetele asiatice ale căror taţi erau medici şi, poate, dacă mergeai în continuare în jos, din ce în ce mai jos, găseai fata asiatică ce mânca sendvişuri cu sos de soia. Nu i-am spus nimic lui Chao despre o asemenea piramidă, fiindcă eram prea amorţită ca să-mi găsesc cuvintele şi să-i explic.

În noaptea aceea nu s-a uitat nimeni la mine, fiindcă tata a stat o veşnicie la toaletă, iar mama era ocupată să citească despre cursurile pentru avansaţi de care era de-a dreptul obsedată. Ea spunea că, dacă aş fi intrat la un astfel de curs, aş fi fost înconjurată doar de copii deştepţi şi n-aş fi ajuns vreo drogată, vreo răufăcătoare sau vreo criminală sadică. Aşa că a început să înşire toate cunoştinţele generale şi de matematică pe care trebuia să le exersez ca să iau cu brio testul pentru avansaţi, iar eu m-am dus devreme la culcare, fiindcă nu suportam ca nimeni să nu mă bage, de fapt, în seamă. Am închis ochii şi mi-am imaginat cum ar fi fost să lucrez într-un birou, să mă îmbrac în pantaloni cu bride pentru curea, să-mi spună cineva în fiecare zi când veneam la serviciu:

„Bună dimineaţa, Lulu! Vrei cafea?”

Iar eu să răspund:

„O, ce poftă mi-e de-o cafea! Altfel, n-am cum să-mi încep ziua!”

Şi cu cât mă gândeam mai mult la asta, cu atât mi se făcea mai somn. Pe scurt, aşa adormeam în fiecare seară, imaginându-mi cum beam cafea.

În noaptea aceea am avut din nou vise ciudate. Eram într-o cutie întunecată şi îi auzeam pe oamenii de afară strigând: „NU! NU! NU!” sau „STAI! STAI! STAI!”, după care se spărgeau un milion de castroane şi de farfurii. Apoi m-am trezit şi eram udă complet: aveam faţa udă, gura udă, coapsele ude şi mi-am spus:

„La naiba! De ce sunt...?”

Am luat aşternutul umed de pe pat şi l-am pus în coşul cu rufe murdare, lângă restul hainelor mele. M-am dus la baie ca să mă spăl şi aproape că am ţipat, fiindcă m-am văzut în oglindă. Buzele îmi sângerau, pielea de pe ele mi se crăpase şi, dacă-mi întindeam gura câtuşi de puţin, îmi dădea sângele. Văzându-mă în baie în pielea goală, cu o faţă descompusă, de clovn, cu patul umed şi fără să am habar cum să repar situaţia, m-a apucat plânsul într-un asemenea hal, încât am sfârşit prin a scoate nişte hohote fără sunet, cu faţa schimonosită, mai urâtă decât aş fi putut s-o am vreodată. M-am simţit cumplit de singură şi capul mă durea atât de tare, încât am uitat cât de mult mă ardeau şi mă înţepau buzele. După ce m-am spălat m-am îmbrăcat cu o pijama curată, m-am târât înapoi în patul fără aşternut şi m-am încovrigat ca un crevete, ferindu-mă de – sau înconjurând – pata umedă. Apoi totul a fost din nou cuprins de întuneric.

*

A doua zi am avut la şcoală o simulare de incendiu. Domnul Hidson a stat cu noi pe terenul de fotbal, având pe cap pălăria mare de paie pe care o cumpărase din Mexic.

Fetele simpatizate de ceilalți stăteau în jurul lui şi spuneau glume lipsite de haz; toate fetele de genul lui Britney şi lui Kimberly păreau să fie prietene cu el. Din pricina asta voiam şi eu să mă împrietenesc cu el, fiindcă dacă aş fi făcut asta, atunci poate că nimeni n-ar mai fi râs de sendvişurile mele şi poate că aş fi fost protejată, la fel cum bandele de tâlhari din Cabramatta spun că o să ofere protecție restaurantului *yum cha* la care lucrează mama, dacă proprietarul e de acord să le dea nişte bani în fiecare lună. Doar că eu nu i-aş da nici un ban domnului Hidson, fiindcă am fi prieteni de-adevăratelea. M-am dus târâş-grăpiş la ei şi, atunci când au râs cu toții la o glumă a lui Britney, am făcut şi eu „*HA-HA-HA!",* ca să mă integrez în grupul lor. Mi-am spus în sinea mea că s-ar fi putut ca domnului Hidson să-i placă să vorbim despre politică, pentru că era adult, şi că poate am fi putut bârfi împreună despre cum Pauline Hanson era o rasistă dusă cu pluta. Astfel, domnul Hidson şi-ar fi dat seama cât eram de deşteaptă şi de pusă la curent, şi chiar dacă nu prea ştiam nimic despre Pauline Hanson, totuşi ştiam că voia să scape de asiatici, fiindcă de fiecare dată când apărea la televizor, cu fața ei pudrată şi cu părul portocaliu aprins, tata spunea:

„O urăsc! O urăsc de moarte!"

Apoi mama i se alătura:

„Urăşte asiaticii! Am citit asta în *Sing Tao Daily*! Crede că suntem oameni răi!"

Iar tata, care chiar că nu prea vorbea de felul lui, se înfuria de credeai că aveau să-i pocnească venele de pe frunte şi striga:

„Ură, ură, ură!"

Aşa că i-am spus domnului Hidson:

— Domnule, o urâți pe Pauline Hanson?

El şi-a înclinat capul într-o parte, iar pe faţa palidă şi lucioasă, care semăna cu un piept de pui crud, i-a apărut o expresie nedumerită.

— De ce întrebi, Lucia?

— Pentru că..., am răspuns, începând să-mi ling buzele ca scoasă din minţi, fiindcă mă oprisem din asta vreo zece secunde şi nu mai puteam suporta, ...pentru că urăşte asiaticii, aşa că o urăsc!

Domnul Hidson s-a uitat la celelalte fete, care deja ridicaseră din sprâncene, după care s-a uitat înapoi la mine, iar privirea i-a coborât, bineînţeles, la buzele mele de clovn, maronii şi pline de coji, şi a spus:

— Nu e bine să urâm pe nimeni, Lucia Woo!

În clipa aceea, am simţit cum mi se lăsa o cortină grea în faţa ochilor, iar respingerea m-a făcut să mă simt terfelită. Apoi Britney Nichols a spus:

— *Mă rog...*

Iar eu m-am târât pur şi simplu înapoi de unde plecasem.

În după-amiaza aceea, desenele animate de la televizor au fost întrerupte încontinuu de ştiri de ultimă oră despre un cadavru descoperit în râul Georges şi despre cum asta avea, probabil, legătură cu drogurile şi cu bandele de răufăcători. S-a vorbit şi s-a tot vorbit despre Cabramatta, iar Pauline Hanson a apărut din nou, spunând ceva despre nu-ştiu-ce, iar eu am mormăit atât de tare, încât am alunecat de pe folia de plastic de pe canapea şi am rămas cu genunchii pe podea şi cu faţa pe perna scârţâitoare a canapelei, întrebându-mă când aveau să treacă din nou la *Rugrats*[7]. Apoi a bătut cineva la uşă. Nu uitasem că doamna pe nume Ky avea să se întoarcă, ci doar sperasem să n-o facă, să nu fie om de cuvânt, aşa cum părinţii mi-au promis cândva să-

[7] Serial american de desene animate.

mi cumpere o păpuşă Barbie sau Cabbage Patch Kid şi n-au mai făcut-o, dar nu m-am supărat pe ei, fiindcă uneori oamenii pur şi simplu se poartă în felul ăsta.

Era din nou îmbrăcată ca o doamnă care lucra la birou, cu o cămaşă cu guler, pe care şi-o băgase în pantalonii cu bride pentru curea.

Mi-a strigat de afară:

— Lulu, părinţii tăi sunt acasă?

Mi s-a părut că o cunoşteam măcar puţin de tot, fiindcă venise deja de vreo trei ori şi vorbea exact ca mine (adică nu ca o imigrantă), ştiam cum o cheamă şi aveam numărul ei de telefon – ce fel de răpitor ar fi fost atât de prost încât să-i dea cuiva numărul lui de telefon? Aşa că i-am răspuns, cu ochiul lipit de vizor:

— Nu...

Ea şi-a coborât privirea în podea, ceea ce eu mă feream să fac vreodată, covorul de pe holul nostru fiind atât de vechi şi de murdar, încât începea să mă mănânce pielea ori de câte ori mă gândeam la el. Femeia şi-a înfipt din nou unghiile în palme, după care a spus:

— Îmi dai voie să intru? Nu vreau decât să-ţi pun câteva întrebări.

— Despre ce? am întrebat eu.

— Despre fratele meu, a răspuns ea.

Habar n-aveam despre ce vorbea, însă acum voiam să aflu, aşa că am deschis uşa, dar am lăsat lanţul pus. Am văzut că purta ochelarii fără rame, care, văzuţi de aproape, păreau şi mai eleganţi, moderni şi sofisticaţi. Văzându-mi buzele, ea a făcut ochii mari, după care mi-a zâmbit prietenos şi a spus cu o voce blândă:

— Bună! Ce mai faci? Pot să intru?

Am măsurat-o din priviri de sus în jos şi am văzut că avea mâinile goale şi nişte semne în formă de semilună săpate în palme, acolo unde-şi înfipsese unghiile.

— Bine, dar o să trebuiască să vă descălțați! am spus.

Ea a dat din cap în semn de încuviințare, de parcă voia să zică „*Bineînțeles!*” şi în clipa aceea am simțit că o plăceam şi mai mult.

M-a întrebat dacă putea să ia loc şi i-am arătat cu degetul unul dintre scaunele pliante pe care şedeam atunci când stăteam la masă, după care ea m-a întrebat dacă părinții mei erau la serviciu şi am dat din cap în semn că da. Ea m-a mai întrebat dacă, după ce veneam de la şcoală, eram singură acasă în aproape toate zilele. Am dat iarăşi din cap în semn că da, după care m-am gândit la buclucul în care aş fi putut să intru dacă mama ar fi aflat că lăsasem un străin în casă, dar poate că n-ar fi trebuit să-i spun mamei, poate că puteam ține asta doar pentru mine.

Femeia a arătat cu degetul către televizor şi a spus ceva despre faptul că şi ei îi plăcea *Rugrats*. M-am gândit că era, poate, puțin cam mare de vârstă pentru asta, fiindcă *Rugrats* era literalmente un desen despre copii mici, după care a spus că-i plăcea uniforma mea şcolară, ceea ce, mă rog, nu ştiu cât era de adevărat.

— Câți ani ai, Lulu? m-a întrebat.

I-am răspuns că zece. A înghițit în sec şi şi-a coborât privirea în poală. Mi-am dat seama că habar n-aveam ce se întâmpla de fapt şi m-am gândit că, cel mai probabil, ea mă măsura din priviri ca să mă răpească şi să mă vândă pe piața neagră. În clipa în care am început să mă gândesc serios la posibilitatea de a fi fost păcălită de o doamnă care lucra la birou, ea a spus:

— Am un frate pe nume Denny. Mă rog, *aveam* un frate..., a continuat, iar mie mi s-a părut că avea o privire pierdută şi că părea foarte tristă. Acum o săptămână şi ceva, fratele meu a fost la Lucky 8. Îți aduci aminte să fi mers cu părinții tăi la Lucky 8, Lulu?

Mama şi tata îmi promiseseră că, dacă luam premiul întâi la şcoală, aveau să mă ducă să mănânc crab. Mi-au făcut promisiunea asta pe vremea când eram în clasa a doua, iar atunci când am fost prima la toate materiile patru semestre la rând, nu m-au dus să mănânc crab, pretextând că eram ocupaţi, chiar dacă asta însemna că *ei* erau ocupaţi, fiindcă eu efectiv n-aveam nimic de făcut. Aşa că anul ăsta, după ce am fost prima trei semestre la rând şi după ce m-am plâns că mi-era atât de poftă de crab încât eram prea obosită ca să-mi fac temele, prea obosită ca să învăţ, prea obosită ca să fiu cea mai bună dintre elevi şi să intru în clasa pentru avansaţi, mama a părut îngrijorată şi i-a aruncat tatei o privire sugestivă, iar el a spus:

„Bine, o ducem!”

Aşa că m-au dus la Lucky 8, unde se gătesc crabi mari şi unde poţi chiar să ţi-l alegi din acvariu pe cel pe care-l vrei, iar ei ţi-l pescuiesc de acolo. Îmi amintesc că mama i-a spus chelnerului:

„Alege un crab cu multă carne! Nu încerca să ne păcăleşti cu unul schilod! Sunt cu ochii pe tine!”

— Lulu!

— Da..., i-am răspuns, abătându-mi mintea înapoi la prezent, în sufrageria noastră unsuroasă, ...am mers la restaurantul ăla ca să mâncăm crabi!

— Lulu, a spus Ky privindu-mă în ochi într-un fel care mi-a dat fiori şi care m-a făcut să vreau să mă uit în altă parte, fratele meu Denny a fost omorât în acea noapte. La Lucky 8.

A făcut o pauză, poate ca să mă lase să cuprind cu mintea acea informaţie, dar n-am priceput nimic şi inima a început să-mi bată de-mi spărgea pieptul. Puteam să jur că eram mai mult inimă decât om, fiindcă simţeam cum bătea peste tot.

— Poliţiştii spun că v-au interogat pe tine şi pe părinţii tăi, dar că aţi declarat cu toţii că n-aţi văzut nimic..., a spus ea,

iar apoi s-a oprit din nou, după care şi-a dat părul pe după urechi şi şi-a coborât privirea în poală, pentru ca după aceea să mă privească din nou. Uite, Lulu, eu nu sunt de la poliție. Sunt doar sora lui Denny. Polițiştii încă anchetează crima, dar... eu doar vreau să aflu ce s-a întâmplat şi fac asta pentru liniştea mea. N-o să intri în bucluc dacă îmi spui ce ai văzut. Îți promit!

Dintr-odată, mi-a fost ruşine că invitasem pe cineva în casa noastră plină de grăsimea de la aburul de plăcinte. M-am gândit că poate ar fi trebuit să spăl pe jos, chiar dacă asta n-ar fi rezolvat mare lucru, deoarece cu cât făceam mai multă curățenie, cu atât ne intrau pe fereastră mai mulți aburi uleioşi. Nu voiam ca doamna aceea îmbrăcată ca o funcționară de birou să aibă impresia că eram împuțiți sau ceva de genul ăsta, dar iată-mă stând în fața ei, plină de grăsime şi cu buze care semănau cu scoarța planetei Marte.

— Lulu! a spus ea din nou, readucându-mă la realitate. Poți să-mi povesteşti ce anume îți aminteşti din noaptea aceea în care ai fost la restaurant şi ai mâncat crab împreună cu părinții tăi?

Mi-am adus aminte că primul fel de mâncare a fost o supă *canh chua*, preferata mea, şi că a avut un cap întreg de peşte în ea, iar asta a fost înainte să mi se scorojească buzele, aşa că am putut să sorb vreo patru boluri înainte ca părinții să-mi spună s-o iau mai uşor, ca să nu mă doară stomacul. După care am primit orez prăjit, iar mama s-a plâns că făcuseră economie la fructele de mare, că ăla nu se putea numi orez prăjit cu fructe de mare fiindcă nu avea în el decât trei creveți, că fuseserăm traşi pe sfoară şi că n-ar fi trebuit să mergem niciodată la Lucky 8. Tata a mâncat fără să scoată o vorbă, pentru că se pricepea s-o ignore pe mama, dar mie îmi venea să oftez din toți rărunchii, enervată de faptul că ea ținea mereu morțiş să se plângă. Apoi a apărut un bărbat care şchiopăta şi care avea şorțul

umed. El ne-a adus un platou mare, mare de tot, care mirosea a atât de multe arome încât m-a înțepat limba şi gura mi s-a umplut de salivă, iar pe platou se afla un crab uriaş, lucios, aburind, portocaliu-deschis, gătit în sos de usturoi. Pentru o clipă, până şi mama s-a oprit din văicăreli şi ne-am uitat cu toții la crab cu inimi în ochi, precum nişte personaje din desenele animate, simțindu-ne atât de bine, atât de împliniți de parcă toți tații noştri ar fi fost medici. Dar după asta s-a spart un castron, apoi un altul, iar noi ne-am uitat la una dintre mesele de lângă noi. Era o masă mare, rotundă, la care şedeau o grămadă de oameni îmbrăcați în negru. Un tip cu păr lung, care probabil că era un om pus pe rele – ştiu asta fiindcă mama spune că orice bărbat cu păr lung e un individ rău – în fine, omul ăsta cu păr lung şi pus pe rele stătea în picioare lângă un băiat slăbănog, pe care îl domina cu înălțimea lui. Băiatul slăbănog nu părea să facă parte din grupul celor de la masă, fiindcă avea părul tuns scurt şi pieptănat. N-aş fi putut să spun de ce un ins curățel ca el şi-ar fi dorit să stea în preajma unor indivizi puşi pe rele, dar poate că se săturase să fie cuminte şi-şi dorea să fie rău. Sau probabil că voia să afle câți bani ar fi trebuit să le dea ca să-i ofere protecție, ca la restaurantul de *yum cha* la care lucrează mama. Sau poate că le dădea sfaturi şi le spunea că nu era bine să fie puşi pe rele, că puteau să-şi schimbe felul de a fi şi că nu trebuia decât să se tundă, să ia note bune la şcoală şi să nu intre în belele, ceea ce ar fi putut să-i transforme în oameni de succes într-o bună zi. Mă rog, înapoi la povestea propriu-zisă! Băiatul acela curățel avea ochii holbați din cauza fricii, iar bărbatul cu păr lung l-a înşfăcat şi l-a împins atât de tare, încât am simțit că mă zguduiam eu însămi. Înainte ca băiatul să aterizeze pe podea, n-am mai văzut nimic. Capul mi-a ajuns în poala mamei, iar ea mi-l strângea atât de tare încât parcă purtam o cască. Am strâns şi eu din pleoape cât

am putut de mult. Totul era întunecat, în afară de urlete, de zgomotul de farfurii sparte şi iarăşi de urlete.

— Nu ştiu, am răspuns.

Dintr-odată, m-am simţit atât de greoaie de parcă îmi atârnase cineva de gât nişte pietre de moară. Ky m-a întrebat despre cele petrecute la restaurant, a vrut să ştie dacă i-am văzut fratele. Mi-a spus că era un puşti slăbănog, pieptănat cu cărare pe mijloc, care purta ochelari ca ai ei şi care părea mult mai mic decât vârsta lui reală. Ea m-a mai întrebat dacă am văzut ce a păţit şi a vrut să ştie cum a izbucnit totul şi ce s-a întâmplat după aceea. Dar eu nu m-am putut gândi decât la crabul lucios de pe masă, la strălucirea lui şi la faptul că o făcuse până şi pe mama să zâmbească. N-am putut decât să spun:

— N-am văzut nimic.

Chiar era adevărat, fiindcă totul fusese cuprins de întuneric şi mama stătuse aplecată deasupra mea, ţinându-mi capul în mâini, iar tata se aplecase peste mama şi astfel deveniserăm un ghem strâns de trupuri, în timp ce oamenii din jurul nostru urlau. După ce au încetat urletele, mama n-a vrut să-mi dea drumul, aşa că pentru mine totul a rămas cufundat în întuneric şi nici măcar n-am avut ocazia să gustăm din crab – acum îmi amintesc că nici măcar n-am ajuns să ne atingem de el.

— Lulu, a spus Ky, ai cărei ochi erau roşii şi care semăna cu Chao atunci când îi venea să plângă, te rog să nu mă minţi!

M-am îmbufnat şi am răspuns:

— Ei, asta-i! Nu te mint!

Ei i-a tresărit o venă de pe frunte şi m-a întrebat cu voce tremurată:

— De ce nu mă ajuţi?

În sinea mea, aş fi vrut s-o întreb de ce-mi punea spusele la îndoială, dar nodul din gât nu m-a lăsat să vorbesc.

Ea a continuat:

— Nu sunt de la poliție, înțelegi? Nu sunt *ca ei*. Sunt ca tine. Sunt la fel ca tine. De ce nu poți să-mi spui ce-ai văzut? La naiba, de ce ți-e atât de greu să-mi povesteşti?!

Apoi şi-a înghițit cuvinte pe care ar mai fi vrut să le rostească, şi-a cocârjat umerii şi a închis ochii, iar vena de pe frunte încă îi tresărea. Pentru o clipă, a părut să se fi cufundat într-un somn agitat, dar apoi mi-am spus că poate se ruga, aşa cum făcuseră părinții mei la restaurant în timp ce ne îmbrățişam, iar mama se legăna înainte şi-napoi, strângându-mă în brațe şi repetând încontinuu ceva în vietnameză. Vrusesem s-o întreb ce anume tot spunea în şoaptă, dar nu putusem s-o fac, fiindcă aveam capul strâns ca într-o menghină.

După ce a trecut un timp lung cât o veşnicie, Ky a deschis ochii, s-a apropiat, s-a aplecat spre mine şi şi-a cerut scuze:

— Îmi pare rău că a trebuit să vezi aşa ceva!

Am spus că era în regulă, deşi mă simțeam foarte prost, fiindcă nu-mi plăcea să văd fete asiatice triste. Mai rău de-atât, fata asiatică era om în toată firea. Ea m-a contrazis:

— Nu, nu e în regulă. N-ar fi trebuit să... eşti doar un copil! Iar ceea ce ai văzut tu... nici nu pot să-mi închipui cum a fost pentru tine să asişti la aşa ceva! Ştii ce zic?

Am vrut să-i spun că eu chiar nu văzusem nimic, dar inima parcă mi-o luase razna, aşa că am tăcut, iar ea a continuat:

— Îmi pare foarte, foarte rău, Lulu! N-ar fi trebuit să treci prin aşa ceva! N-a fost drept față de tine. N-a fost drept față de nimeni. Îmi pare rău!

A tăcut, iar eu mi-am privit mult timp degetele de la picioare, le-am mişcat şi am observat că cel mai lung dintre ele semăna cu degetul lui E.T. Pe urmă Ky m-a întrebat unde lucrau părinții mei, aşa că i-am spus, fiindcă mi-era teamă ca nu care cumva să plângă, iar ea şi-a notat în

carneţel. A studiat ceea ce scrisese şi apoi şi-a tras de două ori nasul, nările lărgindu-i-se de fiecare dată. În cele din urmă, mi-a mulţumit pentru timpul acordat şi şi-a cerut scuze că m-a deranjat, aşa că i-am răspuns, ca o australiancă get-beget:

— Pentru puţin, dragă!

Apoi Ky s-a ridicat de pe scaunul pliant şi a rămas locului. S-a uitat la buzele mele mari şi pline de coji şi mi-a spus:

— Ar trebui să te dai cu vaselină!

A dat să iasă pe uşă, iar eu am întrebat-o:

— Poftim?

— E pentru buze, mi-a răspuns ea. Am avut şi eu problema asta. Trebuie doar să te dai cu vaselină pe toată suprafaţa.

Şi-a dus mâna la faţă, iar asta e cea mai clară amintire pe care o am cu ea – cu femeia asta îmbrăcată precum una care lucra într-un birou, căreia nu i-am văzut fratele murind, care m-a vizitat şi care şi-a cerut scuze pentru asta – imaginea ei ieşind din apartamentul nostru şi înaintând pe coridor, cu capul încă întors către mine, arătând cu mâna către faţa ei, de parcă şi ea ar fi avut buze mari şi crăpate, de clovn.

4

Mama lui Ky îşi trezise fiica şi ieşise din cameră înainte ca aceasta să deschidă ochii încă îngreunaţi de somn şi să-şi limpezească privirea. Ceasul de pe noptieră arăta ora opt dimineaţa. Ky se întoarse pe burtă, îşi îngropă faţa în pernă

şi-şi aduse aminte de apartamentul lui Lulu Woo, pe care-l vizitase cu o zi în urmă – podeaua unsuroasă, aerul plin de aburi de la plăcintărie şi felul în care mobila şi lipsa de preocupare pentru înfrumusețarea locuinței îi aduseseră aminte de casa propriei familii.

— Cred că, după ce mă mut de aici, o să-mi decorez casa în stil vestic! îi spusese Denny într-una dintre ultimele lor discuții la telefon.

Ky, aflată la Melbourne, îşi sunase fratele ca să-i ureze succes la examenele de bacalaureat pe care urma să le dea – ultimul obstacol în calea admiterii la universitatea la care voia să studieze.

— Adică în stil Vestul Sălbatic?

— Nu, nu! Ca albii!

— Ai călcat vreodată în casa unui alb? îl întrebase Ky, sincer curioasă.

— Mă uit la *Better Homes and Gardens*[8], răspunsese Denny. Se uită şi mama, dar cred că face asta ca să se creadă mai presus de albi.

— Aha!

— E de părere că albii sunt foarte nepractici şi că aruncă banii pe rahaturi decorative, de care n-au nevoie.

— De exemplu?

— Păi, în episodul de aseară au făcut un nod dintr-o funie albă, pe urmă au înrămat nodul şi au numit asta „artă nautică”. Mama s-a înfuriat.

— Cred şi eu!

— Dar, continuase Denny, aveau un covor foarte drăguț, cu o ancoră pe el. Mamei nu i-a plăcut nici asta şi s-a întrebat de ce şi-ar acoperi cineva podeaua cu un covor. I-am răspuns că oamenii fac asta ca să arate camera drăguț,

---

[8] Emisiune TV din Australia.

iar ea a spus că singurul rezultat e că ți-e mai greu să cureți podeaua.

— Nu zice rău!

— La fiecare episod, clatină încontinuu din cap şi spune cât de idioate sunt toate ideile, dar, de ciudă, tot se uită în fiecare săptămână, povestise Denny. În fine, după ce mă mut de aici, o să-mi iau un covor şi o să scot foliile de plastic de pe canapea şi telecomandă, o să-mi pun nişte rafturi adevărate în dulap şi...

— Ei, nu-mi spune că *nu-ți* plac rafturile din cutii goale de lapte praf! spusese Ky, amintindu-şi de cutiile de Nestlé S-26 pe care mama lor le păstrase de pe vremea când Denny era bebeluş şi pe care le aşezase unele peste altele, sub formă de rafturi improvizate.

— Să nu-i spui mamei, dar mi se pare că rafturile din cutii goale de lapte praf arată rău.

— Chiar aşa şi e!

— Şi nici măcar nu sunt atât de practice. Nici măcar nu sunt rafturi propriu-zise.

— Dar sunt gratuite, replicase Ky.

— După ce mă mut, nu cred că o să vreau să mă zgârcesc.

— În momentul ăsta, pari un asiatic de-a dreptul îngrozitor, Denny!

— Crezi că, după ce mă mut, mă angajez şi încep să câştig bani, o să le pot cumpăra mamei şi tatei un dulap adevărat?

— Mama o să urle la tine că strici banii aiurea, când ea are o soluție care nu costă nici un sfanț!

— Of!

Ky râsese şi se simțise cuprinsă de furnicătura aceea plăcută care i se răspândea în tot corpul ori de câte ori stătea de vorbă cu cineva care pricepea toate subînțelesurile. Cineva care înțelegea că momentele în care se plângea de părinți nu reprezentau o invitație la rezolvarea problemelor pe care ea le avea cu mama şi cu tatăl ei,

fiindcă problemele părinților refugiați n-aveau cum să fie rezolvate. Cineva împreună cu care putea să-şi plângă de milă fără ca acea persoană să aibă prejudecăți. Cineva care accepta paradoxul că lucrurile care o enervau cel mai mult la familia ei erau aceleaşi care îi dovedeau că familia ținea la ea.

Cândva, putuse vorbi despre asta cu Minnie şi cu Denny. După ce plecase Minnie, rămăsese doar cu Denny. Iar acum Denny plecase şi el. Întinsă în patul copilăriei sale, Ky se simți atât de singură, încât trebui să se forțeze să se ridice şi să se mişte, voind să-şi ia gândul, chiar dacă doar pe moment, de la ceea ce simțea.

Îşi târşâi picioarele pe coridor şi se opri în pragul camerei lui Denny, de unde zări picioarele tatălui ei, întinse pe pat. Părinții fuseseră o prezență fantomatică în casă. Dimineața, Ky auzea prin pereți zgomotele pe care le făceau, vedea pe blatul din bucătărie ceştile cu ceai care încă nu se răcise, simțea aburii din baie. N-ar fi putut să spună cine evita pe cine. Îşi dăduse seama că ea le amintea de Denny, că prezența ei acolo scotea în evidență ceea ce pierduseră. Îşi dăduse seama că erau supărați pe ea fiindcă îndrăznise să plece de acasă în urmă cu patru ani; fiindcă le telefona doar rareori; fiindcă ori de câte ori venea în vizită era cu mintea în altă parte şi stresată din cauza muncii; fiindcă se întorsese doar atunci când fusese prea târziu. Îşi dăduse seama că aveau ceva de ascuns – faptul că refuzaseră autopsia îi stătuse pe suflet de când vorbise cu polițistul. Vrusese să-şi încolțească părinții, să le ceară să-i explice de ce avuseseră atâtea întrebări despre Denny pe când acesta trăia şi de ce-şi pierduseră cu totul acel interes după ce el murise. Acum, văzându-şi tatăl gata îmbrăcat pentru serviciu şi ținând în brațe o pernă, profită de ocazie:

— Tată!

El se ridică brusc în capul oaselor, de parcă vocea lui Ky fusese ceasul deşteptător pe care-l aşteptase.

— Azi mă duc la serviciu, spuse el netezindu-şi părul, fără să se uite la ea.

— Bine, răspunse Ky. N-am întrebat, dar...

— Şi, spuse el punându-şi mâna în poală, mama ta vrea să mergi cu ea la templu. Te aşteaptă afară.

— Bine.

— Ai... ai mers la secția de poliție?

— Da, răspunse Ky.

Tatăl ei se întoarse către ea, dar n-o privi, ci se uită, pe rând, la dulap, la clanță şi la aerul de deasupra capului ei. Fusese dintotdeauna distant față de ea într-un fel care depăşea până şi limitele răcelii pe care o afişau tații imigranți. Cu excepția tatălui lui Minnie care era, în cel mai bun caz, neglijent, şi care probabil că ar fi trebuit băgat la închisoare, tatăl lui Ky era cel mai dezinteresat om pe care-l cunoştea fiica lui. Părea să-i pese doar de două lucruri: *Paris by Night* şi descoperirea unui restaurant care să fie în stare să gătească o porție de *pho* aşa cum mâncase el în copilărie.

— Cea mai bună porție de *pho* pe care am mâncat-o vreodată a fost gătită de un bărbat din satul nostru, unul care era din Hanoi, le povestise el cândva lui Ky şi lui Denny, pe când cei doi aveau unsprezece, respectiv şase ani.

Fusese una dintre rarele ocazii în care el istorisise ceva, iar amândoi copiii, dându-şi seama că avea loc ceva ieşit din comun, îşi lăsară jucăriile LEGO de izbelişte.

— Oamenii din Hanoi nu sunt comunişti? întrebase Ky.

La vârsta aceea, aflase deja destule despre Vietnam de la mama ei ca să ştie cu care tabără țineau.

— Nu toată lumea din Hanoi era comunistă, răspunse tatăl ei. În plus, noi nu-i urâm pe cei din acel teritoriu, ci urâm sistemul lor politic.

Ky strâmbase din nas, de parcă taică-său tocmai ar fi mințit-o în față.

— Pe vremea când aveam cinci ani, l-am întrebat pe bucătar care era secretul lui, iar el mi-a răspuns că gătea porțiile de *pho* în casca unui soldat, le destăinuise tatăl lor, aplecându-se în față şi lovindu-şi capul cu degetele. Toată sarea din sudoarea omului făcea ca zeama mâncării să capete o aromă mult mai puternică!

— Fugi de-aici! strigase Ky în engleză, chiar dacă pe vremea aceea taică-său ținuse morțiş ca în casa lor să nu se vorbească decât vietnameza, susținând că-şi pierduseră deja țara natală şi că nu voia să-şi piardă şi limba maternă.

— E adevărat!

— Uau! se mirase Denny.

— Nu, nu, nu! se opusese Ky, acoperindu-şi urechile.

În căutarea *pho*-ului gătit în cască de soldat, tatăl ei făcea anual turul tuturor restaurantelor vietnameze din Cabramatta şi îl alegea pe cel care-i aducea cel mai mult aminte de aromele din copilărie. Acela devenea locul în care aveau să mănânce în mod regulat. De fiecare dată când un restaurant îşi înlocuia bucătarii sau îşi modifica rețeta, iar *pho*-ul nu mai avea acelaşi gust, tatăl lor îi muta la următorul. El nu-şi exprima opiniile cu vehemență față de nici un alt lucru.

— Polițiştii ți-au mai spus ceva? o întrebă el acum pe Ky, încă şezând pe patul lui Denny.

Îşi frecă venele umflate şi robuste de pe dosul palmelor slăbănoage. Arăta bătrân, obosit, iar Ky nu-şi putea închipui că fusese vreodată tânărul pe care-l văzuse în fotografiile de familie alb-negru, cele care-l înfățişau zâmbind cu ochii, râzând cu tot trupul, cu brațele lui subțiri şi prelungi petrecute peste umerii mamei ei, ambii părând îndrăgostiți şi lipsiți de griji. Problema autopsiei o ardea şi-i punea un nod în gât, dar nu putu s-o aducă în discuție.

Tatăl ei părea fragil, cu mintea în altă parte, iar ea se gândi, plină de îngrijorare, că, dacă aborda acum subiectul, o asemenea confruntare l-ar fi putut sfărâma de-a dreptul. Aşa că se uită ţintă la gâtul lui zbârcit, ca să nu fie nevoită să-l privească în ochi, iar apoi răspunse:

— Nu chiar.

— Aha...

— Mi-au spus doar ceea ce probabil că ţi-au spus şi ţie.

— Înţeleg.

El îşi scărpină dosul palmelor, iar ea avu impresia că pe faţă i se aşternuse o expresie de scepticism. Minnie îi spusese adesea lui Ky că era foarte posibil ca părinţii ei să fi fost mai pătrunzători la minte şi mai rezistenţi decât credea ea – supravieţuiseră, la urma urmei, unui război –, dar Ky nu fusese convinsă de adevărul spuselor prietenei sale. Existau unele momente, aşa cum era cel de acum, în care ea simţea că ştia ce era mai bine pentru ei şi că, din poziţia de liant între ei şi Australia, avea responsabilitatea de a-i feri de ororile ţării. Abia după ce ar fi aflat întregul adevăr, ar fi putut să-i spună tatălui ei ceea ce ştia. Nu putea să-i trântească în poală notiţele incomplete ale poliţistului Edwards, care, în loc să ofere răspunsurile dorite, dădeau naştere şi mai multor întrebări.

— Ce ţi-au spus? întrebă el.

— Doar că ancheta e încă în desfăşurare, răspunse Ky fără să fie în stare să-şi mascheze acel tremur al vocii care îi dădea adeseori minciunile în vileag, dar sperând ca tatăl ei să n-o cunoască atât de bine încât să-şi dea seama.

După ce stătu în prag o eternitate – sau, cel puţin, aşa i se păru ei –, Ky îi spuse lui taică-său că pleca la templu.

— Bine, răspunse el.

Ea se răsuci pe călcâie şi plecă, iar trupul lui plăpând se nărui pe saltea.

Cât timp Ky făcu duş şi apoi îmbrăcă o cămaşă albă şi o pereche de pantaloni gri – haine de birou, care ţineau şi locul unora de doliu – mama ei o aşteptă în maşină, bătând darabana pe volan, cu o expresie încruntată.

— Ai cămaşa şifonată! spuse ea atunci când Ky se aşează pe scaunul din dreapta.

— Nu-i nimic! îi răspunse Ky în engleză.

— Aşa trăieşti tu la Melbourne? Ai uitat tot ce te-am învăţat? Trăieşti în mizerie? Cred că oamenii se uită la tine şi-şi zic: *„Uau, fata asta e atât de..."*

— Mamă! strigă Ky, renunţând, fără să vrea, la faţada de adult. Poţi să încetezi?!

Clătinând din cap, mama ei merse cu maşina în marşarier şi ieşi de pe alee. Pe bancheta din spate se aflau o cutie cu nectarine lucioase şi coapte, precum şi câteva teancuri de hârtie parfumată, pe care aveau să le ofere în memoria lui Denny. Ky zări hârtiile galbene pe care erau scrise rugăciuni, ce semănau, văzute de la distanţă, cu nişte macrameuri, şi teancurile de bani pentru viaţa de apoi cu care ea, Minnie şi Denny obişnuiau să se joace.

— Uau, fiţi atenţi la bancnotele astea *ale iadului*! spusese Minnie pe când aveau amândouă unsprezece ani.

Fusese Ziua de Curăţat Morminte[9] care, după cum îi spusese mama ei, era o zi dedicată cinstirii amintirii strămoşilor. Familia Tran adusese haine de hârtie şi efigii de servitori, care aveau să fie arse ca ofrande, precum şi foi pe care erau scrise rugăciuni şi bani de hârtie parfumată, ce, de asemenea, aveau să ardă în memoria bunicilor lui Ky.

Minnie desfăcuse un pachet de bani de hârtie parfumată care ar fi putut fi confundaţi cu bancnote de un dolar dacă n-ar fi avut pe ei modele chinezeşti, chipul unui bătrân

---

[9] Sărbătoare tradiţională chinezească, răspândită şi în alte ţări asiatice, un fel de Paşte al morţilor sau Ziua morţilor în tradiţia populară.

asiatic în centru şi următoarele cuvinte scrise în engleză: BANCNOTA IADULUI.

— Nu cred că ar trebui să ne jucăm cu ele, spusese Ky.

Minnie îşi făcuse vânt cu teancul de hârtie ce mirosea a cerneală şi o ignorase pe Ky.

— Bun, suntem în vremurile Goanei după Aur! Eu dețin tot pământul, iar dacă vreți să căutați aur pe teritoriul meu, trebuie să-mi plătiți o taxă, spusese Minnie în timp ce împărțea banii de hârtie parfumată între Ky şi Denny, care pe vremea aceea avea şase ani. Ky, tu eşti un flăcău harnic din deşert, iar tu, Denny, eşti primul chinez care a venit din China în Australia şi..., turuise Minnie plesnindu-se peste palmă cu teancul ei de bani, ...chiar dacă albii precum Ky te urăsc, munceşti din greu şi ai mult mai mult succes decât ei. Poate că de asta te şi urăsc, fiindcă eşti isteț şi ai succes, dar şi pentru că eşti chinez, aşa că...

— E prea complicat! spusese Ky.

Atunci când învățaseră la şcoală despre Goana după Aur australiană din 1851, profesorii lor inventaseră jocuri în care elevii jucau rolurile unor căutători care plăteau lire şi şilingi pentru şansa de a extrage aur. Astfel de jocuri nu erau bazate pe o poveste reală, iar copiii nu-şi luau rolurile în serios. De fapt, jocul de la şcoală era o loterie. Copiii o adoptaseră cu entuziasm.

Denny începuse să împăturească fiecare bancnotă, după care şi le aşezase în traista colorată, în timp ce Ky şi Minnie se certaseră pe seama jocului propus de Minnie. Aceasta din urmă spusese:

— Nu fac decât să transform jocul în ceva *realist*, da?

Ky insistase să-l joace pe cel de la şcoală:

— Cunoaştem deja regulile!

— *Care* reguli?

Cei trei nu dăduseră de bucluc cu mama lui Ky decât peste câteva zile. Spălând rufele, ea golise traista lui Denny

şi descoperise zeci de bancnote ale iadului împăturite la dungă.

— *Cine a făcut asta?!* urlase ea în engleză, întinzându-se ca să ia pământuful de praf, strângându-i apoi capătul moale şi fluturând în aer mânerul de plastic tare. Aduce ghinion! continuase ea dând buzna în camera de zi, unde Ky şi Denny jucau Connect 4, Ky fiind surprinsă de cât de uşor ţinea Denny pasul cu ea.

Scuturând în faţa lor un pumn de bani de hârtie parfumată, mama le răsturnase jocul.

— Mamă! strigase Ky. Ce naiba!

— Cine a făcut asta? Cine?

Văzând ce anume ţinea mama lor în mână, Denny şi Ky făcuseră ochii mari.

— Aţi luat banii de la Ziua de Curăţat Morminte? întrebase mama, vorbind din nou în vietnameză. Cine a făcut asta?

Lui Denny începuse să-i tremure bărbia. Ky citise implorarea pe chipul lui dolofan. Cea mai mare spaimă a lui Denny, după posibilitatea de a-i cădea un durian în cap, era să aibă probleme cu cineva. Iată unul dintre lucrurile pe care le aveau în comun: teama de autoritate, teama de a se abate de la cale, şi credinţa lor comună, preluată de la şcoală, de la străini, de la televizor şi de la aerul încălzit de soare pe care-l respirau, că buna purtare era răsplătită. Diferenţa dintre ei era că Denny se temea şi de mama lor, pe când Ky, nu. Ea nu se putea abţine şi se transforma într-o afurisită în prezenţa femeii care striga cel mai mult la ea. În timp ce privea cum maică-sa flutura fără încetare pământuful de praf, prin mintea lui Ky trecuseră câteva soluţii. Să dea vina pe Denny, lucru pe care ştia că nu-l putea face; să dea vina pe Minnie, fiindcă fusese ideea ei, la urma urmei; să pretindă că habar n-avea; să încerce să-şi convingă mama că, de fapt, ceea ce făcuseră ei aducea noroc, că citise undeva că...

Mama începuse să lovească de linoleum mânerul pământufului de praf, ceea ce însemna că, dacă unul dintre ei nu-şi asuma repede responsabilitatea, următoarea lovitură avea să fie încasată de capetele şi de fundurile lor.

— Ma..., începuse Denny.

— Îmi pare rău, mamă! spusese Ky în engleză, întrerupându-şi fratele, surprinsă că propria bărbie începuse să-i tremure, deşi n-ar fi ştiut să spună de ce. Eu am făcut-o!

Denny rămăsese cu gura deschisă, având aceeaşi expresie care-i apărea pe faţă de fiecare dată când soră-sa încasa lovitura în locul lui – un amestec de vină şi de recunoştinţă, la care se adăuga neputinţa de a ascunde adevărul.

Mama lor îi privise pe amândoi, iar apoi îşi dăduse ochii peste cap şi oftase.

— Copii proşti, *proşti* ce sunteţi! spusese ea. Tu..., continuase, arătând cu pământuful de praf către Ky, ...întinde palma!

Ky îşi ţinuse mâna lipită de trup, îşi desfăcuse degetele unul câte unul şi-şi ridicase palma. Strânsese tare din pleoape şi se crispase, anticipând lovitura usturătoare a pământufului.

Mama o prinsese de mână şi i-o strânsese până când propria palmă începuse să asude. După o tăcere care durase atât de mult încât Ky îşi făcuse curaj să deschidă un ochi ca să vadă ce se întâmpla, mama o lovise uşurel cu mânerul este palmă, doar gâdilând-o.

— Aduce foarte, foarte, foarte mult ghinion să te joci cu asta! spusese ea dând drumul mâinii lui Ky. Astea nu sunt pentru vii, ci doar pentru morţi! Să nu mai aduci un astfel de ghinion în casă!

După ce mama ieşise valvârtej din încăpere, Ky îşi frecase mâinile şi calculase cât ghinion ar fi putut să le aducă banii

de hârtie parfumată care se terciuiră vreme de trei zile în traista lui Denny.

— Ai face bine ca data viitoare când mergem la templu să-l rogi pe Buddha să ne scape de ghinion, îi spusese ea lui Denny, care dăduse din cap, ca un copil ce se bucura că primise o a doua şansă. Pentru că jur pe ce-am mai scump, continuase ea, lăsând vorbele să plutească în aer, jur pe ce-am mai scump...!

Ky stătea acum în maşină, alături de mama ei. Se îndreptară în tăcere către Bonnyrigg, o suburbie din vecinătate, unde se afla templul budist Mingyue Lay, în care fusese îngropată cenuşa lui Denny. Lui Ky îi plăcuse mereu senzația de inedit pe care i-o dădea templul: familia ei îl vizita de doar câteva ori pe an; avea ocazia să vadă cum oamenii aprindeau jertfe de hârtie parfumată care închipuiau haine, case, bărci din origami, aur şi servitori. Cu prilejul fiecărei vizite, îşi amintea cu plăcere că felul în care înțelegea familia ei viața de apoi – în care puteai să te relaxezi, înconjurat de lux, până când venea vremea să te reîncarnezi – părea mult mai îngăduitor decât înțelegerea ei rudimentară a conceptelor creştine de rai şi iad. Mama îi explicase că nu trebuia să-i fie frică de multiplele figuri ale lui Buddha, fiindcă acestea se ocupau mai degrabă cu îndeplinirea dorințelor. Ea îi învățase pe Ky şi pe Denny să țină în palme un beţişor parfumat aprins, să îngenuncheze în fața statuilor lui Buddha şi să-şi pună o dorință. Însă de fiecare dată le dictase ce anume să ceară: trebuia să-şi dorească să aibă rezultate bune la şcoală şi să fie ascultători față de părinții lor.

— Acum ce să cer? întrebase Ky în urmă cu un an, într-una dintre rarele ocazii în care participase la Ziua de Curățat Morminte.

De când se mutase la Melbourne, era prima oară când se întorcea la templu.

— Cum adică?

— Am terminat şcoala... Ce să cer acum?

Mama ei strânsese din buze şi o privise lung, dar nu-i răspunsese.

— *Tu* ce-ți dorești? întrebase Ky.

— Ca tu şi fratele tău să aveți rezultate bune la şcoală şi să ascultați de mine.

— Nu crezi că e momentul să mai schimbi placa?

— Fratele tău încă n-a absolvit şcoala.

— Şi cum rămâne după absolvire?

— Mai e până atunci.

— Termină la anul!

— Dar după asta merge la universitate.

— Şi pe urmă?

— Ce?!

— Las-o baltă!

Ramura budismului în care credea familia ei era atât de nouă, încât Minnie, care-i însoțise vreme de câțiva ani în şir la Ziua de Curățat Morminte, făcuse o paralelă între superstițiile mamei lui Ky şi subiectul serialului *Monkey*, la care se uitau ele după ce veneau de la şcoală.

— Chiar aşa, dragă, spusese Minnie pe vremea când aveau paisprezece ani şi opreau maşina în parcarea templului, cred că mama ta a împrumutat obiceiurile astea de la televizor!

— Sau, răspunsese Ky, poate că serialul e inspirat din fapte reale?

Minnie îi aruncase o privire plină de milă.

Acum maşina viră către parcare, iar Ky se gândi la sarcina sisifică ce o aştepta. Nu ştia dacă putea să facă față în cazul în care fiecare om cu care urma să vorbească avea să-i provoace aceeaşi senzație de rău pe care i-o provocase Lulu

Woo. I se părea că se întorsese la practica jurnalistică de a le da pe neaşteptate unor oameni vestea morţii celor apropiaţi, doar că acum ar fi făcut asta în sens invers. O parte disproporţionat de mare din slujba ei de reporter-ucenic fusese să găsească oameni cărora le muriseră de curând persoane dragi în urma accidentelor de circulaţie, crimelor sau dezastrelor naturale, ca să obţină material pentru articole. Acele interviuri o storceau de vlagă într-un asemenea hal, încât nici nu mai era în stare să plângă la sfârşitul serii, chiar dacă nu-şi dorea să facă nimic altceva în afară de asta. Detesta să fie ea cea care deranja sau chiar vâna familiile îndoliate. Detesta să fie cea care vizita acele familii în momentele de suferinţă, având apoi privilegiul de a pleca din casele în care intrase nenorocirea. Acele interviuri i se păruseră adeseori o practică nepotrivită, dezgustătoare şi lipsită de sens. Dar, ca jurnalist, trebuia să dai dovadă de voinţă, iar ea le îndeplinea aşteptările şefilor săi. Se întrebă dacă, intrând în contact cu „martorii” care asistaseră la moartea lui Denny, nu cumva îi supunea la chinurile pe care le îndura ea. Provocându-şi atât de multă suferinţă, forţându-se în cel mai chinuitor mod posibil să afle ce păţise fratele ei, încerca, oare, să-şi izbăvească sufletul de vină? Nu ştia cine anume ar fi putut s-o ierte. Dar nu vedea altă cale de a scăpa de vinovăţia care o sugrumase din clipa în care aflase că Denny murise.

Ky şi mama ei ajunseră la templu, iar apoi străbătură coridorul principal de-a lungul căruia se înşirau statuile uriaşe şi poleite cu aur ale lui Buddha, îndreptându-se direct către columbar. Pe vremea când erau mici, Ky, Denny şi Minnie nu avuseseră niciodată voie să intre în acea parte a templului, fiindcă mamei lui Ky îi era teamă că ei ar fi jignit morţii. Familia Tran văzuse *Mr. Vampire*, o comedie din Hong Kong despre nişte vânători de fantome, care avertiza că, dacă cineva jignea un mort câtă vreme stătea

lângă mormântul lui, avea să fie urmărit în drum spre casă de o fantomă. Mama lui Ky ținuse minte avertismentul cuvânt cu cuvânt şi ori de câte ori mersese cu copiii la templu cu ocazia Zilei de Curățat Morminte îi obligase pe cei mici să aştepte afară.

În timp ce-şi urmă mama în încăperea îngustă, către sertarul în care se afla cenuşa lui Denny, Ky înțelese de ce părinții le interziseseră copiilor să intre acolo. Înconjurată de portrete care nu schițau nici un zâmbet, Ky simți cum o trecea un fior rece pe ceafă şi pe spate. O încerca o senzație apăsătoare atât din pricina morții fratelui ei, cât şi din cea a apropierii de toți morții aceia înghesuiți în găuri săpate în zid. Încercă să nu se uite la portrete, dar nu reuşi să se abțină. Auzi în gând vocea lui Minnie, care dădu drumul unui şir de comentarii atât de îndrăznețe, încât le-ar fi determinat pe toate fantomele să le bântuie pe ea şi pe Ky:

„La naiba, aia e o poză cu un bebeluş! Tu îți dai seama că a murit un bebeluş, Ky? Cât de trist! Şi uită-te la doamna asta – cât era de tânără! Şi de drăguță! Ce pierdere! Şi ia uite-l pe tipul ăsta! Cât pare de amărât! De ce nu zâmbesc asiaticii în poze? Fir-ar să fie, la urma urmei n-ai decât să rosteşti răspicat cuvântul «brânză»! O, Doamne, ăsta sigur a avut sindromul Down! Uită-te la ochii lui!”

Mama lui Ky arătă cu degetul către raftul de sus, unde se aflau două urne aşezate într-un sertar comun. Ky recunoscu fotografiile înrămate care se sprijineau de urne – erau ale bunicilor ei.

— Am economisit ani la rând ca să cumpărăm sertarul ăsta, astfel încât bunicii tăi să se poată odihni unul lângă celălalt, spuse mama ei arătând cu degetul către fotografiile alb-negru pe care Ky le văzuse zilnic, din copilărie, fiindcă erau aceleaşi portrete care se aflau pe altarul dedicat răposaților din familie.

Cel al lui Denny se afla la nivelul ochilor, cu patru sertare mai jos față de cel care conținea cenuşa bunicilor. Fotografia de final de clasa a douăsprezecea – în care era îmbrăcat în uniforma Liceului Cabramatta, cu nodul cravatei strâns, cu părul pieptănat cu cărare pe mijloc, cu ochelarii cu lentile groase şi lucioase, cu fața radioasă, luminată de un zâmbet larg – era sprijinită de o urnă din ceramică. De ambele părți ale fotografiei se găseau nişte văzuțe cu câte o floare de plastic în fiecare.

— Am avut mare noroc să-i găsim fratelui tău un loc aici, aproape de bunici, la înălțimea asta, spuse mama ei.

„N-ați avut destul noroc!" spuse vocea din capul lui Ky, iar acel comentariu imaginar al lui Minnie nici gând să se oprească: „la să vedem, care-i lumea aia în care eşti considerat norocos dacă ajungi să împarți o cameră înghesuită şi plină de igrasie cu toți oamenii ăştia amărâți şi morți? Aici e un miros stătut de beţişoare parfumate! Şi ai observat la cine trebuie să se uite Denny toată ziua? La o bătrână cu mutra supărată. Uită-te! E poza femeii ăleia de vizavi de sertarul lui! Zici că-i nevasta preşedintelui Mao. Aia rea. Luați-l, frate, de aici!"

Ținând în brațe hârtia parfumată pe care o adusese de la maşină, mama lui Ky ridică ofrandele în dreptul fotografiei lui Denny de parcă el ar fi putut să le vadă, de parcă avea nevoie ca fiul ei să ştie că îi adusese ceva drăguț. Cu cealaltă mână, mângâie rama fotografiei şi-şi trecu degetul peste obrazul zâmbitor al băiatului.

Bancnotele iadului şi hârtiile cu rugăciuni care semănau cu nişte macrameuri sfârşiră înnegrite şi răsucite în focul din coşul de gunoi din afara columbarului. Ky aruncă în coş bucățele argintii şi aurii de hârtie parfumată, vrăjită de felul în care erau înghițite de limbile de foc. Era atât de cald în acea zi senină de decembrie, încât n-ar fi putut să spună

câtă căldură era răspândită de foc şi câtă existase deja în aer. Încercă să şi-l închipuie pe fratele ei în viaţa de apoi, strângând atât de multe metale preţioase fără să ştie ce să facă cu ele. Oare exista vreo piaţă de bunuri în viaţa de apoi? Oare Denny avea nevoie de un broker? Oare ar fi fost nevoit să facă troc? Ky făcu o pauză în clipa în care ajunse la servitorii de hârtie parfumată – nişte păpuşi de origami care, odată ce ardeau, ajungeau în slujba lui Denny, oriunde s-ar fi aflat el.

— Ştii, spuse Ky aşezând păpuşile pe jos, nu cred că Denny şi-ar dori servitori.

— Poftim? făcu mama ei în engleză, suflându-şi fumul gros care-i venea în faţă. Ce vrei spui?

— Lui Denny nu i-ar plăcea să aibă servitori, răspunse Ky în vietnameză, ca să nu fie nevoie să-i traducă mamei ceea ce spunea.

— De ce nu? De ce să nu-şi dorească servitori?

— S-ar simţi stânjenit.

— De ce să se simtă stânjenit?

— Pentru că, răspunse Ky, el nu şi-ar dori să fie şeful nimănui.

Ky se gândi că ea făcea mereu curăţenie în camera de hotel înainte s-o elibereze, fiindcă nu voia ca vreo cameristă să-şi facă o părere proastă despre ea.

Mama ei se strâmbă – din cauza fumului care-i sufla în faţă şi din cauza lui Ky.

— Nu fi proastă! spuse ea în cele din urmă, ferindu-se din calea fumului. Toată lumea vrea servitori. Dacă-i ai, nu mai trebuie să găteşti şi să faci curăţenie. Crezi că fratele tău ştie să-şi spele hainele? Crezi că ştie să gătească? Vrei ca în viaţa de apoi să mănânce în fiecare zi *mi goreng* la plic? Fiindcă nu ştie să-şi facă altceva de mâncare. Asta-ţi doreşti pentru el? Îi facem o favoare, spuse ea ridicând servitorii de origami şi fluturându-i prin faţa lui Ky.

Dacă ar fi ştiut Ky că mama ei lua jertfele atât de în serios, i-ar fi adus cele mai noi cataloage de la Kmart şi Target. Şi-l imagină pe Denny în viaţa de apoi, stând lungit pe un pat de bani şi hrănit de servitori cu pizza congelată. Îşi închipui cum fiecare lucru din catalog pe care-l ardeau ea şi maică-sa apărea cu un *puf!* în camera lui: un Nintendo, şosete lungi, un CD player cu o compilaţie a tuturor hiturilor din 1996, o cutie uriaşă cu bomboane de ciocolată, tricouri care-şi schimbau culoarea atunci când se udau, toate aromele de balsam de buze. I-ar fi făcut şi nişte desene la ea în carneţel şi le-ar fi dat foc şi acestora: DeLoreanul din *Înapoi în viitor*, cabina telefonică din *Tropăind prin istorie*, duhul din lampa lui Aladin – orice l-ar fi ajutat pe fratele ei călătorească înapoi în timp.

— Mamă! spuse Ky.

— Ce? răspunse mama ei fără să-şi ridice privirea, fiindcă tocmai înţepa hârtia arsă cu un vătrai.

— Te gândeşti vreodată la Minnie?

Mama îşi ridică privirea şi, prin fumul scos de resturile de hârtie, se uită cu atenţie la faţa lui Ky.

— De ce?

— Întrebam doar, răspunse Ky, privind din nou focul pe cale să se stingă.

„Nu minţi!”, continuă vocea lui Minnie din capul lui Ky.

Pe Ky o enerva la culme să aibă atât de puţin control asupra propriilor gânduri.

„Spune-i! Spune-i cum te gândeşti neîncetat la mine. Spune-i că am fost cea mai bună prietenă a ta şi că acum te simţi groaznic pentru ce-ai făcut – aşa cum şi trebuie – şi că te macină vina de fiecare dată când vii la Cabramatta şi că, de fapt, eşti mai mult vină decât om. Dacă medicii ar pune o bucată din tine la microscop, ar spune: «Hei, fata asta e majoritar compusă din vină! Vină şi, nu ştiu, carne tocată...»!”

— S-a făcut rea, spuse mama lui Ky, vânturându-şi fumul din faţă.

— Ştiu, răspunse Ky.

— Acum mult timp.

— Ştiu.

— Păcat de ea!

— Ştiu.

— Am încercat s-o salvăm.

De data asta, Ky nu mai ştiu.

— Eu şi tatăl tău..., spuse mama, clătinând din cap.

Ky aşteptă să continue. Dar buzele mamei rămaseră strânse, aşa că ea o înghionti.

— Ce-aţi făcut tu şi tata?

— Am încercat să fim oameni buni, ştii ce zic? răspunse mama, încă preocupată să împungă jarul din coşul de gunoi.

— Da?

— N-avem nimic în comun cu familia aia. Toată lumea are impresia că, doar pentru că suntem cu toţii refugiaţi şi pentru că am venit cu toţii din aceeaşi ţară, ar trebui să fim prieteni. Dar n-aş fi fost niciodată prietenă cu ei în Vietnam şi nu vreau să fiu prietenă cu ei nici în Australia. Nu erau ca noi. Ştii ce zic?

Ky dădu din cap în semn că ştia. Auzise şi cu alte ocazii reproşurile pe care le avea mama ei la adresa familiei lui Minnie. Mamei îi era scârbă de sărăcia în care trăia familia Le, de faptul că nu se străduia să-şi facă un viitor mai bun. Ei îi plăcea să vorbească despre existenţa a două categorii de refugiaţi: cea care ştia să se ajute şi cea care nu ştia, iar familia lui Minnie, aparţinând celei de a doua categorii, făcea ca toţi ceilalţi refugiaţi să aibă o reputaţie proastă.

— Şi noi suntem săraci, spuse mama. Dar nu flămânzim niciodată! Ştii ce zic? întrebă ea în timp ce continua să împungă coşul de gunoi, care acum arunca în aer bucăţi

mărunte de jar. Poți să fii sărac şi cu burta plină, sau sărac şi flămând. Iar familia aia nu e ca noi.

Ky nu răspunse deloc, aşa că mama ei continuă:

— Dar am văzut-o pe Minnie cum se juca cu tine la şcoală pe vremea când eraţi amândouă micuțe. Era atât de slăbănoagă şi de murdară! Iată ceva ce m-a întristat. Pe urmă, după ce am aflat cum trăiau părinții ei, m-am supărat atât de tare! Tatăl ei era în sindicat, ştiai asta? Câştiga mai mulți bani decât tatăl tău şi avea şi beneficii! Îl plăteau chiar şi atunci când nu muncea! Ştii ce primesc eu dacă nu muncesc? Nimic! Am lucrat la țesătorie timp de cincisprezece ani şi dacă lipsesc o singură zi, aia e, nu sunt plătită. Azi nu lucrez pentru că îmi jelesc fiul mort. Iar patroana n-are de gând să mă plătească. Cincisprezece ani!

Ky mai auzise povestea asta. De fiecare dată când mama ei vorbea despre țesătorie, aducea în discuție aceeaşi listă de nedreptăți: concedii de odihnă sau medicale neplătite, ore suplimentare neplătite, de asemenea. Însă în loc să riposteze ca de obicei – să-şi întrerupă mama, să-i spună că fusese alegerea ei să nu învețe engleză, că ar fi trebuit să-şi găsească o altă slujbă – Ky fu mişcată, ca şi cum înlăuntrul ei se făcuse loc pentru mama. Era un loc mic, îngust cât o aşchie – inspirat, poate, de templu, sau poate că de Denny – dar avu mai multă răbdare şi-i arătă mai multă înțelegere decât îi arătase vreodată femeii care o crescuse. Avu impresia că înțelegea pentru prima oară că nu fusese o chestiune de alegere – n-ar fi putut să fie vorba de aşa ceva. Era o capcană în care mama ei fusese prinsă. Da, prinsă vreme de cincisprezece ani.

— Şi ştii ce a făcut tatăl lui Minnie cu toți banii şi cu timpul liber pe care i l-a lăsat concediul medical? continuă mama ei. A risipit totul la jocuri de noroc! Nu ştiu dacă face asta în continuare, dar pe vremuri mergea cu toți banii la clubul RSL şi-i băga la aparate. Iar nevasta lui, în loc să-l

părăsească sau să-l omoare în somn – aşa cum aş fi făcut eu – a stat cu mâinile-n sân! L-a lăsat să le toace toţi banii! Şi după ce el pierdea tot, îi lua ei banii câştigaţi la ţesătorie şi-i juca şi pe ăia! Înţelegi ce vreau să spun atunci când zic că ei nu sunt ca noi?

În acel moment, Ky vru să intervină, ştiind că, dacă n-ar fi făcut-o, mama ei i-ar fi vorbit despre viaţa lui Minnie, pe care o cunoştea deja. Dar mama se dezlănţuise.

— O astfel de situaţie mi-a frânt inima! Aşa că eu şi tatăl tău ne-am oferit s-o supraveghem pe Minnie după şcoală, adică *eu* m-am oferit, de vreme ce, sincer vorbind, când a mişcat vreodată tatăl tău un deget pentru ceva? Părinţii lui Minnie nu se îngrijeau niciodată de ea, aşa că ne-am spus că-n felul ăsta puteam măcar să-i dăm de mâncare, să ne asigurăm că-şi făcea temele, să-i facem baie ca lumea şi să-i descâlcim părul. Iar mama ei avea tupeul să se simtă jignită! Îmi aducea aminte tot timpul că ea era mama lui Minnie, că n-aveam nici un drept să încerc să-i fur fiica. Era nebună! Nu voiam o altă fiică. Îmi ajungeaţi voi doi. Nu răpesc copii şi nu-i colecţionez ca să mă distrez. Crezi că-mi plăcea să mai am o gură de hrănit? Dar tu o iubeai atât de mult pe Minnie! Erai obsedată de ea. Aşa că am asigurat-o pe maică-sa că tot ce făceam era s-o supraveghez pe fetiţă câteva ore pe zi, după ce veneaţi de la şcoală. Femeia a fost de acord, dar voia ca fiica ei să ajungă seara acasă. Ceea ce era ridicol, fiindcă nici ea, nici soţul ei nu erau acasă seara şi n-aveau niciodată ce să-i dea de mâncare lui Minnie. O duceam acasă pe jos şi-i puneam la pachet o caserolă cu orez, îi ceream să încuie uşa şi să nu le deschidă străinilor. O singură dată am încercat s-o ţin la noi acasă, la cină, iar după ce a aflat, mama ei a luat-o razna şi m-a acuzat că încercam să-i fur fiica. Am sperat atât de mult că, dacă ne dădeam silinţa, s-ar fi ales ceva de Minnie! Era o fată atât de isteaţă!

Ky n-o mai auzise niciodată pe mama ei să vorbească astfel despre Minnie. Chiar dacă bănuise întotdeauna că părinții ei făceau o oarecare muncă de caritate – lui Minnie nu-i plăcea să vorbească despre cum era la ea acasă, dar dădea adesea de înțeles despre ce anume se petrecea acolo – își spusese de-a lungul anilor că mama o lua pe Minnie la ei după orele de curs doar pentru ca odraslele ei să aibă cu cine se juca. Nu crezuse că mama lor văzuse și înțelesese ce se întâmpla de fapt, că ea, Ky, ținuse la Minnie, că-i păruse rău de ea și că o iubise atât de mult. În ochii lui Ky, mama nu era deloc simțitoare. Dacă ar fi socotit-o altfel, asta ar fi însemnat că ea ar fi fost un om cu dorințe și visuri, unele pe care fiica ei nu le-ar fi înțeles. Era mai ușor s-o vadă drept o caricatură, drept un oarecare părinte imigrant din Cabramatta, care nu-și dorea decât ca odraslele să-i devină medici și avocați (sau amândouă, în mod ideal), care nu știa să-și exprime iubirea altfel decât făcându-le de mâncare, spălându-le hainele și criticându-i ca să-i impulsioneze să devină oameni mai buni. Și deși și-ar fi dorit mai multe din partea mamei, deși și-ar fi dorit ca aceasta să-și exprime afecțiunea cu îngăduință și căldură, să știe cine era de fapt fiica ei, Ky se convinsese că un astfel de lucru era dincolo de puterile maică-sii, că oamenii din țara lor natală procedau pur și simplu altfel. Și-ar fi dat viața pentru tine, dar nu ți-ar fi spus în vecii vecilor o vorbă bună.

— Părinții lui Minnie sunt niște netrebnici, continuă mama ei, strâmbând din gură de parcă mâncase ceva stricat. Nu știu cum de nu s-au ocupat deloc de ea. Dacă tu sau fratele tău ați fi făcut prostii, v-aș fi încuiat în camerele voastre, spuse ea fluturând vătraiul în direcția lui Ky. V-aș fi pus gratii la geamuri. V-aș fi legat de mâini și de picioare și nu v-aș mai fi lăsat afară în veci. V-aș fi...

— Bine, mamă, înțeleg!

— Vreau să spun că..., mormăi mama cu voce tremurătoare, ...mă doare aici..., mai reuşi ea să zică, bătându-se cu pumnul în piept, ...să... să...

— Dar Minnie nu-i fiica ta, spuse Ky.

Ştiu că reacţia ei fusese una răutăcioasă, dar ceva din acea atitudine emoţională a mamei ei faţă de Minnie o făcuse geloasă. De când o ştia pe maică-sa, n-o văzuse la fel de afectuoasă faţă de ea.

— Nu trebuie să fie fiică! răspunse mama ei în engleză, pe un ton în care se citea frustrarea, iar apoi vorbi în vietnameză: I-am purtat de grijă aproape zilnic, din clasa întâi până în clasa a zecea, de când era atâtica..., spuse ea lovindu-se cu palma peste şold, ...până când a devenit femeie. Gândeşte-te la asta! Cum crezi că mă simt c-am pierdut-o?

„Dragă, cred că maică-ta chiar m-a plăcut mai mult pe mine decât pe tine!" o auzi Ky în gând pe Minnie, care rostea acele vorbe cu o bucurie neascunsă.

Ky nici măcar nu ştia dacă Minnie ar fi spus aşa ceva acum, la vârsta de douăzeci şi doi de ani, dar încă se lăsa enervată de răutăţile amintirii prietenei care-i fusese atât de dragă.

Pe vremea când erau eleve de liceu, după ce văzuse ce fel de replici îi dădea Ky mamei sale, Minnie o certase pe Ky:

— Poate că ar fi bine să încerci să nu te mai comporţi atât de tâmpit cu maică-ta!

— Vezi-ţi de treabă, Minnie!

— Nu, răspunsese prietena ei, în timp ce rupea ambalajul de hârtie al unei bomboane White Rabbit şi şi-o vâra în gură.

— Nu mânca hârtia aia, că o să faci cancer! spusese Ky.

— Nu te mai comporta ca o idioată cu maică-ta. Ea e bună la suflet!

— De ce-i iei apărarea?

— Pentru că, obiectiv vorbind, tu eşti doar o răsfăţată obraznică, dragă!

Ky nici măcar nu-şi mai aducea aminte de cearta care iscase discuţia respectivă sau de felul în care se încheiase. Dar îşi amintea cu claritate cum se simţise atunci când fusese pusă la colţ de Minnie, ruşinea de a fi fost citită de cineva care-i vedea până în străfundul sufletului şi-i scotea la iveală cele mai urâte părţi. Puterea de pătrundere a lui Minnie o învăluise şi o despuiase, făcând-o să se simtă cumplit de stânjenită.

— Păi, poate că dacă mama nu s-ar purta atât de urât cu *mine*, începuse Ky să se dezvinovăţească, persistând în greşeală fiindcă simţise că nu era în stare de altceva.

— Fir-ar să fie, Ky! se înfuriase Minnie în cele din urmă, îndreptându-se de spate, aşa cum făcea mereu atunci când avea ceva serios de spus. Ştii cât de al naibii de norocoasă eşti că ai o astfel de mamă?!

— Îi iei mereu partea...

— În Africa există copii care flămânzesc!

Replica fusese atât de neaşteptată, încât Ky nu se putuse abţine şi izbucnise în râs.

— Ce-are a face asta cu...?

Nu apucase să-şi ducă ideea până la capăt, fiindcă văzuse cum se schimbase prietena ei la faţă. Încruntătura subtilă; felul în care strângea din buze; felul în care îi luceau ochii, umezi de lacrimi.

Iată cel de al doilea lucru pe care şi-l amintea limpede din discuţia aceea: felul în care reuşise să-şi rănească prietena. Felul în care o făcuse atunci. Şi în care reuşise s-o facă din nou şi din nou.

În drum spre casă, Ky spumegă de furie. Îşi ţinu braţele încrucişate, supărată pe mama ei fiindcă aceasta se supărase pe ea; supărată pe ea însăşi pentru că se supărase

pe mama ei când, de fapt, voise să se supere pe faptul că Denny murise. Comportându-se din nou ca o adolescentă, ofta de fiecare dată când mama încetinea la culoarea galbenă a semaforului sau când aştepta prea mult la semnele de stop.

— Vrei să conduci tu? o întrebă în cele din urmă mama ei, în vietnameză. Sau o să continui să mormăi ca un animal pe moarte?

Ky îşi întoarse capul către fereastră şi-şi muşcă buza de jos.

— Pentru că, dacă tu continui să scoţi sunetele astea, poţi să cobori din maşină şi să mergi mai departe pe jos, spuse mama, atentă la drum. Habar n-ai cât eşti de norocoasă că ai pe cineva care să te plimbe cu maşina! Habar n-ai! Tu şi toţi cei din generaţia ta, care aţi crescut bucurându-vă de un asemenea noroc şi care nu ştiţi decât să vă plângeţi. Ce n-ar da generaţia mea să fi avut acelaşi noroc ca voi! Să crească aici şi să aibă de toate...

Ky îşi simţi corpul cuprins de o căldură bine cunoscută. Se simţea din nou ca la cincisprezece ani, când se lăsa cu uşurinţă enervată de mama ei, iar apoi era cuprinsă de o frustrare de care nu putea să scape. Pe vremea când era copil, nu ştia cum să descrie senzaţia; ştia doar că era aprinsă, fierbinte şi că, dacă nu voia să se ardă, era cu neputinţă de atins. Acum, când avea douăzeci şi doi de ani, cuvintele îi roiau în minte, derutante. Senzaţia era încă prea fierbinte ca s-o poată aprofunda, însă, încetul cu încetul, începea să aibă sens. Dacă şi-ar fi acordat timp şi s-ar fi distanţat îndeajuns de mult încât să se poată gândi la toate astea, să examineze problema pe care o evitase o viaţă întreagă, şi-ar fi dat seama că ceea ce voia să-i spună maică-sii era că *ea*, mama, habar n-avea şi că nici nu bănuia câtă nevoie de a fi lăsaţi în pace aveau Ky şi oamenii ca ea. Da, mama ei habar n-avea că nu însemna deloc ceea

ce credeau cei din generația ei că însemna să vorbeşti perfect engleza, să ai o slujbă de birou şi să fii născut în Australia. Habar n-avea cât de greu era să mergi pe calea cea îngustă, adică să împlineşti aşteptările tuturor celor care credeau că era de datoria ta să fii liniştit, capabil, silitor şi cumsecade – o cale îngustă care nici măcar nu fusese trasată de ea sau de oameni ca ea. Habar n-avea cum era să suferi de agonia lentă provocată de o mie de tăieturi pricinuite de ceea ce spuneau oamenii sau de privirile pe care ți le aruncau. Privirile pe care i le aruncau ei atunci când bătea la uşi, când intra într-o încăpere, când se îmbarca într-un avion; felul în care îi observau culoarea pielii înainte s-o observe pe ea, în care îşi doreau ca ea să-şi țină gura şi să fie recunoscătoare, în care se aşteptau ca ea să nu se supere din cauza unei glume, când gluma *era* îndreptată chiar împotriva ei; felul în care ea trebuia să se simtă norocoasă, foarte norocoasă, de parcă viața îi era îndestulată şi împlinită, deşi nu simțea decât epuizare şi umilință. Înnebunea ori de câte ori i se spunea cât era de norocoasă, iar mama ei habar n-avea.

— Facem totul pentru tine! continuă mama.

— Atunci, de ce n-ați fost de acord să i se facă autopsia lui Denny?! întrebă Ky pe un ton ridicat, în timp ce partea interioară a buzei îi sângera din pricină că se muşcase cu putere de ea.

Din nou, mama ei frână brusc la culoarea galbenă a semaforului. Nu era nici o maşină în preajma lor.

— Să nu țipi la mama ta!

— Nu țip! se stropşi Ky, continuând să țipe. Spui că faci totul pentru noi, iar în momentul ăsta nici măcar nu mişti un deget pentru Denny...

— Îi dau ceea ce-i trebuie în viața de apoi!

— Cum rămâne cu dreptatea? Ce zici să aflăm ce i s-a întâmplat?

— Ştim deja ce-a păţit.

— Care e *problema* ta?!

— Nu vorbi aşa cu mama ta, repetă mama, strângând volanul cu putere.

— Dar nu vrei să afli cine e vinovatul? Sau care a fost motivul?

— La ce bun?

— Ce naiba, tu chiar vorbeşti serios...!

Mama începu să bată din palme în faţa lui Ky iar sunetul fu atât de strident, încât Ky crezu că o plesnise.

— Am spus *să nu* vorbeşti aşa cu mama ta! Dă dovadă de respect!

— Nu-mi vine să cred! Autopsia ne-ar fi dezvăluit dacă el luase sau dacă făcuse ceva...

— Fiul meu nu se droga!

— Dar cum poţi fi sigură? Nici măcar nu ne cunoşti!

— Ce te face să crezi că *tu* îţi cunoşti fratele? Nici măcar nu mai locuieşti aici. De câte ori v-aţi văzut de când te-ai mutat la Melbourne? Ai impresia că poţi să te întorci aşa, pur şi simplu, şi să-mi acuzi fiul că lua droguri?!

Ky îşi înfipse unghiile în palme.

— N-am zis asta, răspunse ea, năpădită de un val de ruşine. Voiam doar...

— Şi ce dacă s-ar fi făcut autopsia? Ce-ar fi schimbat asta? Nu ştiu cine mi-a omorât fiul sau de ce! spuse mama ei.

Se înroşise la faţă, iar ochii îi înotau în lacrimi.

— Nu l-am fi adus înapoi dacă l-ar fi tăiat poliţiştii!

— Legistul ar fi fost cel care ar fi făcut autopsia...

— Nu-mi pasă! N-am vrut ca cineva să-mi ciopârţească fiul! Asta nu l-ar fi adus înapoi. Nimic n-o să-l aducă înapoi. Tot ce pot să fac e să mă asigur că o să aibă o viaţă bună în lumea de dincolo.

Ky îşi ţinu unghiile adâncite în palme şi încercă să se concentreze asupra durerii pătrunzătoare, ca să nu fie nevoită să se confrunte cu tot ceea ce simţea înlăuntrul ei.

Continuară să meargă în linişte cu maşina, iar mama se linişti cât să conducă din nou încet şi constant, în timp ce Ky, ca să-şi distragă atenţia, numără case.

— *Giời ơi!* spuse mama ei după ce parcase maşina pe aleea din faţa casei. Am uitat de fructe!

Cutia cu nectarine încă se afla pe bancheta din spate. Ar fi trebuit s-o ducă la templu pentru ca fructele să fie binecuvântate, apoi oferite lui Denny şi pe urmă aduse acasă şi mâncate. Mama lui Ky se plesni de mai multe ori cu palma peste frunte.

— Calmează-te, mamă! spuse Ky, luând cutia de pe bancheta din spate. Poţi să le duci mâine.

— Nu, nu, nu! răspunse mama ei. Pe căldura asta, se înmoaie până mâine. Nu e bine!

Ky îşi puse cutia pe genunchi şi strânse cu grijă între degete una dintre nectarine. Începuseră deja să se înmoaie de la căldura din maşină.

— Du-le la şcoală, spuse mama ei în engleză.

— Poftim?

— Du-le la şcoală!

— Care şcoală? Am absolvit...

— Pentru profesorii lui Denny! Ei au venit la înmormântare, iar noi le mulţumim astfel.

Mama lovi scurt cutia, astfel încât aceasta să se aşeze mai bine în poala lui Ky, de parcă chestiunea fusese bătută în cuie.

— Mergi la şcoală azi, înainte ca fructele să strice. Trebuie să le împarţi domnului Dicksun, doamnei Fuckna şi doamnei Buck.

— Dickson! o corectă Ky. Faulkner! O, Doamne, mamă...!

— Mă rog, răspunse mama ei în timp ce ieşea şi trânti portiera, lăsând-o singură pe Ky, cu fructele în poală.

5

Pe vremea când în Australia au ajuns primii refugiaţi indochinezi, Sharon Faulkner era elevă de liceu, în partea de vest a Sydneyului, şi nu văzuse asiatici decât în poze, la ştiri şi în manualele despre Al Doilea Război Mondial, ce cuprindeau postere propagandistice care îi înfăţişau pe japonezi drept nişte şobolani cu bot de iepure.

Atunci când primii refugiaţi indochinezi părăsiseră hostelurile pentru migranţi ale Commonwealthului din Villawood, Fairy Meadow, East Hills, Mayfield şi Dundas – după ce învăţaseră câteva propoziţii în engleză („Bună ziua, ce faceţi?”, „Bine, mulţumesc!”, „Ce înseamnă asta?”), dobândiseră aversiune faţă de porridge şi descoperiseră că nu puteau digera laptele de vacă – Sharon Faulker se afla în drum spre Newcastle, în nord, ca să studieze pedagogia alături de alţi studenţi care erau cu toţii anglo-saxoni protestanţi din clasa de mijloc.

Iar atunci când primii refugiaţi indochinezi se stabiliseră la Cabramatta, deschiseră primele restaurante *pho* şi primele alimentare vietnameze care vindeau pachete cu tăiţei de orez care fierbeau în câteva minute, sticle cu sos de peşte ce mirosea înţepător şi recipiente cu condimente ce provocau usturimi de nas, Sharon Faulkner se angajase, direct de pe băncile facultăţii, la un liceu din Hay, o localitate cu o populaţie de o mie trei sute de locuitori,

situată la vreo şapte sute douăzeci şi cinci de kilometri față de Sydney.

Hay era un loc în care lui Sharon Faulkner îi făcea plăcere să predea. Acolo profesorii se tutuiau cu părinții, iar copiii nu se deosebeau prea mult de ea: aveau cu toții tenul sensibil la soare, urmăreau meciuri de crichet de Boxing Day[10] şi foloseau cuvântul „amice” într-un mod pasiv-agresiv, ca să semnaleze că-şi pierduseră răbdarea:

„Stai jos şi taci din gură, amice!”

Dar Sharon, în sufletul ei, era o fată de oraş. Nu era făcută pentru toropeala verilor din Hay sau pentru pustietatea care înconjura localitatea şi care se întindea pe sute de kilometri în toate direcțiile. Prima oară când văzuse un ghem de ierburi rostogolit de vânt, ieşise în fugă din căsuța ei, îmbrăcată în pijama şi încălțată cu şlapi. Urmărise ghemul de ierburi, vrând să vadă unde anume avea să ajungă acesta. Destinația fusese doar aleea unui vecin, dar, până la acel episod, Sharon nu crezuse că ghemele de ierburi rostogolite de vânt existau de-adevăratelea. A doua, a treia, a patra şi a cincea oară când astfel de gheme se rostogoliseră prin fața casei sale, prin fața ferestrei sălii de clasă sau pe lângă maşina ei – o Toyota Corolla din 1981 – în timp ce conducea pe drumurile pustii din Hay, îi aduseseră aminte de cât era de departe de suburbiile împădurite cărora le ducea dorul atât de mult, de lactobarurile unor greci sau italieni, de diversitatea cartierelor colorate, unde capetele cu păr şaten şi des punctau o mare de capete blonde şi unde se găseau flăcăi cu ten măsliniu, care spuneau „ieu” în loc de „eu”.

Sharon stătuse trei ani la Hay. Apoi profitase de prima ocazie de transfer care se ivise şi se angajase la o şcoală

[10] A doua zi de Crăciun.

metropolitană, într-o suburbie care i se păruse că avea un nume italienesc.

Atunci când primii refugiați indochinezi – fără mame şi fără tați – se găsiseră unii pe alții în partea de sud-vest a Sydneyului, se lipiseră unii de alții şi-şi creaseră propriile familii după gustul lor – ei împotriva lumii. Se înscriseseră la liceu fără să priceapă o boabă din ceea ce spuneau profesorii. Părinții care îşi aduseseră nou-născuții şi copiii mici îi crescuseră cât de bine putuseră ei, îi îmbrăcaseră în uniforme şcolare la mâna a doua şi le ordonaseră să muncească din greu, să fie buni, să recucerească succesul şi stabilitatea care le fuseseră răpite. Iar la vremea la care un băiat brunet, în vârstă de şaisprezece ani, fuma o pudră albă dintr-o bucată de folie de aluminiu şi i-o dădea pe urmă prietenului său, care i-o dădea mai departe altui prieten, care şi el i-o dădea mai departe unui alt prieten şi atunci când poliția şi politicienii stabiliseră că o anumită enclavă etnică n-avea ADN-ul necesar ca să fie australiană, iar prim-ministrul țării declarase că poveştile lacrimogene ale vietnamezilor nu-l mişcau deloc, drept pentru care conflictul dintre teamă şi ură se coagulase într-o suburbie cu nume italienesc, întinsă pe patru kilometri pătrați, Sharon Faulkner, proaspăt transferată de la Hay, cu părul decolorat de soare, sosise la Cabramatta.

La o săptămână de la moartea lui Denny Tran, Sharon aştepta în fața uşii biroului consilierei de la Liceul Cabramatta. Ani la rând, trimisese acolo elevi cu probleme, iar în acel răstimp îşi pierduse încrederea în ea, fiindcă în loc ca aceştia să iasă de acolo mai calmi şi mai cuminți, ei nu mai veniseră deloc la şcoală. Atunci când colegii lui Sharon observaseră că în ultimul timp ea vegeta în cancelarie, cu o expresie deznădăjduită pe față, începând să-i ignore pe elevii care alergau ca nebunii pe coridoare, o

sfătuiseră să stea de vorbă cu un specialist. Dar se părea că Sharon avea să se târască precum un zombi până la sfârşitul anului şcolar, aşa că Barbara Stone, care avea în jur de cincizeci de ani şi era profesoara titulară a catedrei de ştiinţe sociale, îi şterpelise cheile de la maşină şi o ameninţase că n-avea să i le înapoieze decât dacă se ducea de bunăvoie la biroul consilierei, ca să stea de vorbă cu ea.

— Consiliera e pentru copii, protestase Sharon cu voce stinsă şi monotonă.

— Dacă le poate face faţă copiilor de aici, poate să-ţi facă faţă şi ţie! răspunsese Barbara, punându-şi cheile în geantă. Uite ce-i, Shaz, ai rămas traumatizată! Eu nici măcar n-am fost acolo şi *tot* mă simt traumatizată. Denny Tran era un băiat bun şi, chiar dacă n-oi fi eu vreo psihologă, tot ştiu că trebuie să discuţi cu cineva.

Apoi Barbara îşi pusese geanta în sertarul biroului şi îl închisese trântindu-l, ca să-i dea de înţeles lui Sharon că vorbea serios.

— Primeşti cheile înapoi imediat ce Lena Lao îmi dă în scris că ai stat de vorbă cu ea!

Uşa de la biroul consilierei era întredeschisă, dar nu părea să fie nimeni înăuntru. Sharon bătu înainte s-o deschidă de tot, iar apoi intră în acea încăpere dezordonată, care părea să fi fost locuinţa cuiva. Biroul ieftin, din lemn de pin, era înţesat cu ambalaje de acadele şi pahare de cafea de unică folosinţă, goale. Pe birou se afla un computer intrat în modul de hibernare; pe fundalul negru al ecranului, logoul Windows 95 aluneca dintr-o parte într-alta. De spătarul scaunului atârnau trei cardigane care fuseseră aruncate la nimereală pe el, iar podeaua acoperită cu mochetă verde era ocupată în mare parte de o canapea maro, ponosită. Locul era o cocină în comparaţie cu modul ordonat şi steril în care îl amenajase predecesoarea Lenei Lao, cu un birou, cu două scaune de plastic şi cu un poster înrămat, ce înfăţişa

concertul de la Sydney, din 1977, al trupei ABBA. Sharon observă că posterul dispăruse între timp, fiind înlocuit de desene ale elevilor, de cărți poştale şi de fotografiile noii consiliere, care apărea în acestea alături de prietenii şi de familia ei. Într-una din fotografiile înrămate, Sharon o recunoscu o Lena Lao mai tânără, îmbrăcată în uniforma Liceului Fairfield – cu tenul proaspăt, cu părul presărat cu şuvițe roz, răzlețe, sprijinindu-se în mâini şi în genunchi la baza unei piramide umane. Sharon se simțea rareori bătrână – n-avea decât vreo treizeci şi cinci de ani, firele de păr cărunte care-i apăruseră se pierdeau în masa unui păr de un blond foarte deschis, iar corpul purta în el amintirea celor optsprezece ani de alergat pe pista de atletism. Însă tot se simțea ciudat atunci când oameni îndeajuns de tineri încât să-i fi fost odinioară elevi ajungeau să-i fie colegi. Abia dacă se obişnuise să fie cel mai tânăr cadru didactic din cancelarie. De fiecare dată când întâlnea pe cineva mai tânăr avea impresia că, din scaunul pe care şedea, sărea un arc şi o arunca în aer într-un mod caraghios.

— Doamnă Faulkner!

Lena Lao dădu buzna în cameră, ținând strâns în mâini un teanc de coli şi o cutie cu bandaje. Era o femeie mărunțică, foarte bronzată după ce-şi petrecuse luni de zile pe terenul de joacă. Spre surprinderea lui Sharon, ea arăta, văzută de aproape, la fel de tânără ca în fotografia din vremea liceului, singura diferență fiind faptul că acum îşi purta părul tuns bob, iar şuvițele roz dispăruseră de multă vreme.

— Te aşteptam! exclamă ea. Doamna Stone mi-a spus că s-ar putea să treci pe aici. Îmi cer scuze pentru dezordine, a trebuit să intervin într-o bătaie de lângă cantină şi..., spuse, făcând loc pe birou ca să aşeze teancul de coli, iar apoi găsind spațiu într-unul dintre sertarele arhipline şi

înghesuind acolo bandajele, după care închise uşa cu piciorul. Şi, ei bine...

Lena oftă şi se uită la Sharon, care stătea în mijlocul încăperii. Pe urmă se trânti pe scaunul de la birou, făcând să cadă pe jos unul dintre cardigane. Îl ridică şi îl puse, claie peste grămadă, pe spătar.

— Ia loc, te rog!

Sharon se aşează pe canapea şi se scufundă în perne mai mult decât se aşteptase.

— Cum te simți? întrebă Lena, aruncându-i lui Sharon o privire care-i dădu de înțeles acesteia din urmă că n-avea cum să se ascundă.

Lena Lao contrasta puternic cu predecesoarea ei, doamna Humphreys, care nu părea să fi fost în stare să privească oamenii în ochi. Mary Humphreys era atât de distrată, încât devenise subiect de glume chiar şi printre colegii ei: dacă voiai să pierzi un elev, n-aveai decât să-l duci la consiliera şcolii. De obicei, doamna Humphreys lăsa elevii să plece mai repede de la şedințele de consiliere, nu era în stare să țină evidența celor care veniseră la ea şi încurca studenții asiatici între ei. Spre uşurarea tuturor, se pensionase la începutul anului şcolar. Liceul nu mai avusese consilier timp de două trimestre. Lena Lao, care absolvise facultatea în urmă cu doar câțiva ani, îşi începuse serviciul în cel de al treilea trimestru.

— Sunt bine, răspunse Sharon.

— Din ce-am înțeles, s-ar putea să nu fii. Ai asistat la ceva cu adevărat îngrozitor, Sharon!

— N-am asistat la nimic, răspunse Sharon forțându-şi mâinile să stea nemişcate.

— Ba da. Poate că nu în timp ce s-a întâmplat, dar după...

— Opreşte-te, te rog! spuse Sharon, ținându-şi strâns degetele ca să le împiedice să-i tremure. Mi se pare că

răspund la un interogatoriu şi n-am venit aici pentru aşa ceva.

— Bine, bine! se învoi Lena, lăsându-se pe spate. Nu asta a fost intenţia mea. Îmi pare rău. Ceea ce încerc să spun e că ai fost acolo. Şi că n-are cum să-ţi fi fost uşor. Cu atât mai mult cu cât cunoşteai elevul.

Sharon inspiră adânc. Nu voia să plângă, nu la serviciu, nu în faţa consilierei.

— Uite ce-i, spuse ea, chiar nu-i nevoie să mă aflu aici!

— Atunci, de ce-ai venit? o întrebă Lena continuând s-o privească atât de blând, cu atâta înţelegere, încât o făcu să se simtă chinuitor de vulnerabilă.

— Am venit fiindcă Barbara Stone mi-a luat cheile de la maşină şi mi-a spus că nu mi le dă înapoi decât după ce vorbesc cu tine.

— Aha!

— Nu e nimic personal, spuse Sharon, dându-şi seama că părea nepoliticoasă şi sfidătoare, dar nefiind în stare să ascundă faptul că se chinuia să nu se piardă cu firea.

În ultima vreme, nu mai dormise. Se răstise la mama ei de fiecare dată când aceasta o sunase. Trează fiind, avea coşmaruri cu ochii deschişi. Nici măcar nu ştiuse că aşa ceva era posibil.

— Ei, nu m-am supărat! Cu Barbara Stone nu-i de glumit!

— Aşa că, spuse Sharon, împingând cu limba în spatele dinţilor ca să se ancoreze în realitate şi ca să-şi amintească să fie politicoasă şi respectuoasă, tot ce-mi trebuie de la tine e să-mi dai în scris că am vorbit şi pe urmă Barbara îmi înapoiază cheile.

— Nici o problemă, răspunse Lena. Îţi dau un bilet după ce vorbim.

Sharon se încruntă, neştiind dacă auzise bine. Se întrebă dacă nu cumva Barbara vorbise deja cu Lena, dacă nu

cumva totul fusese plănuit dinainte. Expresia de pe chipul consilierei era în continuare blândă şi amabilă.

— Bun, povesteşte-mi despre Denny!

— Doar nu vorbeşti serios!

— Nici una dintre noi n-are ore după-amiaza, Sharon. Haide să stăm de vorbă!

— Nu pot să cred, se miră Sharon aruncând o ocheadă către uşă, fiindcă tocmai luase în calcul ideea de a o şterge de acolo.

Dar îşi dădu seama că refuzul ei de a coopera le-ar fi dat de înțeles colegilor că suferea într-adevăr de ceva grav. Ei aveau să ia vestea ca pe un îndemn de a-şi face griji, de a-şi băga nasul acolo unde nu le fierbea oala. Şi, la urma urmei, Sharon *chiar* avea nevoie să vorbească cu cineva despre ceea ce se întâmplase. Nu putea să intre în detalii. Şi ştia că nici nu putea spune tot adevărul – ratase ocazia atunci când îi minţise pe poliţişti. Dar asta nu însemna că nu putea s-o ia pe ocolite.

Lena îşi apropie scaunul de cel al lui Sharon şi se opri chiar înainte să li se atingă genunchii.

— Fie, se învoi Sharon. Îl cunoşti pe Denny Tran?

— Doar din auzite, răspunse Lena. De obicei, elevii ca el nu sunt trimişi la mine. La ultima şcoală la care am lucrat, am mediat un conflict între câteva fete ultracompetitive şi perfecționiste care au fost gata să se omoare între ele – nu literalmente, normal – dar genul ăsta de situație nu părea să i se aplice lui Denny Tran.

— Nu, era foarte drăguț cu toată lumea, răspunse Sharon, amintindu-şi-l pe Denny, cu ochelarii lui cu lentile groase şi cu părul pieptănat cu cărare pe mijloc.

Văzu cu ochii minții fotografia lui, pe care familia o pusese pe altarul dedicat răposaților. Apoi o văzu pe Ky la praznic, ținând în mână un platou cu tăieței şi servindu-i pe cei adunați acolo. Sharon ştiuse că nu fusese o idee bună să

meargă la înmormântare. De-abia reuşise să se abţină şi să nu izbucnească în plâns şi-şi făcuse încontinuu griji că familia Tran ar fi putut să-i pună întrebări la care n-ar fi putut să răspundă, sau că şi-ar fi dat seama de minciunile pe care ea le spusese deja. Dar simţise că nu avusese de ales. Mersese la înmormântare şi la praznic fiindcă astfel putuse să-şi arate sprijinul faţă de Denny, chiar dacă era mult prea târziu. În toate zilele care se scurseră de la înmormântare, gândurile i se învârtiseră mereu în jurul familiei Tran: poza cu Denny, îngustimea casei lor, calendarul cu Anul Şobolanului şi prezenţa lui Ky.

— Totuşi, sora lui a fost aşa, spuse Sharon.

— Aşa cum?

— O fată ultracompetitivă, precum cele despre care mi-ai povestit. Era foarte silitoare, dar asta nu părea să-i facă deloc plăcere.

— I-ai fost profesoară?

— Da, răspunse Sharon, i-am fost profesoară pe vremea când era în clasa a zecea.

Ea îşi aduse aminte de elevii de clasa a zecea din 1990, de feţele posace ale copiilor în vârstă de cincisprezece şi şaisprezece ani, cărora nu le păsa nici cât negru sub unghie de geografie, dar care erau obligaţi s-o înveţe.

— E o clasă grea, spuse Lena, părând pierdută în gânduri preţ de o clipă. Nu la fel de grea precum clasa a douăsprezecea, dar de obicei ăsta e momentul în care elevii îşi dau seama de mizele învăţăturii şi de faptul că prietenii le sunt, de fapt, competitori.

— Mie nu mi s-a părut aşa pe vremea când eram în clasa a zecea, răspunse Sharon, care îşi amintea că experienţele ei din şcoală fuseseră cât se poate de plăcute, cu prietenii strânse şi cu distracţii frivole, cărora le ducea deseori dorul.

— Hmm..., făcu Lena, ...poate să fie diferit prin părţile astea. Nu vreau să generalizez, dar o s-o fac. Atunci când

eşti în minoritate, lumea te face să te simți de parcă n-ai şi tu un loc la masă. Poate că, dacă ai noroc, există un singur loc. Aşa că, din păcate, trebuie să dai din coate pentru el. Vorbesc din experiență!

Sharon dădu din cap în semn de aprobare, deşi nu era sigură că spusele Lenei erau întru totul adevărate. Se mândrise mereu cu faptul că era mai înțelegătoare decât colegii ei de cancelarie şi pusese spiritul de competiție dintre elevi pe seama presiunii părinților.

— Părinții, la rândul lor, îşi presează odraslele, adăugă Lena, de parcă îi citise gândurile. Dar cred că, de la un punct încolo, îți dai seama care e natura jocului.

Sharon avu impresia că era o urmă de amărăciune în vocea Lenei, însă consiliera cea tânără părea senină. Neputând-o citi, ea spuse:

— Eşti cinică!

Lena ridică din umeri.

— Copiii ăştia se concurează între ei. E mai bine s-o recunoşti, decât s-o ignori.

— Dar nu e adevărat! o contrazise Sharon.

Îi văzuse pe elevii ei muncind din greu şi culegând roadele, ca, de pildă, admiterea la facultăți de drept şi de medicină, cu burse complete. Câțiva dintre acei elevi îi reînnoiseră credința în ideea de corectitudine australiană, fiind copii de refugiați, care, cu sudoarea frunții şi având o atitudine corectă, putuseră ajunge acolo unde îşi doriseră.

— Ideea e, spuse Lena, că multor elevi nu le e uşor, nici chiar celor isteți şi silitori. Nu mă surprinde faptul că surorii lui Denny i-a fost greu.

— Că veni vorba, să ştii că mă tot gândesc la ea, murmură Sharon.

— De ce?

— Am fost în weekend la înmormântarea lui Denny, iar ea era acolo. M-am simțit tulburată.

— Firește, fu de acord Lena, dând din cap. Te-ai întâlnit cu restul familiei?

— Oarecum. Nu chiar. Sora lui a fost singura care a vorbit.

— Înțeleg.

— Nu știu de ce, dar mă tot gândesc la anul în care i-am fost profesoară.

— Ce anume te tulbură?

Sharon se gândi o clipă. Trasă în mintea ei linii din 1990 până în 1996. De la Ky până la Denny. De la sala ei de clasă până la Lucky 8.

— Nu știu, răspunse ea. Cred că... mă gândesc obsesiv la felul în care totul se leagă.

— Hmmm...

— Pare o nebunie!

— Continuă.

— Păi, mă tot gândesc că e posibil ca semnele să fi existat dintotdeauna. Dar în același timp știu că gândul ăsta e nebunesc, că n-am nici o dovadă. Nici măcar nu încerc să demonstrez că există vreo legătură. Doar că nu-mi pot scoate din minte astfel de gânduri.

— În ce an i-ai fost profesoară?

— În 1990.

— Și experiența pe care ai avut-o cu ea se suprapune în mare măsură peste cea pe care ai avut-o cu Denny?

— La ce te referi?

— Păi, spuse Lena lăsându-se și mai mult pe spate cu scaunul, mă întreb ce anume te face să te întorci mereu cu gândul la ea, din moment ce fratele ei e cel care a murit.

— Ăăă..., murmură Sharon, fâstâcită, simțind, ca de fiecare dată când era agitată, o mâncărime înăuntrul pieptului. Nu pot să explic. Am făcut pur și simplu o fixație în legătură cu anul în care i-am fost profesoară. Mă gândesc încontinuu la asta. Poate că e din cauză că am văzut-o

recent. Poate că de vină e felul meu de a cuprinde cu mintea diverse situații. Nu ştiu.

— Ce-ți amințeşti din anul acela? întrebă Lena ţuguindu-şi buzele, îngândurată.

— O, Doamne! se văită Sharon, oftând îndelung. A trecut atât de mult timp! Oare nu-mi amintesc nimic? Oare îmi amintesc totul? Habar n-am.

Nu cu numele a avut Sharon cel mai mult de furcă în primul ei an de profesorat la Liceul Cabramatta. La început rostise stâlcit numele asiatice, asemenea tuturor celorlalți profesori, dar învăță repede că Nguyen se pronunța mai degrabă „Niuăn" decât „Nuguiăn", că Ngoc se pronunța, de fapt, „Noc" şi că Phuc era mai degrabă „Fuc"[11] decât cealaltă opțiune fonetică. Se obişnui chiar şi cu încăperea plină de fețe asiatice care o salutau în fiecare dimineață atunci când se striga catalogul, cu elevii vietnamezi, chinezi, cambodgieni şi laoțieni adormiți, care încercau să tragă un pui de somn înainte de prima pauză.

— Eşti ca Anna! îi spunea mama ei de fiecare dată când Sharon o suna ca să se plângă că nu observa o îmbunătățire a lucrurilor de la o săptămână la alta.

— Despre cine vorbeşti?

— Despre Anna din *Eu şi regele*!

— Doamne, mamă! se stropşise Sharon, fiindcă îşi adusese aminte de o scenă din film în care cei cincisprezece copii mici ai regelui Siamului îşi întâmpinaseră bona englezoaică sărutându-i mâinile vârâte în mănuşi albe. Nu e deloc aşa!

— Oare? Faci un gest atât de generos, draga mea! Sper că elevii tăi îl apreciază.

---

[11] Joc de cuvinte în engleză: pronunțarea greşită a numelui de *Phuc* sună ca *Fuck* (verb cu înțeles vulgar).

La fel ca atâția alți oameni care nu locuiau în partea de sud-vest a Sydneyului şi care, în consecință, nu auziseră de Cabramatta decât de la buletinele de ştiri, inițial mama lui Sharon fusese îngrijorată de mutarea fiicei sale. Dar Sharon nu întâlnise niciodată bandele de răufăcători care făceau subiectul ştirilor. Nu fusese niciodată jefuită, amenințată sau luată la ochi de traficanți. Unii oameni erau pur şi simplu norocoşi. Iar mama se împăcase în cele din urmă cu ideea acelei slujbe. O făcuse atunci când îşi dăduse seama de o analogie care avea foarte mult sens pentru ea: de fapt, fiica ei pătrunsese într-o zonă de război, ca să salveze copiii. La auzul remarcii despre presupusul ei gest generos, Sharon îşi dăduse ochii peste cap, sperând ca maică-sa să simtă asta prin firul telefonului. De altfel, îi spusese că dificultatea majoră pe care o implica munca la Liceul Cabramatta n-avea nimic a face cu rata criminalității, ci cu faptul că elevii nu păreau s-o placă. Nu erau ostili în adevăratul sens al cuvântului. Însă nici prietenoşi nu erau.

— Aiurea! o contrazisese mama ei. Cum se poate să nu te placă cineva? Eşti cea mai fermecătoare, luminoasă şi încântătoare tânără din întregul New South Wales şi...

— Spune-le asta unor copii de cincisprezece ani!

— Probabil că ei încă nu te cunosc. Şi, la rândul tău, nici tu nu-i cunoşti!

Mama ei nu se înşela. Sharon îşi petrecuse prima săptămână a trimestrului memorând nume şi chiar notându-şi pronunțiile, ca să-şi aducă aminte că „h”-ul din „Thao” nu se rostea, că „Minh” prefera să i se spună „Minnie” şi că numele de „Ky” se pronunța „Chei”. Învățase, de asemenea, să asocieze numele elevilor ei cu trăsăturile lor fizice, ca să nu-i încurce dacă îşi schimbau locurile. Cu ajutorul gelului de păr, Victor îşi făcea țepi atât de mari, încât capul îi semăna cu o echidnă. Hue era singurul puşti asiatic grăsun din clasă şi căuta mereu să facă glume.

Jason avea părul negru şi drept, tuns pe lângă urechi, însă îşi lăsase la spate, în mod inexplicabil, o coadă lungă, ce-i ajungea până la mijlocul spinării. Minnie avea cea mai rotundă faţă dintre toţi, deşi era cumplit de slabă, şi avea nişte ochi neobişnuit de negri, a căror căutătură îi pătrundea lui Sharon drept în suflet. Iar la stânga sau la dreapta lui Minnie stătea mereu Ky, ca un căţeluş devotat, yinul yangului lui Minnie, încordată, cu bărbia plină de coşuri, o fată pe chipul căreia puteai citi toate emoţiile. În mod asemănător, Sharon învăţase să-i identifice pe cei câţiva elevi non-asiatici. Spiro era puştiul despre care îţi dădeai seama că urma să chelească curând. Maura folosea zilnic fard de pleoape verde. Mikey era un uriaş în adevăratul sens al cuvântului.

Dar ce ştia Sharon, de fapt, despre elevii ei?

— Ar trebui să le spui câte ceva despre tine! fusese de părere mama ei, vorbind de parcă ar fi avut o revelaţie. Deschide-te faţă de copiii ăştia, iar ei o să facă la fel faţă de tine. E un schimb cultural bun. Ei îţi pot povesti despre locurile din care vin, iar tu, scumpa mea, o să-i cucereşti de îndată ce o să-ţi cunoască povestea.

„Care poveste?” se gândise Sharon.

Se născuse în Australia, la fel ca părinţii şi bunicii ei. Şi nu-i veni o idee mai bună decât aceea de a-şi mitui elevii cu biscuiţi şi cu prăjituri, dar nu voia să pară disperată şi nici să încurajeze comportamentul distant şi arogant. Aşa că se gândise ca, în săptămâna care urma, să-şi înceapă fiecare lecţie de geografie cu o întrebare menită să spargă gheaţa, una la care fiecare elev – inclusiv ea – trebuia să răspundă. Atunci când îşi anunţase intenţia, jumătate dintre elevii ei de clasa a zecea îşi arătaseră lipsa de interes jucându-se cu pixurile, desenând pe penare şi căscând. Cealaltă jumătate păruse sceptică. Minnie şi Ky se strâmbaseră. Sharon înţelesese că elevii ei credeau, probabil, că-i trata ca pe nişte

copii mici, fiindcă acela era un soi de activitate pentru copiii din clasele primare. Dar ea nu se descurajase.

— Iată întrebarea de azi: de unde sunteți? Cine vrea să înceapă?

Toți elevii îşi feriseră privirile – gestul universal prin care fiecare dădea de înțeles că nu voia să răspundă. Doar Minnie şi Ky continuaseră să se uite la ea; Minnie ridicase din sprâncenele ei groase şi arcuite, iar Ky se încruntase, dusă pe gânduri.

— Haide să începem cu tine, Ky!

Expresia de pe chipul fetei se transformase numaidecât într-una de groază şi de jenă. Colegii ei chicotiseră.

— Păi, răspunsese ea cu glas scăzut şi gâtuit, m-am născut în Vietnam.

— Mai tare! strigase Cora, una dintre australiencele cu origini greceşti din spatele clasei, o fată pe care Sharon o identifica după buclele ei foarte răsucite, pe care şi le strângea mereu, împotriva voinței lor, într-o coadă de cal.

Prietenii Corei râseseră pe înfundate.

— M-am născut în Vietnam, repetase Ky vorbind ceva mai tare.

— Việt Nam! o corectase Hue, apelând la accentul lui vietnamez, ceea ce-i făcuse să chicotească şi pe elevii asiatici.

— Haideți, potoliți-vă! le ceruse Sharon, uitându-se din nou la Ky, care se înroşise toată. Continuă, Ky!

— Nu-mi amintesc nimic de când trăiam acolo, dar..., continuase Ky, ...familia mea a petrecut câțiva ani într-o tabără de refugiați din Malaezia. Nici de acolo nu-mi aduc aminte prea multe. Atât.

Sharon dăduse din cap în semn că era mulțumită de răspuns.

— Şi tu, Hue? Se pare că ai multe de povestit!

Toți elevii scoseseră sunete de aprobare ironice, iar Hue clătinase din cap, ruşinându-se brusc.

— Việt Nam! răspunsese el.

— La fel ca şi Ky!

— Nu ştiu exact de unde ea, doamnă, precizase Hue.

La fel ca mulți dintre elevii lui Sharon, Hue vorbea o engleză melodioasă, pe care ea o asociase repede cu vorbitorii nativi de vietnameză şi de cambodgiană. N-o deranja felul în care suna, dar se întreba dacă acei tineri aveau să dobândească vreodată accent australian, sau dacă felul în care vorbeau avea să-i eticheteze pentru totdeauna drept nişte străini. Unii elevi precum Minnie şi Ky nu prea aveau accent, şi totuşi se trădau uneori: Ky avea tendința să-şi încheie frazele cu „nici” sau cu „dar”. Probabil că asta se putea corecta. Însă Sharon nu era sigură în privința accentelor mai pronunțate.

— Vietnam, spusese ea. Ky a spus că e din Vietnam.

Hue continuase să clatine din cap, în timp ce băieții din jurul lui rânjeau.

— Doamnă, Vietnam țară foarte mare! Cine ştiu de unde ea?

— Sunt din Vietnamul de Sud, spusese Ky.

Hue îi răspunsese cu glas tărăgănat, de parcă voia să-i închidă gura unui copil:

— Duam-ne, dragă, ştii cât de mare Vii-et-naaaamul de Sud e?

Toți elevii râseseră.

— Ajunge! le ceruse Sharon, care nu era pregătită ca genul acela de comentarii să apară chiar la începutul anului şcolar. Dar tu, Minnie? Tu de unde eşti?

Fata cu ochi negri se uitase țintă la Sharon, care simțise cum o trecea un fior pe şira spinării.

— Dar *dumneavoastră* de unde sunteți, doamnă?

— Eu?

Sharon plănuise să vorbească la sfârşitul discuţiei. Îşi pregătise o întreagă poveste despre cum familia ei venise în Australia în urmă cu mai bine de o sută de ani, despre strămoşii ei englezi, cu excepţia bunicii din partea tatălui, care era pe jumătate italiancă şi care avea ochi albaştri – să vezi şi să nu crezi! Dar fusese luată pe nepregătite de întrebarea pe care Minnie i-o pusese atât de devreme.

— A, eu sunt de-aici!

Minnie rânjise.

— Şi eu.

— Nu-i adevărat! strigase Cora.

— Ba bine că eşti tu, răspunsese Minnie.

— Cum?!

— Exact cum ai auzit.

— Hei! spusese Sharon. Cora, nu vorbi decât atunci când îţi vine rândul! Minnie, te-ai născut aici?

Fata îşi dăduse din nou ochii peste cap.

— Ce contează?

La facultate, Sharon urmase un seminar ce o învăţase cum să despartă elevii care se băteau, cum să medieze conflictele şi cum să ajute ambele părţi să se înţeleagă una cu cealaltă. Unul dintre cursuri fusese dedicat în întregime elevilor obraznici, care făceau comentarii şi care îşi vărsau nervii pe profesor. Dar ceea ce tocmai se întâmplase nu se încadra în tiparul nici uneia dintre situaţiile abordate la seminar. Sharon simţise cum i se zbârlea părul de pe corp.

— Păi, nu, nu cred că ar conta, răspunsese ea. Dar întrebarea era...

— Toţi cei de aici suntem australieni, doamnă! Până şi Hue!

Băiatul cel plinuţ ciulise urechile de îndată ce-şi auzise numele, dar nu păruse să-şi dea seama dacă fata cu ochi negri râdea de el, sau îi venise în sprijin.

— Nu voiam să spun că...

— Eu sunt de aici, doamnă! spusese Minnie, deschizându-şi palmele de parcă n-avea nimic altceva de oferit, după care şi le strânsese în pumni.

Oricât de greu i-ar fi fost să recunoască, Sharon nu detestase cele patruzeci de minute pe care le petrecuse împreună cu Lena Lao, la prima şedinţă. Tânăra consilieră fusese de acord să-i dea un bileţel de confirmare a faptului că şedinţa avusese loc, dar o rugase să se întoarcă în următoarea oră liberă – nimic formal, puteau să privească totul ca pe o discuţie între colege. Sharon îi răspunsese că poate avea s-o facă, dar, odată ajunsă la biroul ei, îşi comparase orarul cu cel al Lenei.

— Cum a fost? o întrebă Barbara, stând în picioare lângă ea cu mâinile în şold şi cu cheile de la maşină atârnându-i de degetul arătător.

— Bine, răspunse Sharon, punând orarul consilierei peste al ei.

De-a lungul anilor, învăţase s-o tolereze pe Barbara şi înţelesese că şefa de catedră îşi trata toţi colegii – chiar şi pe director – de parcă ar fi fost elevii ei de clasa a şaptea. Cu toate astea, Sharon îşi dorea ca Barbara să-şi fi văzut de treabă.

— E bună de ceva? întrebă Barbara.

— E de treabă.

— „De treabă” nu înseamnă automat că e bună, o contrazise Barbara. De fapt, rareori se întâmplă ca „de treabă” să însemne „bun”.

— Îhî, răspunse Sharon. Cred c-a fost şi bună, *şi* de treabă.

Barbara îi aruncă lui Sharon o privire întrebătoare, iar aceasta îşi dădu seama că şefa de catedră aştepta să afle mai multe. Dar ea, Sharon, nu avea chef de vorbă şi, mai mult de-atât, n-avea chef să stea la taclale cu Barbara

Stone. Schiță un zâmbet chinuit şi împinse bilețelul de la Lena către cealaltă parte a mesei.

— Foarte bine atunci! spuse Barbara, căreia îi pierise zâmbetul, pe un ton care-i vădea dezamăgirea.

Puse cheile lui Sharon pe birou şi le lovi uşor.

Mergând către maşina ei, Sharon rememoră discuția pe care o avusese cu consiliera, ca să se asigure că nu dezvăluise mai mult decât intenționase. Lena Lao ştia să asculte şi-i dăduse impresia că era mai degrabă curioasă decât băgăcioasă. La puțin timp după ce începuseră să discute, Sharon îşi dăduse seama că-şi dorea să obțină aprobarea Lenei, chiar şi doar ca să simtă că cineva îi aprecia efortul.

— E bine că ai învățat să pronunți corect numele tuturor elevilor, spusese Lena în timpul acelei prime şedințe. Tinerii se pot simți foarte demoralizați dacă nu li se pronunță numele corect în mod frecvent, sau, mai rău, dacă sunt confundați cu alții. De multe ori oamenii ignoră asta şi spun că e fie o greşeală nevinovată, fie ceva neînsemnat, dar elevii deduc că nu sunt văzuți sau considerați ca fiind persoane înzestrate cu trăsături individuale. Nu vreau să repet că vorbesc din proprie experiență, dar – din experiența mea – elevii au senzația că, înainte de orice altceva, oamenii din jurul lor le observă prima oară rasa.

— N-aş face niciodată asta, răspunsese Sharon, mulțumită în sinea ei că nu încetase să noteze la marginea listei sale de nume trăsăturile fizice definitorii ale elevilor, chiar şi atunci când colegii o luaseră peste picior.

— Deci se pare că atunci ai avut un an plin de provocări, constatase Lena.

Sharon dăduse din cap în semn că da. Se simțise transportată în 1990, anul în care le predase lui Ky şi lui Minnie – care pe vremea aceea erau în vârstă de şaisprezece

ani – în cabinetul de ştiinţe sociale care rămăsese neschimbat până în prezent.

— Şi până la urmă ce învaţă copiii ăştia la ora la care engleza li se predă ca a doua limbă? întrebase atunci Barbara, plângându-se pentru a treia oară în ziua aceea că elevii absolveau prea repede cursul respectiv şi că, în loc să predea doar ştiinţe sociale, ea trebuia să facă şi pe profesoara de limba engleză în cazul fiecărui elev căruia îi preda istorie şi geografie.

— Învaţă că nu ştiu ce „înseamnă”, răspunsese Greg Kosta, un alt profesor de ştiinţe sociale, care râsese în gura mare de propria lui glumă.

— Ce „înseamnă”! Dar ce *înseamnă*, Greg? La ce se referă *ei*? Care e *sensul*?

— Gândeşte-te cum trebuie să se simtă profesorii de engleză atunci când încearcă să le predea *Macbeth* copiilor ăstora. Uf!

Sharon îşi luase pachetul în care avea mâncarea de prânz – un sendviş cu ton, castraveţi muraţi şi salată verde – şi se dusese la masa de conferinţă la care şedeau Barbara şi Greg, având în faţa lor lucrările pe care le corectau, precum şi ceştile din care beau cafea.

— Salut, Shazza! spusese Greg, strângând într-un teanc filele pe care le citea, ca să-i facă loc lui Sharon. Elevii tăi ştiu ce înseamnă?

Sharon ridicase din umeri. În primele săptămâni de lucru o deranjase faptul că unii dintre elevii ei nu prea stăpâneau gramatica limbii engleze. Gemuse de exasperare ori de câte ori se gândise la eforturile titanice care o aşteptau. Uneori încă îşi făcea griji cu privire la integrarea acelor elevi în societatea australiană. Oare ceilalţi oameni aveau să se poarte răutăcios cu ei fiindcă arătau *şi* vorbeau diferit? Oare, în cele din urmă, acei tineri aveau să se simtă marginalizaţi? Însă după câteva săptămâni observase din ce

în ce mai puțin accentele şi gramatica slabă ale elevilor ei, remarcându-le, în schimb, personalitățile. Iar atunci când auzea „Ce înseamnă?”, se gândea la bufonul grăsun din clasa ei, la neobrăzarea pe care le-o arăta colegilor şi la căldura şi respectul cu care o trata pe ea, încheindu-şi mereu frazele cu apelativul „doamnă”.

Barbara Stone pufnise şi-şi linsese, teatral, degetul mijlociu, iar apoi întorsese cu el foaia pe care o corectase.

— A avut-o vreunul dintre voi elevă pe Minh Le? întrebase Sharon.

Barbara şi Greg se opriseră amândoi din ceea ce făceau. Ea lăsase foaia din mână, iar el îşi înghițise gura de cafea.

— Necazuri! răspunsese Barbara. Doar necazuri!

— Chiar aşa?

— Of, atitudinea fetei ăleia! explicase Barbara, clătinând din cap, după care se pusese din nou pe corectat. E al naibii de nerecunoscătoare!

— Dar pare foarte isteață. Ia cele mai mari note la toate testele mele.

— Dar?

— Dar da, atitudinea. Nu-mi prea dau seama unde e problema.

— I-am predat anul trecut, spusese şi Greg. Ei şi fetei ăleia, Ky. Sunt de nedespărțit. Iau cele mai mari note la toate materiile. În mod clar, Ky e cea care respectă toate regulile, lucru care, iată, nu-mi cauzează mie probleme.

— E un exemplu bun, adăugase Barbara. Supusă, muncitoare – a înțeles cum stau lucrurile.

— Ceilalți elevi spun că e snoabă, pentru că, dacă e prima la ceva, încearcă să se asigure că află toată lumea. Dar cred că e, pur şi simplu, nesigură pe ea. Cazul clasic de adolescent care încearcă să dovedească ceva. Cât despre Minnie, habar n-am ce încearcă să dovedească.

— Unii copii îți dau pur şi simplu bătăi de cap, declarase Barbara fără să-şi ridice privirea de pe foi. Minnie era în regulă în clasa a şaptea. Toată lumea e în regulă în clasa a şaptea. Dar pubertatea naşte uneori adevărați monştri!

Sharon şi le închipuise pe Minnie şi pe Ky mai mici de vârstă, la începutul liceului, cu părul strâns în codițe, cu rucsacurile – primite de la alții – caraghios de mari, ținându-se de mână în drum spre şcoală. Nu putuse să nu se minuneze că două fete care păreau atât de diferite erau, de fapt, cele mai bune prietene. Îşi dorea să le fi putut observa cumva pe nevăzute atunci când erau doar ele două, ascunsă, poate, în buzunarul cămăşii uniformei şcolare a uneia dintre ele, şi să înregistreze fiecare cuvânt din discuția uluitoare pe care probabil că o aveau.

— N-o să dureze! spusese Greg.

— Ce n-o să dureze? întrebase Sharon, care începuse să taie coaja feliilor de pâine ale sendvişului ei.

— Prietenia aia.

Sharon făcuse cocoloaşe, strivind o bucată de pâine între degetul mare şi arătător, fără să bage de seamă privirile mirate pe care i le aruncau colegii ei, sub ochii cărora se juca, absentă, cu mâncarea. Făcea asta de fiecare dată când îi venea să spună ceva, dar ştia că n-ar fi trebuit să deschidă gura. Voise să-l întrebe pe Greg cum de era el în stare – sau oricare alt profesor, la o adică – să-i judece pe elevi cu o certitudine atât de mare. Ce ştiau ceilalți profesori şi nu ştia ea? Şi, la urma urmei, cine se credea Greg? Era cumva psiholog? Dar ea se mulțumi să întrebe:

— Ce vrei să spui?

— În cazul unor astfel de prietenii, mereu are loc o fractură în timpul clasei a noua sau a zecea, atunci când una dintre fete se răzvrăteşte, iar cealaltă, nu. Fii atentă şi o să vezi!

— Pubertatea! repetase Barbara, vorbind prea tare de data asta. V-am spus că dă naştere unor afurisiți de monştri!

Sharon nu se referise la acea amintire în timpul primei şedințe cu Lena, dar vorbise, în schimb, despre frustrarea pe care o simțea fiindcă şcoala nu-şi dădea silința să-i înțeleagă mai mult pe elevi.

— Am impresia că oamenii îi categorisesc pur şi simplu, spusese ea, văzând cu ochii minții cum Barbara îşi lingea degetul mijlociu iarăşi şi iarăşi, în timp ce dădea note acelor lucrări. Şi cred că în primii ani mi-a fost cu atât mai greu cu cât a trebuit să mă conformez unei astfel de mentalități.

— Hmmm..., murmurase Lena, sprijinindu-şi bărbia în palmă. Cum îi categoriseau profesorii pe elevi?

— Păi, răspunsese Sharon, alegându-şi cuvintele cu grijă, nu cred că vreun elev e cu adevărat rău şi-atât. Cred că există o mulțime de factori de luat în considerare, cum ar fi ceea ce se întâmplă la el acasă, şi am impresia că multora dintre oamenii de aici nu le pasă, sau că, cel puțin, nu consideră că e treaba lor să le pese.

— Tu ai considerat că asta era treaba ta?

— Da, absolut! Dar, desigur, nu sunt asistent social. Mi-am dat silința. Aşa cred, cel puțin. Poate că mi-am dat prea mult silința.

— Ce vrei să spui?

Sharon se simțise năpădită de un val de căldură, care îi urcase până în obraji.

— Nu ştiu, mințise ea, ştiind prea bine că mărturisirea pe care tocmai o făcuse era adevărul curat.

Întreaga poveste era ascunsă adânc, îngropată în profunzimile minții ei. Dar vârful poveştii începuse să iasă la suprafață.

„Poate că mi-am dat prea mult silința."

*

Trei zile mai târziu, în timpul unei ore libere, Sharon veni din nou în biroul Lenei. Văzând-o, aceasta se luminã la faţă şi exclamă:

— Sharon!

Apoi, de parcă tocmai îşi adusese aminte că avea în faţă un adult, îşi stăpâni entuziasmul şi se tolăni din nou pe scaunul din spatele biroului.

— Mă bucur că ai revenit!

— Am văzut că aveai o oră liberă, spuse Sharon. Simţeam nevoia să ies din cancelarie şi m-am gândit să trec pe aici, ca să...

— Aprob în totalitate orice evadare din cancelarie!

Lena îi oferi lui Sharon o acadea Chupa Chup scoasă din sertarul de sus al biroului, care era plin cu tot soiul de dulciuri.

— Ţi-o recomand pe cea cu gust de cola, spuse ea. Cele cu aromă de cireşe s-au topit de tot, Wonka Nerds sunt expirate, cred, iar elevilor le plac cel mai mult Starburst, aşa că le păstrez ca să le folosesc în cazurile de urgenţă.

Cum nu mai apelase niciodată la consiliere, Sharon presupusese că Lena voia s-o întrebe despre mama ei, despre copilărie, despre visurile pe care şi le făurise. În schimb, consiliera păruse să fie perfect mulţumită ca Sharon să vorbească despre orice voia. Mai mult decât atât, spre deosebire de psihoterapeuţii pe care Sharon îi văzuse la televizor şi care ascultau fără să intervină, judecau în tăcere şi-şi luau notiţe, Lena nu se jena să-şi spună propriile păreri, de la cea despre festivalul de atletism („Le permitem elevilor să fie sedentari trei sute şaizeci şi patru de zile pe an, iar în cea de a şaizeci şi cincea ne aşteptăm să alerge cinci kilometri fără să verse?”) la cea despre măsurile disciplinare („N-am priceput niciodată de ce intră oamenii în bucluc dacă vorbesc prea mult!”) sau la cea despre

mâncarea oferită de şcoală la petreceri („Pâinea cu bomboane e grețoasă!”).

— Se pare că elevii te plac, spuse Lena, după care îşi încrucişă picioarele şi-şi sprijini coatele de genunchi.

Sharon roşi, fiindcă nu se aşteptase ca discuția să ia o asemenea turnură.

— O, păi mai demult nu le-a plăcut! răspunse ea.

— Nu-i nevoie să fii modestă! Aud ce se vorbeşte. Şi uite care-i treaba: nici unui copil nu-i place geografia. Cu toții au impresia că e sub demnitatea lor să învețe să citească presiunea atmosferică.

— Aha..., oftă Sharon, căreia i se năruiră speranțele.

— Dar mi se pare remarcabil faptul că, deşi geografia nu-i deloc seducătoare, elevii te plac. Care e secretul tău? Cocaina? Le dai cumva copiilor cocaină?

— Ei, asta-i!

— Am glumit, fireşte! Profesorii din învățământul de stat nu-şi permit să cumpere cocaină. Cu heroina, însă, e altă poveste.

— N-aş şti să spun cât costă una sau cealaltă, spuse Sharon, simțindu-se din ce în ce mai relaxată în preajma Lenei.

Compania consilierei contrasta puternic cu cea a profesorilor din cabinetul de ştiințe sociale, unde colegii ei ridicau din sprâncene la glumele mai îndrăznețe.

— În paranteză fie spus, n-am cumpărat şi n-am luat niciodată heroină, spuse Lena ridicându-şi ambele mâini de parcă ar fi vrut să se dezvinovățească. Dar am aflat că e ieftină şi că asiaticilor li se fac reduceri.

— Nu ştiu ce să zic...

— Mda, nici eu. Haide să auzim care e secretul succesului tău!

— Păi, răspunse Sharon, gândindu-se la ceea ce făcea diferit față de colegii ei, de când am venit la Liceul

Cabramatta, mi-am început ora de curs încercând să sparg gheața.

— Ai făcut-o la începutul anului şcolar? Sau la începutul trimestrelor?

— Nu, la începutul fiecărei ore.

— Uau!

— Am ajuns să reciclez o grămadă de întrebări şi le refolosesc pe toate la fiecare clasă.

— Chiar şi aşa, sunt o mulțime de întrebări!

— De obicei, metoda dă roade. Cu toții ajungem să ne cunoaştem mai bine între noi.

— Dă-mi un exemplu!

Sharon povesti cum elevii de clasa a zecea, la început distanți şi reticenți, se deschiseseră în primul an, atunci când ea începuse să le pună acele întrebări de spart gheața – despre vacanțe de vis, filme preferate, țeluri pe termen scurt. Nu vorbi despre Minnie, care fusese sursa ostilității din clasă, nici despre Ky, care nu acceptase să răspundă la întrebări pentru că se opusese Minnie. Chiar dacă aceasta din urmă era isteață, avea un fel al ei de a otrăvi atmosfera prin simplul fapt că era prezentă; toți elevii erau mai tăcuți şi mai timizi atunci când se afla ea de față. Din fericire pentru Sharon, Minnie începuse să lipsească de la ore la scurt timp după ce începuse primul trimestru, iar în lipsa privirii ei pătrunzătoare, Sharon simțise că era în stare să stabilească o legătură cu elevii ei, care începuseră să intre în clasă salutând-o cu:

„Ce mai faceți, doamnă?”

Apoi ei prinseseră să răspundă în mod voluntar la întrebările despre mâncărurile lor preferate:

„Macca’s!”

„Macca’s!”

„Bún bò Huế!”

Sharon:

„Ce e asta?”

Hue:

„Vorbiți serios, doamnă?”

„KFC!”

„Macca’s!”

Se confesaseră şi despre cele mai mari frici ale lor:

„De înălțime!”

„De cancer!”

„De piraţii thailandezi!”

„De mirosul de durian!”

Sharon:

„Ce e durianul?”

Hue:

„Duamne, doamna profesoară!”

„De mama!”

„De mama lui Jason!”

Toată lumea:

„Ha ha ha!”

— Sora lui Denny s-a deschis față de tine? întrebă Lena.

— Cine, Ky?

— Da. N-ai spus c-a fost eleva ta în anul acela? În primul an în care ai început să predai la Cabramatta, nu? La o clasă a zecea?

— A, da! Ky s-a deschis față de mine oarecum. Dar nu foarte mult.

— Cum adică?

„Minnie!” îşi spuse Sharon în gând, fără să rostească acel nume cu voce tare.

Simțise că se apropiase de ceva îngropat adânc înlăuntrul ei, de un lucru pe care voia să-l păstreze aşa.

— Cred că avea impresia că era mai presus de asta, răspunse Sharon, iar apoi se simți roasă de un sentiment de vinovăție fiindcă era nedreaptă față de Ky, povestea fetei

denaturându-se mult atunci când Minnie era scoasă din ecuație.

În memoria lui Sharon, Ky nu exista fără Minnie, iar Minnie nu exista fără Ky. Asta se dovedise adevărat şi de curând, atunci când Sharon o văzuse pe Ky cu câteva zile în urmă, la înmormântarea lui Denny. Iar cu o săptămână înainte de asta, o văzuse pe Minnie atunci când murise Denny. Încercă să-şi alunge din minte cea mai recentă imagine a lui Minnie, fata sfrijită de la Lucky 8, dar nu reuşi. Îşi spuse că, dacă ar fi găsit un mod prin care să vorbească pe ocolite despre Minnie, nu s-ar mai fi simțit atât de apăsată.

— De fapt, Ky avea o prietenă dificilă, spuse Sharon, apropiindu-se periculos de mult de ceea ce-i stătea pe suflet. Nu vreau să-ți spun cum o chema, fiindcă cred că trebuie să-i respect intimitatea. Era foarte încăpățânată.

— Ce făcea prietena asta a ei? întrebă Lena, dându-şi părul pe după urechi.

— Îşi dădea mult ochii peste cap, răspunse Sharon. Chiulea.

— Mai spune!

— Era certăreață.

Sharon avusese elevi care întrecuseră limita – accese de furie, înjurături, iar unul dintre ei chiar aruncase cu o sticlă goală de suc către ea. Însă oricât de mult o afectaseră acele incidente, existaseră mereu o împăcare, o scuză rostită în cele din urmă, o clarificare a faptului că lucrurile fuseseră spuse şi făcute la supărare. Dar Sharon nu trecuse niciodată peste confruntarea cu Minnie. Într-una dintre rarele ocazii în care Minnie fusese prezentă la şcoală, o chemase pe fată ca să discute cu ea între patru ochi. Şi o văzuse pe Ky aşteptând pe coridor, cu o expresie de îngrijorare zugrăvită pe chipul ei tânăr.

— Bună! îi spusese Sharon lui Minnie, încercând să aibă un ton cât mai blând. S-a întâmplat ceva?

Din spatele catedrei de lemn pline de zgârieturi, Sharon îşi ridicase privirea către fata care stătea în faţa ei, gârbovită şi cu ochii injectaţi. Sharon avusese întotdeauna impresia că Minnie era de o frumuseţe intimidantă şi bănuia că ăsta era unul dintre motivele pentru care atât de mulţi dintre colegii ei o lăsau în pace şi se legau, în schimb, de Ky. Însă Minnie păruse să fi îmbătrânit cu câţiva ani pe parcursul a doar trei trimestre. Părul ei, odinioară strălucitor şi drept, era acum încâlcit şi unsuros, iar tenul palid căpătase o tentă cenuşie.

— E totul bine, răspunsese ea.

— Trebuie să vorbim despre absenţele tale, Minnie!

— Am rezultate bune, nu-i aşa? întrebase fata, mutându-şi greutatea de pe un picior pe celălalt, din ce în ce mai agitată. Mă descurc mai bine decât majoritatea cretinilor ăstora, nu?

— Hei, izbucnise Sharon, nu-ţi insulta colegii!

Însă Minnie avea dreptate: ea se descurca mai bine decât majoritatea colegilor de clasă. Dar nimeni n-o călca mai mult pe nervi pe Sharon decât elevii aroganţi. Prefera oricând un elev mai prostuţ, dar silitor, în locul unuia strălucit, dar arogant.

— Nu e vorba doar despre rezultatele bune la teste, Minnie! Şi o maimuţă se poate descurca onorabil la teste. Trebuie, de fapt, să fii prezentă la ore. Nu vrei să repeţi clasa a zecea, nu?

— O maimuţă?!

Pupilele lui Minnie se îngustaseră. Sharon simţise cum laserul din privirea fetei o tăia pe dinăuntru.

— E o figură de stil, Minnie!

— Sunt convinsă! răspunsese ea, dându-şi ochii peste cap într-un fel care o făcuse pe Sharon să-şi dorească să-i dea o palmă care să-i facă să privească drept.

— Dacă nu începi să vii la toate orele care au rămas din trimestru, n-o să te trec. O să repeți clasa a zecea.

Auzind asta, Minnie păruse să ia foc. Preț de-o clipă, Sharon avusese impresia că putea citi în sufletul fetei umilința şi revolta în fața nedreptății. Păi, tocmai ea, cel mai strălucit elev al clasei, să fie mustrată doar pentru că nu voia să stea degeaba atunci când se preda o materie care era, oricum, banal de uşoară! Oricum, lui Minnie ar fi trebuit să i se permită să sară peste un an de studii.

— Asta-i o porcărie, să ştii! Porcăria naibii!

— Ai grijă cum vorbeşti, Minh Le! se răstise Sharon, dându-şi seama că ridicase vocea pentru prima oară. *Nu* ai dreptul să vorbeşti aşa cu mine!

— Poate că tu ar trebui să nu ne mai vorbeşti de parcă am fi o grămadă de idioți! Nu eşti la safari, pricepi? Nu salvezi maimuțe! Şi nu sunt obligată să te plac, *ticăloasă* arogantă ce eşti!

Sharon se simțise de parcă fata îi trăsese un pumn în gură. Îi luase o clipă să înțeleagă la ce se referise Minnie. Nu avusese niciodată impresia că era arogantă. Îşi dăduse atâta silință cu copiii aceia, făcuse toate eforturile să-i cunoască, să le dea de înțeles că înțelegea prin ce trecuseră! Apoi îşi amintise de vorbele maică-sii:

„Faci un gest atât de generos, draga mea! Sper că elevii tăi îl apreciază."

Sharon rămăsese pur şi simplu împietrită, iar Minnie ieşise din sala de clasă. Pe coridor se auziseră paşii lui Ky, care pornise în urma prietenei sale, întrebând-o cu glas scăzut:

— Ce s-a întâmplat?

— Of, ține-ți gura! răspunsese Minnie.

În biroul Lenei, Sharon simți cum o trecea un fior pe când îşi amintea acea scenă, pe care i-o povesti apoi consilierei, pe un ton nesigur şi în termeni destul de vagi.

— Şi ce-ai făcut pe urmă? întrebă Lena.

Însă înainte ca Sharon să apuce să răspundă, se auzi sunând clopoțelul, anunțând sfârşitul orelor de curs din ziua aceea. Sharon se ridică şi porni cu paşi energici către parcare.

În drum spre maşină, ea îşi aduse aminte de motivul pentru care aştepta de obicei vreo douăzeci de minute după încheierea cursurilor şi abia apoi pleca spre casă. Pretutindeni erau elevi – grupuri de fete care se îndreptau agale către porți, băieți care se împingeau unii pe alții şi chiulangiii notorii ce zăboveau în parcare, stând în calea profesorilor care încercau să plece. Sharon se urcă în Corolla ei, dar coborî aproape imediat, simțind începutul unui atac de panică pe care i-l provoca teama de a rămâne blocată într-o maşină fierbinte. Aşteptând lângă maşină, vru să bată darabana cu degetele pe capotă, dar fierbințeala tablei o determină să-şi lase mâinile să-i atârne pe lângă corp. Apoi zări un Daihatsu micuț, care îşi croia drum cu greu printre elevi, încercând să intre în parcare. Maşina se oprea şi apoi demara, de parcă ar fi fost condusă de un începător. Lui Sharon îi trebuiră câteva clipe ca să recunoască persoana de la volan: era Ky Tran.

— Femeie, uită-te pe unde mergi! strigă un băiat de clasa a şaptea, lovind cu mâinile capota maşinii.

Sharon continuă să privească cum Ky îi ceru scuze băiatului, dar el tot îi aruncă o privire lungă şi mustrătoare, clătinând din cap. Chiar şi de la depărtare, Sharon observă frustrarea crescândă a lui Ky. Ea semnaliza dreapta, încercând să parcheze, dar de fiecare dată când mai înainta puțin, în fața maşinii apăreau grupuri întregi de elevi, ceea ce o forța să frâneze. Asta o făcu pe Sharon să-şi amintească sfatul despre trafic pe care-l primise de la elevii ei la începutul acelui an şcolar.

— Trebuie doar să închideți ochii şi să mergeți, doamnă! spusese Eddie Ho, care stătea mereu lângă Denny.

— Pare un pic periculos, nu crezi?

— Se referă la Vietnam, o lămurise Denny.

— O, da, nu puteți face asta aici, doamnă! O să provocați un accident, bineînțeles! Dar în Vietnam ați aştepta degeaba ca traficul să se descongestioneze.

— Deci toată lumea închide ochii şi demarează în acelaşi timp?

— Cam da...

— Nu pare deloc corect.

— Nu-l ascultați pe Eddie, doamnă! Nici măcar n-a fost în Vietnam şi nici nu ştie să conducă, spusese Denny.

— Dar tatăl meu a fost! se apărase Eddie. Credeți-mă, doamnă, dacă o să mergeți vreodată în Vietnam şi o să trebuiască să traversați un drum, traversați-l! E singura cale.

Amintindu-şi acel episod, Sharon râse fără să vrea. Încercă să se abțină, fiindcă fosta ei elevă reuşise să parcheze şi acum se apropia de ea, cărând ceea ce părea să fie o cutie în care erau zece kilograme de nectarine.

— Bună ziua, doamnă! spuse Ky oprindu-se în dreptul maşinii lui Sharon.

— Bună! răspunse Sharon îndreptându-se de spate. Te-ai descurcat bine cu navigarea...

Arătă cu mâna spre parcarea în care se mai aflau încă vreo câteva zeci de elevi răzleți.

— Nu-mi place deloc să conduc!

Chiar dacă Sharon nu-şi amintea ca vreunul dintre foştii ei elevi s-o fi vizitat după ce absolviseră liceul, bănui că acum Ky se afla în curtea liceului fiindcă venise s-o vadă. Îşi drese glasul şi se străduia să găsească ceva de spus.

— A, astea sunt pentru dumneavoastră, spuse Ky ridicând cutia către Sharon. Mama voia să vă mulțumească pentru că ați venit la înmormântarea lui Denny.

Sharon luă cutia cu ambele mâini. Gura o furnică şi-i salivă în clipa în care mirosi fructele coapte.

— Chiar nu era nevoie, spuse ea. Dar îți mulțumesc! O să... cred că o să le împart cu colegii din cancelarie.

Îi aruncă lui Ky un zâmbet timid, sperând ca fata să facă acum cale întoarsă.

— Ştiu că vreți să plecați acasă, spuse Ky, stând lângă maşina lui Sharon, dar aş putea să vorbesc puțin cu dumneavoastră?

„Nu, nu, nu!" îşi spuse Sharon.

Era deja asudată din pricina căldurii, dar în acel moment simți că situația se înrăutățea. Se întrebă dacă avea să reuşească să se țină de minciuna pe care o spusese, sau dacă discuția cu Ky Tran avea s-o forțeze să dea lucrurile în vileag. Minciuna fusese oricum o decizie luată în pripă, de teamă. Dacă în noaptea crimei ar fi fost în starea de spirit potrivită, dacă n-ar fi văzut, în urmă cu doar câteva clipe, trupul însângerat şi zdrobit al elevului ei preferat, probabil că n-ar fi spus-o. Dar răul fusese făcut, îşi spuse ea. Dacă şi-ar fi schimbat povestea, asta nu l-ar fi readus pe Denny la viață. Trebuia să mintă în continuare.

— Păi, eram pe cale să..., spuse Sharon întinzând mâna ca să deschidă uşa maşinii.

— Vă rog! pledă Ky.

Sharon vru s-o refuze, dar, în cele din urmă, n-avu inima s-o facă. Era profesoară; minți se doar ca să protejeze un elev; nu-i stătea în fire să le facă rău oamenilor, cu atât mai mult dacă avea posibilitatea să evite aşa ceva.

— Bine, răspunse ea, simțind cum îi bubuia inima. Dar cancelaria este încă aglomerată, cred.

Îşi ridică privirea spre cerul senin, de unde soarele nemilos deja începea să-i ardă obrajii, colorându-i în roz şi făcându-i s-o furnice.

— Dar sala mea de clasă e liberă, adăugă ea.

— Perfect! răspunse Ky.

Merseră în tăcere înapoi către şcoală, către aceeaşi sală de clasă în care Sharon le predase lui Denny, Ky şi Minnie. Acum ea se simţea ridicol în timp ce căra cutia aceea cu nectarine.

Sala de clasă era goală, cu băncile şi cu scaunele împrăştiate. În ultima săptămână, Sharon nu le mai reamintise elevilor să pună scaunele la locul lor atunci când se pregăteau să iasă din încăpere, iar nepăsarea ei îi molipsise şi pe elevii din clasele a opta şi a noua. Sharon trânti cutia cu fructe pe catedră, porni ventilatorul şi se pregăti să se aşeze pe un scaun aflat în partea din faţă a clasei. Ky rămăsese în pragul uşii. Sharon luă un scaun şi-i făcu semn să ia loc.

— Ce ciudat! spuse Ky.

— Ce anume?

— Să fiu din nou în locul ăsta.

— Hmmm...

— Obişnuiam să stau aici, spuse Ky arătând cu degetul către o bancă de lângă fereastră.

— Denny stătea acolo, spuse Sharon arătând cu degetul, la rândul ei, către cealaltă parte a sălii.

— Vă aduceţi aminte de toţi elevii dumneavoastră?

— O! exclamă Sharon, luată pe nepregătite, ăăă...

— Sunt doar curioasă, spuse Ky. Nu vă judec sau ceva de genul ăsta.

— Înţeleg, replică Sharon. Da. Mi-i amintesc mai bine pe unii decât pe alţii, dar nu cred că am uitat vreodată cu totul de vreun elev.

— Asta-i bine!

Sharon se uită lung la Ky, iar aceasta din urmă evită s-o privească în ochi. Amândouă făceau mişcări care le trădau nervozitatea. Ky îşi înfigea unghiile în palme; Sharon îşi tot lovea degetul mare de cel mic. Era uluită de cât de mult semănau Ky şi Denny. Aveau aceeaşi frunte expresivă, care le trăda fiecare stare afectivă, aceleaşi sprâncene închise la culoare. Atunci când se aflase în casa familiei Tran, la praznicul care se ţinuse în memoria lui Denny, Sharon studiase fotografiile de pe altarul dedicat răposaţilor din familie şi observase că bunicii lui Ky şi ai lui Denny avuseseră şi ei frunţi late. Îşi închipui o familie care comunica doar cu ajutorul mişcărilor frunţilor – cât de multe ar fi putut spune prin riduri şi cute!

— Vreau să vă întreb ce s-a întâmplat în noaptea aceea, spuse Ky în cele din urmă, luând loc fără să-şi ridice privirea.

Sharon inspiră adânc. Se bucura că o elevă care o îngrijorase la un moment dat fiindcă era prea supusă, prea la cheremul tuturor şi prea predispusă la a-i urma pe ceilalţi, găsise o cale de scăpare. Acea Ky care îi fusese elevă cu şase ani în urmă n-ar fi ridicat niciodată mâna în clasă ca să pună o întrebare, darămite să înceapă o discuţie într-un fel atât de cutremurător. Însă totodată îşi dori ca fosta ei elevă să-şi fi manifestat nou descoperita îndrăzneală într-un alt fel şi faţă de altcineva.

— Şi vreau să vă mai întreb de ce n-aţi pomenit asta la înmormântare, adăugă Ky.

Sharon simţi cum i se scurgeau picături de sudoare pe spate. Ventilatoarele montate pe tavan nu făceau faţă verilor din Sydney.

— N-ai întrebat, răspunse ea cu sinceritate.

Nu ştia dacă le-ar fi mărturisit totul celor din familia Tran, însă o parte din ea ar fi cedat, dacă aceştia ar fi întrebat.

— Aşa că v-aţi gândit că e în regulă să nu ne spuneţi, pur şi simplu?

— Stai un pic! exclamă Sharon, surprinsă. Părinţii tăi ar fi trebuit să ştie că am fost la Lucky 8.

— Cum?

— Pentru că poliţia mi-a luat o declaraţie în noaptea aceea. Şi sunt destul de sigură că poliţiştii le-au spus părinţilor tăi. Nu-i aşa?

Sharon văzu cum Ky strânse din dinţi.

— Nu le-au spus, răspunse ea, descleştându-şi dinţii atât cât să lase cuvintele să-i iasă pe gură.

— Of...

— Ce s-a întâmplat în noaptea aceea?

— Sincer vorbind, Ky, nu ştiu! răspunse Sharon, ceea ce nu era fals.

În seara în care fusese omorât Denny, mersese la Lucky 8 ca să ia o cină festivă împreună cu foştii ei elevi – Eddie Ho, Kevin Truong şi, da, cu Denny. Ea se dusese la toaletă. Atunci când se întorsese, Denny era mort. Nu-şi putuse explica defel cum murise băiatul. Nu ştia cine fusese făptaşul. Nu-şi putea închipui de ce i-ar fi făcut cineva aşa ceva.

— Dar aţi fost acolo, spuse Ky cu fălcile încă încleştate de parcă se străduia din răsputeri să nu-şi piardă cumpătul. Mai întâi de toate, de ce aţi fost acolo?

— Am fost invitată, răspunse Sharon.

Fusese seara banchetului de sfârşit de clasa a douăsprezecea. Băieţii se îmbrăcaseră în nişte costume pe care, după cum se vedea cu ochiul liber, le împrumutaseră de la taţii lor – sacouri care nu le veneau bine şi pantaloni prea lungi – iar fetele purtaseră cu toatele acelaşi tip de rochie de satin, fără bretele, ce apărea mereu în jurul perioadei de absolvire. Banchetul se terminase la ora opt şi jumătate seara, iar elevii se împrăştiaseră pe la câte vreo

petrecere. Denny, Eddie şi Kevin aleseseră să rămână la Cabramatta şi să meargă, în schimb, la o a doua cină.

— Din vremuri imemoriale, la fiecare banchet de absolvire s-au servit şnițel de pui mult prea prăjit şi cartofi pai, spuse Sharon. Aşa că fratele tău şi prietenii lui plănuiseră ca după acea cină să meargă la Lucky 8.

— Dar de ce v-ar fi invitat şi pe dumneavoastră? întrebă Ky.

Sharon încercă să n-o ia ca pe o insultă, dar, împotriva voinței sale, îşi aminti de pica pe care încă le-o purta lui Ky şi lui Minnie pentru că n-o acceptaseră aşa cum o făcuseră ceilalți elevi.

— Dacă-ți vine să crezi, Ky, află că o parte dintre elevii mei chiar mă plac!

— Nu asta am vrut să..., începu Ky, însă, după expresia de vinovăție de pe chipul ei, Sharon îşi dădu seama că exact asta voise să spună.

Sharon se simți numaidecât prost. Era o profesoară care vorbea cu o soră îndurerată – trebuia să se comporte mai bine de-atât.

— Dar cine ştie, spuse ea bătând în retragere, în speranța că putea să înmoaie tonul conversației, poate că le-a părut rău de mine fiindcă nu mai mâncasem un peşte întreg până atunci. Păreau să fie foarte revoltați de faptul că nu gustasem niciodată ochi de peşte!

Ky continuă să-şi privească mâinile fără să spună nimic, aşa că Sharon îi dădu înainte cu vorbitul, sperând ca trăncăneala ei s-o mulțumească pe tânăra femeie şi s-o facă să renunțe la întrebările pe care ar mai fi vrut să le pună.

— În plus, nu mulți elevi de clasa a douăsprezecea de la liceul ăsta aleg geografia. În consecință, clasa lui Denny a fost una mai unită, spuse ea. Cu toții erau copii buni şi acum îşi sărbătoreau absolvirea. N-am văzut nici un rău în a-i însoți.

— Chiar aţi fost la toaletă?

— Da.

— Au fost şi ceilalţi?

„Nu!” îşi spuse Sharon în gând.

Se dusese la toaleta unisex în acelaşi timp cu un fost elev, Kevin, fiecare intrând în cabina sa. Ea rămăsese fără hârtie igienică, aşa că trebuise să desfacă o nouă rolă, care se afla pe capacul rezervorului. Nu se grăbise, ci zăbovise pe vasul de toaletă, zâmbind şi simţind că acela reprezenta un moment de cotitură în cariera ei, că aflase în cele din urmă ce însemna să aibă succes ca profesoară, că aceea era recompensa ei – băieţii care o însoţiseră în seara aceea fiind elevii care aveau să-şi aducă aminte de ea, care aveau să se întoarcă s-o viziteze la mult timp după ce absolviseră, se angajaseră şi-şi întemeiaseră familii. După ce ieşise din baie, observase că dispăruseră toţi oamenii de la o masă, că restaurantul era cufundat în linişte şi că un trup – pe care-l recunoscuse doar după costumul care-i era prea larg – zăcea pe podea, zdrobit. O cuprinsese ameţeala, auzise un ţipăt care ieşise cumva din propria ei gură, iar următoarele câteva minute însemnau o gaură neagră în amintirile ei, fiindcă nu-şi mai aducea deloc aminte cum sunase la serviciul de urgenţă, cum se mânjise toată de sânge încercând să-l resusciteze şi cum vomitase pe covor tot ce mâncase în seara aceea – orezul prăjit, creveţii jumbo, ochii de peşte, şniţelul de pui prea prăjit, de la banchet. Iar atunci când Eddie Ho o implorase să le declare poliţiştilor că el se aflase la toaletă, împreună cu ea şi cu Kevin, chiar dacă în realitate nu fusese acolo, atunci când citise pe chipul lui o groază profundă şi paralizantă, pe care n-o pricepuse, îi spusese „da”. Iar atunci când el o implorase să promită, să jure pe viaţa ei, ea îi promisese. Şi doar mai târziu, mult mai târziu, după ce îi minţise pe poliţişti, după

ce recrease evenimentele în minte şi le analizase din toate unghiurile posibile, îşi dăduse seama ce greşeală făcuse.

— Kevin era la toaletă. La fel şi Eddie, spuse ea.

— Doamnă Faulkner, Lucky 8 n-are decât două toalete! exclamă Ky.

— Am mers cu toţii în acelaşi timp, răspunse Sharon, iar apoi îi repetă lui Ky ceea ce le declarase poliţiştilor: Eram în cabina mea, aşa că unul dintre ei trebuie să fi aşteptat afară.

— Cine aştepta?

— Nu ştiu! răspunse Sharon, care, din pricină că îi ţiuiau urechile, abia fu în stare să se audă vorbind. Nu-mi aduc aminte!

— Chiar şi la toaletă fiind, n-aţi auzit nimic?

— Nu, răspunse Sharon, uşurată că de data asta nu fusese nevoită să mintă.

Cabinele de toaletă ale restaurantului Lucky 8 aveau un perete comun cu bucătăria, iar acel perete vibra de la motoarele hotelor de acolo.

— La toaletă se auzea un zgomot care semăna cu cel făcut de un generator, explică ea.

Pe chipul lui Ky apăru o expresie înfrântă. În clipa în care expiră, păru că i se dezumfla tot corpul.

— Sunteţi unul dintre ultimii oameni care l-au văzut în viaţă pe Denny, spuse ea, oprindu-se de parcă ar fi încercat să cuprindă cu mintea însemnătatea acelui lucru. Cum era fratele meu?

Sharon îi văzu cu ochii minţii pe băieţii îmbrăcaţi în costumele prea largi. Ei zâmbeau cu gura până la urechi, luându-şi un aer de autoritate atunci când o învăţaseră pe Sharon cum să folosească beţişoarele ca să scoată ochii de peşte şi să sugă gelatina. Îşi aminti cum Denny nu se putuse opri din râs atunci când ea înghiţise din greşeală un

ochi întreg, fiindcă nu reuşise să-şi scoată din gură resturile care nu se mâncau împreună cu gelatina.

— Era fericit, spuse Sharon. Încântat, optimist. A zâmbit neîncetat toată seara.

Sharon simți presiune în spatele ochilor. Fusese atât de mândră de elevii ei în seara aceea – mândră de ceea ce realizaseră, mândră de progresele însemnate pe care le făcuse învățându-i, de felul în care-l convinsese pe Eddie să nu-şi mai lase temele pe ultima sută de metri, de felul în care-l sprijinise pe Kevin în decizia de a se înscrie la universități din afara statului şi de felul în care-i explicase lui Denny ce însemna plagiatul, ca să nu mai repete vreodată greşeala! Erau elevi buni, care ascultau de ea, care observaseră că ea avea ceva valoros de oferit, iar gândul la ei îi încălzise sufletul. Le dăduse voie, în sfârşit, să-i spună pe nume, pentru că nu mai era liceeni, nu-i mai erau elevi, dar ei tot i se adresară, din obişnuință, cu apelativul „doamnă”.

— E prea ciudat, spusese Denny în timpul cinei de la Lucky 8. E ca atunci când cineva de la cabinetul medical îmi spune „domnule Tran”. Am pur şi simplu impresia că i se adresează tatălui meu.

— Ei, acum sunteți cu toții adulți! răspunsese ea. Puteți să-mi spuneți „Sharon”.

— Dar „Shazza”?

— Din păcate, răspund şi la numele ăsta!

Acum Ky îşi înălță capul, iar Sharon observă că şi ea se lupta cu lacrimile care amenințau să-i umple ochii.

— Şi înainte de seara aceea? întrebă Ky. Cum era el ca elev?

— Păi, ai văzut premiile pe care le-au înrămat părinții tăi, răspunse Sharon.

— Da.

— Era un elev model – îşi făcea temele la timp, lua note mari, nu se plângea niciodată şi chiar punea în aplicare

sfaturile primite. Iar după ce l-am prins la începutul anului că plagiase...

— Staţi un pic! Cum adică...?

— N-a fost mare lucru. Mă rog, *plagiatul* e o chestiune serioasă, dar odată ce i-am explicat de ce reprezenta o problemă, a băgat la cap şi chiar şi-a dat silinţa să...

— Ziceţi că Denny nu *înţelegea* noţiunea de plagiat? întrebă Ky, încruntată.

— Până şi cei mai isteţi copii au nevoie de ajutor, spuse Sharon. Denny şi-a spus, probabil, că nu era nici o problemă să preia materiale dintr-o lucrare-model. Însă e cu adevărat remarcabil cât de bine a primit sfaturile şi cât de sincer a fost...

Sharon se opri. Ky îşi sprijini capul în mâini şi începu să-şi maseze scalpul.

— Eşti... eşti bine? întrebă Sharon.

— De câte ori a făcut-o?

— La ce te referi?

— De câte ori a copiat?

Sharon se scărpină în spatele urechii, îngândurată.

— Aş zice că doar atunci. Nu mi-aş fi dat seama de asta dacă în urmă cu câteva săptămâni nu s-ar fi întâmplat să citesc vechile mostre de lucrări pentru bacalaureat ale elevilor. Astfel, mi-am dat seama că lucrarea lui Denny îmi era cunoscută de undeva. Dar îţi spun sincer, Ky, că nu mi-aş bate prea mult capul cu asta. Probabil c-a fost doar o greşeală nevinovată.

Ky îşi ţinu mai departe capul în mâini. Părea îndurerată.

— Aţi mai remarcat şi altceva? întrebă ea în cele din urmă, ridicându-şi capul cu părul prins într-o coadă din care ieşiseră câteva şuviţe. Înainte să mergeţi la toaletă, aţi văzut cine se mai afla în local?

Lui Sharon nu-i plăcu deloc să fie pusă în situaţia de a minţi din nou. Cu atât mai mult cu cât nici măcar n-o făcea

ca să protejeze un elev înspăimântat, ci se proteja pe ea însăşi.

— Nu, răspunse ea. Eram atentă doar la cină şi la conversaţia cu băieţii. N-am remarcat pe nimeni altcineva din restaurant.

Ky închise ochii şi rămase nemişcată atât de multă vreme, încât Sharon fu cât pe ce să-şi dreagă glasul ca să-i amintească fetei că ceea ce făcea era sfâşietor pentru amândouă.

— Chiar nu-mi mai puteţi spune nimic altceva?

— Nu, îmi pare rău, răspunse Sharon, dorindu-şi să-i transmită cumva lui Ky că spunea asta din inimă.

— Mda, murmură Ky, privindu-şi mâinile din nou. Păi, dacă aşa stau lucrurile, cred că asta e tot. Vă mulţumesc că aţi vorbit cu mine!

— Pentru puţin, răspunse Sharon. Nu ştiu nimic în plus. Îmi pare rău.

Însă bineînţeles că asta nu era tot. Sharon conduse spre casă strângând volanul atât de tare, încât degetele începură să-i amorţească. În tot acel răstimp, se gândi la ceea ce nu mărturisise nimănui. Ca, de exemplu, faptul că, deşi nu se uitase cu atenţie la toţi clienţii care stăteau la câteva mese depărtare de ea şi de Denny – clienţi care plecaseră în timp ce ea fusese la toaletă – îl remarcase pe unul dintre ei. Aproape că n-o recunoscuse pe femeia cu fardul de pleoape atât de gros şi de întins, încât părea că i se aşternuse ca o umbră peste ochi, cu tenul palid şi cu coatele ascuţite, care fuma ţigară de la ţigară, sfidând semnul cu FUMATUL INTERZIS care se găsea chiar pe masa la care ea şedea.

Minnie.

Sharon n-o mai văzuse pe fată de ani de zile. Minnie nu abandonase niciodată şcoala în mod oficial, dar pierduse automat anul de studii atunci când absentase de la

examenele de clasa a zecea. Fata nu se mai înscrisese din nou la şcoală, nu făcuse cerere ca să fie admisă în clasa a unsprezecea şi, din ce ştia Sharon, nici nu mai călcase vreodată pe la Liceul Cabramatta.

Sharon nu ştia sigur dacă Minnie fusese implicată în vreun fel în moartea lui Denny. Ea nu văzuse nimic. Eddie începuse să vorbească de unul singur, repetând că nici el nu văzuse nimic, că fusese la toaletă. Amintirile din acea noapte ale lui Sharon erau pline de goluri mai mici sau mai mari; ea nu putea deosebi între ceea ce se întâmplase aievea şi ceea ce-şi imaginase. Nu era în stare să creadă că Minnie – care era atât de slabă şi care cu siguranţă că nu se simţea bine – fusese implicată în vreun fel. Pentru că, dacă ar fi fost implicată, atunci şi ea, Sharon, ar fi fost, fiindcă fusese cea care pusese lucrurile în mişcare.

Pe când parca pe aleea din faţa casei, o amintire îngropată de multă vreme în mintea ei începu să iasă la suprafaţă, clocotind, în ciuda faptului că încercă s-o controleze. Totul se petrecuse în seara în care avusese loc ultima şedinţă cu părinţii din acel an şcolar. O aşteptase cu nerăbdare, fiindcă spera să-i cunoască pe părinţii lui Minnie, ca să elucideze ce se întâmpla în viaţa fetei şi ca să se asigure că ea avea să fie prezentă la examenele de clasa a zecea, astfel încât să nu fie nevoită să repete anul de studii. Întreaga familie a lui Ky participase la acea şedinţă cu părinţii. Tatăl ei fusese îmbrăcat într-un costum atât de larg, încât trupul de dedesubt părea să fi intrat la apă. Mama ei se machiase complet, inclusiv cu fard de pleoape albastru. Venise şi Denny, pe atunci în vârstă de unsprezece ani, îmbrăcat în uniforma de gimnaziu. Sharon îşi aminti că vorbise cu familia Tran şi că le spusese părinţilor lui Ky că fata era o elevă deosebită şi că recomandarea ei ar fi fost să dedice mai mult timp relaxării, distracţiilor şi găsirii unui echilibru între studiu şi joacă. Drept răspuns, membrii familiei Tran îi

aruncaseră o căutătură inexpresivă lui Sharon, iar aceasta se uitase la Ky, rugând-o din priviri să traducă. Ky ezitase, dar în cele din urmă le vorbise părinților ei în vietnameză, iar ei păruseră încurcați. Apoi doamna Tran spusese ceva care sunase ca şi cum şi-ar fi mustrat fiica, iar Ky îi răspunsese în engleză:

— Nu mint!

Sharon o lovise uşor peste braţ pe doamna Tran, ca să-i atragă atenția, iar apoi arătase cu degetul către Ky şi făcuse un semn de aprobare. Familia Tran o privise pe Sharon de parcă aceasta ar fi fost un clovn trist, după care plecaseră cu toții ca să-i întâlnească pe ceilalți profesori ai lui Ky.

Sharon îşi aminti că aşteptase să se ivească şi familia lui Minnie. Îşi aminti că sperase ca ei să vină. Îşi aminti că Greg şi Barbara îi spuseseră că părinții lui Minnie – la fel ca jumătate dintre părinții elevilor de la Liceul Cabramatta – nu veniseră niciodată la vreo întâlnire organizată de şcoală.

— Am trimis cel puțin zece scrisori, spusese Barbara la finalul reuniunii.

— În engleză?

— Cum altcumva?

— Ştii că majoritatea părinților elevilor noştri nu vorbesc engleza ca limbă maternă, nu? întrebase Sharon, care ajunsese la capătul puterilor în privința colegilor ei, a elevilor şi a întregului afurisit de liceu.

— Păi, engleza *e* limba maternă a acestei *țări*, răspunsese Barbara, țâfnoasă, înainte să plece.

Sharon îşi aminti că în ziua următoare dusese la secretariat o scrisoare adresată familiei Le şi că îl rugase pe traducătorul liceului să reproducă în vietnameză textul aşternut de ea pe hârtie. Apoi o rugase pe secretară să trimită scrisoarea într-un plic fără antet, fiindcă auzise că anumiți elevi interceptau plicurile care purtau antetul liceului, astfel ca scrisorile venite din partea şcolii să nu

ajungă în mâinile părinților. După ce secretara o asigurase că scrisoarea fusese trimisă conform instrucțiunilor, Sharon verificase zilnic dacă familia lui Minnie răspunsese la ea. Însă răspunsul aşteptat nu venise. Iar Sharon n-o mai revăzuse niciodată pe Minnie.

*

Ajunsă acasă, încercă să-şi sune mama. Fiindcă aceasta nu răspunse, îi telefonă Lenei Lao.

— Scuză-mă că te deranjez atât de târziu!

— Nu-ți face griji, de obicei sunt la liceu până la ora cinci, răspunse Lena, iar vocea ei sună slab, ca şi cum ar fi venit de la mare depărtare. Ce faci?

— Vreau să te întreb ceva, spuse Sharon.

Ştia că exista marele pericol de a se apropia de punctul în care ar fi spus prea multe, însă de când o văzuse pe Ky, nu se putuse gândi la nimic altceva şi avea nevoie de un răspuns.

— E ceva ce n-are legătură cu nimic, dar care mă sâcâie.

— Spune!

— În primul an în care am predat la Liceul Cabramatta, am avut o elevă genială. Intimidantă. Se descurca perfect în mediul ei, era foarte bună la învățătură şi avea un aplomb care te lăsa cu gura căscată. Dar n-a mai venit la şcoală, aşa că i-am trimis scrisori acasă. Prima oară am scris în engleză, iar apoi am tradus textul în vietnameză...

— Era prietena lui Ky?

— Nu, minți Sharon, deşi în clipa aceea le văzu limpede, cu ochii minții, pe Minnie şi pe Ky. E vorba despre o cu totul altă elevă.

— Bine.

— În fine, înainte să trimit scrisoarea, m-am asigurat că fusese pusă într-un plic fără antet, astfel încât eleva aceea să nu care cumva să-l arunce, fiindcă scrisoarea trebuia să ajungă neapărat la părinții ei.

Lena rămase tăcută.

Sharon continuă:

— Înainte de asta, ea mai venea din când în când la ore. După ce am trimis scrisoarea, n-am mai văzut-o niciodată. N-a abandonat şcoala în mod oficial, dar nici n-a mai venit la vreo oră de curs. M-am..., începu Sharon, ciupindu-se de podul palmei şi asudând încontinuu, ...m-am întrebat multă vreme dacă am procedat corect sau nu. Ori de câte ori am avut elevi care absentau mult, le-am trimis scrisori acasă, dar nu le-am mai expediat niciodată în plicuri fără antet, ci am respectat politica şcolii. Totuşi, uneori mă întreb...

Sharon oftă îndelung şi nu mai scoase nici o vorbă, aşteptând ca Lena să spună ceva, confirmându-i că nu se întrerupsese legătura telefonică.

— E bine că ţi-a păsat îndeajuns de mult încât să încerci o abordare diferită, spuse Lena în cele din urmă. De asemenea, e bine şi că acum te conformezi procedurii.

Sharon dădu din cap în semn de încuviinţare, chiar dacă Lena nu putea s-o vadă.

— Mă întreb doar dacă nu cumva scrisoarea aceea... a făcut mai mult rău decât bine.

— Hmmm..., murmură Lena, întârziind să răspundă. E posibil ca tu să n-o mai fi văzut pe eleva respectivă fiindcă ea s-a transferat la un alt liceu. Nu e o situaţie ieşită din comun. Mulţi părinţi ajunşi în pragul disperării împrumută bani ca să-şi trimită copiii la şcoli private. Cunosc o fată ai cărei părinţi au trimis-o să locuiască la un unchi din Bathurst, ca să primească o educaţie catolică strictă. N-a funcţionat. Fata s-a întors după un an la Cabramatta şi a început să se joace pe străzi.

— Să se joace?!

— Aşa i se spune pe-aici vieţii petrecute pe stradă. Când ajungi să trăieşti astfel, se spune că „ieşi la joacă”. Avem în şcoală copii care au ieşit la joacă de la vârsta de zece ani.

Sharon auzise că unii copii erau descriși drept „neastâmpărați” – eufemismul folosit la Cabramatta ca să-i denumească pe cei care chiuleau, provocau necazuri sau pur și simplu fumau. Dar „a ieși la joacă” era o expresie pe care n-o mai auzise.

— Se droghează cu toții? întrebă ea.

— Nu, răspunse Lena. Sunt, fără îndoială, în categoria de risc. Dar felul ăsta de viață nu începe niciodată din cauza drogurilor.

— Of, ce bine!

— De asemenea, e posibil ca, după ce au primit scrisoarea de la tine, părinții elevei tale să-i fi tras o mamă de bătaie odraslei lor!

Sharon tresări la auzul unor astfel de vorbe.

— Știu că e un scenariu brutal, dar atunci când amesteci sărăcia și sindromul posttraumatic cu zero sprijin din partea comunității, el poate exista, spuse Lena pe un ton franc. Sau se poate ca dispariția ei din sistemul educațional să n-aibă nici o legătură cu scrisoarea ta. Dacă chiulea deja destul de mult, se poate să se fi implicat serios în altceva. Sau poate că i-a fost rușine, crezând că era prea târziu pentru ea să se întoarcă. Sau... cine știe. Pot fi o mulțime de motive!

— Dar, spuse Sharon, dacă era cu adevărat isteață, se poate să se fi înscris la altă școală și să nu fi destăinuit asta nimănui, nu?

Urmă o altă pauză lungă, în timpul căreia Sharon încercă să-și închipuie cum ar fi privit-o Lena dacă s-ar fi aflat amândouă în aceeași încăpere. Căldura pe care consiliera o emana de obicei nu era transmisă prin telefon.

Sharon continuă:

— Mi se pare doar că... bănuiesc că ceea ce nu-mi dă pace e gândul că, atunci când un elev se lasă de școală, s-ar putea ca eu să fiu persoana care l-a dezamăgit în vreun fel.

— E bine că-ți pasă, spuse Lena. Dar n-ar trebui să dai vina pe tine pentru...

— Nu mă pot abține. Îmi...

— Nu, lasă-mă să termin! Nu e niciodată vina unui *singur* om, spuse Lena pe un ton care lui Sharon i se păru răspicat şi rece. În clipa în care unul dintre elevii noştri e pe cale să se lase de şcoală, a fost deja dezamăgit de întreaga lume.

Sharon simți cum se sufoca.

— Tot ce putem face e să ne dăm silința, adăugă Lena, dar problema ne depăşeşte.

— Bine! reuşi Sharon să îndruge.

Simți că, dacă ar mai fi stat de vorbă cu Lena, ar fi sfârşit prin a spune prea multe, iar apoi n-ar mai fi putut să retragă ceea ce spusese.

— Mulțumesc! Şi, încă o dată, scuze pentru deranj!

— Nu face nimic, răspunse Lena pe un ton mai îngăduitor. Succes!

Tot restul după-amiezii, Sharon şezu pe canapea, ținându-şi genunchii îmbrățişați. Rememoră întâmplări care i se perindară prin fața ochilor, readucând-o în sălile de clasă din anii precedenți. Astfel, revăzu în gând perioada în care începuse să-i predea lui Denny, în clasa a şaptea, tortul verde-deschis de pandanus pe care el şi Eddie îl aduseseră la şcoală în clasa a unsprezecea ca să serbeze ziua ei de naştere, iar la sfârşit se întoarse în trecutul recent, în care o clasă plină cu elevi de-a noua nu o lăsaseră să-şi țină lecția decât după ce reuşise să pronunțe corect cuvântul vietnamez *„phở”*.

Atunci când soarele începu să apună, se trezi rememorând anul în care le predase lui Ky şi lui Minnie. În prima săptămână de şcoală, pe când încă nu le învățase numele, supraveghease curtea şcolii în pauza de masă şi le zărise pe cele două fete stând împreună, departe de toată lumea. Minnie bea dintr-o cutie de suc, iar Ky rupea un sendviş în

două, întinzându-i o jumătate prietenei sale. Sharon observase că mai împărțeau şi un măr, precum şi o gustare Le Snak, scoasă din cutia cu mâncare a lui Ky. Aruncase din când în când o privire prin curtea şcolii, ca să se asigure că totul era în regulă, iar de fiecare dată când privirea îi revenea la cele două fete, îi venea să zâmbească. Suflase vântul. Strănutase. În clipa în care îşi ridicase din nou privirea, văzuse că îi atrăsese atenția lui Ky, care, după ce o privise în ochi preț de o clipă, îşi luase un aer jenat şi timid, coborându-şi fulgerător ochii în pământ. Abătându-şi privirea către Minnie, se trezise că fetița aceea slăbănoagă întorsese către ea o față sfidătoare, voit inexpresivă. Sharon se străduise să zâmbească, însă simțise fiori pe şira spinării. Minnie continuase s-o fixeze cu ochii ei negri, înfundați în orbite, de parcă i-ar fi citit în suflet. Sharon fusese prima care-şi ferise privirea. Se simțise vulnerabilă şi expusă. Se răsucise pe călcâie, bănuind că Minnie continua să se uite țintă la ea, dar nu avusese îndrăzneala să verifice.

6

Odată întoarsă acasă după întâlnirea cu Sharon Faulkner, Ky se cuibări în pat. Ziua aceea o istovise. În intervalul dintre vizita pe care o făcuse la templu împreună cu mama ei şi discuția cu Sharon, avusese o confruntare scurtă şi neplăcută cu Hong Woo, mama lui Lulu Woo, lângă restaurantul *dim sum* unde lucra femeia. Hong îi ceruse să-i spună cum o găsise, iar după ce Ky refuzase să-i spună, Hong o acuzase de hărțuire, îi ordonase să dea pace familiei

sale şi agitase ameninţător nişte beţişoare deosebit de lungi în direcţia lui Ky. Apoi Ky se văzuse cu soţul lui Hong, Guang Woo, care iniţial se arătase mai deschis în privinţa ideii de a sta de vorbă. Atunci când Ky îl găsise în sala de mese a fabricii de aluminiu Comalco, nici el nu păruse deosebit de încântat. Însă în loc să se certe cu interlocutoarea lui, el îi repetase pur şi simplu că nu văzuse nimic în noaptea crimei, că familia lui stătuse cu faţa la perete în tot răstimpul în care se petrecuse nenorocirea, că-şi acoperiseră cu toţii urechile şi că închiseseră ochii – aşa cum el, de altfel, le declarase şi poliţiştilor. După aceea, Ky îl urmărise din sala de mese şi până în cel mai îndepărtat colţ de la etajul fabricii, implorându-l să-i spună adevărul. Dar Guang o implorase, la rândul lui, să-l creadă, fiindcă el *chiar* spunea adevărul. Ky nu-l crezuse, iar omul o luase la goană, punându-şi palmele peste urechi. Între timp, Kevin Truong, colegul de clasă al lui Denny, cel despre care se presupunea că se aflase la toaletă în timp ce Denny fusese omorât, se afla în mod convenabil la Perth, fiindcă acceptase un loc pe care i-l oferise din vreme The University of Western Australia. Iar ziua nici măcar nu se încheiase pentru Ky – poliţistul Edwards voia să-i ia o declaraţie la ora cinci după-amiaza, la secţia de poliţie.

Întinsă în pat, ea îşi puse mâinile pe stomac, fiindcă ceea ce aflase despre fratele ei îi provocase o stare de rău. Nu-i venea să creadă că Denny plagiase în lucrările pe care le făcuse pentru şcoală. Fusese întotdeauna atât de înzestrat pentru învăţătură, atât de silitor, fusese tot ceea ce-şi doriseră ceilalţi să fie! Nu-i stătea în fire să trişeze. Totodată, Ky nu crezuse nici o iotă din explicaţia pe care i-o dăduse Sharon Faulkner, cum că fratele ei pur şi simplu nu ştiuse ce era plagiatul, nebănuind că nu procedase corect. Bineînţeles că ştiuse – fiindcă întotdeauna făceau totul ca la carte, Ky şi Denny trebuiseră să ştie ce însemna să fii rău,

ca să se asigure că erau buni. Înțelegeau ce însemna să trişezi, să furi, să-ți asumi riscuri şi, lucrul cel mai important, înțelegeau că oamenii ca ei nu-şi permiteau luxul de a face nimic din toate astea. Aşa că de ce naiba trişase Denny?!

Ky se încovrigă şi mai mult în pat, roasă de un sentiment de vinovăție. Oare fratele ei se schimbase cât timp fusese ea plecată? Iar dacă aşa stătuseră lucrurile, oare se schimbase *din pricina* plecării ei? Dar dacă ea se înşela? Dacă Sharon avea dreptate şi Denny judecase lucrurile greşit, însă doar pe moment, situație în care era nedrept din partea ei să-i pună caracterul la îndoială? Ky se biciui emoțional sărind dintr-o extremă într-alta, iar ambele îi sugerau acelaşi lucru: fie că nu-şi cunoştea fratele, fie că nu-şi cunoştea fratele. Detesta să nu aibă controlul, de parcă n-ar fi înțeles oamenii, de parcă n-ar fi putut prezice ce aveau să facă, de parcă se îndepărtau de ea. Minnie fusese ultimul om care o făcuse să se simtă astfel. Ky îşi aminti cât de mult se supăra pe Minnie fiindcă ea le sabota amândurora şansele de a fi plăcute, de a fi preferatele profesorilor, de a li se permite să li se adreseze acestora la per tu. Nu exista nici un motiv ca ea să *nu* fie plăcută – avea zece pe linie, nu făcea probleme nimănui, era *bună*. Singurul lucru care mai trebuia făcut era ca Minnie să se potolească, să fie pe aceeaşi lungime de undă cu ea şi să nu mai provoace fiecare profesor care-i ieşea în cale.

— De ce te contrazici mereu cu ei? îşi întrebase ea prietena pe vremea când aveau paisprezece ani.

Fusese prima oară când Ky simțise că atitudinea lui Minnie ar fi putut să le tragă în jos; prima oară când prietena care parcă o salvase mereu amenința s-o abată de la calea pe care era imperios necesar să meargă amândouă.

— Nu fac nimic de genul ăsta, răspunsese Minnie cu un accent britanic fals-elegant, în timp ce colora cu ojă expirată ţările de pe o hartă.

— Ba da. Cauţi mereu motiv de ceartă!

— Ei îşi caută! Ai observat că Noua Caledonie seamănă cu un rahat?

— Ce?! Scabros!

— Uită-te la ea, spusese Minnie ridicând harta pe care o primiseră gratuit în suplimentul educaţional al ziarului. E ca rahatul pe care-l faci după ce mănânci Weet-Bix[12].

— De parcă ai şti cum arată rahatul meu!

— E un compliment – rahatul de după Weet-Bix e unul minunat!

— Eşti scârboasă!

— Cât de deşteaptă crezi că trebuie să fii ca să te faci profă de sport, întrebase Minnie, revenind la hartă.

— Habar n-am, răspunsese Ky. Cred că nu foarte deşteaptă.

— Mda. Aşa credeam şi eu.

— De ce?

— Fiindcă dacă ne-am fi cunoscut toţi profii pe vremea când ei aveau paisprezece ani...

Minnie continuase să coloreze harta, făcând câte un comentariu sporadic despre cum Australia ar fi avut mai mult sens să fie mai degrabă, din punct de vedere geografic, o ţară asiatică decât una europeană şi despre cum Hawaii n-avea nici o treabă cu Statele Unite şi n-ar fi trebuit să fie parte din acea federaţie. Minnie era un mister pentru Ky. Asta n-o deranjase prea mult în copilărie. Erau diferite una de alta, fiindcă Minnie n-avea niciodată de mâncare la şcoală, iar părul îi era veşnic nepieptănat şi neprins în

[12] Baton de cereale integrale.

coadă. Spre deosebire de Ky, care avea semne pe piele de la ţânţari, semnele de pe pielea lui Minnie erau închise la culoare, cojite şi făcute de mâna unui om. Dar se plăceau şi puteau să treacă peste diferenţe. Ky împărţea prânzul cu ea, o ajuta să-şi prindă părul în codiţe sau o convingea să şi-l lase desfăcut de fiecare dată când vânătăile de pe gât ieşeau prea mult în evidenţă. Puteau să stea împreună în tăcere, fără să li se pară nimic ciudat. Fiecare putea să râdă de pârţurile celeilalte. Însă după ce deveniseră adolescente, toate astea nu mai fuseseră de ajuns. Ky avea nevoie de certitudinea că erau de aceeaşi parte a baricadei; avea nevoie ca Minnie să-i sprijine deciziile din toată inima. Mai mult de-atât, avea nevoie ca Minnie să ia şi ea exact aceleaşi decizii. Avea nevoie ca Minnie să i se alăture, astfel încât, braţ la braţ, să aibă amândouă succes, să fie plăcute şi, de fiecare dată când un profesor, un poliţist, o doamnă de la magazin, o femeie cu ecuson sau un bărbat îmbrăcat în costum se uita la ele, să le arunce acel gen de privire însoţită de zâmbet, care să fi spus: „Bravo vouă!”, genul de privire care o făcea pe Ky să se simtă mândră de ea însăşi fiindcă acei străini erau mândri de ea, fiindcă era bună, foarte bună, era bună, bună, bună de tot, chiar şi atunci când era greu. Dar Minnie continua să refuze să se poarte în acel fel. Iar, prin refuzul ei părea că o respingea pe Ky, că o judeca, întreaga ei atitudine semănând cu o încercare de a destabiliza toate eforturile pe care le depusese Ky.

— Unde crezi că merg ăia care chiulesc? o întrebase într-o zi Minnie pe Ky, pe vremea când erau în clasa a opta.

Tocmai se sunase de ieşire şi-şi puneau lucrurile în ghiozdan.

— Habar n-am! răspunsese Ky.

— Ce găsesc de făcut atât de interesant?

— Cui îi pasă?! se răstise Ky, scoasă din sărite.

Dincolo de faptul că avea impresia că Minnie refuza succesul, Ky, după ce împlinise paisprezece ani, începuse să se neliniştească din pricina faptului că pe ele două nu le mai preocupau aceleaşi lucruri. Minnie devenise din ce în ce mai curioasă în legătură cu ceea ce făceau alţii, cu ceea ce-i motiva, cu regulile pe care le urmau. De asemenea, o interesa cum anume puteau fi încălcate acele reguli. Începuseră s-o intereseze şi băieţii, însă nu orice fel de băieţi – vorbea neîncetat despre cei care-şi făceau veacul lângă porţile şcolii, care erau îmbrăcaţi în negru de sus până jos şi care, în mod clar, se lăsaseră de şcoală sau nu reuşiseră să promoveze. Minnie îi povestise lui Ky despre un băiat mai mare decât ele, pe nume Thien, care conducea o maşină albă şi care-şi punea câte o ţigară pe după ureche, cu care ea nu vorbise, de fapt, dar la care se gândea încontinuu. De fiecare dată când Minnie aducea vorba despre el, Ky era uluită, fiindcă nu înţelegea de ce cineva atât de isteţ ca Minnie îşi irosea energia pe un netrebnic care probabil că nici nu intrase la facultate. Spre deosebire de Minnie, pe Ky n-o interesau băieţii şi cu siguranţă că n-o interesau cei care îşi făceau veacul pe lângă porţile şcolii. Nu-i păsa de cât de înalţi sau de chipeşi erau. Pentru ea, cu toţii semănau între ei şi erau lipsiţi de orice importanţă. Ky era mai interesată de ea însăşi şi de felul în care şi-ar fi putut depăşi colegii, de cum ar fi putut să plece din Cabramatta, de cum ar fi putut să ajungă deosebită. Era agitată şi se simţea singură, fiindcă, după cât se părea, Minnie nu-şi dorea aceleaşi lucruri.

În ziua aceea, Minnie îşi azvârlise ghiozdanul pe umăr şi începuse să se îndrepte cu paşi înceţi către porţile şcolii.

— Dar nu te-ai întrebat niciodată cum îşi petrec ei vremea, în timp ce noi stăm aici şi învăţăm tâmpenii pentru copii mici?

— Matematica şi engleza sunt destul de grele!

— Nu despre asta e *vorba*, răspunsese Minnie, dându-şi capul pe spate, teatral, de parcă discuția aceea era cea mai mare povară din lume. Oare ce *fac* şi oare de ce chestiile pe care le fac ei sunt mult mai interesante decât ceea ce facem noi? Şi de ce ei pot să stea cu Thien?

— Cum adică „de ce ei *pot*"? Doar Thien nu-i Regina sau altcineva de felul ăsta!

— Ştii la ce mă refer.

— Nu, nu ştiu. Nu pricep de ce-ți pasă atât de mult de el. Nici măcar nu ştie cum te cheamă.

Minnie păruse jignită.

— În plus, spusese Ky, bucurându-se de efectul pe care-l aveau vorbele ei asupra lui Minnie, n-aş sta cu el nici dacă m-ar plăti!

— Mă rog...

— Vorbesc serios, spusese Ky. Ăştia care atârnă pe aici sunt nişte netrebnici. Îşi irosesc viețile.

— De unde ştii?

— Ăsta-i adevărul! Dacă cineva nu merge la şcoală înseamnă c-a devenit un netrebnic. Iar dacă au devenit netrebnici înseamnă că o să înceapă să se drogheze, să intre într-o bandă şi că n-o să-şi ia niciodată o slujbă. Într-o bună zi, noi o să fim bogate şi puternice, iar ei o să rămână la fel.

— Pentru cineva care n-are habar de mai nimic, pari să ştii o mulțime de lucruri!

Ky se oprise dintr-odată şi-i aruncase o privire uluită prietenei sale.

— Ce vrei să spui cu *asta*?

Minnie se oprise la câțiva paşi în fața lui Ky şi-şi înclinase capul într-o parte, de parcă răspunsul era evident. Ky rămăsese locului şi o întrebase din priviri pe Minnie ce anume voise să spună, iar aceasta din urmă ridicase brațele şi apoi le lăsase să cadă.

— Doar întreb: nu eşti deloc curioasă în legătură cu ceea ce fac alţii?

— Normal că sunt, minţise Ky, simţindu-se cu musca pe căciulă.

— În legătură cu cine?

— Habar n-am! Prea m-ai luat dintr-odată!

Minnie oftase.

— Cu siguranţă că nu-mi pasă ce face *Thien*, spusese Ky, încrucişându-şi braţele pe piept. M-am săturat să-mi vorbeşti de el! Putem să schimbăm subiectul?

În camera ei, Ky cea din prezent îşi făcu, în gând, o listă a tuturor lucrurilor care o interesau şi a tuturor felurilor de curiozitate pe care le încerca. Era, la urma urmei, jurnalistă, un om curios din punct de vedere profesional – capabilă şi dispusă să fie curioasă despre orice subiect care i-ar fi fost repartizat. În timpul liber era, de asemenea, pasionată de: triunghiul amoros format de prinţul Charles, prinţesa Diana şi Camilla Parker Bowles; gemenii siamezi; plăcile Ouija; extensiile de păr; întrebarea despre posibilitatea de a clona specia extinctă a tigrilor tasmanieni; Crăciun; oaia Dolly; telefoanele din maşini; cât câştigau muzicienii din *Paris by Night*; lunile lui Jupiter; actele ratate din psihologia freudiană şi criminalii în serie din America, care de fiecare dată păreau să fi fost cei mai răi.

Era un exerciţiu pe care-l practica adeseori şi a cărui menire era s-o facă să se simtă mai bine, să-şi aducă aminte că era suficient de curioasă şi de interesantă ca să merite să aibă prieteni, deşi uneori îi era greu să se convingă până şi pe ea însăşi de asta. Fiindcă adevărul era că nu trecuse peste pierderea lui Minnie. După ce Minnie nu mai călcase pe la şcoală, nu mai venise la ea acasă după orele de curs, după ce îi respinsese de tot drumul pe care înţelegea să-l parcurgă în viaţă şi după ce îi aruncase nişte vorbe răutăcioase care avuseseră efectul unui cuţit răsucit în

rană, Ky fusese devastată. Visase cu ochii deschişi la cum s-ar fi bătut cu Minnie, la cum ar fi umplut vidul cu violenţă. În ultimii doi ani de liceu pe care-i petrecuse fără prietena ei, simţise cum, în fiecare zi în care străbătea drumul spre casă, golul din pieptul ei devenea din ce în ce mai mare. Se obişnuise cu masca apăsătoare pe care şi-o pusese în scopul de a-şi face prieteni noi, cărora nu le spusese ce simţea cu adevărat, nu le mărturisise cele mai profunde şi mai mărunte gânduri, de teamă ca nu cumva ei s-o respingă, s-o abandoneze aşa cum făcuse Minnie. Nu era destul de interesantă. De curioasă. De isteaţă. De bună. Acel complex de inferioritate îşi avea originea în ruptura dintre ea şi Minnie.

Ky mai trecu o dată prin notiţele fotocopiate ale poliţistului Edwards şi-i tăie de pe listă pe Sharon, Kevin Truong şi familia Woo. Se uită la ceasul din dormitor şi văzu că era cinci fără un sfert. Sătulă de senzaţia de sufocare ce o copleşea de fiecare dată când îşi plângea de milă, îndesă notiţele ofiţerului înapoi în rucsac, şi-l azvârli pe umăr şi se îndreptă către secţia de poliţie, ca să depună mărturie.

Secţia de poliţie din Cabramatta era din nou cuprinsă de haos. În sala de aşteptare se afla un alt grup de liceeni îmbrăcaţi în uniforme. Agenţii escortară către o celulă provizorie un bărbat alb recalcitrant, cu blugii căzuţi până la genunchi, iar mamele care-şi sprijineau de şold bebeluşii ce plângeau încercau să depăşească graniţa lingvistică dintre ele şi poliţistul frustrat cu care aveau de-a face. Ky aşteptă o jumătate de oră înainte să fie invitată într-o încăpere anostă, unde trebuia să-l întâlnească pe poliţistul Edwards. El tot trecuse prin incintă, fiind atât de distras de telefoanele primite, încât la un moment dat îi dăduse lui Ky o foaie albă, rugând-o să-şi scrie declaraţia, după care îşi

amintise că ea nu era martor, aşa că îi ceruse să păstreze foaia pentru „mai târziu”.

Convinsă că ofițerul uitase de ea, Ky se gândi la atenția de care dăduse dovadă de fiecare dată când vorbise în calitate de jurnalistă cu rudele îndurerate ale celor decedați.

— Trebuie să faci în aşa fel încât membrii familiei să aibă impresia că sunt oamenii care contează cel mai mult pentru tine, îi spusese Ian lui Ky pe vremea când ea era încă în stagiul de practică. Fiindcă chiar sunt. Nu-mi pasă de ce anume se petrece în viața ta sau dacă ai copil mic acasă – în momentul în care te afli față-n față cu familiile acelea, *ele* contează cel mai mult pentru tine!

Ky învățase lecția pe de rost. Nu fusese niciodată foarte sociabilă, însă atunci când lucra la reportajele despre oameni care decedaseră, se folosea de toate trucurile pe care le învățase de-a lungul timpului ca să-i facă pe ceilalți să se simtă în largul lor alături de ea: privitul în ochi, limbajul corporal, obiceiul de a nu-i întrerupe pe cei pe care-i intervieva şi de a rămâne tăcută în momentele în care se lăsa liniştea, aşteptând ca ceilalți s-o umple, precum şi felul unic în care-şi încrunta fruntea atunci când încerca să le comunice intervievaților părerea ei de rău în legătură cu nenorocirea care îi lovise.

— Toți banii din lume nu m-ar putea convinge să fac asta, îi spusese Penny Trautman lui Ky în ultima zi de stagiu de practică, imediat după ce Ky îi povestise cum ajunsese înaintea polițiştilor la părinții unei femei ucise într-un accident de circulație.

— Nu ştiam că polițiştii încă nu vorbiseră cu ei, povestise Ky, care era încă palidă de pe urma întâmplării. Am aflat de accident de la scanerul poliției, aşa că m-am dus direct la părinți.

— Şi ştii ce-i uluitor? întrebase Penny, aplecându-se spre ea de parcă i-ar fi destăinuit un secret murdar. În opinia lui

Ian, ai procedat corect ajungând prima acolo. O astfel de atitudine e al naibii de deplasată!

Ky voise să sară în apărarea lui Ian şi a acelui tip de interviuri, dar încă se simțea prea zguduită de experiența prin care tocmai trecuse – de felul în care, din clipa în care văzuse maşina poliției, mama femeii moarte păruse să treacă pe repede-înainte prin toate etapele durerii.

— Cred că o să mă apuc să studiez dreptul comercial, spusese Penny, dându-i un ghiont lui Ky.

Ky dăduse din cap în semn de încuviințare, dar ştia că nu şi-ar fi schimbat meseria de jurnalistă pentru nimic în lume, nu înainte să fi simțit că avusese succes, nu înainte să fi simțit că făcuse ceva ce nimeni altcineva n-ar fi putut face. Le spunea oamenilor că asta o atrăgea, că asta îi era chemarea, oricât de contrare erau acele practici felului ei de a fi. O repetase de atâtea ori, încât ajunsese să creadă că era adevărat – că nu era, la fel ca multe alte lucruri, rezultatul interacțiunii dintre ea şi Minnie.

Cu mulți ani înainte, pe vremea când ea şi Minnie erau în clasa a noua, şcoala organizase un seminar de alegere a carierei, ce cuprindea un chestionar de personalitate pe care fiecare elev îl completase dinainte. În ziua seminarului, o femeie albă, care părea să fi prezentat emisiunea *Play School*, apăruse în fața elevilor de-o seamă cu Ky, în sala de sport, şi-i întrebase dacă ştiau ce voiau să devină.

— Medic!

— Avocat!

— Medic!

— Medic!

— Măcelar!

— Ha, ha, ha!

— O, Doamne, spusese Minnie în şoaptă, de câți medici e nevoie în nenorocita asta de Cabra?

— Eu nu vreau să mă fac medic, răspunsese Ky, tot în şoaptă.

— Ştiu că nu vrei.

— Tu *vrei*?

Minnie o privise pe Ky cu coada ochiului.

— De ce aş vrea să fiu toată ziua în preajma oamenilor bolnavi?

— Adevărat! Dar avocată? Ştii să te contrazici cu oamenii!

Minnie surâsese.

— Nu vreau să port o perucă stupidă!

— Ce perucă?

— N-ai văzut la televizor? Avocaţii de la tribunal poartă nişte...

— Bine! spusese femeia de la *Play School*, cu vocea amplificată ce-i răzbătea întârziat din difuzoarele sistemului de sonorizare al sălii de sport. E minunat că unii dintre voi ştiţi deja ce vreţi să vă faceţi! Am venit azi aici ca să vă vorbesc despre opţiuni. Poate că există vreo meserie la care v-aţi pricepe şi care nici măcar nu v-a trecut prin cap. Poate că aţi vrea să mergeţi la şcoli profesionale, în loc de facultate. Australia are nevoie de tot felul de lucrători, de la medici şi avocaţi la instalatori, electricieni, muncitori în construcţii, asistente...

Apoi ea le dăduse elevilor nişte pachete de documente ce cuprindeau rezultatele chestionarelor. Acele rezultate scoteau în evidenţă puncte forte şi interese atât de banale – matematica, alte ştiinţe exacte, limba engleză, educaţia fizică – încât şi Ky, şi Minnie se încruntaseră, sceptice.

— Ce e şi cu porcăria asta..., începuse Minnie înainte ca vocea doamnei din *Play School* să se audă din nou, cu ecou, în toată sala de sport.

— Am scris pe spatele chestionarelor câteva recomandări de cariere care s-ar putea să se potrivească intereselor şi

punctelor voastre forte. Acum o să ne împărțim în grupuri şi...

Ky se uitase la lista de cariere, numele meseriilor fiind scrise în nişte bule care împestriţau coala de hârtie. Conform acelei liste, meseria care-i venea ca o mănuşă era cea de profesoară, fără să se precizeze o disciplină anume. Într-o bulă mai mică scria „inginer de control al calității”. Iar sub aceasta, într-o bulă şi mai mică, scria „statistician”. Ky se indignase. Nu acelea erau carierele strălucite, croite pe măsura lucrurilor de care se credea capabilă. Ştia că nu era cea mai deşteaptă ființă din lume, dar fusese mereu o elevă silitoare, una căreia îi era sortit să ajungă ceva mai impresionant decât o simplă profesoară, fiindcă fusese educată astfel încât să creadă că dacă trăiai în Australia şi aveai toate oportunitățile de care părinții tăi nu beneficiaseră, nu trebuia să te culci niciodată pe-o ureche, să simți că ai fi putut să te descurci mai bine, să simți că nu aveai viața ideală. Mai mult de-atât, nici unul dintre cunoscuții ei nu vorbise vreodată cu entuziasm despre slujbele de profesor, statistician sau inginer de control al calității, considerând că asemenea meserii ar fi fost ceva palpitant sau demn de laudă. Nimeni nu exclama vreodată „Uau!” sau „Cât de *tare*!” atunci când auzea că cineva era profesor; nici un om care se pricepea cu adevărat la ceva nu visa să lucreze în domeniul juridic în altă calitate decât cea de avocat propriu-zis; nimeni nu ştia nici măcar cu ce se ocupa un inginer de control al calității şi, sincer vorbind, ce rost avea să faci ceva dacă nu te puteai lăuda cu asta? Rezultatele chestionarului o răniseră într-un fel pe care n-ar fi putut să-l anticipeze.

— E al naibii de arbitrar! spusese ea, arătându-i rezultatele lui Minnie.

Dar prietena ei era absorbită de propriul chestionar. Pentru prima oară după câteva luni, părea să ia ceva în serios sau, cel puțin, să-i acorde atenție deplină.

— Ce rezultate ți-au ieşit? o întrebase Ky, uitându-se peste umărul ei.

În cea mai mică dintre bule scria „statistician”. În cea mijlocie, „avocat”. Iar „JURNALIST” trona cu litere de-o şchioapă deasupra celorlalte două bule mai mici.

— Hmmm..., mormăise Minnie.

Ky se simțise cuprinsă de o senzație arzătoare, care amenința s-o sufoce.

Mai târziu în după-amiaza aceea, în timp ce-şi mâncau porțiile de *bánh cuốn* pe care le pregătise mama lui Ky, fata nu se putuse opri din a-şi zgândări rana lăuntrică ce i se căscase în egoul rănit.

— Nici măcar nu-mi plac copiii! îi spusese ea lui Minnie.

— Îți place de mine! exclamase Denny, cerându-i lui Minnie din priviri confirmarea faptului că spusese ceva amuzant.

Aceasta din urmă îi făcuse cu ochiul.

— Nu-i acelaşi lucru! spusese Ky foindu-se pe scaun, frustrată, de parcă hainele începuseră s-o strângă dintr-odată şi, pe deasupra, nimeni nu înțelegea ce voia să spună. *Trebuie* să-mi placă de tine! Eşti fratele meu!

— Pe foaia aia sunt scrise doar nişte recomandări, spusese Minnie printre îmbucături. Nu e ca şi cum ți-ai văzut viitorul într-un glob de cristal sau ceva de genul ăsta.

— Oricum, e o prostie! Şi..., începuse Ky, simțind cum o trecea un fior la gândul a ceea ce urma să spună, ...de ce ar face cineva recomandări absurde? Adică de ce te-ai face tu jurnalistă? Asiaticii nu ajung niciodată vedete de televiziune!

Ky observase că Minnie încremenise. Apoi ea ridicase din sprâncene, continuând să mănânce.

— Cum rămâne cu Lee Lin Chin? întrebase Denny.

— Lee Lin Chin nu se pune, răspunsese Ky. Nimeni nu se uită la SBS! Şi ia spune, când ai văzut tu un asiatic la canalele TV importante?

— Păi, spusese Minnie în timp ce-şi lovea beţişoarele de farfurie, atunci când ne-am împărţit în grupe mai mici şi am discutat cu consiliera aia, ea ne-a zis că jurnaliştii pot lucra şi în presa scrisă sau la radio. Aş putea să scriu pentru ziare şi reviste.

— Dar chiar vrei aşa ceva?

Minnie ridicase din umeri.

— De ce nu? Pare destul de palpitant! Consiliera de cariere a spus că jurnaliştii fac ca adevărul să fie la putere şi că scot la iveală corupţia şi nedreptăţile. A mai spus şi că jurnaliştii au ocazia să călătorească şi să vadă lumea, şi că de fiecare dată când publică un articol li se trece numele sub el, aşa că aş putea scrie un articol şi s-ar putea ca milioane de oameni să-l citească şi...

— Şi ce naiba înseamnă „statistician”? întrebase Ky, întrerupând-o pe Minnie. Sună ca şi când un imigrant ar încerca să pronunţe cuvântul „electrician”. Asta înseamnă? E o slujbă pentru imigranţi? O, de fapt slujba de *electrician* e doar pentru imigranţi, aşa că nu te putem angaja decât dacă de-abia te-ai dat jos de pe vapor, cucoană!

Ky simţise cum se ambala. Văzuse cu coada ochiului că Denny se uita când la ea, când la Minnie; el îşi dăduse seama dintotdeauna de stările sufleteşti prin care treceau oamenii într-un moment sau altul şi ştia când ceva nu era în regulă, dar era prea mic de vârstă ca să înţeleagă şi cauza problemei.

Minnie îi aruncase lui Denny o privire menită să-l asigure că el remarcase un lucru cât se poate de adevărat, că nu se înşela atunci când credea că sora lui era nesuferită. Apoi îi aruncase lui Ky bine ştiuta ei privire compătimitoare.

— Păi, femeia aia a spus că statisticianul e, de fapt, un fel de super contabil. Se pricepe să identifice riscuri, sau ceva de genul ăsta.

— De parcă tu te-ai pricepe la aşa ceva!

Minnie culesese bucăţelele de ceapă prăjită şi de praz din porţia ei de *bánh cuốn*.

— Bineînţeles că mă pricep!

— Nu, nu te pricepi, mereu alegi să faci lucruri riscante!

— Tocmai! Mă pricep să identific riscurile. Asta nu înseamnă că trebuie să mă şi feresc de ele, nu-i aşa, Denny?

Băiatului îi atârna din gură un tăiţel de orez. Ridicase din umeri şi o privise pe Minnie de parcă nu ştia care era răspunsul corect.

— Toată povestea asta e o tâmpenie! spusese Ky trântindu-şi beţişoarele în farfurie şi stropindu-se cu sos de peşte pe uniforma de şcoală.

— Atunci, n-o mai lua atât de în serios! răspunsese Minnie, luând cu beţişoarele ultimele bucăţele de praz din farfuria lui Ky. Eu nici moartă nu mă fac statistician – sună plictisitor ca naiba! Iar analizele consilierilor ăstora de cariere sunt oricum anapoda, probabil.

— *Nu* o iau prea în serios!

— Ba da.

— Chiar nu!

— Bine, e aşa cum zici tu.

— Mersi, spusese Ky ridicându-şi palmele în sus, de parcă i-ar fi mulţumit Domnului.

— Dar chiar o iei prea în serios, concluzionase Minnie, zâmbind cu buzele în timp ce ochii îi rămăseseră reci şi inexpresivi.

Cum faci rezumatul unei vieţi? Cum exprimi în cuvinte cine a fost un om, ce a însemnat el pentru tine şi ce ar fi putut să devină? Atunci când, în cele din urmă, poliţistul

Edwards se aşează în faţa lui Ky cu un carneţel în mână, ea nu ştiu de unde să înceapă. Înşiră reuşitele şcolare ale lui Denny: tot ce ştia despre notele şi premiile fratelui ei, despre activităţile extraşcolare pe care el le avea în timpul pauzelor şi prânzului. Vorbi despre prietenii lui: că cel mai apropiat era Eddie Ho, că principala lor activitate fusese parcă dintotdeauna să joace jocuri de societate şi să se uite la desene animate, că nu trebuia să fii foarte perspicace ca să-ţi dai seama că erau amândoi simpatici, inocenţi şi uşor de prostit. Spuse generalităţi şi clişee: băiat bun, frate bun, n-ar fi omorât o muscă.

În timp ce-l privea pe ofiţer cum lua notiţe din când în când în carneţelul lui, distras de zgomotele care se auzeau din afara încăperii, cum dădea din cap în semn de aprobare fără să-şi ridice privirea la ea, Ky îşi dori ca el măcar să se fi prefăcut că-i păsa, să se fi prefăcut că credea că Denny era dacă nu *cel* mai important om din lume, măcar cineva care nu-i era complet indiferent. Pentru că dacă poliţistul ar fi privit-o, dacă ar fi înţeles că ea încă suferea, Ky ar fi zis mai multe, ar fi dat mai multe detalii. I-ar fi spus că majoritatea oamenilor aveau impresia că Denny era un ins tăcut, care n-avea multe de comunicat, dar că în realitate el avea o grămadă de păreri, pe care însă nu le împărtăşea oricui. I-ar fi spus că Denny era unul dintre cei mai subtili şi mai perspicace oameni pe care-i cunoscuse – ştia de fiecare dată dacă ceva era în neregulă, chiar dacă rareori reuşea să spună sau să facă ceva în privinţa problemelor apărute. Şi i-ar fi spus că, în ciuda stângăciei lui Denny, în ciuda faptului că spunea de multe ori lucruri nepotrivite, el îşi uluise adeseori sora cu înţelegerea pe care i-o arătase.

— Cred că mă îngrijorează ideea că n-o să mă schimb niciodată, îi spusese Ky într-una dintre ultimele vizite pe care le făcuse acasă, după ce se certase din nou îngrozitor cu mama ei. Atunci când sunt departe de Cabra, simt că

sunt alt om. Dar de fiecare dată când mă întorc aici..., spusese ea arătând cu mâna de jur împrejur, fiindcă tocmai mergeau prin centrul oraşului, îndreptându-se către Red Lea, de unde voiau să cumpere chipsuri cu gust de carne de pui, ...simt că parcă nu m-am schimbat deloc! E ca şi cum roteşti un comutator, ştii ce zic? Atunci când o fac, descopăr că sinele meu vechi fusese acolo dintotdeauna.

— Hibernând, completase Denny, scărpinându-şi bărbia imberbă.

— Mda! E ca şi cum... habar n-am. Mă sperie faptul că identitățile noastre vechi ne urmăresc peste tot, că hibernează şi că nu trebuie decât să roteşti un comutator ca să fim din nou nişte indivizi de doi bani, înțelegi?

— Dacă ai asemenea gânduri, cred că te-ai schimbat, remarcase Denny.

— Poate că da.

— Cu toții ne schimbăm, indiferent dacă ne convine sau nu.

În clipa aceea, Ky se uitase la Denny şi se întrebase dacă nu cumva în spatele chipului său tânăr se afla un bătrân cu fața brăzdată de trecerea timpului.

— Tu ai fost destul de constant, spusese ea.

Continuând să meargă, Denny nu-şi ridicase privirea din pământ.

— Crezi că te-ai schimbat? întrebase Ky după o pauză.

Denny ridicase din umeri.

— Probabil. Da, răspunsese el în cele din urmă.

— În ce fel?

— Habar n-am.

— Acum vrei să te faci avocat în loc de medic? întrebase ea aruncându-i un zâmbet larg, după care îi trăsese un ghiont prietenesc în coaste.

Pe chipul lui Denny se ivise o expresie îndurerată. La vremea aceea, Ky crezuse că el se frământa, poate, din

pricină că nu ştia ce facultate şi ce specializare să-şi aleagă. Dar, spre deosebire de majoritatea colegilor lui, avea de unde alege.

— Înțeleg, răspunsese Ky, încercând să-l binedispună. Eu am avut noroc – am ştiut exact ce voiam să fac şi în ce să mă specializez, dar nu toată lumea ştie asta din prima.

— Mda..., mormăise Denny, uitându-se oriunde, doar la sora lui, nu.

— Vrei să vorbim despre asta?

La auzul acelei propuneri, Denny păruse să se învioreze.

— *Cred* că UNSW are cea mai bună facultate de medicină, dar dacă vrei să faci dreptul, cred că nu contează la care dintre cele trei mari facultăți o să mergi, spusese Ky. Dacă vrei, pot să mă interesez.

Denny ridicase iarăşi din umeri, pierzându-şi interesul.

— Ştiți dacă lua ceva? o întrebă polițistul Edwards pe Ky, aducând-o înapoi în prezent. Ca să facă față mai uşor tensiunii sau stresului?

— La ce vă referiți?

— Puştii din ziua de azi iau tot felul de pastile şi nu poți şti niciodată care dintre ele ajunge să le deschidă apetitul pentru droguri. Lua stimulente care să-l ajute la teme? Chestii care să-l țină treaz noaptea? Sau marijuana, ca să se relaxeze după atâta stres...

— *Care* stres? Despre ce vorbiți?

În cele din urmă, polițistul Edwards îşi ridică privirea din carnețel şi şi-o ațintì în ochii lui Ky.

— Păi, din ce mi-ați spus, se pare că Denny era foarte stresat. Adică patru ani în şir a fost primul la aproape toate materiile? Linişti t, silitor, viitor medic? Sună prea bine ca să fi fost adevărat!

— Dar *e* adevărat!

— Uitați cum stă treaba, domnişoară Tran, spuse el punându-şi palmele pe masă, între el şi Ky, nu încerc să

pătez reputația fratelui dumneavoastră, ci doar..., murmură el ridicând din umeri, ...vă spun un lucru care, din perspectiva mea, are sens.

— Nu era drogat! se indignă Ky, deşi, cu cât petrecea mai mult timp în preajma ofițerului, cu atât se îndoia mai mult de fratele ei. Nici măcar n-ar fi ştiut de *unde* să cumpere droguri, darămite...

— Domnişoară Tran, fratele dumneavoastră locuia în Cabramatta.

— Şi *ce* dacă? întrebă Ky pe un ton defensiv.

Ştia că ofițerul avea dreptate până la un punct – în Australia, Cabramatta nu era cunoscută degeaba drept capitală a heroinei. Dar o deranja faptul că un străin – un blond pistruiat, al cărui accent pronunțat trăda faptul că nu provenea din partea de sud-vest a Sydneylui – vorbea despre familia ei în acelaşi fel deloc măgulitor care făcea ca toți locuitorii Cabramattei să pară o masă amorfă de indivizi irecuperabili, care semănau perfect unii cu alții. Fiindcă, totuşi, traficanții de droguri nu băteau din uşă-n uşă, precum doamna de la Avon. Iar ea, Ky, nu se împiedica de grămezi de heroină în drum către Woolies sau Red Lea. Viețile majorității oamenilor locului nu gravitau în jurul drogurilor, bandelor sau nelegiuirilor. Cabramatta era mai mult de-atât. De fiecare dată când ofițerul deschidea gura, Ky vedea cum fratele ei, familia ei şi toată lumea din jurul ei păreau să fie uniformizați de acea percepție mult prea generalizată.

— Bine, atunci! conchise polițistul Edwards, după care îşi închise carnețelul. Cred că am aflat tot ce trebuie.

— Asta a fost tot? întrebă Ky în timp ce-şi privea ceasul, constatând că nu vorbiseră mai mult de un sfert de oră.

Polițistul deja se ridicase în picioare.

— Mai aveți să-mi spuneți şi altceva?

Stând în pragul uşii, el îi dădu lui Ky răgaz să vorbească. După ce ea răspunse că nu, frângându-şi mâinile în poală, poliţistul ieşi din încăpere şi o lăsă singură. Ea îşi înfipse unghiile adânc în palme.

Ky nu reuşea să scape de senzaţia de vinovăţie care o măcina. Rememoră diverse discuţii cu Denny, încercând să le privească din alte unghiuri. Oare fratele ei se schimbase în rău, acela fiind motivul pentru care se simţise atât de deprimat în timpul ultimei vizite pe care ea o făcuse acasă? Oare ea fusese atât de neatentă încât să nu bage de seamă asta, sau fusese prea încăpăţânată ca să-l asculte? Oare îi făcuse lui Denny tocmai lucrul pe care-l detesta atunci când i se întâmpla ei, adică îl privise prin prisma a ceea ce ştiuse dintotdeauna despre el, alegând să vadă doar ce-i convenea? Oricât de mult o deranja faptul că poliţistul se spălase pe mâini în privinţa lui Denny, nu putu să nu se întrebe dacă el nu cumva avea dreptate, măcar în parte. Ea îl presase foarte tare pe Denny. Aşteptările pe care le avusese de la el *fuseseră* nerealiste şi nedrepte. Şi-l închipui pe fratele ei trecând pe lângă gara din Cabramatta şi abordând un traficant de droguri adolescent – poate că pe unul care-i era coleg de liceu sau chiar de clasă – cerându-i să-i vândă ceva care să-l ajute să se relaxeze. Îl văzu cu ochii minţii cum se afunda din ce în ce mai mult în necazuri, cum fura, poate, bani de la părinţi şi cum le promitea traficanţilor să-i plătească de îndată ce făcea rost de cash şi să le dea data următoare dublul sumei pe care le-o datora. Ky îşi văzu propria absenţă din viaţa lui, precum şi reacţia în lanţ pe care aceasta poate că o declanşase.

Ajungând acasă, îşi dădu seama că părinţii ei erau acolo. Mama făcea zgomot la bucătărie, iar din dormitorul lor răzbătea o muzică monotonă. Cu câteva nopţi în urmă, tatăl ei renunţase la casetele cu *Paris by Night*. Însă acum se

auzea din nou muzica melancolică a coloanei sonore, iar de data asta parcă suna mai trist decât de obicei.

— Dacă fac depresie şi te omor, totul o să se întâmple din pricina muzicii ăsteia! obişnuia mama lui Ky să tune şi să fulgere de fiecare dată când tatăl ei asculta din nou şi din nou cântece despre războiul devastator şi despre căderea Saigonului. Ne întristezi pe toţi cu muzica ta plină de jale! Opreşte-o!

— Dar nu ascultai şi tu cântecele din *Paris by Night* pe vremea când trăiai în Vietnam? o întrebase Denny într-o bună zi, după ce mama lor lovise televizorul cu pământuful de praf, ca să pună punctul pe „i”.

— *Giời ơi*, dar prost băiat mai am! îi răspunsese ea, bătându-se peste frunte cu mânerul pământufului de praf. *Paris by Night* e făcut de oameni care au *plecat* din Vietnam! *După* război. Uite, spuse ea în timp ce flutura pământuful în faţa ecranului, împiedicându-i pe ceilalţi să mai vadă ceva, tu crezi că s-a filmat în Vietnam? Acolo e Orange County! America! Porcăria asta deprimantă e făcută pentru oamenii cărora le e dor de Vietnam!

— Ţie nu ţi-e dor de Vietnam? întrebase Ky în engleză. Nu vorbeşti decât de asta! Zici încontinuu: „Pe vremea când eram în Vietnam...”

— Trecutul e trecut! răspunsese mama ei în engleză. Eu merg înainte. Tatăl tău e cel care merge înapoi. Muzica asta tristă mă înnebuneşte! Îl omor!

Atunci tatăl lui Ky dăduse sonorul mai tare.

Auzind acum târşâitul fantomatic de tălpi şi simţind mirosul de beţişoare parfumate proaspăt aprinse, Ky îşi dădu seama că nu era în stare să dea ochii cu părinţii ei, aşa că ieşi din casă şi rămase pe alee, pierzând noţiunea timpului. Nu se mai simţise niciodată atât de obosită. Chiar şi în cele mai aglomerate zile pe care le avusese ca reporteră, nu vorbise decât rareori cu atât de mulţi oameni ca în ziua

aceea. Însă, în mod paradoxal, se simțea şi plină de energie. Scoase din geantă notițele originale ale ofițerului şi studie din nou lista cu nume – majoritatea lor erau angajați la Lucky 8. Ky nu-şi dorea să mai stea de vorbă cu alți oameni. Însă îşi spuse că unii dintre cei de pe listă aveau, probabil, răspunsuri – ar fi putut să-i spună dacă Denny fusese, de fapt, omorât din cauza unor neînțelegeri legate de droguri, dacă *păruse* să fi consumat ceva în seara respectivă, dacă era într-adevăr doar vina ei, a lui Ky.

Inspiră adânc, se răsuci pe călcâie şi se întoarse la maşina mică şi albă.

7

Pe scenă, Flora Huynh, îmbrăcată într-o strălucitoare rochie *áo dài* de culoare verde, cu părul prins într-un coc ridicat, cu fața fardată cu roz şi cu genele rimelate, tocmai luase o pastilă de valium şi cânta în cinstea unor miri – era prima nuntă care se ținea la Lucky 8 după incidentul ce avusese loc cu aproape două săptămâni în urmă. Mireasa semăna cu o brioşă. Mirele, îmbrăcat într-un frac închiriat, tocmai încerca s-o lipească de el pe proaspăta lui nevastă, iar atunci când, în cele din urmă, reuşi s-o prindă de mijloc, picioarele ei se desprinseră de podea din pricina crinolinei prea voluminoase. Flora cânta „Love Me Tender” a lui Elvis Presley, iar publicul format din nuntaşi beți o încurajă şi o aplaudă la jumătatea piesei, în clipa în care ea începu să cânte în vietnameză. Pe când membrii familiei şi prietenii li se alăturau mirilor pe ringul de dans, iar acesta prindea să

se umple de fețe îmbujorate şi de trupuri care se legănau, Flora începu să viseze cu ochii deschişi. Preferase dintotdeauna să fie altundeva decât în locul în care se afla acum. Ori de câte ori cânta, vocea îi trecea pe pilot automat, iar ea se întorcea cu mintea departe în timp, pe vremea copilăriei, la cel mai timpuriu *Tết* pe care şi-l amintea, la hainele noi pe care le primise în dimineața zilei de sărbătoare, la pantofii noi, ale căror tălpi scoteau zgomote de îndată ce atingeau podeaua. Mama ei, o femeie frumoasă, care se dădea mereu cu balsam de buze şi cu ruj, o dusese la salonul de înfrumusețare al unei rude, unde aceasta îi prinsese fetei buclele mătăsoase într-un coc. Mama şi fiica, îmbrăcate amândouă în rochii noi *áo dài*, asortate, cu coafurile îmbibate de fixativ, se plimbaseră cu paşi unduitori pe străzile împodobite de sărbătoare ale Saigonului.

Flora se întoarse pentru o clipă în prezent, terminând de cântat o piesă şi, după ce îi privi în ochi pe muzicanții adormiți din trupa aflată în spatele ei, începând o altă piesă, „Unchained Melody”, versiunea trupei Righteous Brothers. Cântă primele versuri în engleză, trecând apoi la vietnameză. Privi către ringul de dans, care fusese curățat de Jimmy Carter, spălătorul de vase de la Lucky 8, şi-şi dădu seama că-şi ținea mâna pe stomac, apucând şi trăgând de rochia *áo dài* mulată pe corp.

Îşi coborî pleoapele şi se întoarse iarăşi în trecut. Cu ochii minții, văzu pielea de pe fața odinioară tânără a fratelui ei, Bao, plină de eczeme rozalii, dâre de grăsime şi pete de dermatită care-i apăruseră după ce împlinise treisprezece ani. În copilărie, pe vremea când trăiau în Vietnam, mama Florei şi a lui Bao îi dădea fiului ei peste mâini ori de câte ori acesta îşi rupea coşurile şi-i atrăgea atenția că avea să se umple de cicatrici, adică de nişte cratere adânci, care i-ar fi făcut obrajii să semene cu pereții unui castron murdar de orez. Mama voise să-i trateze tenul gras cu ajutorul unui ac

de cusut şi al unei lumânări. Îi arătase Florei cum să procedeze – cum să treacă vârful acului prin flacăra lumânării ca să-l sterilizeze şi cum să străpungă mijlocul coşului cu el.

— Trebuie să-ți scoți otrava din corp! obişnuia să spună mama de fiecare dată când din propriile coşuri înțepate ieşea un amestec strălucitor de puroi şi de sânge.

Bao n-o lăsase niciodată pe mama lor să-i apropie vreun ac de față, preferând să-şi lase breton peste fruntea plină de coşuri şi să-şi acopere bărbia cu palmele. Însă cu cât îşi atingea fața mai des, cu atât i se inflama mai tare, iar într-o bună zi Flora uită cum arătase fratele ei înainte ca pielea de pe față să-i declare război.

Flora îşi aminti cum fiecare coş spart se tradusese prin pierderea treptată a blândeții pe care i-o arătase altădată Bao. Pe măsură ce fața îi devenise mai pătată, iar el devenise mai ursuz, n-o mai lăsase pe Flora, care era cu şase ani mai mică, să stea pe ghidon atunci când se plimba cu bicicleta; nu mai imitase voci şi nu mai scosese sunete comice pe gură în timp ce ea se juca, fericită, cu păpuşile; nu mai cântase alături de Beatles atunci când se difuzau la radio cântecele acestora. După ce împlinise paisprezece ani, el nu mai fusese deloc interesat să-şi amuze sora. În loc să imite voci pentru păpuşile ei, o întreba cum de putea să se joace când se aflau în plin război, când comunişții erau atât de aproape, când moartea cumplită a întregii familii bătea la uşă. După ce împlinise cincisprezece ani, Bao devenise un străin în propria casă – un ins care dormea mai mult decât stătea treaz, obsedat de numărul de morți zilnice despre care se vorbea la radio, chiar şi atunci când acele morți surveneau la mare depărtare de Saigon. Asta se întâmplase cu mult înainte ca vreunul din familia lor să fi auzit de noțiuni precum „tulburări de dispoziție” sau „dezechilibre chimice”, cu mult înainte de a fi înțeles trauma perfidă

provocată de război. Întreaga schimbare din firea lui Bao avusese loc pe vremea când oamenii încă credeau că problemele oricui puteau fi rezolvate cu rugăciuni adresate lui Buddha.

Apoi, după ce Bao împlinise şaisprezece ani, o ţărancă de vârsta mamei lor li se ivise în prag. Femeia ţinea în braţe un nou-născut care abia ieşise din pântecul mamei, fapt dovedit de pielea lui, care încă era lipicioasă. Deşi îmbrăcată în haine jerpelite, cu mâini bătătorite şi cu pielea feţei uluitor de uscată, ţăranca nu fusese intimidată de familia Florei – nici de cămaşa nouă-nouţă a tatălui, nici de buzele perfect rujate ale mamei, nici de păpuşile noi pe care Flora le strângea în braţe. Femeia stătea dreaptă şi-şi ţinea bărbia atât de sus, încât părea să-i fi fost trasă de un fir invizibil. Îndesase nou-născutul în braţele mamei Florei, spunându-le tuturor că era copilul lui Bao şi că din acel moment devenea problema lor. Tatăl Florei refuzase copilul, urlase la femeie şi-i spuse că, deşi Bao era un netrebnic, nu se ocupa cu zămislirea copiilor din flori. Dar Bao tăcuse mâlc, confirmând astfel că tocmai asta făcuse. Cu copilul în braţe, mama lui se aşezase, privind în gol.

Femeia aceea cu chipul brăzdat de cute adânci şi cu dinţii înnegriţi spusese că n-o interesa dacă familia Huynh îşi dorea sau nu copilul – de atunci încolo era al lor. Le mai spusese că se făceau vinovaţi de distrugerea reputaţiei familiei ei, fiindcă Bao îi sedusese fiica adolescentă şi neprihănită, iar umilinţa adusă de acea sarcină nedorită îi obliga să se mute mai la sud, în partea rurală a Vietnamului, unde puteau s-o ia de la capăt.

— Nu da vina pe noi fiindcă fata ta e curvă! urlase tatăl Florei la femeie după ce aceasta terminase de vorbit.

— Băiatul tău e o canalie! ţipase femeia, la rândul ei.

— Nu vrem nenorocitul ăsta de copil! Dacă oricum pleci din oraş, ia-l cu tine! Noi nu-l vrem!

— Fiul tău i-a distrus viața fiică-mii!

— Ar face bine să se bucure că a tăvălit-o un Huynh!

— Du-te naibii!

— Du-te *tu* naibii, cotoroanțo!

— Vă blestem pe toți! Să aveți ghinion o mie de ani de acum încolo! Voi şi tot neamul vostru!

Şi astfel sosise Thien în familia lor. Bebeluşul plângea încontinuu, iar în rarele clipe în care se oprea, fața i se schimonosea groaznic şi apoi îşi murdărea scutecul, duhoarea fiind una mai rea decât orice miros urât pe care-l simțise Flora vreodată. Fiindcă tatăl ei şi al lui Bao nu voise să angajeze o doică, temându-se de răspândirea veştii că Bao lăsase gravidă o fată de la țară, familia plătise un preț piperat pentru lapte praf de vacă. Faptul că Thien continua să plângă chiar şi după ce era hrănit cu ceva atât de scump îl enerva şi mai tare pe tatăl Florei, care îşi vărsa nervii pe Bao, acuzându-l că făcuse un copil plin de cususuri. Abia după câțiva ani şi după ce se stabiliseră în Australia, ei aflară că Thien era alergic la laptele de vacă.

De fiecare dată când plângea Thien, tatăl Florei spunea că acesta trebuia să fie aruncat în râu. Chiar şi după ce problema fusese rezolvată de mama Florei, care se învoise să aibă grijă de bebeluş, el continuase să aducă în discuție toate modalitățile în care ar fi putut să-şi spele reputația. În momentele lui cele mai pline de cruzime, dădea de înțeles că atât Bao, cât şi Thien le pătaseră reputația şi că amândoi ar fi trebuit să dispară – înecați, jertfiți, îngropați de vii.

— Încetează, Long, îl ruga mama Florei cu glas gâtuit, de parcă rămăsese fără suflu. E nepotul nostru!

— Mai degrabă aş sta capră în fața unui comunist decât să-mi fie ăsta nepot!

Flora, care fusese educată să-şi respecte părinții mai presus de orice, tresărea de fiecare dată când îl auzea pe tatăl ei vorbind de Bao sau de Thien. Nu reuşea niciodată

să-şi ia inima în dinţi şi să plece din încăpere – îi era prea teamă să nu dea impresia că era necioplită sau lipsită de respect – aşa că se muşca de interiorul obrajilor ca să nu-şi piardă cumpătul chiar şi atunci când cuvintele tatei o răscoleau, chiar şi atunci când îşi dorea cu disperare să sară în apărarea fratelui ei, de a cărui bunătate încă îşi amintea cu dor.

Acum, la Lucky 8, nuntaşii încă dansau lent pe vocea Florei, dar gândul ei sări la ziua de dinainte. Nu-i venise rândul să cânte; mersese la serviciu doar ca să vadă dacă putea s-o facă. Văzând din nou ringul de dans lustruit cu ceară, i se făcuse pielea de găină, începuse să respire sacadat şi fusese convinsă că pulsul i-o luase razna.

— Ştii, domnişoară Flora, nimeni nu se aşteaptă să te întorci la lucru atât de devreme! îi spusese Jimmy Carter în vietnameză, în timp ce îi aducea o ceaşcă de ceai.

El era cu cinci ani mai în vârstă decât Flora, avea spinarea uşor cocoşată, rămăsese şchiop de un picior după ce avusese de-a face pe mare cu nişte piraţi şi avea palmele bătătorite. Dar chipul îi era blând, deschis şi uşor de descifrat.

— Nimeni nu se aşteaptă ca vreunul dintre noi să se întoarcă atât de repede la lucru, adăugase el.

— Şi atunci, tu de ce te-ai întors?

— Pentru că, dacă sunt ocupat, îmi vine mai uşor să uit.

— Păi, la fel şi eu! remarcase Flora.

— Tremuri!

— Nu, ci..., începuse ea să spună, dar se oprise, fiindcă mâna îi tremura şi-şi simţea gura uscată.

Începuse să vadă stele verzi. Se aşezase la una dintre mesele mari şi rotunde de la Lucky 8, acoperite cu feţe de masă albe şi decorate cu şerveţele împăturite în formă de lebede.

— Domnişoară Flora, spusese Jimmy, şefu' cel mare, Tang, o să înţeleagă dacă ai nevoie de mai mult timp liber. Poate să cheme altă cântăreaţă la nunta de mâine...

— Nu, mă simt bine, răspunsese Flora, care îşi pusese în gând să facă rost de o reţetă pentru un medicament calmant. Pot lucra mâine. O să fiu bine.

Acum, în timp ce cânta, îl zări cu coada ochiului pe Jimmy, care tocmai ieşea din bucătărie şi al cărui şorţ era jilav de la apa murdară ce curgea de pe vase. El studie restaurantul, se uită la scenă şi faţa i se relaxă, luminată de o expresie de uşurare, atunci când o zări pe Flora. Sau poate că asta îşi dori ea să vadă pe chipul lui. Trupa începu să cânte primele acorduri din „Fly Me to the Moon" a lui Frank Sinatra, iar Flora îşi părăsi din nou trupul, de data asta întorcându-se în timp cu câteva luni mai devreme, în secţia de dializă a Spitalului Liverpool, unde tatăl ei, care era din ce în ce mai senil, zăcea în timp ce sângele îi era curăţat de un aparat.

— Ştii cum ţi s-ar spune în Vietnam? o întrebase el din scaunul pe care era aşezat, cu o voce destul de puternică încât să-l audă şi ceilalţi pacienţi vietnamezi. Nu există cuvinte pentru cum ţi s-ar spune în Vietnam! O femeie! Ajunsă la treizeci şi cinci de ani! Atât de bătrână! Fără soţ! Nu ţi s-ar spune nicicum! E mult prea ruşinos! Nu există cuvinte, nu există deloc!

Însă tatăl ei n-avea dreptate decât într-una dintre privinţe. Flora împlinise treizeci şi patru de ani. Şi avea un pretendent – unul dintre puţinii bărbaţi care, în loc să-i facă probleme, o ajuta să uite de ele. Un bărbat care o întreba cum îi fusese ziua şi căruia chiar îi păsa de ceea ce avea ea de spus. Un bărbat care îşi dorea să afle despre visurile şi ţelurile ei şi care o încuraja să şi le concretizeze. Un bărbat cu care lucra, care îi aducea ceai, care rămânea locului, purtând şorţul lui pătat de apă murdară, ca s-o audă

cântând. Dar aflase de curând că Jimmy venise din nordul Vietnamului, ceea ce, după tatăl ei, însemna că era un simpatizant al comuniştilor în cel mai bun caz şi un comunist sadea în cel mai rău – în orice caz, nu era de bine. Flora nu insistase.

Tatăl ei încercase s-o ajute să se mărite. Se făcuse schimb de fotografii şi de nume. Bărbaţi vietnamezi de patruzeci şi de cincizeci de ani fuseseră de acord s-o cunoască pe Flora, dorind să afle motivul pentru care o femeie cu tenul alb şi deloc urâtă rămăsese singură atât de mult timp.

— Cu toţii spun că nu eşti rea, îi destăinuise taică-său pe când ea îl ajuta să-şi curețe pielea moartă de pe picioarele diabetice. Ei cred că arăţi bine şi le place că nu eşti grasă, dar..., se întrerupsese el, iar chipul brăzdat, ofilit prematur după zeci de ani de stres continuu (douăsprezece luni petrecute într-una dintre Noile Zone Economice ale Vietnamului, doi ani petrecuţi într-o tabără de refugiaţi din Malaezia, moartea nevestei cu puţin timp înainte să primească dreptul de şedere, fiul deranjat mintal, nepotul nelegitim, fiica nemăritată) i se schimonosi într-o expresie care păru aproape înţelegătoare, ...îşi fac griji că, din pricina slujbei tale, nu eşti fată bună. Oamenii cred că cei care cântă la nunţi nu sunt persoane cuviincioase.

Flora luase în calcul ideea de a-şi schimba slujba. Însă nu-şi dăduse examenul de bacalaureat şi, pe deasupra, vorbea stâlcit engleza, aşa că nu şi-ar fi putut lua decât o slujbă foarte prost plătită. Iar ei, pe deasupra, îi plăcea senzaţia pe care o avea atunci când cânta pe scenă. Îi plăcea să cânte. Îi plăcea faptul că mintea ei avea libertatea să rătăcească să evadeze din prezent şi să se ascundă în ungherele amintirilor care-i plăceau cel mai mult. Îi făcea o plăcere atât de mare, încât cânta la Lucky 8 chiar şi în zilele în care nu se ţineau nunţi acolo. Proprietarul restaurantului îi plătea o sumă mai mică în timpul săptămânii, pentru ca

ea să le cânte seara clienților localului, folosind muzica imprimată pe o casetă în locul unei trupe de acompaniament.

Tatăl Florei nu-şi pierduse niciodată speranța că ea avea să se mărite, aşa că în zilele în care n-o certa fiindcă era nemăritată, încerca să-i facă legătura cu diverşi pretendenți.

— Ăsta e diferit! îi spusese el într-o zi de primăvară, pe când făcea dializă. O să fie o pereche foarte, foarte potrivită tine! E nepotul lui Porky.

Porky, căruia Flora nu-i cunoştea adevăratul nume, era un coleg de salon din Spitalul Liverpool, care venea acolo de două ori pe săptămână pentru dializă, la fel ca tatăl ei. Porky primise porecla asta din pricina trăsăturilor sale fizice.

— Pe vremea când eram în Vietnam, îi plăcea lui să spună, doar cei mai bogați dintre cei bogați ajungeau să arate ca mine!

Privirea Florei aluneca mereu către degetele lui Porky, care semănau cu nişte cârnați.

— Aşa, spuse Flora acum, trăgându-şi un scaun ca să se aşeze lângă tatăl ei, în timp ce aparatul de dializă bârâia în surdină.

— De data asta e altfel! insistă el, prinzând-o de braț cu mâna în care nu avea ace. Porky, spune-i tu!

Porky, care adormise în timpul dializei, se trezi brusc.

— Bună ziua, unchiule Porky, spuse Flora, privindu-i brațele şi mâinile durdulii, care i se odihneau pe burta proeminentă.

— Ce?! M-a strigat cineva? Bună ziua, fată frumoasă!

— Porky! spuse tatăl Florei, făcându-i acestuia un semn cu mâna, prin care-l invita să vină lângă el, chiar dacă nici unul dintre ei nu se putea ridica de pe scaun. Nepotul tău! Povesteşte-i despre nepotul tău!

Flora scoase o portocală din sacoşa ei şi începu s-o curețe.

— A, da, nepotul meu! Băiat foarte bun! E student, cred. Am o fotografie a lui. Poți să-mi dai portofelul?

Porky arătă cu degetul către un portofel jerpelit de piele, care se afla pe masa de lemn de lângă el.

— Am mâinile lipicioase, se scuză Flora.

— Atunci, crede-mă pe cuvânt că e un băiat foarte chipeş! Foarte, foarte bun! O să-ți placă mult de el. O să fie un soț bun.

— Şi nu seamănă cu Porky! spuse tatăl Florei. E un bărbat zvelt!

Porky ridică din umeri.

— Şi mai ce, Porky? Spune-i!

— Sigur că da, îi spun. I-am povestit nepotului meu totul despre tine. Ştiu că până acum nu ți-a fost uşor să-ți cauți un soț...

Flora se foi pe scaun, bucuroasă că toți ceilalți pacienți nu pricepeau vietnameza, fiind vorbitori nativi de chineză. Se mai afla acolo şi o grecoaică în vârstă.

— Nu voiam să dau speranțe nimănui, mă-nțelegi? Aşa că i-am spus totul. I-am spus că ai treizeci şi şase de ani...

— Are treizeci şi cinci, îl corectă tatăl Florei.

— Am treizeci şi patru!

— Atunci, el o să aibă o surpriză plăcută. În fine, i-am spus că ai treizeci şi şase de ani, că nu eşti grasă, că ai pielea foarte albă, că ai foarte mare grijă de tatăl tău, că ştii să găteşti şi că eşti cântăreață la nunți. Dar l-am asigurat că eşti o fată foarte bună.

Atunci când ieşi în oraş cu nepotul lui Porky, Flora află că, deşi acesta era subțirel şi se putea spune despre el că, văzut din anumite unghiuri, era chipeş, omul n-avea dinți. În afară de câțiva molari care-i răsăreau din gingii precum nişte insule, gura lui semăna cu o gaură neagră ori de câte ori zâmbea. Pe deasupra, plescăia când vorbea. Ea află, de asemenea, că motivul pentru care nu-l deranja slujba ei era

că se afla în Australia în baza unei vize şi avea nevoie să se însoare ca să devină rezident permanent. Nu conta cum îşi câştiga Flora pâinea, cum era ea ca om sau ce-şi dorea de la viaţă. Avea cetăţenie australiană, ceea ce însemna că ea reprezenta ocazia lui de a rămâne în ţară.

Flora îi spuse că avea să se gândească la asta. Nu voia să-şi dezamăgească tatăl, însă ideea de a mai face un compromis pe lângă multele pe care fusese silită să le facă de dragul familiei o făcu să se întrebe dacă asta îi era soarta. Oare era blestemată să aibă atât de mult ghinion în viaţă? Oare nu putea spera la un viitor mai bun?

Îi luă o grămadă de timp să se gândească la asta, aşa că nepotul lui Porky se căsători cu altcineva. Tatăl ei o certă rău de tot pentru că lăsase ocazia să-i scape printre degete. Însă judecând lucrurile din punctul ei de vedere, Flora constată că niciodată nu se simţise mai uşurată. Poate că mai exista speranţă pentru ea.

Aflându-se pe scenă, continuă să cânte strângând microfonul în mâini, iar nuntaşii se legănară mai departe pe ringul de dans. Acum mintea Florei fugi de la amintirea legată de omul fără dinţi, la o zi liniştită din vremea în care trăia la Saigon, când Bao n-o lăsase să strivească un greier.

— Sunt prietenoşi! spusese fratele ei, care avea zece ani pe atunci şi care se aruncase între Flora şi insectă, cât pe ce s-o turtească accidental pe cea din urmă. Fii atentă...

Îi arătase că putea să gâdile antenele greierului, ca să-l facă să sară, iar apoi îi explicase că greierii erau diferiţi faţă de gândaci. Aceştia din urmă erau murdari şi îi atrăgeau doar casele pline de mizerie. Greierii erau oaspeţi prietenoşi, care nu trăgeau decât la case curate.

Cântând, Flora îşi aduse aminte acum de perioada în care îl privise pe Thien făcând primii lui paşi. Nu era cu mult mai mare decât el, fiind tot un copil la vremea aceea. Dar îşi aminti cum băieţelul întinsese mânuţele delicate către ea, de

parcă Flora ar fi fost cu mult mai mare, mai în vârstă, mai înțeleaptă. Îşi aminti de bucuria nețărmurită de pe chipul lui, de felul în care gângurea şi chicotea ori de câte ori se prindea de degetele ei, atârnându-se de ele de parcă erau un trapez.

Cânta, iar acum gândul ei zbură la perioada de după venirea familiei ei în Australia. Bao fusese închis pentru prima oară, iar Thien, în vârstă de doisprezece ani, îi fura mătuşii lui bani din portofel. Îl prinsese asupra faptei, iar el o minţise. Ea insistase, moment în care el îşi vârâse bancnota de douăzeci de dolari în pantaloni, şi-o frecase de prohab şi o întrebase pe Flora dacă o mai voia.

Cântând, îşi aminti cum banii puşi deoparte vreme de un an întreg, dosiți într-un borcan de prăjituri de sub pat, dispăruseră. La fel se întâmplase şi cu inelul de aur pe care-l primise de la mama ei, păstrat într-un buzunăraş al unei cutii pe care o pusese în acelaşi borcan. Dispăruse şi carnetul de cecuri, de care avea nevoie ca să-şi plătească chiria şi facturile. Verificase dormitorul pe care Thien îl împărțea cu fratele lui mai mic, William. Thien dispăruse.

Cântând, îşi aminti de perioada în care Thien crescuse uluitor de mult în înălțime de-a lungul verii. El o împinsese într-un perete atunci când ea îi ceruse explicații în legătură cu o maşină Honda de culoare albă, cu eleronul mare, care era parcată în fața casei lor. Îi ceruse să-i spună de unde o avea, de unde avusese bani ca s-o cumpere, voise să ştie dacă nu cumva el o furase. Îşi aminti cum privirea lui se întunecase, de parcă lumina din privire i s-ar fi stins, de parcă în spatele acelor ochi n-ar mai fi existat un suflet, de parcă tânărul ar fi fost posedat. Ar fi putut s-o omoare; ea nu-şi dăduse seama cum de era atât de convinsă de asta, dar, în mod sigur, era. Ştiuse că dacă n-ar fi alergat într-un suflet la baie şi dacă nu s-ar fi încuiat înăuntru, Thien ar fi

putut s-o omoare, ştiuse că nu s-ar fi oprit decât atunci când ar fi fost prea târziu.

Cântând, îşi aminti cum familia Huynh se afla într-un cort dintr-o tabără de refugiaţi din Malaezia. Mama ei era zbârcită, numai piele şi os. Cancerul i se răspândise la plămâni, la ovare, de-a lungul şirei spinării. Flora îşi aminti ultimul ei icnet, de încercarea zadarnică de a inspira, îşi aminti de reacţia violentă a tatei în clipa în care el îşi dăduse seama că-şi pierduse soţia. Începuse să-l lovească fără oprire pe Bao, care nu ripostase câtuşi de puţin şi nici măcar nu se apărase. Apoi el urinase cu sânge câteva zile în şir. Îşi aminti că Thien privise întreaga scenă, la cei zece ani ai lui de-abia împliniţi. Flora îşi aminti cum li se întâlniseră privirile, oglindindu-le inimile rănite de viaţa care-i dezamăgise, aşa cum apoi aveau să se dezamăgească unul pe celălalt.

Cântând, îşi aminti de gaura neagră din gura nepotului lui Porky şi de cât de tare o cutremurase acea cerere în căsătorie.

Cântând, îşi aminti de discuţiile cu Jimmy Carter, de ceştile de ceai pe care le băuseră împreună, de faptul că o încurajase să meargă împreună cu el la TAFE, ca să-şi îmbunătăţească engleza şi să primească certificate care s-o ajute pe ea să predea muzică, iar pe el, să devină instalator. Jimmy îi spusese că era greu să înveţi de unul singur, dar că totul era mai uşor dacă puteai împărţi povara cu cineva.

Cântând, îşi aminti cum trebuise să ocolească podeaua lustruită a ringului de dans şi trupul muribund al băiatului. Flora încercă să se ferească de acea amintire şi să-şi găsească în memorie un alt colţişor în care să se ascundă.

Cântând, îşi aminti de lungul şir de bărbaţi cu care avusese întâlnire după întâlnire, ei neavând nici un interes real faţă de ea şi încruntându-se atunci când credeau că nu erau văzuţi. Pe urmă îl văzu din nou cu ochii minţii pe

bărbatul fără dinți, iar chipul luă forma celui al bărbatului cu dinți, Jimmy, care avea pielea uscată şi groasă şi care şchiopăta, a cărui figură era atât de comună încât o alina, care o plăcea – nu, care o *iubea* – şi de care nu se putea apropia fiindcă familia nu i-ar fi permis asta în ruptul capului.

Cântând, îşi aminti cum i se păruse că-l văzuse pe Thien. Da, chiar pe el, însoțit de nişte prieteni, cu părul la fel de lung ca al tatălui său, îmbrăcat din cap până-n picioare într-un costum negru, cu brațul petrecut pe după umerii unei tinere slăbănoage. Acum era bărbat în toată firea. Ultima oară când îl văzuse, el intrase din nou prin efracție în casa ei, însă de data asta o făcuse ca să *lase* un teanc gros de bancnote de o sută de dolari pentru William. Flora nu-i văzuse decât ceafa atunci când îl fugărise ca să-l dea afară din casă, temându-se ca nu cumva el să-i facă vreun rău nepotului ei celui mai mic. Se temea că Thien ajunsese să recruteze în banda lui băieți nevârstnici, luați direct din dormitoarele lor de copii.

Dacă bărbatul pe care ea îl văzuse la Lucky 8 era Thien, atunci fața lui era cu mult mai trasă decât şi-o amintea ea. Acum el avea ochi sticloşi, cu privirea pierdută, iar obrajii supți îi scoteau în evidență pomeții înalți. Oare fusese el? Oare ea şi-l amintea bine? Cântase în seara aceea, aşa cum cânta şi acum, acompaniată instrumental de o înregistrare, şezând pe un taburet, văzând cum soseau Thien şi prietenii lui, gălăgioşi, cerând de toate. Ea îi privise în timp ce comandau, iar Thien tot încerca să-şi treacă brațul pe după umerii femeii aceleia slabe, care, cu brațele încrucişate şi întoarsă cu spatele, îl tot respingea şi-i spunea vorbe ce nu se auzeau de la depărtarea la care se afla Flora. Ea se uitase la Thien până când acesta o privise, la rândul lui, iar atunci privirea i se tulburase. Oare o văzuse? Oare o recunoscuse? Oare ştia că ea lucra la Lucky 8? Flora continuase să cânte

aşa cum cânta şi acum, cu privirea aţintită la nepotul ei, contemplându-i bretonul lung, care-i cădea peste ochi aşa cum îi cădea şi lui William, aşa cum îi cădea şi lui Bao. Ea se întrebase de ce avea în continuare instinctul de a-i proteja pe cei care nu-i arătaseră nici măcar o urmă de bunăvoinţă, nici de curând, nici în trecutul mai îndepărtat.

Dar înainte ca Flora să mai poată călători printre amintiri, trupa începu să cânte din ce în ce mai încet, fiindcă urmau discursurile de nuntă. Oamenii se întoarseră la locurile lor, iar Flora zări în partea cea mai îndepărtată a sălii, imediat lângă arcada împodobită cu flori, o femeie tânără, aceeaşi pe care o văzuse în urmă cu câteva zile la secţia de poliţie şi care purta o pereche de ochelari fără rame.

Flora se opri din cântat. Publicul aplaudă, iar ea nu mai auzi nimic în afară de bătăile greu încercatei sale inimi.

Cu trei zile în urmă, Flora fusese la secţia de poliţie; îi tremurau mâinile, o durea stomacul, iar părul i se încâlcise de la cât asudase.

— Nepotul meu! spusese ea, arătând cu degetul către un băiat în vârstă de treisprezece ani, care stătea sprijinit de perete, alături de un grup de adolescenţi. William n-a făcut niciodată rău! E băiat bun. Ce-a făcut?

Asudase deja de-a lungul întregii zile, dar căldura din secţia de poliţie era copleşitoare, iar mirosul oamenilor de acolo îi făcea greaţă. Se ţinuse cu mâna de stomac, ca să nu vomite.

Poliţista de la recepţie nici gând să schiţeze vreun zâmbet. Se uitase la cearcănele Florei şi rostise un cuvânt pe care aceasta nu-l înţelesese.

— Vaga... bandaj? întrebase Flora, cerându-i din priviri nepotului ei să-i traducă acel cuvânt.

El nu-şi înălțase capul împodobit cu un breton lung, care îi acoperea acneea ce-i izbucnise furibund pe frunte şi pe obraji.

— Va-ga-bon-daj! silabisise polițista.

Flora avusese o senzație de frustrare pe care o cunoştea prea bine. Se simțise de parcă lumea întreagă i-ar fi jucat o farsă. Dacă polițista avea destulă energie să silabisească acel cuvânt, de ce nu se obosise să-i şi explice sensul lui?

— Mătuşică, i se adresase în vietnameză o femeie tânără, cu ochelari fără rame, pe care Flora nici n-o observase. Vagabondajul înseamnă...

— Deci n-a intrat în bucluc pentru trafic de droguri? întrebase Flora, căreia limba maternă îi oferise demnitatea de a putea spune ce voia să spună.

Femeia tânără, despre care Flora presupusese că era traducătoarea secției de poliție, îi aruncase o privire derutată.

— Nu ştiu, răspunsese ea.

Se uitase la formularul pe care Flora trebuia să-l semneze înainte să-l ia pe William acasă.

— Aici scrie doar că vagabonda!

Flora strânsese din pleoape; simțise cum asuda la subraț şi văzuse în fața ochilor podeaua lustruită a ringului de dans de la Lucky 8. Îi răsunase din nou în urechi horcăitul straniu şi mult prea zgomotos – o râgâială, mai degrabă – care-i ieşise pe gură în clipa în care clienții restaurantului tăcuseră şi nu se mai auzea decât muzica ce răzbătea din difuzoarele sistemului audio şi respirația greoaie, şuierătoare a băiatului doborât la podea.

Deschisese ochii şi observase că femeia aceea tânără o privea fix. Flora îi aruncase, la rândul ei, o privire cercetătoare. Nu-şi dăduse seama dacă ochii femeii erau înceţoşați din cauza grosimii lentilelor, sau din cauză că nu-şi putea focaliza privirea. Ar fi vrut să-i dea jos ochelarii

acelei femei, să-i cuprindă faţa în mâini şi s-o tragă aproape, ca să-i arate prin ce trecea ea. Ar fi vrut să-i explice femeii că nu era, de fapt, atât de bătrână, cu siguranţă că nu îndeajuns încât o străină să i se adreseze cu „mătuşică”, şi că dacă părea bătrână, asta era din cauza poverii pe care o ducea în spate. Oare tânăra femeie care purta ochelari cu lentilele la fel de groase ca fundul paharelor de whisky putea să observe asta? Oare putea să vadă povara pe care ea, Flora, o purta pe umeri în fiecare ceas al fiecărei zile istovitoare? În schimb, respirase pe gură, sacadat, atunci când semnase pentru eliberarea lui William. Bifase acele căsuţe în care erau scrise cuvinte pe care le înţelegea şi o lăsase pe interpretă s-o ajute cu restul.

În faţa secţiei de poliţie, Flora îşi pusese mâinile pe genunchi şi-şi vârâse capul între picioare.

— Mătuşică, spusese William în engleză, împungând-o cu degetul în umăr, eşti bine?

Flora avea ochii închişi. Tocmai revedea în minte podeaua lustruită a ringului de dans şi auzea respiraţia şuierătoare a băiatului întins la pământ. Ridicase o mână ca să-i dea de înţeles lui William că avea nevoie de o clipă ca să-şi revină.

După ce o luaseră din loc, ea îi ceruse nepotului să nu-i sufle o vorbă bunicului său despre cele petrecute la secţia de poliţie.

— Are probleme cu ficatul şi, pe deasupra, e bolnav de diabet. Dacă îi spui, face infarct. Ne-am înţeles?

William dăduse din cap în semn de încuviinţare şi nu-şi luase ochii de la pantofii lui negri, uzaţi.

Poate că n-ar fi fost o minciună să se spună despre William că era băiat bun. Din ce ştia Flora, nu lua şi nu vindea droguri, nu făcea parte dintr-o bandă, nu omorâse pe nimeni. Dar el provenea dintr-o familie de bărbaţi care se chinuiau atunci când era vorba să facă ceea ce trebuia; bărbaţi cărora violenţa şi mânia nestăvilită le veneau la fel

de firesc precum respiratul. Flora îşi făcea griji ca nu cumva nepotul ei să ajungă precum tatăl lui, Bao, sau, mai rău, precum fratele lui mai mare, Thien. Oprindu-se cu o stradă înainte de cea pe care locuiau, Flora se întorsese, înlăcrimată, către nepotul ei.

— Vinzi droguri? întrebase ea.

În cele din urmă, William îşi ridicase capul, iar pe chip i se puteau citi supărarea şi jignirea. Tenul lui, care fusese pe vremuri neted şi colorat uniform, ca o pară, se înroşise şi se umpluse de coşuri în ultimele şase luni, aşa cum păţise şi Bao.

Pe acea stradă din Cabramatta, privindu-l în ochi pe William, Flora îi văzuse pe Bao şi pe Thien în forma ochilor lui, în pomeţii ascuţiţi, în buza de sus atât de bine conturată.

— De ce crede toată lumea că vând droguri? întrebase el cu o voce la fel de tremurătoare ca şi a ei. Asta vrei să fac?

— Atunci de ce vagabandajezi? voise ea să ştie.

— *Va-ga-bon-daj!*

— Mă rog...!

— Vrei să ajung ca Thien?

Flora îşi simţise inima în gât. Oare William ştia ce făcuse fratele lui? Dincolo de droguri. Dincolo de bande. Flora nu spusese nimănui ce anume văzuse. Minţise chiar şi atunci când o interogase poliţia la Lucky 8, în seara în care fusese ucis liceanul. Declarase că se aflase în cabina ei, susţinuse că nu văzuse nimic, chiar dacă acum, de fiecare dată când închidea ochii, nu era în stare să vadă decât ringul de dans cu podeaua lustruită şi trupul băiatului. Şi nu era în stare să audă decât sunetul respiraţiei lui, care se împotrivea năvalei sângelui, precum şi zumzetul muzicii de acompaniament ce ieşea din boxele sistemului de sonorizare.

— Pentru că parcă asta îți dorești, continuase William. S-ar putea spune că n-o să fii mulțumită decât după ce o să-ți mărturisesc că vând droguri!

— N-aș fi mulțumită dacă ai vinde droguri...

— Și atunci de ce mă tot întrebi? Ți-am spus deja că nu vând!

— Și atunci de ce vagabandajezi...?

— Pierdeam și noi vremea, bine? Unde altundeva să mergem? N-avem nimic de făcut pe-aici și nici măcar nu putem să fim altundeva, așa că eu și prietenii mei pierdeam pur și simplu vremea pe lângă gară, iar polițiștii ne-au ridicat. Știi și tu cum sunt nenorociții ăștia de *anh hai*!

Pe Flora o trecuse un fior. Mai demult, Bao și Thien rostiseră exact aceleași cuvinte. De fiecare dată când își pierdură slujbele sau când fuseseră arestați, nu fusese niciodată vina lor, ci mereu a polițiștilor:

„Știi și tu cum sunt nenorociții ăștia de *anh hai*!"

— E vina *anh hai*-lor că ai intrat în pușcărie? îl întrebase Flora pe Bao cu ani în urmă, după ce ajunsese a doua oară la închisoare, într-un penitenciar de minimă siguranță. E vina lor că te-au prins spărgând mașini?

— Ușile mașinilor erau descuiate, răspunsese Bao, așa că nu se poate spune că am spart nimic! Ar fi trebuit să fiu acuzat de o infracțiune mai puțin gravă, dar știi și tu cum sunt nenorociții ăștia de *anh hai*!

— Totuși, ce naiba căutai în mașinile oamenilor?!

— Heroina costă bani!

— Și e din nou vina *anh hai*-lor?

În timpul acelei discuții cu Bao, el stătuse întins pe canapeaua ei; avea pielea cenușie și părul atât de unsuros încât s-ar fi putut spune că-i fusese pictat pe scalp. În timp ce Flora vorbea, el își frecase tâmplele cu atâta putere, încât sora lui crezuse că avea să-și rupă pielea.

— Încetează! îi spusese ea, dându-i peste mână aşa cum obişnuia să facă mama lor.

O nemulţumea amarnic faptul că Bao era mai mare decât ea şi, ca atare, ar fi trebuit să aibă mai multă minte, dar nu era nici pe departe aşa. O supăra faptul că boala necunoscută care-l prinsese în gheare încă de când devenise adolescent îl rosese aproape de tot, făcând din el o umbră a ceea ce fusese cândva. O durea faptul că nu mai avea impresia că era sora lui mai mică.

— E mai rău acum, spusese Bao.

— Ştiu.

— Nici măcar nu ştii despre ce vorbesc.

— Atunci, spune-mi!

— N-ai înţelege.

— William întreabă de tine, spusese Flora, în speranţa că ar fi putut să-i distragă atenţia lui Bao şi să-l facă să nu-şi mai plângă de milă.

Voise să-i aducă aminte că, indiferent de cât de rău se simţea, el avea, totuşi, responsabilităţi de care trebuia să se achite, aşa cum şi ea îşi sprijinise fiecare membru al familiei chiar şi atunci când nu-şi dorise asta, chiar şi atunci când o duruse, chiar şi atunci când, ca să dea acel ajutor, fusese nevoită să sacrifice viaţa pe care îşi dorise s-o aibă.

După ce îl făcuse pe Thien cu ţăranca aceea din Vietnam, Bao, la scurt timp după ce familia se mutase în Australia, îl făcuse şi pe William, a cărui mamă era o femeie pe nume Sophea. Ea îl îndemnase pe Bao să înceapă să se drogheze cu heroină. Nedorindu-şi defel să fie mamă, Sophea dispăruse din viaţa lui Bao şi a lui William la doar câteva luni după ce născuse. Aşa ajunsese Flora să aibă grijă de William.

Întins pe canapea, Bao îşi lăsase bretonul să-i alunece peste ochi, trăgând, astfel, o perdea între el şi lume.

— Sunt obosită, Bao! spusese Flora.

— Îmi pare rău! răspunsese el, începând să se legene pe canapea.

— Ai ieşit din închisoare. Eşti liber. Te poți angaja. Poți să-i fi tată lui William. Nu e prea târziu.

Bao continuase să se legene. Câteva săptămâni după aceea, ajunse din nou la închisoare pentru consum de droguri şi acte de violență.

Atunci când ea şi William ajunseseră acasă, în blocul de locuințe sociale, ea simțise din nou bine cunoscutul miros de mucegai care-i întorcea stomacul pe dos. Tatăl ei, al cărui trup slăbănog rămăsese totuşi bine legat, se afundase în canapea şi dormea cu gura întredeschisă. Proteza de sus îi era desprinsă de gingii şi părea să-i plutească în mijlocul gurii.

— A murit bunicul? întrebase William.

— Tată! strigase Flora în vietnameză, singura limbă pe care o vorbea el.

Tatăl ei se trezise tuşind şi-şi împinsese proteza afară din gură, aceasta ajungând să-i atârne deasupra buzelor. El şi-o pusese la loc.

— Băiatul meu! strigase, făcându-i semn cu mâna lui William să se aşeze lângă el.

William se aşezase pe canapea, reticent. Bunicul lui îl lovise uşurel peste genunchi şi îl întrebase ce mai făcea, dacă se înscrisese la facultate, dacă pusese bani deoparte pentru avans ca să-şi cumpere o casă.

— Sunt elev în clasa a opta, răspunsese William în engleză.

— Vorbeşte-i în vietnameză! îl îndemnase Flora, pornind către bucătărie.

Ea ciulise urechile în timp ce William legase, poticnit, o discuție cu bunicul lui. Băiatul vorbea o vietnameză rigidă, de parcă trebuia să cugete asupra fiecărui cuvânt pe care-l rostea, greşind uneori topica şi inflexiunile. Flora renunțase

să-l mai corecteze după ce eforturile ei se loviseră de bombăneli şi de exclamaţii pline de exasperare.

— E important să înveţi să vorbeşti corect vietnameză, insistase ea după ce William, pe atunci în vârstă de nouă ani, i se împotrivise prima oară.

— De ce? întrebase el în engleză. Suntem australieni! Vorbim englezeşte!

— Poate că *tu* eşti australian, dar *eu* nu sunt! răspunsese Flora, neînduplecată.

Băiatul o privise perplex.

— Locuieşti în Australia, mătuşică! Eşti australiancă. La fel ca mine.

Flora nu-şi găsise cuvintele – în nici o limbă – ca să-i explice de ce nu se considera australiancă, deşi dobândise cetăţenia cu ani în urmă şi prinsese rădăcini în Cabramatta. Vaga idee de bază pe care putea s-o distingă uneori, de obicei atunci când făcea ceva cu mâinile fără să-i stea mintea la asta, spălând vasele sau răzându-şi bătăturile, era următoarea: dacă erai australian, te simţeai în largul tău în Australia. Or asta nu însemna că ar fi trebuit să se simtă mai bine decât se simţea?

— Nu trebuie să uiţi de unde ai plecat! îi spusese ea copilului.

— Mă rog...

În decurs de un an, vietnameza lui se stricase atât de mult, încât ea fusese nevoită să-i vorbească în engleză dacă voia ca el să-i răspundă în fraze complete.

William continuase să şadă pe canapea, aplecat de spate, alături de bunicul lui. Bătrânul schimba întruna canalele de la televizor, până când se oprise la *Preţul corect*. Flora îşi aruncase o sacoşă pe umăr şi-şi aţintise un deget către nepotul ei, ca să-i atragă atenţia. Îi spusese, în gând, într-o vietnameză perfectă, că mâncarea pentru cină era în frigider şi îl avertizase să rămână acasă în seara aceea, să nu-şi

cheme prieteni în vizită, fiindcă ea era foarte, foarte obosită şi avea nevoie de o pauză. Se simțea foarte vinovată că-şi minţise familia şi nu voia să mai mintă. Sufletul omenesc nu putea îndura mai mult fără să se năruie.

— Am pus orez în frigider. Nu mergi nicăieri, bine? îi spusese ea în engleză.

Flora coborî de pe scenă, iar trupa de acompaniament puse un CD cu muzica din *Paris by Night*, ca să dea de înțeles că petrecerea se sfârşise. Acea tânără femeie care purta ochelari fără rame o aştepta pe Flora la uşa cabinei sale. Deşi aceasta din urmă o recunoscu – tânăra era îmbrăcată cu aceiaşi pantaloni de stofă gri şi cu aceeaşi cămaşă pe care le purtase în urmă cu câteva zile, iar acum se vedea limpede că ochelarii fără rame o îmbătrâneau în mod nejustificat – femeia nu păru s-o recunoască, din pricina stratului gros de machiaj.

— Eşti de la poliție? o întrebă în vietnameză Flora, a cărei inimă începuse să bată cu putere.

Medicul îi spusese că efectul valiumului dura până la şase ore. Nu trecuseră decât patru.

— A, nu, nici pe departe! răspunse femeia.

Se prezentă drept Ky Tran.

— Dar te-am văzut luni. Ai fost la secția de poliție, spuse Flora.

Ky îi aruncă o privire nedumerită.

— Va-ga-ban-daj, silabisi Flora în engleză.

Ky o recunoscu, iar chipul i se lumină.

— Aaa, da! Aşa e, mi se părea că te cunosc de undeva! Dar nu te-am recunoscut fără..., spuse Ky, arătând spre părul şi spre fața ei, iar apoi spre părul prins în coc al Florei şi spre chipul ei fardat.

Flora strânse din buze, fiindcă i se întâmpla asta adesea. Fără ca ea să le-o ceară, mulți cunoscuți îşi dădeau cu

părerea despre felul în care arăta şi, fiindcă avea faţa palidă, mulţi o întrebau dacă nu cumva se simţea rău. Jimmy Carter era singurul care-i spuse că o recunoştea de la o poştă, indiferent dacă era sau nu machiată.

— Frumuseţea ta străluceşte de la distanţă! îi declarase Jimmy, iar ea îl lovise uşurel peste braţ şi-i ceruse să nu-i mai toarne dulcegării, dar el insistase că nu-i spusese decât adevărul.

Flora dădu din cap, neştiind ce să spună.

— Mătuşică, nu lucrez la poliţie! Am trecut pe acolo luni, ca să obţin nişte informaţii, şi am ajuns să ajut...

Flora băgă de seamă că tânăra avea accentul pronunţat al cuiva a cărui vietnameză scârţâia. Nu vorbea la fel de stâlcit ca William, dar îţi dădeai seama că fiecare cuvânt pe care-l rostea Ky îi punea mintea la grea încercare.

— Ce vrei de la mine? o întrebă Flora.

Ea trecu pe lângă Ky şi intră în cabina înghesuită, care găzduia şi provizia de sticle de sos de soia şi de ulei de susan a restaurantului.

— Am vorbit adineauri cu ceilalţi oameni de la Lucky 8, spuse Ky în timp ce o urma pe Flora în încăpere.

Aruncă o privire în jur, ţinându-şi mâinile strâns lipite de corp, de parcă i-ar fi fost teamă să nu dărâme ceva.

— Bucătarul şi spălătorul de vase au spus că n-au văzut nimic, fiindcă erau la bucătărie.

— Nu cred că înţeleg...

— Ştii, fratele meu..., spuse Ky, iar apoi făcu o pauză, de parcă uitase unde rămăsese.

— Domnişoară Flora! exclamă Jimmy, care apăru în pragul uşii, aducând o tavă şi două ceşti de ceai.

El păru surprins de faptul că ea nu era singură.

— Mulţumesc! spuse Flora.

Jimmy zăbovi în pragul uşii, uitându-se la Ky.

— Domnişoară Flora, spuse el în vietnameză, e totul în regulă? I-am cerut femeii ăsteia să nu vă deranjeze. I-am spus deja că nimeni de-aici n-a văzut nimic...

— N-am venit să fac probleme nimănui, spuse Ky.

Flora văzu că pe faţa tinerei se zugrăvise teama. Se vedea limpede că ea se temea ca nu cumva discuţia să ia sfârşit înainte să înceapă. Da, se temea să n-o piardă pe ea, pe Flora.

— Doar că băiatul care a fost omorât aici... era fratele meu, adăugă Ky.

Flora simţi cum i se strângea stomacul şi-şi puse din nou mâna pe el.

— Nu lucrez la poliţie, repetă Ky. Doar încerc să aflu ce s-a întâmplat, ce aţi văzut.

— N-am văzut nimic, spuse Jimmy, de data asta cu glas mai tare. Ţi-am spus deja că Thu, bucătarul, nu părăseşte niciodată bucătăria în timp ce găteşte. Eu spăl vasele, aşa că nu mă mişc de lângă chiuvetă.

— Dar nu poţi să vorbeşti în locul chelnerului...

— Ţi-am spus deja că ăla e un netrebnic! Ori de câte ori e pe tură, stă mai mult în spatele restaurantului, la fumat! răspunse Jimmy, cerându-i Florei aprobarea din priviri. Aici nu se munceşte aproape deloc, iată de ce servirea e atât de lentă la restaurantul ăsta!

Flora îi aruncă o căutătură furişă şi dădu uşurel din cap, în semn de încuviinţare. Se privi în oglindă şi văzu că machiajul începea să i se usuce în cutele feţei.

— Iar domnişoara Flora, continuă Jimmy, era aici, în spate...

— E-n regulă, spuse ea în cele din urmă.

Îşi petrecuse ultimele două săptămâni încercând să-şi ascundă cât mai adânc în memorie amintirile din seara aceea; nici măcar nu începuse să reflecteze la ce anume fusese martoră, sau ce însemnase acea întâmplare tragică,

sau cât de ridicol se comportase ca să-şi apere nepotul. Ştia că femeia tânără din faţa ei reprezenta o ameninţare, că ea putea să-i dea minciunile în vileag, dar totodată simţea dorinţa de a spune adevărul, cu toate că glasul ei lăuntric îi striga să n-o facă.

— Eu şi tânăra domnişoară o să stăm puţin de vorbă, Jimmy!

Ky se luminã la faţă.

— Am doar câteva întrebări. Promit să nu te reţin prea mult!

Jimmy îşi îngustă ochii şi se uită la Ky, iar apoi îşi mută privirea la Flora, care dădu din cap în semn de confirmare.

— Bine, atunci! se învoi el.

Îi înmână tava Florei, după care se întoarse să plece. Le mai aruncă o ultimă privire celor două femei, iar apoi se îndepărtă încet, şchiopătând vizibil.

Flora îi făcu semn lui Ky să ia loc. Se aşezară pe nişte scaune pliante, iar Flora o măsură pe Ky din cap până-n picioare, cercetând cu atenţie hainele pe care aceasta le purta – făcea orice ca să-şi distragă atenţia de la direcţia în care intuia că avea să se îndrepte discuţia. Ky avea o geantă practică, de tip sacoşă, care Florei nu i se păru scumpă. Avea părul prins într-o coadă joasă de cal. Pe bărbie i se vedeau urme vagi de acnee, care-i amintiră Florei de cicatricile mult mai rele cu care se alesese Bao de pe urma coşurilor, adevărate cratere adânci, care-i distruseseră încrederea în sine.

— Nu pot fi tată! spusese Bao ultima oară când fusese un om liber, ultima oară când nu luase droguri, ultima oară când Flora îl implorase să-şi asume responsabilitatea în privinţa lui William. Uită-te la mine, spusese Bao arătând cu degetul către faţa lui. Crezi că-şi doreşte cineva un tată care să arate aşa?

— Fiului tău nu-i pasă cum arăți! îi răspunsese Flora. N-are nevoie decât de un părinte! Are nevoie de cineva care nu sunt eu!

— Mintea mea a ajuns să semene cu o ruletă.

— Poftim?

— Noaptea stau treaz şi nu pot să dorm, fiindcă mintea mi se învârte precum o ruletă. Ajunge mereu la amintiri în care dezamăgesc pe cineva, iar apoi retrăiesc momentul din nou şi din nou. Amintirile mă înghit şi mă scuipă înapoi afară. Apoi ruleta se învârte din nou şi nu ştiu niciodată în ce senzație tristă şi ruşinoasă o să mă înec de data aceea. Iar ruleta nu se opreşte niciodată!

— Trebuie să mergi la un medic, Bao!

— Am medic.

— Omul care-ți vinde droguri *nu* e medicul tău!

— Nu pot fi tată. Îmi pare rău.

— Bao, îmi vreau viața înapoi!

— Îmi pare rău.

— Am avut grijă de copiii tăi de când aveam zece ani!

— Îmi pare rău.

— Nu e drept, Bao!

— Îmi pare rău.

— Nici măcar nu ştiu ce-mi mai doresc, spusese ea într-una din rarele ocazii în care îşi îngăduise să plângă.

Îşi dorise cu ardoare să se descarce şi avea o nevoie atât de mare să fie ascultată, încât îi venise să țipe. În schimb, o podidise plânsul şi-şi implorase fratele mai mare s-o ajute – ajutându-se pe el însuşi – pentru că nu ştia ce altceva să mai facă.

— Simt că niciodată nu pot să respir, că de fiecare dată când obțin o victorie măruntă, aflu că totul a fost o mare glumă, de parcă cineva mi-ar juca o farsă imensă, de parcă aş fi prinsă în capcană. De ce sunt singura căreia nu i s-a oferit o a doua şansă în Australia? De ce nu mă ajuți?

— Îmi pare rău.

— Nu mai spune că-ți pare rău! Dacă ți-ar părea într-adevăr rău, ți-ai reveni, ai avea grijă de fiii tăi, ai avea grijă de tatăl nostru şi mi-ai da şi mie o cât de mică ocazie să-mi văd de viață!

— Îmi pare rău.

— Nu-ți pare rău deloc!

— Aş vrea să nu mă fi născut.

— Nu vorbi aşa!

— Îmi pare rău.

Trei săptămâni mai târziu, Bao se afla din nou la închisoare, fiind arestat în timpul unei razii.

— Mătuşică, spuse Ky, aducând gândurile Florei înapoi în acea cabină înghesuită, fratele meu, Denny, a fost omorât aici, la Lucky 8. Ştiu că ai declarat că n-ai...

— N-am văzut nimic, spuse Flora pe un ton atât de neconvingător, încât chiar şi ea fu surprinsă.

Cum putea să mintă, când văzuse întâmplarea cu propriii ochi? Băiatul fusese doborât la pământ înainte să aibă cea mai mică şansă de a se apăra. Trupul lui nici vorbă să-şi revină rapid, aşa cum se întâmpla în filme. De atunci încolo, Flora revăzuse în minte obsesiv ringul de dans cu podeaua lustruită, auzise în gând muzica de acompaniament care răzbătea din boxe chiar şi după ce ea se oprise din cântat. Băiatul sângera, înnegrind podeaua. Ei îi venise să vomite, iar râgâielile care-i urcaseră în gâtlej fuseseră amplificate de microfonul pe care-l ținea în mână şi răsunaseră în toată sala.

Ky o privi în ochi şi murmură:

— Mătuşică...

Flora clipi şi-şi dădu seama că plângea. Îşi spuse în gând că nu mai trebuia să se privească niciodată în oglindă, fiindcă îi era teamă de propria reflexie.

— Cel mai dureros lucru..., spuse Ky făcând pauze între propoziții așa cum făcea William de fiecare dată când ajungea la limita vocabularului său vietnamez, ...cel mai dureros lucru e bănuiala mea că mi-am dezamăgit fratele. Nu știu cu siguranță dacă l-am dezamăgit sau nu, ceea ce *dovedește* că l-am dezamăgit.

Flora își ridică privirea. Se uită din nou la cicatricile lăsate de acnee pe bărbia lui Ky. Își vedea încontinuu fratele în fața ochilor.

— Nu cred că înțeleg, spuse ea.

— Fratele meu era un om foarte bun, spuse Ky. Nu știu cu cine semăna. Desigur că nu cu mine. Port pică, sunt invidioasă și ciudată. Pe când era bebeluș, l-am urât pentru că nici măcar nu plângea mult. Era perfect. Eram *atât* de invidioasă! Dar apoi mi-am dat seama că n-avea sens să fiu astfel, fiindcă toate însușirile lui îl făceau un frate mai bun. Îmi pare rău că nu vorbesc bine vietnameză și că nu pot explica întocmai ce vreau să spun, dar... lucrurile bune la el erau bune pentru mine, dacă înțelegi ce vreau să spun.

Flora simți povara propriei amărăciuni. Era invidioasă pe Ky. Își dori ca fratele ei să fi fost pe jumătate la fel de bun precum fusese cel al lui Ky.

— Dar dacă, în cele din urmă, n-a fost bun? se întrebă Ky cu voce tare, iar fața i se schimonosi din pricina efortului de a-și ține lacrimile în frâu. Credeam că-l cunosc, dar dacă de fapt nu l-am cunoscut? Dacă el s-a schimbat cumva în lunga perioadă în care eu am fost plecată de acasă, iar mie nu mi-a păsat îndeajuns de mult de el încât să observ că s-a schimbat? Dacă... dacă aș fi putut interveni cumva?

— Crezi că fratele tău făcea parte din vreo bandă? întrebă Flora.

Și-l închipui pe băiatul slăbănog, cu părul pieptănat cu cărare pe mijloc, cu cămașa încheiată la toți nasturii, cu chipul îmbujorat. Nu semăna deloc cu Thien. Nu semăna

deloc cu cei cu care se înhăitase Thien. Lumile lor n-aveau nici o tangență una cu alta.

— Nu ştiu, răspunse Ky, ştergându-şi lacrimile cu pumnii. Şi detest până şi faptul că spun asta. Acum o săptămână aş fi spus că nici vorbă de aşa ceva, că Denny era perfect şi că n-ar fi făcut în ruptul capului una ca asta. Dar acum chiar nu mai ştiu. Ce fel de soră mai mare nu ştie aşa ceva?

Flora simți cum i se zbătea stomacul. Se gândi la faptul că ea ştiuse mereu prea multe: ce făcuse Bao, ce făcuse Thien, ce făcuse tatăl ei – violențele pe care le comiseseră unii față de ceilalți, durerea pe care le-o provocaseră altora. Alesese să se uite în altă parte în repetate rânduri, minți se ca să-i acopere atunci când fusese nevoită, îi scosese din închisoare pe cauțiune deşi le-ar fi fost mai bine în spatele gratiilor, avusese grijă de ei chiar dacă ştiuse că nu i-ar fi întors favorul – totul, în numele familiei.

— Părinții mei nu ştiu ce i s-a întâmplat, continuă Ky. Poliți ştii nu ştiu ce-a pățit. Nimeni de la mine de-acasă nu poate să doarmă. Îl găsesc mereu pe tata în patul lui Denny, iar mama nu merge la serviciu fiindcă se duce la templu în fiecare zi şi simt că e vina mea, că l-am abandonat...

Din obişnuință, Flora îşi puse mâinile pe stomac. Se întrebă cum era să provii dintr-o familie bună – una în care frații şi surorile țineau unii la alții, în care nimeni nu era izolat. Se întrebă cum de misiunea ei de a-şi ajuta familia ajunsese să-i facă atât de mult rău altuia. Se întrebă dacă vreuna dintre faptele ei – sacrificiile, compromisurile, prețul pe care-l plătise în repetate rânduri – dăduse vreun rod.

— Şi... trebuie pur şi simplu să ştiu! Trebuie neapărat să aflu ce-a pățit. Chiar dacă a fost vina lui – dacă a făcut ceva care a provocat crima – tot trebuie să aflu. Nu mai țin morți ş să cred că el a fost perfect. Eu... nu ştiu ce altceva să mai spun. Ancheta deschisă de poliți ști nu face nici un progres

şi sunt convinsă că cineva a văzut ceva. Nu vreau decât să ştiu ce s-a întâmplat.

Flora trase tava către ea şi umplu ambele ceşti cu ceai. Îi dădu una lui Ky, încercând să-şi controleze tremurul mâinilor, pe care şi le simți dintr-odată slăbite şi amorțite.

— Şi eu am avut un frate, spuse ea.

Ky suflă în ceaşca ei. Flora îl văzu cu ochii minții pe Bao, care păruse atât de bolnav atunci când îl vizitase ultima dată la închisoarea Silverwater, felul în care el îi descrisese spasmele, sudorile, greața, diareea. Încă era fratele ei. Dar îl pierduse de multă vreme.

— Îmi pare rău, spuse Ky. Cred că ți-e dor de el.

— În fiecare zi, răspunse Flora.

— Acum cât timp?

Flora închise ochii şi încercă să-şi aducă aminte de acel ultim an în care ochii lui Bao mai avuseseră o urmă de lumină în ei. Pe atunci el era în vârstă de cincisprezece ani, iar ea, de nouă. Deşi Bao trecuse de punctul în care voia s-o distreze şi adesea dormea zile în şir, încă simțea destulă afecțiune față de ea. Astfel, într-o bună zi o lăsase să-l însoțească până la Cholon, ca să cumpere fructe zaharisite pe băț. Stătuseră unul lângă altul şi supseseră caramelul de pe fructele de păducel mari cât nişte mere. Vântul suflase şi le răsfirase pletele peste fețe – amândoi aveau părul la fel de lung şi de mătăsos. Flora îşi dăduse părul pe după urechi şi trăsese capul lui Bao către ea. Iar atunci când el voise să smulgă de pe bomboana caramelizată nişte fire de păr despre care credea că erau ale lui, Flora simțise cum era trasă de păr. Vântul bătuse din nou şi le încâlcise şuvițele. Chiar dacă Florei îi venise să țipe din pricina nisipului care-i era suflat în față, râsese de nu se mai putuse opri, iar Bao se pusese şi el pe chicotit, în timp ce vântul le biciuia fețele şi le apropia capetele, unindu-le într-un cuib de păr lipicios, acoperit cu zahăr.

— Înainte să se termine războiul, răspunse ea.

— Ce s-a întâmplat?

— Şi eu aş vrea să ştiu.

— Atunci, ştii prin ce trec!

Flora sorbi din ceai. Ce n-ar fi dat să fi aflat ce pățise Bao! Dar, îşi spuse ea în timp ce studia expresia plină de speranță de pe chipul lui Ky, ar fi schimbat asta ceva?

— Nu e acelaşi lucru, zise ea.

— Ştii de ce mi-e cel mai mult dor în legătură cu Denny? întrebă Ky, întrerupând-o pe Flora înainte ca ea să apuce să-şi explice lipsa de transparență. Mi-e dor de lucrurile care nici măcar nu s-au întâmplat încă. Mi-e dor de toate clipele din viitor în care n-o să-i pot povesti despre lucrurile pe care o să le fac.

— Şi cu ce se schimbă lucrurile dacă afli?

— Ce te opreşte să-mi spui adevărul? întrebă Ky.

Flora observă că nu mai părea disperată, ci nervoasă.

În miezul minții ei, imaginile legate de familie, cândva limpezi şi adânc înrădăcinate, se cutremurară. Văzu cum chipul tânăr şi plin de acnee al lui Bao se risipi; cum se estompă imaginea lui Thien de pe vremea când era bebeluş; cum fața tatălui ei, slăbit şi cu chipul ridat, se încețoşă până când ea nu-l mai recunoscu.

— Nimic, răspunse ea, punând jos ceaşca cu ceai. Nu mă opreşte nimic.

Flora îi povesti lui Ky că un grup mare de oameni luase cina la Lucky 8 în noaptea în care Denny fusese omorât. Îi spuse lui Ky că nepotul ei, Thien, fusese acolo, venit împreună cu grupul, că ea ştia că el făcea parte dintr-o bandă, poate că din banda 5T, dar nu era sigură, fiindcă fiecare bandă părea să-i copieze pe cei din 5T. Îi spuse lui Ky că Denny se apropiase de masă, ceea ce o surprinsese, pentru că era îmbrăcat ca un băiat cuminţel – îşi dăduse

seama chiar şi de la distanţă, de pe scenă, că nu era plămădit din acelaşi aluat cu Thien şi cu prietenii acestuia. Îi spuse lui Ky că Denny se comportase într-un mod neobişnuit, că nu ştiuse ce să înţeleagă din mişcările lui. Îl văzuse cum se ridicase de la masa la care şezuse şi cum se apropiase de cea a lui Thien, pentru ca imediat după asta să se întoarcă şi să se aşeze la masa lui, după care se ridicase din nou şi începuse să-i dea târcoale lui Thien, chiar în clipa în care acesta din urmă începuse să discute aprins cu o femeie slabă şi plină de tatuaje – o femeie despre care ea, Flora, presupusese că era una dintre iubitele lui drogate, aceleaşi de care fusese atras Bao, şi care, de fiecare dată când el ajungea să se lase de droguri, îl ispitiseră şi îl convinseseră să recadă în vechea lui dependenţă. Denny făcuse o poză şi spusese ceva. Flora nu înţelesese ce anume. Câteva clipe mai târziu, trupul neînsufleţit al băiatului zăcea întins pe jos. Îi spuse lui Ky că habar n-avea de ce ar fi vrut cineva să-i facă rău fratelui ei, că nu-şi putea explica aşa ceva şi că ea personal credea că Denny avusese pur şi simplu ghinion.

Nu-i povesti lui Ky că Thien o făcuse. Nu-i spuse lui Ky că ea stătuse şi privise totul, înmărmurită, incapabilă să sară în ajutorul lui Denny. Nu-i spuse lui Ky că se temuse să nu se piardă o viaţă – viaţa ei, poate, sau a altcuiva – atunci când văzuse cum pierise lumina din ochii lui Thien, cum se separase trupul de suflet, cum demonii lui Bao şi cei ai tatălui ei se uniseră într-un copil nedorit, care n-avusese nici o şansă. Nu-i spuse lui Ky că ştiuse dintotdeauna că Thien avea să facă rău cuiva – că el avea asta în sânge, dar că o şi dobândise din cauza felului în care fusese tratat, respins, nedorit – şi că minciunile ei, cauţiunile pe care le plătise şi scuzele pe care i le căutase îi dăduseră apă la moară. Nu-i spuse lui Ky că chiar şi acum, când ştia că

nepotul ei era periculos, nu reuşea să rostească vorbele fatidice:

„El a fost! El a fost!”

Băieţelul care se întinsese după degetele ei, el fusese. Sânge din sângele ei, el fusese. Nu-i spuse lui Ky că acum îi venea să vomite pentru că trupul i se revolta, pentru că propriului ei corp îi era ruşine că încă mai proteja un ucigaş, chiar dacă îi rostise numele între timp, chiar dacă, din pricina ei, poliţia avea să-l găsească acum cu uşurinţă, chiar dacă...

— Care dintre ei a fost? întrebă Ky, aprinsă la faţă.

— Nu ştiu, minţi Flora din obişnuinţă.

— Mătuşică...

— Nu ştiu, spuse Flora, văzând iarăşi în faţa ochilor ringul de dans lucitor, violenţa şi simţindu-se cuprinsă de greaţă şi de vertij.

Ky încercă să-şi găsească poziţia pe taburet.

— Atunci, ţi-a spus nepotul tău de ce s-a întâmplat asta? Ce i-a spus Denny? Ştii să-mi spui cum arăta femeia aceea sau poţi să-mi descrii vreunul dintre tatuajele ei? Dacă nepotul tău era în grupul acela, nu cumva...

— Nu mai vorbesc cu el, spuse Flora, ceea ce era adevărat.

N-ar fi ştiut să spună unde se afla Thien. De când fugise prima oară, el fusese cel care o găsise, de obicei întorcându-se acasă, de obicei intrând prin efracţie.

— Atunci, ştii să-mi spui ceva despre femeie?

— Nu ştiu, răspunse Flora.

— Mătuşică...

— Era pur şi simplu o slăbănoagă cu tatuaje. Nu m-am uitat cu atenţie la ea.

— Ai mai văzut ceva? A..., şovăi Ky, după care rosti cuvintele lent: ...fratele meu a murit repede? *Măcar* a murit repede?

Flora îşi îngropă faţa în palme. Nu-i păsa că-şi întindea şi mai mult machiajul. Băiatul nu murise lent, dar moartea întârziase, totuşi, destul de mult încât lui să-i fi fost frică, încât s-o fi văzut venind, încât să i se fi împotrivit. Flora îi văzuse gâtul plin de sânge de la lovitura care îi curmase viaţa, iar stomacul i se întoarse pe dos. Înainte să apuce să mai facă ceva, simţi cum stomacul i se cutremură violent şi vomită pe masă bucăţi de mâncare de la prânz şi ceaiul pe care-l băuse mai devreme.

Ky rămase împietrită şi cu gura căscată. Mirosul vomei îi provocă Florei şi mai multă greaţă.

— Îmi pare foarte rău! spuse ea, ştergându-şi gura cu dosul palmei.

— Nu, mie îmi pare rău, spuse Ky, ridicându-se în picioare ca să-i maseze umerii. Pot să te ajut să cureţi...

— Nu! se împotrivi Flora, sprijinindu-şi capul de genunchi, cu faţa umedă şi cu nasul înfundat. Te rog, pleacă! Ţi-am spus tot ce era de spus.

— Dar, mătuşică...

— Te rog, pleacă! Te rog! Nu mai am nimic de spus!

Flora închise ochii şi strânse atât de tare din pleoape, încât văzu nişte pete albe. Dar chiar înainte să le zărească, simţi că amintirea obsedantă revenea: ringul de dans cu podeaua lustruită, băiatul cu părul pieptănat cu cărare pe mijloc, Thien, care semăna cu Bao, care semăna, la rândul lui, cu taică-său. Se văzu pe sine, văzu cortina care îi căzuse în faţa propriului chip, văzu distanţa dintre ea şi lume. Iar apoi îl văzu din nou pe Thien, care semăna cu Bao, cu bunicul lui şi cu ea. Nu-şi dădu seama cât de multă vreme îşi ţinuse capul în jos, însă în cele din urmă deschise ochii şi văzu că musafira ei, Ky Tran, plecase, că luminile din sala cea mare a restaurantului fuseseră stinse şi că Jimmy o aştepta în pragul uşii, ţinând o ceaşcă aburindă de ceai în palmele bătătorite. Flora fu copleşită de prezenţa lui şi

surprinsă de uşurarea pe care o simți. Nu mai putea să suporte singurătatea.

8

Imediat după ce se întâlnise cu Flora Huynh, Ky lăsă un mesaj telefonic secției de poliție. Sună din nou în dimineața următoare.

— Ştiți dacă polițistul Edwards a primit mesajul pe care i l-am lăsat aseară?

— Nu ajunge la secție decât după-amiază, îi răspunse agentul de la celălalt capăt al firului.

— Puteți să vă asigurați că primeşte mesajul meu?

Ky auzi în receptor foşnetul unei hârtii.

— Vă rog, mai spuneți-mi o dată care era mesajul!

Ky silabisi numele lui Thien şi-i spuse polițistului că ea credea că acel tânăr avea legătură cu moartea lui Denny, şi că dacă Thien nu era implicat direct, el ar fi putut identifica măcar făptaşul.

— Stați aşa, deci e Thee-en? întrebă polițistul.

— Nu, *h*-ul nu se pronunță.

— Deci e T-i-e-n...

— Nu, nu, totuşi se scrie cu *h*, doar că acesta nu se pronunță!

— Bun. Şi care e prenumele? H-o-o...?

— Cred că ştiu cine e, spuse Ky după ce silabisi numele lui Thien.

— A, da? întrebă polițistul de la telefon.

— Cred că da, răspunse Ky.

Thien era un prenume vietnamez des întâlnit. Huynh era un nume vietnamez şi mai des întâlnit. Dar câți oameni din Cabramatta pe nume Thien Huynh făceau parte dintr-o

bandă? Ky îl văzu cu ochii minții pe acel Thien Huynh care conducea o Honda albă, acel Thien Huynh care se lăsase de şcoală, acel Thien Huynh pe care Minnie îl alesese în detrimentul ei, al lui Ky. Amintindu-şi că cea mai bună prietenă îi fugise cu Thien, ea se simți năpădită de un val de ranchiună, de parcă totul s-ar fi întâmplat cu o zi în urmă.

— Peste o lună, o să-ți dea papucii şi o să se înhăiteze cu alta! spusese Ky după ce aflase că Minnie se furişase ca să se vadă cu Thien după ore.

— Cum adică să se înhăiteze cu *alta*?!

— Ştii la ce mă refer!

— Deci ce, crezi că nu sunt suficient de bună? Crezi că sunt bună doar ca să fiu folosită? se revoltase Minnie.

Aceea fusese una dintre puținele dăți în care Ky o văzuse pe Minnie pe punctul de a plânge.

— Nu! Nu asta vreau să spun. O, Doamne, vreau să zic că el nu mi se pare *de încredere* şi că, probabil, joacă fetele pe degete. Pun pariu că are vreo cinci iubite şi că de fapt nu-i pasă de nici una dintre ele!

— Nici măcar nu-l *cunoşti*!

— Cunosc destule despre el.

— Chiar deloc. Nici măcar n-ați vorbit vreodată. Nu ştii *nimic*!

Revenită cu gândul în prezent, Ky îşi dădu seama că nu ştia cu siguranță dacă cei doi Thieni erau unul şi acelaşi. Murmură, totuşi, în receptor:

— Cred că e într-o bandă...

Polițistul de la celălalt capăt al firului scoase un sunet nedesluşit. Lui Ky i se păru că spusese „Nu, zău...?”

— Bun, asta e tot? întrebă el în cele din urmă, rostind cuvintele răspicat.

Ky îşi spuse în sinea ei că avea dreptate, că, după atâția ani, fusese răzbunată. Că dacă era vorba de acelaşi Thien, el îi dăduse papucii lui Minnie pentru vreo tipă tatuată.

Probabil că Thien se descotorosise de fosta ei prietenă cu ani în urmă. Ky avusese dreptate. Minnie ar fi trebuit să rămână cu ea.

— Alo? Mai sunteți pe fir? întrebă polițistul.

— A, da! răspunse Ky. Atât voiam să vă spun.

După ce puse receptorul în furcă, toate gândurile ei răutăcioase despre Minnie fură izgonite de întrebarea fundamentală: ce se întâmplase cu Denny?

„Te apropii!" spuse vocea închipuită a lui Minnie, a cărei prezență parcă se simți în dormitorul lui Ky.

„Nu mi se pare!" răspunse Ky.

„Nu mă refer la caz!"

„Atunci, la ce te referi?"

„Ei, haide, nu fi obtuză!"

„Nu mă mai jigni!"

„Tu singură te jigneşti!"

„Taci din gură!"

„Ia gândeşte-te, dragă!"

„Ce-ar fi să te gândeşti *tu* şi să mă ajuți să pricep ce naiba a pățit Denny?

„Ky, ştiu la fel de multe ca tine!"

„Şi atunci de ce continui să vorbeşti cu mine?"

„Asta-i o întrebare bună pe care să ți-o pui."

„Ce-a vrut să spună Flora atunci când a povestit că Denny avea un comportament *neobişnuit*?"

„Ce e neobişnuit pentru o femeie, e complet normal pentru alta."

„Asta nu mă ajută cu nimic."

„Ceea ce vreau să spun e că..."

„Ce?"

„Pui lucrurile cap la cap de una singură."

„Aha! De exemplu?"

„Păi, dacă felul tău de a fi prostuț, limitat, fii-cuminte-şi-stai-în-banca-ta..."

„Nu din nou...!”

„...nu duce nicăieri?”

Ca să n-o mai audă pe Minnie, Ky se plesni peste urechi. Apoi merse către camera lui Denny. În cele cinci zile care se scurseseră de la înmormântare, nu îndrăznise decât să stea în pragul uşii şi să se uite la tatăl ei, care stătea întins, neclintit, în patul fiului său. Pe de-o parte, îi era teamă să nu spulbere impresia pe care încă o mai avea despre fratele ei; pe de altă parte, îi era teamă de ceea ce-ar fi putut să descopere. Dar lucrurile se schimbaseră de câteva zile încoace. Frica ei de adevăr depăşea acum nevoia de a se împăca, în sfârşit, cu situaţia. Şi indiferent de ceea ce s-ar fi întâmplat – indiferent de ceea ce ar fi descoperit – acea descoperire trebuia s-o facă să se simtă mai bine decât se simţea acum, când rămăsese suspendată în purgatoriu, neştiutoare, roasă de vină, simţindu-se vinovată fiindcă *se simţea vinovată*, întrebându-se cine fusese fratele ei cu adevărat.

Trecând pragul camerei lui Denny, simţi că păşise într-o capsulă a timpului. Părinţii ei dăduseră cu aspiratorul şi şterseseră praful din jurul mărunţişurilor care-i aparţinuseră lui Denny. Pe biroul lui se aflau: teancuri ordonate cu dosare etichetate în funcţie de materii; setul complet de căni de la KFC pe care erau imprimate personajele Looney Tunes, fiecare cană având rolul de suport de creioane şi de pixuri; o fotografie înrămată în care apăreau Denny şi şase prieteni ai lui, îmbrăcaţi cu toţii în uniforme şcolare şi făcând semnul „W” cu degetele – un semn pe care ea şi Minnie îl făcuseră, la rândul lor, în liceu. Din câte auziseră, „W”-ul însemna „Westside”, adică Sydneyul de sud-vest, adică aproape Cabramatta.

— Poate semnifica şi Coasta de Vest, îi spusese Denny lui Ky la cină într-una din ultimele dăţi când ea venise în vizită.

În felul în care Tupac reprezintă Coasta de Vest, iar Biggie, Coasta de Est.

— Eşti sigur? întrebase Ky, nefiind convinsă că fratele ei cunoştea toate dedesubturile şi politicile hip-hopului american.

Cântăreaţa lui preferată era Mariah Carey.

— Aşa mi-a spus Eddie.

— Şi de unde ştie Eddie?

— Ştie tot felul de chestii, răspunsese Denny.

Ky se aşează la biroul fratelui ei şi începu să răsfoiască dosarele. Scrisul lui de mână aducea cu modelul folosit la predarea caligrafiei în clasele primare.

Ky îşi petrecu dimineaţa luând la rând fiecare dosar, citind notiţele detaliate pe care Denny le luase la orele de curs şi studiind desenele pe care el le făcuse pe marginile foilor. Parcurse un dosar ce conţinea prospectele tuturor universităţilor la care fratele ei făcuse cerere de admitere – inclusiv două din Melbourne. Un alt dosar cuprindea articole decupate din ziarul local, printre care se număra unul despre echipa cu care Denny câştigase în clasa a opta campionatul districtual de dezbateri. Îl zări într-o fotografie pe Denny, care ţinea în mână trofeul de plastic şi care purta un sacou larg, pe care-l împrumutase de la şcoală. Denny era întotdeauna cel de al patrulea vorbitor, ceea ce însemna, de fapt, că nu-i venea niciodată rândul să vorbească.

— Nu sunt carismatic, îi spusese el cândva lui Ky, atunci când ea îl întrebase de ce-i lăsa pe ceilalţi să vorbească.

— Ei, ce să-ţi spun!

— Vorbesc serios. Până şi domnul Dickson a spus asta.

— Ce porcărie!

— A spus-o într-un mod drăguţ, dar e adevărat. Nu sunt genul de om pe care lumea să-l asculte, spusese el, nonşalant.

Cel puțin cinci dintre articolele publicate de-a lungul anilor vorbeau despre Denny, majoritatea fiind nişte editoriale de umplutură despre premiile câştigate, picturi murale realizate sau serate la care fuseseră organizate diverse tombole. Ky se opri la un articol tipărit pe o hârtie îngălbenită de timp. Titlul vorbea despre o expoziție de artă a elevilor de la biblioteca publică din Cabramatta. În fotografie erau patru copii îmbrăcați în uniforme şcolare, care arătau cu degetul către un perete plin cu peisaje de un verde viu şi cu tablouri ce înfățişau nişte castroane cu fructe. Descriere: *Elevi de clasa a şaptea de la liceul Cabramatta îşi admiră tablourile. Stânga-dreapta: Minh Le, Ky Tran, Holly Nguyen, Sid Dokic*.

Ky îşi aduse aminte că mamele lui Holly Nguyen şi Sid Dokic veniseră la şedința foto. Ea nu reuşise să-şi convingă mama să participe.

— Se dă vreun premiu? întrebase mama ei, care între timp începuse să lucreze cu normă întreagă la țesătoria din Cabramatta şi se baza pe Ky şi pe Minnie să-l ia pe Denny de la şcoală.

— Nu, dar au ales tablourile noastre ca să decoreze biblioteca, răspunsese Ky. Iar cei de la *Fairfield City Champion* o să vină şi o să ne fotografieze!

— Păi, dacă are cine să-ți facă o poză, ce să mai caut eu acolo? După ce apare ziarul, o să păstrăm şi noi un exemplar.

— Dar mama lui Holly vine!

— Păi, spusese mama ei, punând jos farfuria pe care o spăla şi închizând robinetul, mama lui Holly n-are serviciu, fiindcă n-are nevoie de un loc de muncă. Tatăl lui Holly s-a dus la *facultate*. Tatăl lui Holly e *medic*. Vrei şi tu un tată medic şi o mamă care nu munceşte? N-ai decât să mergi acasă la Holly şi să devii fiica lor!

Ky detesta felul în care mama ei o făcea să se simtă prost pentru că-şi dorea ceea ce alţi oameni aveau deja. N-ar fi costat-o absolut nimic pe mama ei să meargă la bibliotecă şi să-i vadă tablourile. Era vorba de *bibliotecă* – totul era *gratuit*. Iar atunci când mama încercase să-i explice că timpul însemna bani, că pierdea bani dacă nu mergea la serviciu, Ky ieşise valvârtej din bucătărie şi se dusese în camera ei, unde Minnie citea catalogul Kmart.

— Deci nu pot să cred! spuse Ky, trântindu-se în pat.

— A spus că nu vine?

— Nu vine fiindcă nu e vorba de vreun premiu!

Minnie continuase să citească acel catalog, rupând puţintel marginile paginilor, astfel încât acestea să se legene atunci când erau întoarse.

— Nici părinţii mei nu vin.

— Dar tu nici măcar nu i-ai chemat! răspunsese Ky. Jur că dacă ai noştri ar fi fost albi, noi am fi fost genul acela de copii perfecţi! Ai observat asta? Ai băgat de seamă că părinţii albi vin la orice eveniment organizat de şcoală şi că sunt *atât* de *mândri* de copiii lor, chiar dacă pe copiii ăia nu-i prea duce capul?

Minnie căscase, aruncase catalogul şi se aplecase ca să-şi atingă degetele de la picioare.

— Mi se pare că albii despre care vorbeşti au nişte standarde mai joase, spusese ea, îndoită de mijloc şi cu capul în poală.

— Nu-i corect!

— Ştiu.

— Dar noi o să râdem la urmă, se bucurase Ky.

Minnie se îndreptase de spate şi se sprijinise în cot.

— Cum aşa?

— O să luăm cele mai mari note, o să mergem la facultate şi o să ajungem foarte bogate şi puternice, iar atunci albii ăia o să trebuiască să lucreze pentru noi şi...

— Ce-ar fi dacă am pleca la luptă şi am pune stăpânire pe Vietnam? întrebase Minnie lăsându-se pe spate, cu ochii închişi.

— Poftim?!

— E o ţară din lumea a treia. Am putea pune stăpânire pe ea fără nici un efort.

— Fii serioasă, Minnie!

— În legătură cu ce?

— În legătură cu..., răspunsese Ky, dar se oprise fiindcă îşi dăduse seama dintr-odată că nu ştia să spună cu exactitate ce anume ar fi trebuit să ia în serios. Habar n-am!

— Nu vreau să lucreze albii pentru mine! exclamase Minnie.

— De ce nu?

— Pentru că atunci ar trebui să-i *plătesc*. Nici gând! Lasă-mă să fiu bogată, influentă şi să nu mă deranjeze nici naiba!

— Dar nu vrei să le dai ordine inamicilor? întrebase Ky.

Minnie oftase şi se aşezase în capul oaselor. Dăduse să ridice din umeri, dar se lăsase păgubaşă.

Întorcându-se în prezent şi concentrându-şi din nou atenţia la dosarul cu decupaje din ziare, Ky află că fratele ei strângea toate articolele în care era pomenită Cabramatta. Un articol din septembrie 1994, decupat din *Sydney Morning Herald*, vorbea despre asasinarea lui John Newman, reprezentantul Cabramattei în cadrul adunării legislative de stat. Uciderea lui pe aleea din faţa propriei case însemnase primul asasinat politic din istoria Australiei. Ky îşi aduse aminte de amestecul de încântare şi de spaimă pe care-l trăise atunci când aflase despre asta: încântarea pe care o simţise la gândul că oamenii erau, în sfârşit, interesaţi de locul în care trăia ea, şi spaima că, dintre toate motivele pentru care cei din lumea largă ar fi putut să fie interesaţi de Cabramatta, se nimerise ca acela să fie tocmai o crimă.

— Ştii, se crede că bandele sunt responsabile pentru crima asta, îi spusese Denny la telefon a doua zi după ce apăruse ştirea legată de moartea lui Newman.

— Te sperie asta? întrebase Ky. Se pare că bandelor le place foarte mult să recruteze puşti de cincisprezece ani.

— Nu şi pe mine! răspunsese Denny. Pe lângă asta, nu cred că bandele ar pune ochii pe familia noastră.

— De ce nu?

— Am citit în ziar că au în vizor familiile cu bani. Cei din bande vin înarmaţi cu săbii, leagă oamenii de mâini şi de picioare şi cer să li se spună unde e seiful. Pe urmă ameninţă familiile, le fură albumele foto ca să le poată identifica toate rudele şi le spun că dacă merg la poliţie, se întorc şi le omoară copiii.

— O, Doamne, Denny!

— Ştiu, dar noi n-avem bani, n-avem nici măcar seif, iar mama zice că doar un anumit soi de oameni atrage atenţia bandelor. Noi suntem prea retraşi şi săraci ca să fim luaţi în vizor.

— Dar nu ţi-e teamă, întrebase Ky, ţinând receptorul între ureche şi umăr, că s-ar putea să fii o victimă colaterală?

— Hmmm..., mormăise Denny, de parcă nu se gândise niciodată că violenţa putea fi întâmplătoare, că glonţul nu ajungea mereu acolo unde trebuia.

— Dacă membrii unei bande primesc adresa greşită? Dacă cred că sparg casa vreunuia cu bani şi ajung, în schimb, la noi în casă? Ţi-a trecut vreodată asta prin minte?

— Dar n-o să se întâmple aşa ceva!

— De ce nu?

— Pentru că energia urmează gândul.

— Poftim?!

— Asta ne-a spus proful de sport: energia urmează gândul. Dacă crezi că o să fii lovit în faţă de o minge, o să fii

lovit în față de o minge. Aşa că pur şi simplu nu trebuie să te gândeşti la aşa ceva!

Ky râsese.

— Şi la tine funcționează asta?

— Nu prea.

— Păcat!

Ultima folie din dosar cuprindea un articol despre cele mai bune restaurante vietnameze din Sydney. Pe primul loc se aflau două restaurante din Bankstown. Pe locul trei era unul din Cabramatta. Ky pufni, disprețuitoare. Denny părea să fi crezut acelaşi lucru ca şi ea – scrisese *Booooo!* pe marginea articolului. Ținând folia între arătător şi degetul mare, Ky simți că aceasta era ciudat de groasă, ca şi cum între articolele de ziar ar mai fi fost îndesate câteva foi. Ky le trase afară.

Una dintre ele era o teză la matematică din clasa a douăsprezecea, la care Denny luase nota zece. Profesorul încercuise zecele şi, în plus, desenase o față zâmbitoare. Cealaltă foaie era o fotocopie a aceleiaşi lucrări, notată tot cu zece, însă avea pe ea o ştampilă de anul trecut şi-i aparținea unui alt elev. Ky clipi şi puse ambele lucrări una lângă alta. Când le întoarse observă că întrebările şi răspunsurile erau aceleaşi. Se mai întâmpla ca profesorii să refolosească subiecte din anii precedenți şi auzise de elevi care puseseră mâna pe lucrări de control vechi şi copiaseră. Dar ea nu făcuse niciodată aşa ceva şi nici nu cunoştea pe cineva care s-o fi făcut.

Ky simți cum i se usca gâtul şi-i asudau palmele. Plagiat. Apropierea de bande. Comportament neobişnuit. *Copiat.* În cine se transformase fratele ei câtă vreme fusese plecată de acasă?

Privi încă o dată lucrările, iar apoi fotografia cu Denny şi cu prietenii lui. Lângă fratele ei stătea Eddie Ho. Ky atinse fotografia – amânase să vorbească cu Eddie, sperase să nu

fie nevoită. Cu cât era mai apropiată de cineva, cu atât îi era mai greu să se confrunte cu el. Cum altfel ar fi putut să explice că vorbise mai mult cu străinii decât cu propria ei familie, că le dezvăluise mai multe şi că se aşteptase la mai multe din partea lor? Eddie copilărise cu ea şi cu Denny, îi fusese ca un frate mai mic. Ky îşi dorea să evadeze din propria piele doar la gândul de a vorbi cu el, de a se confrunta cu el sau de a-l obliga să-i dea răspunsuri. Dar acum era nevoită fie să-l întâlnească, fie să se resemneze cu faptul că ajunsese într-o fundătură. Trebuia s-o facă. Pentru Denny, pentru ea însăşi – trebuia s-o facă.

În timpul zilei, când forfota tuturor firmelor locale atingea punctul maxim, când străzile erau pline de oameni ieşiți la cumpărături, când elevii şi pensionarii se aşezau în număr mare pe băncile lungi şi roşii din Freedom Plaza ca să se încălzească la soare, iar femeile care purtau cozoroace de plastic împingeau cărucioare pline cu legume prin centrul oraşului, era uşor să ignori piața de heroină în aer liber, dependenții care rătăceau şi care se împleticeau pe lângă farmacii, polițiştii albi care patrulau în zona gării, oprind şi percheziționând trecătorii.

Ky nu-şi făcuse niciodată griji c-ar fi putut să fie oprită şi percheziționată. Cu câțiva ani în urmă, mama ei îi spusese că nici ea şi nici Denny nu arătau îndeajuns de amenințător încât să trezească suspiciunile polițiştilor. Inițial, Ky înțelesese din asta că părea prietenoasă. Dar mama ei continuase:

— Arătați a oameni supuşi, care nu ripostează. A oameni care pot fi păcăliți cu uşurință, care pot fi escrocați astfel încât să-şi piardă toți banii şi care sunt prea naivi ca să observe asta. A oameni care n-ar fi în stare să supraviețuiască pe cont propriu într-o tabără de refugiați. Care...

Însă lipsa oricărei temeri c-ar fi putut să fie arestată pe nedrept n-o împiedica pe Ky să-şi facă griji cu privire la toate celelalte aspecte – că putea fi jefuită, că putea să calce pe o seringă folosită şi, de când murise Denny, c-ar fi putut să dea peste o bandă. Îşi aducea aminte de vremurile în care Cabramatta n-o speria. Pe când ea şi Minnie erau încă prietene, nici una dintre ele nu se gândea de două ori înainte să folosească toaleta publică cu pereţi roz de lângă Dutton Lane, fiindcă, spre deosebire de ceea ce se întâmpla în prezent, oamenii nu luau în mod regulat supradoze în cabine. Pe vremea aceea, cea mai mare ameninţare la adresa vieţii lor erau nisipurile mişcătoare, care păreau cel mai oribil fenomen natural din lume, şi şerpii boa constrictori, despre care cântaseră la şcoală:

„Cât ai clipit, degetul mi l-a-nghiţit/ Văleu, acum e la genunchiul meu!”

De cealaltă parte a şinelor de tren, pe strada cu casele sufocate de iarba neîngrijită, Ky zări clădirea de cărămidă roşie unde îl lăsase şi de unde îl luase pe Denny de nenumărate ori, pe vremea când fusese copil. Casa aceea avea un singur etaj, acoperişul negru şi nişte lei de piatră albă, de mărimea unor chihuahua, amplasaţi la capetele unei verande de dimensiuni reduse. Ky bătu cu degetele în rama metalică a plasei contra insectelor, dar făcu atât de puţin zgomot, încât acesta trecu neauzit. Nu răspunse nimeni, aşa că ea întinse mâna şi bătu la una dintre ferestrele de la stradă. Jaluzelele erau trase, dar se zări un licăr – un deget care trăsese în jos de o jaluzea, sclipirea unui ochi care dispăru de îndată. Bătu din nou.

— Te-am văzut, Eddie! strigă Ky, fără să primească nici un răspuns.

Era un joc pe care-l ştia prea bine, unul pe care-l jucase cu Denny şi cu Minnie de fiecare dată când doamna de la Avon venea la ei acasă.

— Prefaceți-vă că nu e nimeni acasă! îi instruise mama ei. Femeia aia încearcă să ne fure banii!

— Dacă ea oferă ceva în schimbul banilor, nu e chiar un furt, replicase Minnie, care nu ținea neapărat să-i sară în apărare doamnei de la Avon, dar care, după ce împlinise doisprezece ani, nu se mai putea abține şi semnala lucrurile care nu i se păreau corecte.

— Ştii cât cere pe un ruj?

— Nu trebuie să-l cumperi, mătuşică!

— Nici n-o fac! Pentru că, dacă dau atâția bani, câştigă hoții!

Din clipa aceea, de fiecare dată când doamna de la Avon bătuse la uşă, fetele trăgeau cu ochiul printre jaluzele ca să vadă cine era afară, după care se lăsau imediat pe vine şi-şi duceau mâinile la gură, de teamă ca nu cumva doamna roşcată din fața uşii să le audă cum respirau.

— Eddie Ho! strigă acum Ky, bătând cu putere în plasa contra insectelor. Te-am văzut! Dacă nu mă laşi să intru, o să le spun polițiştilor tot ce ştiu!

Nu trecu mai mult de o clipă şi uşa de lemn se deschise, iar în spatele plasei se ivi un adolescent deşirat, cu părul pieptănat cu cărare într-o parte, îmbrăcat cu nişte pantaloni scurți, de fâş, prea largi pentru el, şi un tricou imprimat cu Homer Simpson.

— *Şştt!* Nu mai urla!

Eddie era cu un cap mai înalt decât Ky, iar în ochi i se citea o spaimă care o făcu să-i fie milă de el.

— Lasă-mă să intru şi o să tac! răspunse Ky, luându-şi dintr-odată un aer autoritar.

Spre surprinderea ei, se simți ca şi cum i-ar fi ordonat asta lui Denny. Senzația o lovi atât de brusc şi cu o asemenea forță, încât se clătină şi trebui să se sprijine cu o mână de tocul uşii.

Eddie rămase nemişcat, tremurând, cu mâna pe clanţă. Ceva din felul în care se îmbrăcau băieţii asiatici acasă îi făcea să pară mai mici de vârstă decât erau în realitate. La fel ca Denny, Eddie urma să împlinească optsprezece ani în curând, însă hainele acelea largi îl făceau să pară doar un puşti. El descuie trei încuietori separate şi dădu plasa la o parte.

În linii mari, casa familiei Ho rămase aşa cum şi-o amintea Ky. Podeaua era pardosită cu aceeaşi gresie albastru-deschis, care făcea ca vara să fie răcoare, iar iarna, să îngheţi de frig. Canapeaua de piele, cumpărată cu mai mult de zece ani în urmă, rămase acoperită cu folia de plastic cu care venise din fabrică. Iar altarul dedicat răposaţilor din familie arăta la fel de trist ca pe vremuri; domnul şi doamna Ho petreceau atât de mult timp la brutăria lor, încât uitau de multe ori să înlocuiască ofrandele de fructe. De obicei, portocalele se zbârceau pe farfurii. Bananele erau lăsate acolo atât de mult timp, încât deveneau maronii şi, în cele din urmă, negre. Iar acum nişte curmale japoneze dădeau primele semne de putreziciune, fiind presărate cu pete maronii, care probabil că pătrunseseră adânc, ajungând până în miezul fructelor.

— Părinţii tăi nu sunt acasă?

— Nu, sunt la brutărie, răspunse Eddie în timp ce închidea uşa.

Apoi el o încuie de trei ori şi aruncă din nou o privire pe fereastră.

Ky remarcă toate lucrurile care se schimbaseră în casă. Televizorul era mai mare. Super Nintendo-ul aşezat pe comoda TV fusese înlocuit de un Nintendo 64, nou-nouţ – Denny îi povestise despre asta într-un e-mail la care ea nu răspunsese niciodată, spunându-i că Nintendo 64 încă nu se găsea în Australia, dar că Eddie primise unul prin poştă, de la vărul lui din America.

— Bun! spuse Ky, aruncându-şi rucsacul pe canapeaua îmbrăcată în folie de plastic.

Eddie se trăgea de încheieturile degetelor.

— Ai de gând să-mi spui ce s-a întâmplat? întrebă Ky.

Eddie se uită la ea cu o expresie îndurerată.

— Îți aduc nişte apă? Sau ceai? Pot să-ți fac un ceai. Avem nişte ceşcuțe speciale.

Eddie vorbea pripit, frecându-şi palma cu degetul mare.

— Da, nişte ceşcuțe la fel cu cele de la *yum cha*. Îți fac un ceai!

Eddie se duse la bucătărie; îşi ținea capul plecat şi dădea încontinuu din mâini, iar sudoarea îi lucea pe ceafă. Ky îl urmă.

— Eddie...

— N-am văzut nimic, pricepi?

Aprinse unul dintre ochiurile maşinii de gătit şi stinse chibritul fluturându-l în aer de mai multe ori decât era nevoie.

— Le-am spus totul polițiştilor! N-am văzut nimic. Eram la toaletă, eram...

— Nu te cred!

Băiatul avea ochii înecați în lacrimi. Ky simți o durere fulgerătoare în stomac, aidoma senzației provocate de suferința unui frate mai mic şi de dorința de a-i uşura povara.

— Am văzut raportul, Eddie. Tu, Kevin şi domnişoara Faulkner le-ați spus polițiştilor că erați cu toții la toaletă. În acelaşi timp! Şi că Denny era mort atunci când v-ați întors! Las-o baltă!

Ky băgă de seamă că mâinile lui Eddie tremurau. Se împotrivi impulsului de a intra în rolul surorii mai mari, de a-i spune că totul avea să fie bine şi că urma să rezolve ea toate problemele, de a împărți cu el povara care-l apăsa. Dar trebui să-şi aducă aminte că Eddie nu era fratele ei, chiar

dacă îi aducea aminte de Denny, chiar dacă fusese cel mai bun prieten al lui şi ultima persoană care-i stătuse alături înainte să fie omorât. Ky nu-i datora nimic lui Eddie; el îi era *dator* ei. Acolo, în bucătăria familiei Ho, Ky simţi că Eddie deţinea răspunsurile. Ştia că, spre deosebire de Sharon Faulkner şi de cei din familia Woo, care probabil că nu văzuseră cu ochii lor ce se întâmplase, Eddie văzuse totul. Citea asta în ochii *lui*. Citea asta în pumnii încleştaţi, cu încheieturile albite, care îi tremurau necontrolat, şi în felul în care îşi trase nasul în timp ce punea ceainicul pe foc.

— Nici n-ai venit la înmormântare!

— Nu m-au lăsat părinţii, răspunse Eddie, cu faţa încă întoarsă spre maşina de gătit.

— Denny a fost cel mai bun prieten al tău!

— Nu înţelegi.

— Atunci, ajută-mă să înţeleg!

Eddie rămase nemişcat şi tăcut.

— Uite, spuse Ky făcând un pas spre el, ceea ce îl determină pe băiat să se retragă, aproape lipindu-se de blatul de bucătărie, am luat legătura cu poliţia! Dacă nu-mi spui adevărul... o să le zic că i-ai minţit!

— Dar nu sunt eu vinovatul!

Asta era limpede ca lumina zilei pentru Ky. Ştia că Eddie n-avea cum să fie răspunzător de moartea lui Denny. Era un puşti solitar, pe care încă îl mai îmbrăca mama lui, care îşi petrecea weekendurile absorbit de jocuri video, care înregistra casete cu Mariah Carey şi Tupac pentru Denny – asta, ca să se asigure că Denny avea o „dietă echilibrată” în materie de muzică. Dar Eddie ştia ceva despre noaptea de la Lucky 8, sau, cel puţin, trebuia să ştie ce fusese în sufletul lui Denny. Iar dacă nu putea să-l determine să vorbească altfel decât speriindu-l, Ky era hotărâtă să apeleze la metoda asta.

— N-am spus că tu eşti vinovat, Eddie. Dar..., spuse Ky înfigându-şi din nou adânc unghiile în palme, ...ştiu că ai trişat! Am văzut teza la matematică. Şi ştiu despre plagiat. Şi mai ştiu şi că ai avut un comportament... *neobişnuit* în noaptea în care a murit Denny. Trebuie... n-am nevoie decât să ştiu *de ce*. Se droga sau ceva de genul ăsta? Intrase în vreo bandă? Nu te sfii, Eddie. Poți să-mi spui dacă Denny o luase razna şi dacă îşi distrusese viața. Dar am nevoie să...

Eddie încercă să-şi controleze tremurul buzelor, iar gura i se strâmbă în chip grotesc.

— Era... era foarte stresat, spuse el, ştergându-şi nasul cu dosul palmei.

Ky îşi ținu respirația. Poate că nu era în stare să audă mărturisirile lui Eddie.

— Dar nu era *rău*, continuă băiatul.

— Aşa cum nici huliganii şi nici drogații din oraş nu sunt răi, nu? spuse Ky pe un ton sarcastic şi răutăcios. Ratații ăia sunt doar *neînțeleşi*, nu?

— Ce?! Nu, nu asta vreau să...

— Atunci ce, Eddie? întrebă Ky.

Era din ce în ce mai furioasă – pe Denny, fiindcă se abătuse de la calea lui, pe ea, fiindcă nu-l oprise la timp.

— N-a făcut nimic din toate astea! Nu s-a drogat niciodată. Nici gând!

— De unde poți să ştii?

— Pentru că avem şi noi ochi! Crezi că n-am văzut ce-a făcut heroina din colegii de liceu? Crezi că, văzându-i cât sunt de bolnavi şi de distruşi la minte, am putea să credem că e o idee bună să ne drogăm? Nu suntem idioți!

— Dar cum rămâne cu celelalte chestii?

— *Care* alte chestii?

— Păi, nu ştiu, iarbă, pastile sau...

— O, Doamne, nu! Nu s-a jucat cu de-astea.

— Dar s-a jucat cu trişatul, cu plagiatul şi cu cine ştie ce alte chestii!

— Da, mă rog, a fost o tâmpenie, spuse Eddie, uşor călcat pe nervi. Dar asta e o cu totul altă problemă, înţelegi? A trişat şi a plagiat o singură dată. Şi nici măcar n-a avut nevoie. Se descurca. Se descurca mai bine decât mine, chiar şi fără să copieze. Dar zicea încontinuu că trebuia să ia punctaj maxim la toate, fiindcă altfel...

— Fiindcă altfel, *ce*?

— Habar n-am! Fiindcă altfel n-ar fi fost considerat perfect? Fiindcă altfel ai voştri ar fi fost dezamăgiţi? Fiindcă altfel oamenii ar fi crezut că nu-l ducea capul?

— E o prostie!

— Nu, e nedrept, spuse Eddie cu glas tremurător, încercând să nu-şi piardă cumpătul. Denny s-a simţit foarte stânjenit atunci când l-a prins domnişoara Faulkner. I-a fost atât de ruşine! Dar n-a făcut-o decât o dată şi doar pentru că s-a simţit încolţit, de parcă nu şi-ar fi permis să *nu* fie primul. De-aia nu şi-a purtat banderola cu „Cel Mai Probabil Să Reuşească" pe care a câştigat-o la banchetul de absolvire. Simţea că n-o câştigase pe merit, aşa că şi-a pus-o în buzunar.

— Nu te cred! spuse Ky.

I se părea că toată lumea cu care vorbise în ultima săptămână o minţise, ascunsese informaţii de ea, o desconsiderase. Îi veni să-l plesnească pe Eddie pentru că făcea acelaşi lucru, pentru că avea impresia că putea să-i ascundă ceva.

— Spune-mi adevărul! În ce porcării se băgase Denny? Nu eşti omorât în bătaie degeaba! Ce făcea de era atât de...

— Nu înseamnă că suntem răi doar pentru că nu suntem perfecţi! strigă Eddie, în timp ce pe faţă începură să-i curgă lacrimi fierbinţi.

Cuvintele lui o loviră pe Ky în moalele capului. Văzu în faţa ochilor calea îngustă pe care mersese de când se născuse. Acea cale care poate că nu ducea nicăieri. Calea îngustă pe care nu ea o croise, dar la a cărei întreţinere contribuise, fiindcă nu-i pusese niciodată existenţa la îndoială, fiindcă nu se întrebase niciodată cui folosea. Îşi împinsese fratele, o împinsese pe Minnie, se împinsese pe ea însăşi pe acea cale, chiar dacă nu avusese vreo dovadă că era drumul cel bun. Ori erai perfect, ori erai rău. Nu-ţi permiteai să fii rău. Nu-ţi permiteai să fii orice altceva. Era imposibil. Era vina ei.

— Nu-i corect! spuse Eddie din nou.

Ky încercă să înghită, dar întregul ei corp îşi dorea doar să plângă. Clipi ca să-şi limpezească privirea.

— Mda..., fu tot ce reuşi să spună.

După ce amândoi se şterseră repede pe faţă şi inspirară adânc, Ky întrebă:

— Dacă nu se droga şi nu încerca să intre într-o bandă, atunci... ce s-a întâmplat în noaptea aceea?

— Nu ştiu, răspunse Eddie, fără să fie în stare să se uite la Ky. Eram la toaletă...

— Termină cu minciunile!

Se trezi înălţându-se pe vârfuri şi apucându-l pe Eddie de umeri.

— Nimic din toată povestea asta nu înseamnă un motiv din care să fi fost omorât! De ce nu vrei să mă ajuţi?

— Ţi-am spus deja..., murmură Eddie, simţind că durerea era pe cale să-l sufoce, ...eram...

El scoase un ţipăt. Faţa îi era schimonosită şi udă. Ky se văzu pe ea însăşi tânguindu-se amarnic în bucătăria ei din Melbourne, în care şuiera ceainicul plin cu oţet. Îi dădu drumul lui Eddie, iar el aproape că se prăbuşi; strânsoarea ei puternică îl ţinuse pe picioare.

Ky închise ochii, îşi masă tâmplele şi-şi concentră atenţia asupra liniei cenuşii care plutea în sus şi-n jos dincolo de pleoapele ei. Se gândi la momentele în care Eddie era la ea acasă, când sosea împreună cu Minnie, şi amândouă o auzeau pe mama ei cum striga la cineva cu care vorbea la telefon. Îşi aminti cum toţi patru – ea, Denny, Eddie şi Minnie – schimbau priviri între ei. Mimica celor doi băieţi le putea avertiza pe fete dacă mama ţipa fiindcă era nervoasă – ceea ce însemna că toată lumea trebuia să se ferească de ea, sau dacă ţipa fiindcă uneori femeile din Cabramatta făceau asta fără vreun motiv anume.

— Bine, spuse Ky, haide să încercăm fără cuvinte!

Eddie se şterse din nou la ochi. I se umflase faţa.

— Tu, Kevin şi domnişoara Faulkner chiar eraţi la toaletă atunci când a fost omorât Denny?

Eddie îşi muşcă buza de jos şi nu-şi ridică privirea din pământ, continuând să-şi ţină pumnii strânşi. În cele din urmă, îşi înălţă capul ca să dea din el în semn că aşa fusese, dar Ky îl opri.

— Stai puţin! Spune-mi punctual! Profesoara era la baie?

Eddie îşi ridică privirea şi, fără să ezite, dădu din cap în semn că da.

— Bun. Kevin era la baie?

Eddie dădu iarăşi din cap.

— Şi tu?

El îşi coborî din nou privirea şi se uită la punctul în care linoleumul îngălbenit din bucătărie avea umflături.

— Erai la masă, împreună cu Denny, spuse Ky.

Eddie păru că voia să facă din cap, simultan, gestul afirmaţiei şi pe cel al negaţiei. Ky băgă de seamă că pumnii lui se destinseră pentru prima oară şi că degetele îi reveniră la culoarea normală.

— Dar i-ai minţit pe poliţişti şi le-ai spus că erai la toaletă, spuse ea fără să-şi ia ochii de la băiat, în speranţa că el avea

să-şi ridice capul, ...ca să nu fii nevoit să depui mărturie. Pentru că ți-era teamă. Iar părinții tăi...

Părinții lui Eddie erau mai neîncrezători în poliție decât majoritatea familiilor pe care le cunoştea Ky. Acțiunile poliției fuseseră responsabile pentru încorporarea tatălui lui Eddie în Armata Republicii Vietnam. Polițiştii îl opriseră pe stradă în Saigon, ignoraseră faptul că el protestase, susținând că era prea tânăr ca să se înroleze, îi rupseseră documentele de identitate, care dovedeau că nu era major, şi îl târâseră la un spital, unde un doctor aruncase o privire în gura lui, observase că-i ieşiseră măselele de minte şi declarase că avea peste optsprezece ani. Eddie îi povestise lui Denny că era un miracol că tatăl lui supraviețuise în armată. Bărbații din familia Ho nu erau croiți pentru război. Bărbații din familia Ho nu erau luptători. Erau slăbănogi şi isteți, dar le lipsea coordonarea. Însă acel bărbat din familia Ho – tatăl lui Eddie – fusese binecuvântat cu noroc, lucru pe care familia Ho nu-l privise niciodată ca fiind un dat imuabil al sorții. În consecință, părinții lui Eddie îi ceruseră unui dentist de pe John Street să-i scoată fiului lor măselele de minte în clipa în care acestea apăruseră într-o radiografie, cu mult înainte să-i fi ieşit din gingii. De asemenea, acea înrolare silită fusese motivul pentru care ei aveau o părere foarte proastă despre poliție. După părerea lor, polițiştii albi din Cabramatta erau la fel cu polițaii care-l luaseră cu forța pe tatăl lui Eddie de pe străzile din Vietnam şi îl forțaseră să lupte în acea armată slab pregătită.

Eddie continuă să-şi şteargă fața cu mâinile. Aplecat de spate şi plângând în hohote, pierdu în acea clipă toată înălțimea pe care o câştigase de-a lungul anilor.

— Ceea ce înseamnă că domnişoara Faulkner a mințit de dragul tău, spuse Ky.

Eddie îşi trase nasul.

— Aşa a fost, Eddie? Ai ascuns adevărul de frica părinților tăi?

— N-am văzut nimic! spuse Eddie, clătinând din cap şi strângând din pleoape.

— Ai ascuns adevărul din cauza a ceea ce-a pățit tatăl tău în Vietnam?

— Ce...? Despre ce vorbeşti...?

— Să ştii că tragediile întâmplate în Vietnam n-au nici o importanță şi nici o consecință aici, în Australia, spuse Ky, simțind o strângere de inimă fiindcă nu era convinsă de adevărul vorbelor ei, pe care le rostise în lipsă de altceva mai bun. Aici e vorba de prinderea tipului care l-a omorât pe Denny, iar dacă ai văzut ceva, dacă ştii cine a fost, trebuie să...

— Nu, n-are nici o treabă cu Vietnamul sau cu ceva de genul ăsta! Şi n-am văzut nimic.

— Pe cine încerci să protejezi?

— Nu vreau să le fac rău părinților mei!

Uluită, Ky nu înțelese care era legătura dintre a spune adevărul şi a face rău cuiva.

— Despre ce vorbeşti? întrebă ea.

Luând guri mari de aer între cuvinte şi tremurând din toate încheieturile, Eddie începu să vorbească. Lui Ky îi venea greu să-l privească, dar nu-şi luă ochii de la el, pregătită să surprindă momentul în care băiatul avea să-şi ridice privirea.

— Să zicem că, dacă aş fi văzut ceva, nu că ăsta ar fi cazul, aşa ceva mi-ar distruge părinții, spuse Eddie, căruia i se udase gulerul tricoului de câte lacrimi vărsase. Ei ar avea impresia că..., spuse el, începând să gâfâie fiindcă încerca să vorbească printre lacrimi, ...că au dat greş cu mine. Ar crede că... că... că fost vina lor... că n-au putut... n-au putut... să mă împiedice... să... să... văd asta!

Ky continuă să-l fixeze cu privirea pe Eddie, iar muşchii feţei începură s-o doară de la efortul pe care-l făcea ca să nu izbucnească în plâns. Oricine altcineva ar fi fost uluit de motivul invocat de Eddie. Dar Ky îl înţelegea. Ura faptul că ajunsese să înţeleagă atât de bine. La urma urmei, nu-i ferise pe ai ei de fiecare durere pe care o trăise? Nu le ascunsese faptul că fusese jignită, că i se puseseră porecle, că străinii fuseseră nemiloşi cu ea, că i se spusese de atâtea ori să se întoarcă de unde venise, că se râsese de accentul ei? Nu trecuse sub tăcere toate umilinţele: trasul de pleoape în bătaie de joc, blondinele cu păpuşile, felul în care fusese forţată s-o facă pe monstrul, în care fusese întrebată de ce o supărau anumite glume, momentele în care i se spusese că asiaticele erau urâte, perverse, docile, nebune, tocilare, nevrednice, felul în care fusese ignorată de bărbaţi, felul în care fusese ignorată de bărbaţii albi, comentariile care spuneau ce erau şi ce nu erau asiaticele, ce puteau sau nu puteau deveni, felul în care zâmbise strivindu-şi limba de dinţi chiar şi atunci când simţise o durere ce-i bubuia în acelaşi ritm cu inima? Oare nu le ascunsese alor ei toate astea? Şi nu-şi trăise propria viaţă fără compromisuri, cu ambiţiile şi clipele de încântare sau de nelinişte, ştiind tot timpul că n-ar fi putut să le spună părinţilor în vecii *vecilor* prin ce trecuse? Pentru că dacă ei ar fi ştiut, asta le-ar fi frânt inimile. Pentru că trebuise să-i facă să creadă că sacrificiile lor dăduseră roade. Pentru că trebuise să-i facă să creadă că meritase să se mute într-o ţară a cărei limbă n-o cunoşteau şi în care nu erau văzuţi ca persoane înzestrate cu individualitate. Pentru că trebuise să-i convingă că reuşiseră să-şi crească odraslele cât mai bine, că nici unul nu dăduse greş, ca nici unul nu fusese dezamăgit, că erau unii dintre norocoşii care urmaseră calea şi avuseseră succes. Avea sens. Minţeai ca să protejezi. Minţeai din iubire.

Ceainicul țiui. Eddie era prea răvăşit ca să stingă focul. Ky se întinse şi făcu asta în locul lui.

— Atâta tot? întrebă ea. Oare ăsta e un motiv suficient de bun ca să-l abandonezi pe Denny într-un asemenea hal?

Eddie îşi frecă din nou pumnii albiți, incapabil s-o privească.

— Am făcut-o deja.

— Ce anume?

El începu să-şi şteargă nasul cu mâneca tricoului său larg.

— L-am abandonat.

Ky nu înțelese ce voise el să spună prin asta. Aşteptă să audă mai multe. Eddie continua să-şi tragă nasul şi rămase aplecat de spate, respirând sacadat.

— Dacă le-aş declara polițiştilor că am văzut ceva, ceea ce nu e adevărat, ar trebui şi să le spun că... că...

— Ce?

— Că n-am făcut nimic. Dacă aş fi fost acolo. Dacă aş fi fost martor. Pur şi simplu am... înlemnit. N-am putut să mă mişc. Am văzut cum era omorât şi n-am intervenit în nici un fel. N-am încercat să-l ajut. Pur şi simplu n-am fost în stare. Am fost paralizat sau ceva de genul ăsta, de parcă scena aceea nu era adevărată. Asta s-ar fi întâmplat dacă aş fi văzut ceva. Dar...

— Dar...?

— Dar n-am văzut nimic, spuse Eddie, iar vocea i se frânse din nou. Pentru că n-am fost acolo.

Ky continuă să se uite la Eddie, dar privirea i se înceţoşă. Printre toate lucrurile pe care familia ei refuza să le recunoască şi să le discute, acel amănunt era, poate, cel mai dureros – nimeni nu intervenise. Chiar dacă s-ar fi putut pune pe seama ghinionului întâlnirea lui Denny cu un membru dezaxat al unei bande, nimic nu explica de ce dintr-o încăpere plină cu oameni obişnuiți – oameni care

arătau ca Denny, care ar fi putut fi înrudiți cu Denny, care erau prieteni cu Denny – nimeni nu făcuseră nimic. Asta o bântuia pe Ky şi o măcina într-un fel care-i făcea viața insuportabilă. Ea înțelegea de ce Eddie fusese nevoit să mintă – pe ea, pe polițişti, pe el însuşi. Pentru că dacă ar fi recunoscut adevărul, ar fi recunoscut că era laş, că în timp ce prietenul lui cel mai bun fusese zdrobit în bătaie, nu putuse să facă altceva decât să stea şi să privească. Minţise ca să-şi salveze părinții. Minţise ca să se salveze pe el însuşi.

Ky simți cum îşi pierdea orice urmă de speranță. Dădu să iasă din bucătărie şi auzi că îi sună pagerul. Era numărul secției de poliție.

— Pot să-ți folosesc telefonul? întrebă ea, strângând în mână micul dispozitiv de plastic. Poate că e ceva important!

Eddie dădu din cap în semn de încuviințare şi-i făcu semn cu mâna către camera de zi, unde familia lui instalase un telefon fără fir. Rămase în bucătărie cât timp Ky vorbi la telefon.

— Domnişoară Tran? spuse vocea din receptor.

Era polițistul Edwards.

— Da. Bună ziua, spuse Ky, dregându-şi glasul ca să nu dea de înțeles că plânsese. Mi-ați primit mesajele? Am sunat aseară şi azi-dimineață şi i-am comunicat informațiile colegului dumneavoastră. Un individ pe nume Thien a fost la Lucky 8 în noaptea crimei. Trebuie să fi văzut cine a fost vinovatul şi pun pariu că poate să-l identifice...

— Domnişoară Tran...

— Acolo a fost un grup mare de oameni, poate că erau o bandă, iar unul dintre ei l-a omorât pe Denny. Thien Huynh era în grupul acela şi e posibil ca el să...

— Domnişoară...

— ...ştie câte ceva despre ceea ce s-a întâmplat...

— ...el a fost.

— Poftim?!

Poliţistul Edwards tăcu, iar Ky şi-l închipui îmbrăcat în uniforma lui, cu broboane de sudoare sub ochi, oftând adânc înainte să dea veşti rele. Aşa se şi întâmplă. Ea auzi sunetul aerului care ieşea din gura poliţistului.

— Domnişoară Tran, aţi vorbit cu Flora Huynh?

— Ăăă..., murmură Ky, iar cuvintele îi rămaseră în gât, paralizate de o teamă bine cunoscută, aceea de a nu da de bucluc cu autorităţile, chiar dacă poliţistul Edwards fusese cel care îi spusese unde s-o găsească pe Flora. Da, adeveri ea.

— Şi ce v-a spus?

— Ceea ce v-am spus deja, răspunse Ky, simţind cum respira din ce în ce mai sacadat, fiindcă de data asta Minnie nu era acolo, lăsând-o fără nici un prieten imaginar, ceea ce o făcea să-şi dea seama că era pe cont propriu, neînsemnată, speriată şi docilă. Am spus în mesaje că un tip pe nume Thien...

— V-a spus ce a făcut Thien?

În clipa aceea, Ky se strădui să asculte vocea poliţistului Edwards, estompată de bătăile sălbatice ale inimii ei, şi încercă să respire mai rar, dar parcă i se înfundase nasul şi nu putea să inspire cum trebuie.

— Mi-a spus doar că Thien fost acolo, răspunse ea. Că a văzut ceva.

— Sunteţi sigură?

— Da, răspunse Ky pe un ton iritat, fiindcă îşi dorea ca ofiţerul să-i fi spus dacă intrase în vreun soi de bucluc.

Felul în care o interoga îi aminti de modul în care profesorii de gimnaziu îşi mustrau elevii printr-un şir de întrebări acuzatoare, care îi făceau mereu pe aceştia din urmă să se autoincrimineze.

— Domnişoară Tran, am fost anunţaţi telefonic astă-noapte, în jurul orei două, că eram solicitaţi să intervenim

în cazul cuiva care luase o supradoză. Thien Huynh a intrat prin efracție în apartamentul Florei Huynh şi şi-a injectat droguri în camera nepotului ei mai mic. Ea l-a găsit, a sunat la serviciul de urgență şi, după ce am sosit la fața locului, ne-a povestit ce se întâmplase.

— Staţi puţin! îl rugă Ky, care simți cum se învârtea camera cu ea.

Mâna cu care ținea receptorul îi asudase.

— *Ce* s-a întâmplat?

Polițistul Edwards îşi drese glasul.

— Flora Huynh a recunoscut că ne minţise. Ne-a spus că nepotul ei, Thien Huynh, l-a omorât pe Denny.

Deodată, Ky îşi simți picioarele reci, iar stomacul i se întoarse pe dos, de parcă tocmai coborâse dintr-un carusel.

— Domnişoară Tran?

— Da..., spuse Ky. Sunt aici.

— Thien Huynh e un individ cunoscut de noi. Asta n-a fost prima lui infracțiune. Am trimis azi, mai devreme, nişte agenți la apartamentul lui şi am descoperit o pereche de pantofi pătați de sânge uscat, ale căror tălpi s-au potrivit cu urmele lăsate la Lucky 8. Am trimis proba la laborator, ca să fim complet siguri, dar – în mod obişnuit n-aş spune aşa ceva cu o siguranță atât de mare – cred că am găsit făptaşul!

Inima lui Ky bătea acum atât de repede, încât ea crezu că urma să facă un infarct. Reuşi să întrebe:

— O să fie un proces?

O altă pauză.

— Domnişoară Tran... nu trimitem morții în judecată.

Ky nu ştiu ce să spună. Încercă să înghită, dar gura şi gâtul îi erau atât de uscate, încât tuşi.

— După ce a ajuns acasă, Flora Huynh l-a găsit pe nepotul ei în stare de inconştiență. Se răcise deja. Suntem îndreptățiți să credem că a fost vorba de o supradoză accidentală.

— Şi aţi spus că intrat prin efracţie? întrebă Ky cu voce răguşită.

— Da.

— De ce a făcut una ca asta?

Ky şi-l închipui pe poliţistul Edwards ridicând din umeri.

— N-am nici cea mai vagă idee. Se pare că a mai făcut-o înainte, iniţial ca să fure de la mătuşa lui, pe urmă, în ultimii ani, ca să lase bani sau gustări, iar de data asta a rămas întins pe podea, lângă patul nepotului ei mai mic, care nici nu şi-a dat seama de cele întâmplate. Până să sosească Flora acasă, băiatul habar n-a avut că fratele lui luase o supradoză.

Ky încercă să-şi închipuie cum trebuia să se fi simţit Flora ca, după ce vorbise cu ea, să găsească trupul neînsufleţit al nepotului ei.

— Flora o să aibă probleme? întrebă Ky.

Ofiţerul oftă.

— Nu stă în puterea mea să decid asta.

— Dar...

— Dar... uitaţi ce-i, domnişoară Tran: ea a greşit atunci când a minţit forţele de ordine? Da. Avem probleme mai mari de rezolvat? Fără îndoială. Aţi auzit vreodată de violare de domiciliu? E specialitatea Cabramattei. Nici măcar n-am avut o denumire pentru aşa ceva până să ajungă aici bandele astea asiatice, iar acum au avut loc două astfel de incidente azi-noapte. Ne bucurăm doar că acest caz e acum închis.

— Atâta tot? întrebă ea, fără să-i vină să creadă că nu mai era nimic altceva, că dreptatea putea să-i lase un gust atât de amar, că soluţionarea era atât de nesatisfăcătoare, că putuse să ajungă atât de departe şi să aibă totuşi impresia că cele mai importante întrebări rămăseseră fără răspuns.

— Domnişoară Tran, cazurile de omucidere rămân adesea nerezolvate. Şi chiar şi atunci când ştim că sunt implicate

bande precum 5T, martorii nu fac aproape niciodată un pas în față ca să ne ajute să-i acuzăm de ceva pe membrii acelor bande. În cazul de față, ați avut noroc!

— Dar ştim de ce s-a săvârşit crima? Doar Denny n-a *făcut* nimic! De ce individul ăsta, Thien...

— Bandelor ăstora nu le pasă de nimic şi nu le e teamă de legile noastre, răspunse polițistul Edwards.

Ky îşi îngustă ochii şi se întrebă de ce i se păreau atât de cunoscute acele vorbe. Apoi îşi aminti: cu ani în urmă, chiar înainte ca relația dintre ea şi Minnie să se răcească, îl văzuse pe John Newman la televizor, cu fruntea lui brăzdată de cute adânci şi cu ochii la fel de albaştri ca întotdeauna, spunându-i unui reporter că singurul lucru de care se temeau bandele asiatice din Cabramatta era deportarea înapoi în junglele din Vietnam: „Pentru că, sincer vorbind, acolo e locul lor!"

— Îți vine să crezi că tipul ăsta ne reprezintă? întrebase Minnie, încruntându-se la ecran. Ar putea spune, de pildă, că cei care încalcă legea merită să ajungă la închisoare sau ceva de genul ăsta. Dar du-te naibii dacă crezi că infractorii „aparțin" Vietnamului!

— Însă părinții noştri au fugit de acolo! spusese Denny, care în tot acel timp stătuse pe podea şi citise dintr-o bandă desenată, fără să fie prea atent. Deci poate că nu e greşit să zici că Vietnamul e un loc rău.

— *Nu!* se răstise Minnie, ațintindu-şi degetul spre Denny ca să se asigure că el o asculta. Părinții noştri au fugit de dictatură! Nu încurca regimul politic cu o țară şi cu populația ei!

— Nu te ambala! intervenise Ky. Cine te-a desemnat Miss Vietnam?

— Nu vedeți că mizeriile de genul ăsta sunt o problemă? răspunsese Minnie, îndreptându-se de spate de parcă ar fi fost gata să sară asupra televizorului. Tipul ăsta reprezintă

Cabramatta şi are impresia că suntem nişte gunoaie, la naiba!

— Ia stai un pic, el crede că *bandele* sunt gunoaie!

— Nu e nici o diferenţă! Pentru el, toţi suntem o apă şi-un pământ!

— Ăăă... nu trebuie să fii un geniu ca să faci diferenţa între Denny, să zicem, şi un gangster oarecare! spusese Ky.

Denny zâmbise larg.

— Vorbeşti naibii pe lângă subiect! decretase Minnie, lăsându-se iarăşi pe spate şi îngropându-se în pernele canapelei.

— Nu mai înjura!

— Ei, asta-i! Dacă *locul* tuturor oamenilor răi e în Vietnam, asta înseamnă că în Australia e loc doar pentru oamenii *buni*?

— Habar n-am.

— Păi, *gândeşte-te*, Ky!

— Tu te gândeşti prea mult la asta, răspunsese Ky. N-avem de ce să ne facem griji, fiindcă noi suntem buni.

— Of! Nu mă asculţi!

De cealaltă parte a receptorului, poliţistul Edwards continuă să vorbească, încercând să explice violenţa ca fiind ceva specific bandelor asiatice şi zicând că, la urma urmei, era posibil să nu se afle niciodată de ce fusese vizat Denny, fapt pentru care îi părea rău.

— Bine! şuieră Ky printre dinţi.

— Atât, deocamdată, spuse poliţistul Edwards. Vă înştiinţez dacă mai apare ceva.

El fu primul care puse receptorul în furcă. Ky rămase cu telefonul în poală şi privi Nintendo-ul lui Eddie fără să-l vadă cu adevărat. Se gândi că trebuia să se întoarcă acasă şi să le dea vestea părinţilor ei. Se gândi că trebuia să-şi cumpere un bilet de avion către Melbourne şi să se întoarcă la serviciu, fiindcă nu-i mai rămăsese nimic de făcut la

Cabramatta. Dar înainte să ia orice hotărâre, se aplecă, îşi odihni capul pe genunchi şi-şi dădu voie să plângă aşa cum n-o mai făcuse de când primise primele telefoane de la tatăl ei, care o înştiinţase de moartea lui Denny. Plânse atât de tare, încât începu să tremure din tot trupul, scoţând vaiete care se stingeau înainte să fie în stare să ia o gură de aer şi să se dezlănţuie din nou. Nu-i păsă că Eddie îşi scosese capul pe uşa bucătăriei şi că o privea. Nu-i păsă că durerea ei, care ar fi trebuit să fie intimă, ascunsă, manifestată departe de privirile celorlalţi, se revărsa acum dinlăuntrul ei, involuntar, din pricină că ea nu înţelegea cum de putea să fie acela deznodământul. Cum de, făcând totul ca la carte *şi* încercând ceva nou, sfârşise în acelaşi punct? Plânse, plânse în sfârşit pentru fratele ei. Plânse pentru familia ei. Plânse tare, în hohote, pentru ea, ca să se facă auzită.

Bocind astfel, aşezată pe canapea şi aplecată de spate, Ky pierdu noţiunea timpului. La un moment dat, după ce, în cele din urmă, trupul i se linişti, simţi un ghiont uşor în umăr. Era Eddie.

— Eşti bine?

Ky se ridică în picioare. Îşi udase cu lacrimi genunchii pantalonilor.

— Nu, răspunse ea, normal că nu sunt bine!

Se aşternu o linişte îndelungată. Pe urmă, gândindu-se la ceea ce-i spusese poliţistul Edwards, Ky îl întrebă pe Eddie ce ştia despre bande.

— Mă întrebi despre Tupac şi Biggie? vru să ştie Eddie. Bloods şi Crips? Ştiu câte ceva despre astea.

— Mai degrabă despre 5T.

— Nu sunt în vreo bandă, dacă asta vrei să ştii.

— Nu, spuse Ky, nimeni n-ar crede că eşti într-o bandă!

Ea se uită la tricoul lui cu Homer Simpson, iar apoi îi privi faţa.

— Vreau doar să ştiu de unde vine numele de 5T.

— A, spuse Eddie, vârându-şi mâinile în buzunarele pantalonilor scurți, asta-i uşor! E vorba despre cinci cuvinte în vietnameză care încep cu litera „T”.

— Şi care sunt cuvintele astea?

— Nu ştiu vietnameză, la mine în familie se vorbeşte *Teochew*[13].

— Înțeleg, spuse Ky.

— Dar ştiu că se traduc prin „dragoste, bani, închisoare, pedeapsă, sinucidere”.

— Înțeleg.

— Mda...

Ky puse telefonul fără fir înapoi în dispozitivul de încărcare şi se pregăti să plece. Îşi luă geanta, luptându-se cu un alt val de durere care amenința s-o copleşească.

— *De ce*, fir-ar să fie?! strigă ea, după care închise ochii şi-şi lăsă capul pe spate, într-o ultimă pledoarie către universul care ar fi trebuit să-i răspundă.

Înainte să deschidă ochii, simți mâna lui Eddie pe umăr. Se întoarse spre el, iar băiatul îşi retrase mâna de îndată.

— Totul s-a întâmplat din cauza prietenei tale, spuse el, iar apoi îşi supse buza de jos.

— Poftim?!

Eddie începu să-şi maseze încheieturile albite ale degetelor.

— Prietena ta. Aia care obişnuia să vină mereu la voi acasă. A fost acolo în noaptea aceea. Totul s-a întâmplat din cauza ei.

— Te referi la Minnie?

— Da.

— Stai un pic! *Ce* s-a întâmplat din cauza ei?! Ce-a făcut?!

---

[13] Dialect al limbii Chaoshan Min.

Eddie începu din nou să plângă, însă de data asta plânse domol, neîntrerupt.

— Eu... ea a fost acolo în acea noapte. Am văzut-o. Dar apoi am mers la toaletă. Aşa că n-am văzut nimic altceva...

— O, Doamne, Eddie, despre ce naiba vorbeşti?!

Băiatul roşi. Ky îşi dădu seama că Eddie se lupta să nu dea mai multe în vileag şi că, totodată, regreta că deschisese gura.

— Eddie, spuse Ky încercând să-i vorbească cu blândeţe, nu poţi să-mi spui aşa ceva şi apoi să te aştepţi să nu mai vreau să aflu nimic în plus...

— Uită că am deschis gura!

— La naiba, Eddie!

— M-am dus la toaletă şi n-am mai văzut nimic după aceea. Însă..., continuă el, iar o venă începu să-i pulseze în gât, ...ar trebui să vorbeşti cu prietena ta. Eu am mers la toaletă. N-am văzut nimic. Îmi pare rău!

Ky îl ţintui pe Eddie cu privirea. Cu cât îl stingherea mai mult – spera ea – cu atât ar fi fost mai probabil ca el să-i destăinuie ce anume văzuse. Dar Eddie se mulţumi să plângă, trăgându-şi nasul, fără să-şi ridice privirea din pământ. Ky era epuizată. Dar acum ştia ce avea de făcut în continuare.

— Bine, Eddie, spuse ea, descuind uşa ca să iasă. Şi mie îmi pare rău!

9

De când murise Denny, Hanh Tran nu mai putuse să adoarmă în patul lui. Mintea refuza să i se liniştească. De fiecare dată când închidea ochii, se cufunda în amintirile

ocaziilor ratate: clipele în care ar fi putut să se joace cu Denny, dar n-o făcuse; clipele în care ar fi putut să se prefacă încântat că Denny îi adusese daruri de la Târgul de Cadouri de Ziua Tatălui, organizat de şcoală (batiste, butoniere, umeraşe îmbrăcate în catifea, învelitoare pentru ceainic), dar n-o făcuse; clipele în care ar fi putut, pur şi simplu, să stea de vorbă cu fiul lui, să-i spună sau să-l întrebe orice, în loc să soarbă în linişte din bere până când începea să simtă căldura din piept, până când începea să vadă în ceață marginile obiectelor, iar ideea somnului devenea din ce în ce mai ispititoare. Şi chiar dacă mai avea un copil în viață, pierderea celui mai mic îi sporea oricum regretul – dacă irosise şi timpul pe care ar fi trebuit să i-l acorde fiicei lui?

Yen se întinse în pat. Luându-se după energia tensionată pe care o emana corpul ei ore în şir de-a lungul nopții, Hanh bănui că nici ea nu dormise. Dar nu vorbeau despre asta. În schimb, după ce ochii începeau să-i pulseze din pricina epuizării şi nu se mai simțea în stare să rămână treaz, se ridica, mergea tiptil în camera lui Denny şi se întindea pe patul cu saltea dublă, pe care soția lui aranjase cu grijă aşternuturile. Astfel, Hanh făcea un ultim efort de a se simți mai aproape de fiul care-i părăsise. Încovrigat, cu genunchii adunați la piept, îşi îngropa fața în aşternuturi până când îl cuprindea un alt fel de epuizare, trăgându-l din ce în ce mai mult către somn.

Însă în noaptea asta, stând întinsă lângă el, soția lui întrerupse liniştea.

— Ce ne facem? şopti ea, cu cearşaful tras până la bărbie şi cu mâinile împreunate peste stomac. De ce se poartă fiica noastră în felul ăsta?

În acea săptămână, Yen mersese la templu împreună cu Ky. Ca de fiecare dată când mama şi fiica petreceau mai mult de câteva ore laolaltă, lui Ky îi sărise țandăra, fusese

obraznică şi se comportase ca un copil îmbufnat, care căuta mereu motiv de ceartă. De atunci încolo, nu-şi mai vorbiseră. Hanh ştia că Yen avea partea ei de vină – şi ea suferea de meteahna de a pune paie pe foc, crezând întotdeauna cu tărie că avea dreptate. Hanh nu intervenea niciodată, fiindcă nu vedea rostul certurilor, nu credea că era în stare să câştige într-o dispută şi nici nu credea că oamenii ar fi vrut vreodată să-şi schimbe părerea. Asta nu însemna că-i era uşor să le audă pe cele două cum se certau; i se făcea pielea de găină de fiecare dată când o auzea pe Ky că bombănea şi mormăia, sau pe Yen ridicându-şi vocea atât de mult, încât îl asurzea.

Acum, Hanh ar fi vrut să dea vina pe Australia. Ar fi vrut să-i spună lui Yen că în Vietnam copiii n-ar fi vorbit niciodată cu părinţii lor aşa cum vorbea Ky – fără s-o pățească. El auzise de băieți şi de fete care fuseseră pur şi simplu dezmoşteniți fiindcă refuzaseră să studieze ceea ce-şi doriseră părinţii lor, sau fiindcă voiseră să facă o căsătorie cu care părinţii nu fuseseră de acord. Dar care ar fi fost rostul unei astfel de mentalități aici, în Australia? Ky nici măcar nu mai locuia împreună cu ei şi ar fi putut să-i evite cu uşurință tot restul vieții, dacă şi-ar fi dorit asta. Şi, la urma urmei, oare copiii lor le aparţinuseră vreodată cu adevărat? Sau ei, ca părinți, se dăduseră bătuți atunci când îşi abandonaseră primul lor cămin? Hanh ar fi vrut să-i spună soției lui că, în Australia, lui Ky îi venea uşor să se comporte aşa cum o făcea. Iar lui îi era greu să fie tatăl care credea că ar fi trebuit să fie.

— Vii la serbarea de sfârşit de an? îl întrebase Ky pe vremea când avea opt ani. O să dansăm Nutbush[14] pe scenă, iar Minnie şi cu mine suntem în primul rând.

---

[14] Dans bazat pe melodia cântată de Tina Turner, foarte popular în Australia anilor ’80.

Hanh le văzuse pe cele două fete exersând în sufragerie şi cântând pe rând cântecul Tinei Turner, în timp ce executau, pline de vigoare, mişcările dansului de linie, până când sudoarea li se strângea în broboane pe frunți, iar părul li se umezea şi li se ciufulea.

— O să purtăm costume, spusese Minnie, care pe vremea aceea îşi petrecea fiecare după-amiază la familia Tran. O să ne îmbrăcăm ca oamenii care merg la discotecă.

Hanh clătinase din cap.

— Am treabă!

— *Ce* treabă? întrebase Minnie.

— Da, sărise şi Ky, luându-se după prietena ei, *ce* treabă?

Hanh se gândise la desfătările unei seri petrecute de unul singur: dacă soția, fiica şi fiul plecau de acasă, el ar fi putut să ia cina netulburat, bând bere şi ascultând casetele cu cântecele lui Khanh Ly, care vorbeau cu toatele despre dorul după viața petrecută în Saigon. Hanh ştia că astfel de preocupări predispuneau la amărăciune şi erau total neproductive. Soția lui îl tot îndemna să uite trecutul, să nu mai asculte vocea subțire a lui Khanh Ly, care cânta despre soldați viteji şi despre fiii curajoşi care muriseră. Dar cu cât îl îndemna Yen să se rupă de trecut şi cu cât strigau mai mulți albi la el să vorbească englezeşte, cu atât se simțea mai dornic să închidă gura şi să dispară, obsedat de senzația că trăia într-un vis straniu, în care lumea întreagă conspira ca să-i şteargă trecutul. Aşa că de fiecare dată când rămânea singur, Hanh se folosea de amintirile lui ca de o armă. Pentru că viața fusese bună în Vietnam. Greul venise abia în ultima perioadă, după ce noul guvern preluase puterea, înghețase conturile bancare şi impusese închiderea afacerilor din domeniul privat. Hanh şi ai lui trăiseră în nesiguranță şi teamă, iar picătura care umpluse paharul fusese faptul că, atunci când colectase rația lor lunară de orez, Yen descoperise că sacul fusese îngreunat

cu pietriş. Ţinând-o pe Ky în braţe – la vremea aceea, doar un bebeluş – cei doi soţi aleseseră orezul bob cu bob, punând deoparte ceea ce era comestibil. Yen se înfuriase atât de tare, încât îşi vârâse o pietricică în gură şi încercase s-o mestece. Îşi ciobise numaidecât o măsea, se rănise la gingie şi începuse să plângă.

— Ce fel de viaţă mai e şi asta? se întrebase ea, printre suspine.

Dar înainte de toate acele necazuri, avuseseră o viaţă bună. Una de care Hanh încerca să-şi aducă aminte cu orice prilej. Nu se născuse refugiat. Era mai mult de atât. Înainte să-şi piardă casa, înainte s-o aibă pe Ky, el şi Yen merseseră în fiecare weekend la dans. Hanh îşi aducea aminte de ziua în care îşi dusese proaspăta soţie la cinematograf, ca să vadă *Ben-Hur*; nici unul dintre ei nu putuse să urmărească dialogurile în engleză şi amândurora le fusese greu să ţină pasul cu subtitrarea în franceză. Dar filmul fusese atât de grandios, atât de colorat! Hanh se tunsese după moda lansată de The Beatles. Yen îşi făcuse în grabă o coafură voluminoasă, cu părul tapat. La discotecă, el dansa mişcându-şi picioarele atât de repede, încât ceilalţi dansatori de pe ring făcuseră cerc în jurul lui, aplaudând. Yen putea să se aplece pe spate mai mult decât oricare altă femeie care dansa. Iar atunci când ajunseseră amândoi să aibă obrajii îmbujoraţi de la băutură şi-şi atingeau feţele una de alta, căldura obrajilor lor îi făcuse să simtă că nu-şi mai încăpeau în piele, şi aşa şi era – simţeau că erau mai mari decât Saigonul, decât Vietnamul, decât războiul. Atât de mari, încât puteau să dea viaţă. Asta merita să-şi amintească.

— Ei bine? îl chestionase Ky, cea în vârstă de opt ani, cu braţele încrucişate. Poţi veni? Probabil că mama o să aibă nevoie de ajutor ca să mânuiască aparatul foto!

Hanh dăduse din cap în semn că nu.

— Ooof! exclamase Ky, supărată, ieşind din cameră împreună cu Minnie, amândouă cu umerii încovoiaţi şi cu capetele date pe spate. Nu *faci* niciodată nimic!

Hanh rămăsese uluit de reacţia fetelor. Nu era destul că-i dăruise lui Ky un cămin, iar lui Minnie, un refugiu care s-o ocrotească de nefericita ei viaţă de familie? Pe vremea când era copil, fusese trimis la Can Tho, ca să locuiască împreună cu nişte rude, fiindcă apartamentul din Saigon al părinţilor era prea mic pentru întreaga familie, dat fiind că Hanh mai avea şase fraţi. Aşa că bunica lui îl crescuse până la vârsta de cinci ani. După ce părinţii strânseseră îndeajuns de mulţi bani ca să cumpere locuinţele de la celelalte etaje ale blocului lor din Saigon, Hanh revenise la ei. Pentru el fusese derutant – ba chiar dureros – să părăsească singura casă şi singura familie pe care le cunoscuse, ca să locuiască alături de oamenii care nu putuseră să facă un gest de afecţiune mai mare decât să-l trimită de acasă. Dar Hanh nu luase lucrurile în tragic. Durerea se estompase cu timpul, iar el se obişnuise să-şi simtă inima grea şi nu mai făcea caz de asta. Viaţa mersese înainte. Oare Ky nu-şi dădea seama cât de norocoasă era?

În pat, Yen continuă să-şi frângă mâinile.

— Fiica noastră trece atât de rar pe acasă, iar atunci când o face, se comportă în felul ăsta! se plânse ea. Şi ştii ce mi-a spus? Că am greşit să refuzăm ca Denny să fie autopsiat! Îţi vine să crezi aşa ceva? Voia să lăsăm un străin oarecare să ne despice băiatul! Şi pentru ce? Ca să verifice dacă murise într-adevăr?

Hanh îşi muşcă limba. Dacă n-ar fi băut, dacă ar fi fost treaz în noaptea în care murise Denny, n-ar fi ascultat de soţia lui şi n-ar fi refuzat autopsia. Pentru că, deşi ştia că Yen avea dreptate – toate informaţiile din lume nu l-ar fi adus înapoi pe Denny – voise să afle cum şi de ce murise fiul

lui, iar dacă ar fi aflat acele răspunsuri, poate că ar fi priceput câte ceva despre Denny.

— Probabil că ea doar şi-a dorit să afle amănuntele! spuse Hanh în apărarea lui Ky, iar la gândul că şi el ar fi vrut să primească răspunsuri, continuă: Ky crede, pesemne, că ar fi fost de folos să aflăm unele informaţii.

— Ce ar putea să fie mai important decât faptul că Denny nu mai e? Ăsta e singurul amănunt care contează. Nu mai e! Şi nimic din ce am face noi nu poate să schimbe asta.

— Dar...

— N-ar fi trebuit s-o lăsăm în veci să meargă la Melbourne, la facultate! Asta a schimbat-o, a...

— Yen...

— ...făcut-o să uite de unde a plecat, a...

— Yen, voi două v-aţi certat întotdeauna, v-aţi certat chiar şi atunci când ea locuia aici!

— Acum e mai rău! Ky e ca un taur! Numai coarne!

— Unui taur îi trebuie un al doilea taur ca să se ia în coarne!

Simţi cum soţia lui deschidea gura ca să-i răspundă, dar nu auzi nimic. În schimb, ea îşi trase pătura peste cap.

— Yen, spuse el vârându-şi mâna pe sub pătură şi punându-şi-o peste a ei, şi ea l-a pierdut pe Denny!

O auzi pe Yen trăgându-şi nasul. Se întoarse cu faţa spre ea. Fusese mereu o femeie foarte expresivă, iar chipul părea să-i fi fost croit ca să exprime mai mult decât majoritatea oamenilor. Avea sprâncene dese şi negre, care se arcuiau atunci când era surprinsă, se uneau atunci când era gânditoare sau formau linii drepte atunci când era nervoasă. Avea ochi imenşi, în colţurile cărora se formaseră riduri care-i sporeau forţa zâmbetelor, ochi care-i sfâşiau inima lui Hanh ori de câte ori ea plângea. Şi era gălăgioasă, insuportabil de gălăgioasă, uneori. Ţipetele ei de încântare sau de furie reverberau în fiecare suprafaţă din casă şi erau

auzite de toți vecinii. Hanh contemplă cearşaful alb cu care soția lui îşi acoperise fața, privi cu atenție denivelările formate în el de nasul, de bărbia şi de obrajii ei.

— Atunci când ne-am mutat aici ca să le oferim copiilor o viață mai bună, ştiai ce urma să însemne asta? murmură el, cu mintea abia ținând pasul cu vorbele care-i ieşeau din gură.

— La ce te referi? întrebă Yen de sub cearşaf.

— Necazul e că eu n-am ştiut. Credeam că o viață mai bună însemna viața pe care o avuseserăm odinioară. Credeam că fiica noastră ar fi putut să crească aşa cum am crescut şi noi, dar în Australia. Am...

Se opri şi-şi mută umărul. Ani de zile îl bântuise o idee care i se cristalizase în minte doar de curând: aceea că o „viață mai bună" putea să fie ceva străin lui; că putea să însemne ceva ce el nici măcar nu fusese în stare să-şi închipuie. Oare Yen ştia că o viață mai bună însemna ca fiul şi fiica lor să vorbească stâlcit vietnameza? Oare ea ştia că un astfel de trai presupunea ca Denny şi Ky să nu fi avut habar despre nimic legat de tatăl şi de mama lor, de poveştile lor de viață, ce, în mintea copiilor, s-ar fi rezumat la nişte clişee despre refugiați pe care descendenții lor îi priveau ca pe nişte oameni care nu ştiau nimic despre viața adevărată? Îl străbătu un val de durere. Simți că-i venea greu să respire, iar ochii începură să-i pulseze.

— N-am ştiut că urma să dau greş în halul ăsta!

Hanh de-abia mai vedea prin vălul de lacrimi care-i încețoşa privirea, dar simți cum soția lui îşi trăgea cearşaful de pe față şi se întorcea către el.

— La fel ca majoritatea bărbaților, eşti leneş, nepăsător şi bun de nimic! spuse ea.

Hanh îi simți pe obraz respirația proaspătă, mirosind a pasta de dinți cu care tocmai se spălase.

— Ca soț, mă exasperezi cu lipsa ta de interes față de orice. Nu mai eşti bărbatul de care m-am îndrăgostit. N-ai mai fost de multă vreme.

Hanh simți cum inima i se transforma într-un sac de box care încasa dureros fiecare vorbă a lui Yen. Ea îi mai făcuse astfel de reproşuri, dar de obicei i le arunca în timpul certurilor în care el refuza să se implice, atunci când vocea ei răzbătea chiar şi prin pereții casei. În astfel de ocazii, Yen invoca toate zeitățile budiste şi le spunea că-şi pierdea vremea cu soțul ei, că-şi irosea abilitățile şi talentele trăind sub acelaşi acoperiş cu un bărbat ca el, drept pentru care le ruga să-l facă să dispară. Acele vorbe aspre, strigate în momente de mânie, nu-l descumpăneau pe Hanh. Însă acum îl străpungea până la os blândețea cu care îi fuseseră repetate.

Yen întinse mâna către fața lui şi-i mângâie lobul urechii.

— Dar, adăugă ea, n-ai dat greş ca tată!

Hanh începu să plângă. Îşi acoperi gura cu palmele, încercând să-şi înăbuşe hohotele.

— Copiii noştri ştiu că ne-am da viața pentru ei! continuă Yen.

Hanh observă că ea vorbea despre Denny de parcă fiul lor ar fi fost încă în viață. Asta îl făcu să icnească de după palmele lipite de buze.

— Nu sunt proşti, spuse Yen. Poate că fac lucruri prosteşti, fără sens, dar nu sunt săraci cu duhul. Ştiu că-i iubim!

Cu mâna umedă de lacrimi, Hanh o luă pe cea a soției lui şi şi-o apăsă pe ureche şi pe obraz. Nu-i mai simțise mâinile de atât de mult timp! Palmele ei deveniseră aspre, pline de bătături şi mai îngroşate decât îşi amintea el. Pentru prima oară după o săptămână, se făcu ghem pe partea lui de pat, cu mâna lui Yen încă pusă peste obrazul lui. Apoi se lăsă în voia somnului.

A doua zi de dimineață, Hanh se duse, totuşi, la patul lui Denny. Până ca acesta să moară, pe tată nu-l interesase niciodată camera fiului. Hanh n-ar fi putut să spună dacă mobila fusese mutată ori nu, dacă aşternuturile fuseseră schimbate sau dacă Denny îşi pusese un poster nou pe pereți. Însă din ziua morții băiatului, camera dobândise solemnitatea unui templu. Hanh începuse s-o viziteze, în căutarea răspunsurilor. Poate că, în timp ce stătea întins pe patul dublu, cu aşternuturile netezite la dungă, fantoma lui Denny i s-ar fi arătat şi i-ar fi vorbit. Poate că dacă era înconjurat de obiectele pe care le atinsese fiul lui, ar fi absorbit informațiile pe care le ignorase altădată şi ar fi înțeles cine fusese Denny. Dar fantoma nu i se arătase, nici nu-i vorbise, iar nimicurile adunate în cameră nu făceau decât să-l dezorienteze. De ce fusese Denny atât de obsedat de un bărbat american de culoare, care putea să arunce o minge printr-un coş? Care era rostul fleacurilor pe care Denny le colecționase pe birou? Ce era cu fețele zâmbitoare pe care el le desenase pe caietele de teme?

Acel imens gol sufletesc îl urma pe Hanh la serviciu, unde ajuta oamenii să depună cecuri, să-şi deschidă conturi bancare şi să trimită bani. Îl urma în pauza de masă, când sorbea, distrat, dintr-un bol de *phở*, iar apoi se plimba prin micul centru comercial al Cabramattei, ca să-şi treacă timpul. Şi golul sufletesc se mărea atunci când mergea către Lucky 8, aflat mai în jos de bancă şi redeschis la doar câteva zile după crimă. Hanh era atras de locul acela, fiindcă acolo ar fi trebuit să se găsească răspunsurile pe care le căuta el, dar îl făcea să se şi teamă, fiindcă se întreba dacă ar fi fost în stare să primească atare răspunsuri. Aşa îşi petrecuse Hanh zilele de după moartea lui Denny – înconjurat de o ceață epuizantă, populată cu postere ce înfățişau baschetbalişti, cu cecuri încasate, cu transferuri bancare, cu Ky zăbovind în pragul camerei lui Denny şi având pe față

o expresie critică. Fiica lui nu-i spunea cum îşi petrecea zilele. Ea nu venea la cină şi catadicsea să se întoarcă acasă abia atunci când ochii i se închideau de somn.

Într-o dimineaţă – Hanh pur şi simplu nu-şi mai amintea în care anume – Ky dăduse buzna la bancă, întrebându-l dacă ştia unde ar fi putut s-o găsească pe Minnie. Era important, spunea ea, trebuia să dea urgent de fosta ei prietenă. Hanh îi răspunsese că avea să se intereseze de asta după ce ajungea acasă. Pe un ton ridicat, fiica lui susţinuse că problema nu suferea amânare – nu-i putea explica şi nu-i putea spune mai multe, dar era o chestiune de viaţă şi de moarte. La rândul lui, pentru prima oară după ani de zile, Hanh ridicase vocea la Ky, cerându-i să dea dovadă de respect, să înceteze cu scandalul şi să părăsească banca imediat.

„De ce se poartă fiica noastră în felul ăsta?" auzi Hanh în gând vocea soţiei lui.

El tocmai se plimba prin Cabramatta în timpul pauzei de masă, întrebându-se dacă nu cumva acela era sfârşitul, dacă nu cumva familia lor era pe cale să se destrame pentru totdeauna. Fiul era mort, fiica era dezlănţuită, soţia se ruga încontinuu, iar el, Hanh, fusese văduvit de orice scop în viaţă şi de orice bucurie. Şeful îi ceruse să-şi ia o pauză de prânz mai lungă. Colegii încercaseră să nu-i stea în cale, iar Hanh n-ar fi putut spune dacă oamenii se temeau ca nu cumva el să-şi verse nervii pe ei, sau dacă le era teamă că, apropiindu-se prea tare, s-ar fi putut molipsi de ghinionul lui.

Aşa că luase prânzul şi plecase să se plimbe. Odată ajuns la Lucky 8, se opri de cealaltă parte a străzii, închipuindu-şi o sală de festivităţi plină cu răspunsuri pe care nu se simţea pregătit să le afle. Văzând că din restaurant tocmai ieşise un bărbat uscăţiv, cam de vârsta lui, care purta un şorţ pătat şi care ţinea în mână un pachet de ţigări, Hanh îl urmări.

Spera că, dacă ar fi ajuns în preajma cuiva care lucra la restaurant, ar fi putut afla nişte răspunsuri. Omul cel uscăţiv, care şchiopăta uşor şi avea un început de cocoaşă, intră pe o alee. Hanh veni după el şi văzu că se aşezase pe o ladă de lângă ieşirea din spate a restaurantului, ţinând între buze o ţigară aprinsă şi privind ţintă la parcarea supraetajată de pe Dutton Lane.

Hanh stătu locului îndeajuns de multă vreme încât să dea impresia că se rătăcise. Bărbatul care fuma îi spuse în vietnameză:

— Intrarea din spate e închisă!

— Aha..., murmură Hanh, care crezuse că trecuse neobservat.

Omul spuse:

— Cineva a scăpat o sticlă de sos de peşte pe traversa de pe scări. A trebuit s-o spăl cu detergent de covoare.

Hanh rămase nemişcat. Nu mai fusese niciodată atât de aproape de răspunsuri, iar posibilitatea de a afla ce păţise fiul lui îl paraliza de frică şi, în acelaşi timp, îi dădea un motiv să rămână pe loc. Omul de la restaurant îl întrebă dacă era totul în regulă.

— Lucrezi aici? întrebă Hanh.

Omul dădu din cap în semn că da, iar apoi scuturã scrumul ţigării într-o rigolă.

— Pot să iau loc? întrebă Hanh, arătând cu degetul una dintre cutiile goale. Am cam ameţit!

Omul îl studie printr-un nor de fum. Ridică din umeri, iar Hanh luă acea mişcare drept o permisiune. Omul îi oferi o ţigară.

— Ai şi nişte bere? glumi Hanh.

Omul nu râse, aşa că Hanh găsi de cuviinţă să se prezinte. Îşi spuse numele şi preciză că lucra la Commonwealth Bank.

— Jimmy Carter, răspunse bărbatul, dând mâna cu Hanh. Nu-s interesat de un împrumut, dacă despre asta e vorba.

— A, nu, răspunse Hanh, eu sunt doar funcționar!

Hanh nu explică mai departe, iar Jimmy Carter îi oferi din nou pachetul de țigări, de parcă ar fi vrut să-i spună că dacă n-avea chef de vorbă, putea măcar să fumeze. Hanh refuză din nou, iar apoi întrebă:

— Tu ți-ai ales numele de Jimmy Carter?

Omul dădu din cap în semn că da.

— Pe Bidong, spuse el.

— Şi familia mea a fost în trecere pe insula Bidong! exclamă Hanh, mai entuziasmat decât se simțea în realitate.

Nu era surprinzător şi nici măcar nu era vreo coincidență că Jimmy Carter fusese repartizat pe insula Bidong – majoritatea vietnamezilor din Cabramatta stătuseră în acea tabără de refugiați.

— A, da? spuse Jimmy Carter. În ce an?

— Şaptezeci şi opt.

— Cred că, dacă ai fugit atât de devreme, ai avut bani!

Hanh vru să-i spună lui Jimmy că da, *avusese* bani. Cei care fugiseră printre primii din Vietnam şi avuseseră bani ajunseseră în noua lor țară săraci lipiți pământului.

— Tipii de la imigrări mi-au spus că numele meu era prea dificil de pronunțat, spuse Jimmy. Mi-au propus să mi-l schimb.

— Cum te-a chemat?

— Cung Dang.

Hanh se încruntă.

— Nu sună deloc dificil!

— Eram disperat. Stătusem pe Bidong foarte, foarte mult timp. Am fost dispus să fac orice ca să fiu mutat de acolo, se confesă Jimmy.

— Aşa că ai ales să te numeşti Jimmy Carter?

— Păi, răspunse Jimmy, chicotind în felul acela mecanic care dădea de înțeles că ştia când trebuia să râdă atunci când relata povestea, chiar dacă lui nu i se părea amuzant, le-am spus că voiam să am acelaşi nume ca preşedintele, de ce nu? Dacă urma să primesc un nume englezesc, puteam la fel de bine s-o fac în stil mare, să fiu conducătorul Australiei. Nu ştiam că Australia are *prim-ministru*, nu preşedinte. Dar pentru că am spus „preşedinte", cei de la imigrări mi-au spus că trebuia să mă cheme Jimmy Carter.

Omul stinse țigara şi aprinse alta.

— Pe când, dacă aş fi spus „prim-ministru", m-ar fi chemat Malcolm Fraser, continuă Jimmy. Dar pentru că sunt un idiot, acum port numele unui tip scund, care zâmbeşte arătându-şi dinții din față. Cred că e chiar mai scund decât mine!

— Jimmy Carter a fost un preşedinte bun, spuse Hanh, deşi avea puține criterii după care să măsoare asta.

În opinia lui Hanh, orice conducător de țară care accepta refugiați după războiul din Vietnam era bun.

— Presupun că nu contează, fu de părere Jimmy.

Dar numele *conta*, totuşi, vru Hanh să spună. La fel ca în cazul lui Jimmy, şi lui i se oferise ocazia să-şi schimbe numele atunci când se stabilise în Australia. Funcționarii de la imigrări propuseseră acelaşi lucru şi în cazul lui Ky, fiindcă crezuseră că numele ei era greu de pronunțat („Kai?") şi că asta i-ar fi putut afecta şansele de a se integra. Hanh refuzase propunerile. Era mândru că era vietnamez, mândru să-şi păstreze numele pe care-l primise de la părinții lui, mândru că numele în sine era un act de sfidare la adresa celor care voiau să şteargă amintirea Vietnamului. Cedase şi-i dăduse lui Denny un nume englezesc doar pentru că fiica lui îl rugase s-o lase pe ea să aleagă numele fratelui ei mai mic.

— Lucrezi de mult timp aici? întrebă Hanh, inhalând fumul gros de la ţigara lui Jimmy şi tuşind.

Jimmy îl privi cu coada ochiului.

— Sigur nu încerci să mă convingi să fac un împrumut?

— Nu, nu, eu sunt doar funcţionar bancar...

— Şi stai aici doar pentru că ai ameţit?

— Da, răspunse Hanh, prins cu mâţa-n sac. Doar că...

— Diabet?

— Poftim?

— Tatăl logodnicei mele e diabetic şi ameţeşte tot timpul.

— A, nu! Nu e asta. Nu cred că am diabet. Cred că e din cauza soarelui prea puternic.

Priviră amândoi cerul; era o altă zi senină, iar soarele răspândea o căldură uscată, care-i dădea lui Hanh impresia că se afla într-un cuptor.

— Când vă căsătoriţi? întrebă Hanh.

— Habar n-am. Abia aseară am cerut-o de nevastă.

— O, felicitări!

— Mulţumesc, răspunse Jimmy, scărpinându-se după ureche. N-a fost cererea romantică la care mă gândisem – i-aş fi luat un inel, flori, aş fi dus-o într-un loc drăguţ –, dar aşa mi-a venit pe moment. Mi s-a părut că era o ocazie potrivită şi n-am vrut s-o ratez.

Hanh nu înţelese la ce se referise Jimmy atunci când vorbise despre ratarea ocaziei, aşa că se mulţumi să dea din cap în semn de încuviinţare.

— E puţin înspăimântător, spuse Jimmy, văzând că Hanh tăcea. Să fii soţul unei femei, să ai grijă de ea. Nu mă înţelege greşit, fireşte că sunt pregătit, mă bucur că am norocul ăsta, dar n-am mai făcut-o niciodată, ştii ce zic? Am fost singur atât de mult timp! O să trebuiască să cumpăr aşternuturi noi. Ea nu poate să doarmă pe alea uzate ale mele. Şi o vază pentru flori. Sunt atât de multe lucruri pe care le ai de făcut ca să pregăteşti o casă pentru doi! E

palpitant, dar înspăimântător. Visam să mă căsătoresc cu ea, să pornesc o afacere împreună cu ea, să avem copii, însă toate astea au fost mereu doar un vis. Iar acum visul ăsta devine realitate!

— Fiul meu a fost omorât aici.

Hanh îşi simţea inima în gât. N-ar fi fost în stare să explice de ce alesese să aducă vorba despre Denny chiar în acea clipă, ştia doar că nu se mai putuse abţine. Jimmy împietri; singurul lucru care se mai mişca între ei era fumul de ţigară, care plutea domol.

— Numele lui e – a fost – Denny Tran. Avea şaptesprezece ani, spuse Hanh. Lucrezi aici. Ai văzut cum s-a petrecut crima?

Trupul lui Jimmy se încordă, iar de pe faţă îi dispăru într-o clipită expresia visătoare pe care şi-o luase atunci când vorbise despre logodnica lui. Hanh îşi dădu seama că era posibil să-i fi provocat omului un şoc emoţional. După o pauză lungă, Jimmy spuse:

— Spăl vase la bucătărie. Nu văd niciodată nimic. Nu te pot ajuta.

— Dar..., murmură Hanh, simţindu-se neînsemnat şi jalnic, oare ceilalţi oameni care lucrează aici...? Ei au văzut ceva? Poate că i-ai auzit vorbind între ei?

— Uite ce-i, spuse Jimmy întorcându-se spre Hanh, Thu Ly nu pleacă niciodată din bucătărie – găteşte toată noaptea şi nu-şi ia pauză, aşa că n-a văzut nimic. Phat Loung e ultima lepră de chelner, care, în loc să lucreze, îşi ia mereu pauze de ţigară pe furiş, aşa că n-a văzut nimic. *Eu* trebuie să servesc la mese în locul lui jumătate din timp.

— Dar dacă îi ţii locul, trebuie să fi văzut...

— Plecasem între timp la bucătărie, spuse Jimmy, după care se întoarse cu faţa la parcare, punându-şi picior peste picior. Servesc la o masă, mă întorc la bucătărie, spăl vase, rămân la bucătărie!

— Dar cântăreața de nunți de la Lucky 8?

— *Ce*-i cu ea?

— Nu ştiu, mă gândeam că...

— O să-ți spun acelaşi lucru pe care i l-am spus fiicei tale: n-am văzut...

— Fiica mea?!

— ...sau auzit nimic! Spălam vase la bucătărie, iar slujba asta nu include privelişte către...

— Cum adică i-ai spus fiicei mele?!

— Femeia asta tânără, care a spus că e sora lui Denny, a venit aici noaptea trecută. A vorbit cu toată lumea care a lucrat aici în noaptea crimei.

— Fata mea a fost aici ieri-seară?

— Păi, femeia a spus că e sora lui Denny Tran, deci cred că da. A stat mult timp de vorbă cu domnişoara Flora. Nu l-a găsit pe Phat Luong, pentru că e un neisprăvit care întârzie la lucru, pleacă devreme şi fumează aici mai mult decât îşi face treaba, spuse el, făcând un semn cu capul către scările restaurantului. Dar eu şi domnul Ly eram amândoi la bucătărie în noaptea aceea. N-am văzut nimic. Nu putem să ajutăm.

— Dar după? Atunci când ai ieşit din bucătărie? Ai văzut ceva?

— Un băiat întins pe jos, o femeie albă care urla şi o familie care îşi întorsese scaunele cu fața la perete. Acelaşi lucru l-am declarat şi poliției. N-am văzut ce s-a întâmplat, nici cine a fost făptaşul. Îmi pare rău!

Lui Hanh i se înceţoşase din nou privirea şi rămăsese cu mâinile încleştate pe marginea cutiei pe care şedea.

— Însă uite ce-i: ai o fiică pe cinste. Nu ştiu dacă aş fi fost în stare să fac ce-a făcut ea...

— Ce-a întrebat?

Jimmy Carter îşi scărpină urechea.

— Ce-ai întrebat şi tu. Voia să ştie ce am văzut, ce s-a întâmplat, câți martori au fost. Ştii tu, detalii.

Pe Hanh începură să-l doară degetele de la cât de tare strângea cutia.

— Dar chiar şi dacă aş fi văzut ceva – chiar dacă vreunul dintre noi ar fi văzut ceva – ce mai schimbă asta? Nu poți da timpul înapoi!

— Şi i-ai spus fiică-mii toate astea?

— Da. E tragic ce s-a întâmplat. Condoleanțe! Dar la ce bun să faci ceea ce-a făcut ea – să mergi la fiecare om în parte, să faci săpături?

— Şi te-a ascultat?

Jimmy clătină din cap în semn că nu.

— Fiica ta era pusă pe treabă!

Înainte să aibă timp să cuprindă cu mintea ceea ce tocmai auzise, Hanh se ridică în picioare şi începu să se îndepărteze.

— Eşti bine?! strigă Jimmy în urma lui.

— Trebuie să plec! răspunse Hanh.

El simți cum lucrurile se puneau cap la cap. Ar fi trebuit să-i acorde mai multă încredere fiicei lui. Ar fi trebuit să ştie că nu s-ar fi retras în ea însăşi, aşa cum făcuseră el şi Yen. Se învinovăți că nu pricepuse mai repede cu ce se ocupase ea în ultima vreme. Grăbi pasul, vânturându-şi mâinile şi picioarele în timp ce trecu pe lângă cotitura pe care ar fi trebuit să apuce dacă ar fi mers la bancă şi-şi continuă drumul în direcția casei lui.

10

În după-amiaza aceea, Ky îşi întoarse camera cu susul în jos, răsfoind vechile ei jurnale Hello Kitty în speranța de a găsi adresa lui Minnie. Verifică agenda telefonică a mamei sale, care era păstrată în bucătărie, dar nu găsi în ea nimic organizat în ordine alfabetică. Totul era scris în vietnameză, iar mamei îi plăcea să folosească porecle, care nu corespundeau cu nici unul dintre numele pe care le cunoştea Ky. Îi fu ruşine – cum se putea să fi fost atât de apropiată de Minnie toți anii aceia şi să nu ştie nici măcar unde locuia?

Ky auzi cum se deschidea uşa de la intrare şi crezu că mama ei se întorsese acasă, însă se dovedi a fi tatăl ei, încă îmbrăcat în pantalonii şi cămaşa de serviciu, dar fără servietă.

— Unde-i mama? întrebă Ky în engleză. Maşina e pe alee, dar ea nu-i...

— A luat autobuzul către Wollongong, răspunse tatăl ei în vietnameză, după care se descălță şi se îndreptă spre bucătărie.

— Ce-i în Wollongong?

— E templul budist cel mare, spuse el. Conform credinței mamei tale, cu cât statuia lui Buddha e mai mare, cu atât cresc şansele ca fratele tău să se reîncarneze în ceva bun.

— Tată..., spuse Ky înmânându-i tatălui ei agenda telefonică, spune-mi, te rog, cum găsesc numele lui Minnie aici?

Acesta luă agenda în mână şi-i răsfoi paginile îndoite.

— De ce o cauți?

Ky aşteptase să le spună părinților ceea ce aflase – aşteptase momentul în care ar fi ştiut toată povestea, în care ar fi ştiut de ce fusese ucis Denny. Sperase că, având toate

răspunsurile, ar fi putut să le dea vestea părinților în cel mai delicat mod cu putință, să le aducă uşurare, să-i cruțe de altă durere. Acum simțea că era pe cale să afle, dar că tot nu înțelegea.

— Pentru că s-ar putea ca Minnie să ştie ce s-a întâmplat, răspunse ea, fără să poată încă să-şi privească tatăl în ochi.

Asta avea să fie ultima piesă din puzzle, hotărî Ky. Informațiile pe care le deținea Minnie erau cele de care avea nevoie ca să completeze povestea. Iar apoi ar fi putut să le-o spună părinților.

— N-ai de gând să-mi spui mai multe? întrebă tatăl ei, care rămăsese cu agenda telefonică în mână.

— Trebuie să vorbesc cu ea mai întâi, răspunse Ky, nerăbdătoare.

Tatăl ei luă o gură de aer ca şi cum s-ar fi pregătit să vorbească. Ky se aşteptă ca el să-i ceară să spună tot ce ştia, s-o prevină că n-avea s-o ajute decât după ce îi explica în amănunt cu ce anume se ocupase de când venise acasă. În schimb, tatăl ei deschise agenda şi începu s-o răsfoiască.

— Mama ta e nebună de legat! Agenda asta n-are nici o noimă. Nici măcar nu ştiu unde să caut...

Rămase cu ideea în aer şi-şi trecu arătătorul peste fiecare pagină, urmărind cu atenție scrisul de mână în vietnameză. În cele din urmă, degetul i se opri. Spuse ceva în şoaptă, după care îi dădu agenda lui Ky.

— A trecut-o ca „Cea de a Doua Fiică", spuse tatăl ei, clătinând din cap. Nu ştiu dacă ea şi familia ei mai locuiesc acolo. Poate că s-au mutat, sau poate că s-a mutat Minnie, la fel ca tine.

Ky încercă să ia agenda, dar tatăl ei nu-i dădu drumul, ținându-şi degetul pe o adresă de pe McBurney Road.

— Tată! exclamă Ky, smucind de agendă.

— Dacă mama ta nu vrea să ştie, spuse el, asta nu înseamnă că nu-i pasă!

Ky îi aruncă o privire nedumerită.

— Cum adică?

— Detalii. Tu cauți detalii. Mama ta nu caută.

Ky inspiră adânc. Însă tatăl ei continuă să vorbească, nelăsând-o să intervină.

— Mama ta are un mod de gândire diferit de al tău. Ei nu-i pasă de motiv, ci doar de ceea ce e sau nu e. Aşa-i felul ei.

— Dar tu?

Timpul păru să se oprească în loc, pe când amândoi țineau de câte un capăt al agendei, fără să vrea să-i dea drumul. În cele din urmă, tatăl lui Ky slăbi strânsoarea, iar paginile foşniră şi se desprinseră de cotor.

— După ce o găseşti pe Minnie, vreau să-mi spui tot ce ştii!

Ky îi întâlni privirea şi băgă de seamă pentru prima dată cât de mult îmbătrânise el de când plecase ea din Sydney. Văzu cum i se lăsase pielea obrajilor şi contemplă postura pe care el o avea acum, aceea a unui om împovărat până şi în somn. Îşi dori să se întoarcă în timp, în copilărie, pe vremea când încă putea să-l îmbrățişeze fără să se gândească la asta. Dădu din cap în semn de încuviințare.

— Promiți? întrebă tatăl ei.

— Da! răspunse ea. Promit!

— Eşti o fată curajoasă, spuse el, suficient de curajoasă pentru tine şi pentru mine!

Apoi se întoarse şi ieşi din bucătărie. Ky luă cheile lăsate de mama ei, porni motorul maşinii Daihatsu a familiei şi se luptă cu dorința de a se dezintegra de tot.

11

Prima oară când Minnie pusese ochii pe Thien Huynh, ea avea nouă ani, iar el, doisprezece. Minnie îşi spusese atunci

că Thien era cel mai frumos şi mai fermecător exemplar uman pe care-l văzuse ea vreodată. Avea trăsături ascuţite, tenul de culoarea pâinii proaspăt coapte şi pometii atât de fini şi de bine definiţi, încât Minnie îşi închipuia cum cineva de la cursul lor de artă plastică îi reproducea chipul prin desene făcute pe foi subţiri de argilă.

— Bineînţeles că Minnie îşi aduce aminte de Thien! spusese mama ei, dându-i fiică-sii o palmă atât de tare peste spate, încât aceasta din urmă aproape că se prăvălise de pe taburet.

Erau la o petrecere organizată cu prilejul zilei de naştere a unui prieten de familie, unde Minnie se uitase cu atenţie la bărbaţii risipiţi prin curte. Aceştia fumau ţigară de la ţigară şi dădeau pe gât shoturi de coniac Hennessy, în timp ce nevestele lor nu-i scăpau din ochi, având aceeaşi privire agitată pe care o avea şi maică-sa ori de câte ori taică-său se apuca să bea. Minnie căutase cu privirea în celălalt capăt al încăperii, unde Thien sorbea, ursuz, nişte Fanta dintr-un pahar de plastic.

Mama ei, care, chiar şi atunci când se îmbrăca cu cele mai bune haine ale ei, reuşea să arate săracă, stătea de vorbă cu o femeie tânără, care ţinea în braţe un bebeluş adormit, ai cărui obraji dolofani i se sprijineau de umăr.

— Am fost cu toatele la Fairy Meadow, spusese femeia cea tânără. Mă strigai „Flora-Sora-Cea-Mare”. Mai ţii minte?

Minnie ridicase din umeri.

— Tu îţi aduci aminte de *mine*? întrebase ea, la rându-i.

Femeia îi aruncase o privire surprinsă, iar apoi zâmbise.

— Cred că erau mulţi oameni la Fairy Meadow, nu?

Minnie avea doar câteva amintiri răzlețe din timpul petrecut la hostelul pentru migranţi numit Fairy Meadow: că ştia deja să meargă la baie atunci când ajunseseră acolo; că în zilele acelea părinţii ei purtaseră doar haine primite ca donaţii – cămăşi înflorate şi pantaloni evazaţi, care-i făceau

să semene cu nişte hipioţi, de parcă picioarele le ieşeau din nişte trompete; că, alături de alţi copii, luase lecţii de engleză în nişte colibe rotunde de lemn, care se înălţau din iarbă; că profesorii – albi cu toţii – vorbeau lent şi mult prea tare, de parcă ea, Minnie, ar fi fost proastă şi surdă.

Printre lucrurile pe care nu şi le amintea, se numărau: faptul că se obişnuise să vorbească precum profesorii ei, imitând forma pe care o luau buzele lor ori de câte ori rosteau cuvintele; oamenii care o duceau cu schimbul la cantină de mai multe ori pe zi, fiindcă părinţii ei munceau mereu; grămezile de cărţi donate, pe care mintea ei le folosise ca să lege literele între ele, formând cuvinte şi apoi fraze pe care le înţelesese fără să-şi explice cum; ziua în care se scăpase pe ea în pat, iar tatăl ei îi răsucise braţul până când pocnise ceva. Uneori avea impresia că-şi aducea aminte cum o gâdila pielea pe sub ghips şi mirosul urât al acestuia atunci când şi-l dăduse jos, dar nu ştia dacă toate astea erau amintirile ei sau dacă erau pur şi simplu lucruri pe care le auzise de la maică-sa.

Petrecerea se încheiase la fel ca multe altele, cu un cuplu care se certa, cu un bărbat care vomita şi cu un copil care era bătut la fund în văzul tuturor fiindcă fusese obraznic. Minnie îl surprinsese pe Thien cum îşi strecura în buzunarele pantalonilor pachetele de ţigări Marlboro Gold de pe mese. Observând-o că-l privea, el îşi dusese un deget la buze şi-i făcuse cu ochiul. Minnie îi zâmbise, hipnotizată de felul în care el plutea prin cameră fără să fie remarcat de adulţi, bând pe ascuns o duşcă din berea cuiva, şterpelind bricheta altcuiva şi pescuind în cele din urmă cheile de la maşină din geanta mătuşii lui, Flora, după care dispăruse de la petrecere.

— Îți place de vreun băiat? o întrebase ea pe Ky la şcoală, în ziua următoare, în timp ce mâncau împreună dintr-un sendviş cu vegemite[15] şi brânză.

Ky se gândise o clipă.

— Îmi place de Steven Kowalski, spusese ea, după care se înroşise fiindcă recunoscuse asta. Dar nu vreau să fiu iubita lui sau ceva de genul ăsta!

Minnie se strâmbase.

— Chiar şi cu dintele ăla al lui, ieşit în afară?

— Habar n-am! răspunsese Ky, încrucişându-şi braţele. E bun la fotbal, e destul de amabil uneori şi n-a căscat atunci când am vorbit anul trecut în faţa clasei. Dar nu-i ca şi cum aş vrea să mă mărit cu el!

— E ciudat să-ţi placă de un tip care-i mai mare de vârstă decât tine? întrebase Minnie.

— Adică cineva care e, să zicem, în clasa a patra?

— Sau poate că într-a şasea.

— Câh! E prea bătrân! decretase Ky. E la *liceu*! Nici vorbă, dragă! Nu cumva ţi-ai făcut un iubit, nu? O, Doamne, ţi-ai făcut un iubit?! Nu pot să cred că nu mi-ai spus! Ce urât din partea ta! Credeam că eu îţi sunt cea mai bună...

— Calmează-te, Ky, gândesc şi eu în mod „hipnotetic”!

— Ce-ai spus?!

— Asta-i atunci când te gândeşti la o situaţie care ar putea să apară.

— Aha...

Minnie îl văzuse a doua oară pe Thien abia după cinci ani. Vacanţa de iarnă era aproape, începuse invazia anuală a gândacilor de Crăciun, care se adunau în roiuri pe lângă ţâşnitori, iar atmosfera era plină de frenezie. Lui Minnie i se părea că jumătate dintre colegii ei chiuleau.

---

[15] Pastă tartinabilă specific australiană, de culoare cafenie, făcută din extract de plante, resturi de drojdie de bere, extract de malţ şi sare.

— Oare ce fac ei? se întrebase, în timp ce-şi lua rucsacul pe umăr, după ce clopoţelul sunase ultima oară, punând aceeaşi întrebare de dinaintea fiecărei vacanţe.

— Cui îi pasă? răspunsese Ky, pe care rucsacul ei o făcea să pară măruntă şi care era cocoşată de greutatea tuturor manualelor pe care insista să le aducă cu ea la şcoală, deşi nu le folosea decât rareori la ore. O să rămână corigenţi, iar noi o să ieşim pe locul întâi la învăţătură!

— Mda, ştiu, mereu zici asta, dar nu cumva ceea ce *fac* ei e mult mai fain decât ceea ce facem *noi*?

Ky îşi ţuguiase buzele, gânditoare.

— Nu stau pur şi simplu pe bănci, sau ceva de genul ăsta?

— *Şase* ore pe zi?!

— Ce-ţi pasă? Îşi irosesc viaţile!

— Dar ce *fac*?

Odată ajunse la poarta şcolii, îşi ridicaseră privirile la grupul de elevi adunaţi pe trotuar, cu ţigările puse pe după urechi şi cu cămăşile scoase din pantalonii mult prea lungi. Ky îşi abătuse privirea de la ei, ţâţâind dezaprobator din buze.

Era uşor să-ţi dai seama care erau chiulangiii. Deşi catadicseau să se îmbrace în uniformă, o făceau mereu neglijent. Îşi lăsau nasturii de sus desfăcuţi, nu purtau curele şi – ceea ce o uluia cel mai mult pe Minnie – aveau cravatele înnodate atât de slab şi le lăsau să atârne atât de jos, încât Minnie nu pricepea de ce se mai oboseau să le poarte. Din când în când, cele două fete vedeau câte un elev care renunţase de-a binelea să mai pretindă că venea la şcoală, drept care era îmbrăcat în negru din cap până-n picioare. Aceia erau colegii care o intrigau cel mai mult pe Minnie. Oare unde mergeau ei în timpul orelor de curs? Şi, mai important decât atât, de ce se întorceau în incinta şcolii?

— Nu te mai holba la ei, îi şoptise Ky.

Dar Minnie n-avea chef să asculte de Ky. Voia să se apropie, să priceapă ce făceau, să afle ce anume pierdea ea, să...

— Hei! strigase una dintre fetele îmbrăcate în negru, privind-o drept în ochi pe Minnie.

Părea să aibă în jur de şaisprezece ani, se dăduse cu un strat gros de tuş la ochi şi era îmbrăcată cu un top cu bretele şi cu pantaloni evazați.

— La ce te uiți?

Ky şi Minnie se opriseră. Minnie simțise cum trupul prietenei sale se încorda, în timp ce ea însăşi fusese năpădită de un val de amețeală. Răspunsese fără să se gândească:

— La tine!

Cei şase chiulangii, cu toții mai mari decât Minnie şi Ky, schimbaseră priviri între ei. Minnie îl văzuse pe unul rostind din buze către ceilalți:

„Nu mai spune?!"

— De ce te uiți la mine? întrebase, amuzată, fata îmbrăcată în negru.

Minnie ridicase din umeri.

— Se pare că vă distrați! răspunsese ea.

— Ți se pare că ne distrăm? repetase fata, arătând cu degetul către pământul pe care stăteau.

— De ce o faceți, dacă nu vă distrați? i-o întorsese Minnie.

Ea simțise cum Ky o prinsese de braț – era timpul să plece. Dar Minnie nu terminase. Câtă vreme chiulangiii erau dispuşi să stea de vorbă, ea voia să-şi fructifice şansa.

Fata în negru rânji.

— Cine te crezi, *chi hai*?

Doar mama lui Ky o mai strigase „*chi hai*" pe Minnie, folosind acel termen de fiecare dată când ea sau Ky erau neascultătoare. Spre exemplu, atunci când refuzau să

poarte pulovere pe gât pe sub uniformele de şcoală în timpul iernii:

„Crezi că eşti imună şi n-o să răceşti, *chi hai*? Te crezi atât de tare încât să învingi iarna?”

Sau atunci când nu voiau să ia cu ele umbrele de soare ca să se protejeze în timp ce străbăteau drumul spre casă, venind de la şcoală:

„Crezi că poți învinge soarele, *chi hai*? O să vă ardeți amândouă ca nişte refugiate!”

Rostit de doamna Tran, *chi hai* avea un sens autoritar – le amintea celor două fete cât de puțină putere aveau în realitate. Însă atunci când o altă adolescentă îi spusese aşa lui Minnie, *chi hai* părea să aibă sensul adevărat. Pe Minnie o trecuse un fior plăcut la gândul – chiar dacă fugar – că cineva putea s-o respecte îndeajuns de mult încât să-i spună *chi hai* şi să vorbească serios.

— Păi… spusese ea.

Deşi de obicei era în stare să dea replici spontane, Minnie fusese atât de răpită de încântarea pe care i-o provocase discuția, încât îşi pierduse ideea.

Şi atunci apăruse Thien, care se ivise de după colț, la volanul unei Honda albe – un model cu gardă la sol joasă şi cu un eleron atât de înalt, încât Minnie şi-ar fi putut vârî capul prin el. Ea îl recunoscuse din clipa în care el ieşise din maşină. Era mai înalt şi arăta de parcă ar fi fost în clasa a douăsprezecea – mărul lui Adam îi era semnificativ mai pronunțat şi avea maxilarul mai mare şi mai bine definit. Însă pometii lui ascuțiți, tenul lui neted şi expresia posacă nu se schimbaseră deloc. Încă era cel mai chipeş băiat pe care-l văzuse Minnie vreodată.

— Hei! strigase el, punându-şi mâna pe capota maşinii, cine vine cu mine?

Toată lumea din grup ridicase mâna. Thien le făcuse celorlalți semn din cap, iar ei se înghesuiseră cu toții în maşina lui, unii dintre ei aşezându-se în poalele celorlalți.

— Hei! îl strigase Minnie pe Thien, venindu-şi în fire. Te ştiu!

Câteva capete ieşiseră pe ferestrele deschise ale Hondei. Thien se uitase la Minnie cu ochii mijiți, apoi privise în spate, după care îşi întorsese privirea la fața ei rotundă.

— Nu, zău?

— Da, te ştiu! Am fost amândoi la ziua de naştere a unui tip bătrân, acum câțiva ani. Eu am stat de vorbă cu mătuşa ta.

Thien se lăsase de pe un picior pe celălalt şi-şi trecuse limba peste dinți. Cei din maşină îşi lungiseră gâturile ca să-i vadă mai bine.

— A, da, mi-aduc aminte de tine! spusese el rânjind, ca să-i dea de înțeles fetei că nici vorbă să-şi fi adus aminte de ea. Parcă erai un țânc, nu? Un țânc mare şi smiorcăit?

Grupul din maşină râsese. Minnie se uitase la Ky, care nu-şi lua privirea din pământ.

— Aveam nouă ani. Şi să ştii că nu plâng niciodată!

— Chiar aşa? se mirase Thien.

— Da, chiar aşa!

— Atenție, Thien! strigase fata în negru, care şedea pe bancheta din spate. *Chi hai* asta te rupe-n două!

Din maşină răsunaseră iarăşi nişte hohote de râs.

— Zice bine? O să mă faci praf? Eşti o *chi hai*?

— Nu, de ce-aş...

— Atunci, ce vrei de la mine?

Prin mintea lui Minnie trecuseră mai multe gânduri: voia să afle ce făceau el şi prietenii lui toată ziua, dacă nu erau la şcoală; voia să afle de ce se întorceau la Liceul Cabramatta chiar dacă nu erau nevoiți; voia să ştie dacă putea să meargă cu ei, ca să vadă cu propriii ochi; voia să afle dacă

Thien ar fi primit să-i fie prieten, fiindcă, deşi nu ştia nimic despre el, ar fi vrut ca ei doi să continue să stea de vorbă, din pricină că dialogul lor de la marginea drumului o făcuse să simtă furnicături în tot corpul şi-i dăduse o stare de euforie.

— Nu vreau nimic, minţise ea de teamă să nu pară prea disperată.

— Sigur?

— Da, minţise Minnie din nou. Voiam doar să te salut.

Thien dăduse din cap, binevoitor, şi zâmbise.

— Bine, atunci! Salut, *chi hai*!

— Mă cheamă Minnie.

— Bine, salut, *chi hai* Minnie! Eu sunt Thien!

Mai târziu în ziua aceea, în drum spre casă, Ky nu vorbise deloc cu Minnie.

— De ce nu vorbiţi? întrebase Denny.

— Soră-ta are toane!

— Nu-i adevărat! replicase Ky, încrucişându-şi braţele şi continuând să meargă.

Minnie şi Denny căscaseră ochii unul la celălalt.

Ai ei spuneau:

„Vezi?”

Ai lui:

„O, da!”

— S-a enervat fiindcă vorbesc cu oameni noi.

— Nu-i adevărat!

Minnie se uitase din nou la Denny şi amândoi ridicaseră din sprâncene.

Cei trei se ţinuseră instinctiv de mâini la fiecare trecere de pietoni şi grăbiseră pasul atunci când traversaseră pasarela de deasupra gării. Acasă la Ky, îşi făcuseră ouă ochiuri cu pâine prăjită şi cu sos de soia. Ky trântise uşile dulapurilor

de bucătărie şi sertarele, iar apoi, mânuind neglijent ouăle, spărsese gălbenuşurile.

— Trebuie să umbli mai grijuliu cu ele, spusese Minnie, care stătea lângă maşina de gătit. Haide, lasă-mă pe mine...

— N-am nevoie de ajutorul tău, răspunsese Ky, întorcând un ou, deşi nici unuia dintre ei nu-i plăcea un ou gătit în felul acela.

Minnie oftase. Pe când era mai mică, îi plăcuse să-şi petreacă fiecare după-amiază împreună cu Ky: familia Tran avea mereu frigiderul plin, Ky şi Denny erau mereu de acord cu orice joc ar fi inventat Minnie şi se puteau uita împreună la televizor după ce-şi terminau temele. Dar începuse s-o obosească faptul că ea şi Ky îşi petreceau tot timpul liber împreună. Simțea uneori că aşteptările lui Ky o sufocau, de parcă prietena ei încerca s-o păstreze perfect conservată, într-un vas în care ea, Minnie, nu mai încăpea. Şi poate că şi ea o irita pe Ky. Minnie observase că, de la începutul clasei a opta, din pricină că nu prea petrecuseră timp separat, începuseră să-şi piardă răbdarea una cu cealaltă, fiindcă nu avuseseră răgazul şi spațiul necesare să cuprindă cu mintea fiecare supărare, comentariu acid sau ceartă. Minnie ştia că Ky era cea mai bună prietenă a ei, *singura* ei prietenă. În acelaşi timp, însă, se săturase de ea. Uneori visa cu ochii deschişi la cum ar fi fost să-i arunce cu ceva în față.

— Cred că o să mă duc acasă, spusese ea, depărtându-se de maşina de gătit şi îndreptându-se către locul în care îşi lăsase rucsacul.

Ky păruse şocată. Denny, care aştepta să sară pâinea din prăjitor, întorsese capul.

— Dar mama încă n-a sosit acasă! spusese el.

— O să merg pe jos. Singură.

— Dar, stăruise Denny, cerându-i ajutor din priviri lui Ky, e periculos să mergi de una singură!

— Sunt destul de mare, răspunsese Minnie, îndreptându-se către uşa de la intrare.

— Dar dacă o să fii răpită? întrebase Denny pe un ton speriat. Aşteaptă să vină mama acasă, iar apoi te duce ea...

— Pentru numele lui Dumnezeu, Minnie, nu te mai purta ridicol! spusese Ky, aruncând spatula în tigaie.

— Poftim?!

— E periculos să mergi acasă de una singură! Dacă păţeşti ceva?

— Decât să-ţi suport tâmpeniile, mai bine îmi asum riscul! răspunsese Minnie în timp ce apăsa pe clanţă.

— Vorbeai cu nişte pierde-vară! Cum ar fi trebuit să reacţionez?

— Tu nici nu ştii ce fac ei în timpul în care nu sunt la şcoală!

— Aşa, şi?

— Aşa că nu ştii nimic despre ei, răspunsese Minnie încercând să nu ridice vocea, deşi fierbea de supărare. N-ai de unde să ştii dacă sunt răi. Îi judeci doar pentru că nu-şi poartă uniformele aşa cum trebuie.

— Şi pentru că nu vin la ore!

— Mă rog... Eu am plecat!

Minnie făcuse o pauză teatrală, rămânând cu mâna pe clanţă. Cum nimeni nu spunea nimic, începuse s-o apese încet, lăsând-o să scârţâie precum nişte unghii zgâriind o tablă de scris.

— Bine! Îmi pare rău! exclamase Ky, venind valvârtej din bucătărie. Acum eşti mulţumită?

— Pentru ce-ţi pare rău?

— Pentru că..., răspunsese Ky, încrucişându-şi braţele pe piept şi vorbind pe tonul unui copil care îşi recunoştea vina cu jumătate de gură, ...habar n-am!

— Pentru că te-ai purtat ca o scârbă obsedată de control?

— Asta crezi despre mine?

— Habar n-am, Ky! Ce părere ai, Denny, oare soră-ta e o scârbă obsedată de control?

Denny deschisese gura şi rămăsese cu ea aşa, în formă de „O”, iar apoi ridicase mâinile, făcând gestul celor care se predau.

— Bine, fie, îmi pare rău că am fost o scârbă! Acum eşti mulţumită?

— Aş fi mai mulţumită dacă n-ai fi o scârbă în general! răspunsese Minnie, rămânând surprinsă de propria răutate, ca şi de faptul că nu se putuse abţine. Dar îţi accept scuzele.

În sinea ei, se lupta cu impulsul de a-i spune lui Ky că nu era deloc mulţumită. Că dincolo de puţina stăpânire de sine pe care o mai avea, se aflau cuvinte tăioase şi o furie pe care n-o pricepea pe deplin. Iar toate astea abia aşteptau să fie eliberate.

La câteva săptămâni după ce-şi vorbiseră pe trotuar, în ultima zi de şcoală, Thien îi ieşise în cale lui Minnie pentru a treia oară. Părinţii lui Ky îşi luaseră concediu devreme şi întreaga familie plecase într-o excursie la Warner Bros. Movie World, pe Coasta de Aur, eveniment pentru care puseseră bani deoparte tot anul. Astfel, Minnie fusese lăsată să meargă singură acasă. Doamna Tran se oferise s-o ia cu ei, dar mama lui Minnie refuzase s-o lase. Fata o înfruntase, întrebând-o de ce nu putea merge dacă familia Tran era dispusă să plătească în locul ei, iar maică-sa îi trăsese două palme, fără să-i răspundă. Minnie cunoştea prea bine acel gen de răspuns. De fiecare dată când îşi ruga mama s-o lase să ia cina împreună cu familia Tran sau să rămână la ei peste noapte, se alegea cu nişte palme trase peste faţă. Minnie obişnuise să creadă că mama ei o ura. În timp, începuse să bănuiască faptul că de fiecare dată când cineva se oferea să aibă grijă de ea, asta declanşa înlăuntrul maică-

sii o ruşine atât de copleşitoare, încât singura cale de a scăpa de atare ruşine era să dea vina pe fiica ei şi s-o acuze că era nerecunoscătoare.

În ziua de dinaintea plecării, mama lui Ky îi spusese lui Minnie:

— Ascultă la mine, vreau să dai fuga acasă imediat ce auzi că se sună de ieşire! Să nu cumva să mergi la pas normal! Să nu te opreşti! Să nu vorbeşti cu nimeni! Fugi direct acasă!

Minnie fusese de acord, deşi nu avusese nici cea mai mică intenție de a se ține de cuvânt. Nu-i era frică de Cabramatta. Drogații erau lenți în mişcări, ea n-avea lucruri de valoare, iar familia ei era săracă, aşa că nu se punea problema ca un copil cu astfel de părinți să fie răpit pentru vreo răscumpărare.

Doamna Tran o trimise acasă încărcată cu opt porții generoase de *bánh tét*, fiecare dintre ele cântărind cel puțin un kilogram, ca să aibă ce mânca în cele două săptămâni în care ei erau plecați. Îi arătase lui Minnie cum să desfacă prăjitura de orez – de mărimea unei mingi de fotbal – din învelişul de frunze de banană, cum să taie din ea o felie de mărimea unui puc de hochei şi s-o încălzească fără s-o usuce.

— N-o să ți se facă niciodată foame cu *bánh tét*, spusese doamna Tran. Orezul ăsta lipicios e sățios, adăugase ea strângând pumnul. Parcă mănânci bolovani! Stomacului tău o să-i ia o veşnicie să-l digere.

— Foarte bine! răspunsese Minnie, căreia nu-i era teamă să fie sarcastică față de doamna Tran, fiindcă, spre deosebire de mama ei, care o lovea de fiecare dată când era câtuşi de puțin obraznică, doamnei Tran i se părea amuzant. Îmi place la nebunie să mănânc pietre!

În ultima săptămână de şcoală, Minnie se plictisise cumplit fără Ky. Profesorii nu mai aveau nimic de predat,

aşa că le oferiseră elevilor nişte proiecţii de film: *Mary Poppins*, *Poveste fără sfârşit* şi *Vrăjitorul din Oz* – aceleaşi trei filme pe care le proiectaseră şi în ultimele săptămâni de şcoală din anii precedenţi. După ce se sunase de ieşire pentru ultima oară, Minnie nu fugise, ci păşise agale, cu mintea înceţoşată şi distrasă, în timp ce colegii o împingeau din toate părţile, nerăbdători să-şi înceapă vacanţa de vară.

În timp ce mergea – parcă plutind – către porţile şcolii, zărise acelaşi grup de chiulangii din urmă cu câteva săptămâni. Jumătate dintre puştii aceia erau îmbrăcaţi în uniforme de şcoală, iar cealaltă jumătate, în negru. Minnie se apropiase de ei.

— Hei, *chi hai*, strigase una dintre fete, unde-i prietena ta tocilară?

Pe Minnie o trecuse un fior electrizant. Se uitase în jur ca să se asigure că fata mai mare vorbea cu ea şi nu cu altcineva.

— În vacanţă! răspunsese ea pe un ton răguşit.

Nu vorbise toată ziua – îşi dădea seama că nu mai scosese un cuvânt de la începutul săptămânii, de când plecase în concediu familia Tran. Revenindu-şi rapid din coma indusă de filmele văzute la şcoală, îl căutase din priviri pe Thien. Nu era acolo.

— Un' s-a dus prietena ta? întrebase fata.

— La Movie World.

— Uau, ce norocoasă e! Şi nu te-a luat cu ea?

Grupul râsese. Minnie simţise dintr-odată cum îi luau foc urechile.

— N-am vrut să merg, minţise ea. Oricum, Queensland e de doi bani!

Un băiat mai mare, care se juca cu bricheta, îi dădu dreptate:

— Da, frate, e plin de rasişti în Queensland!

— Toată *Australia* e plină de rasişti! adăugase fata.

— N-ai unde să mergi! concluzionase băiatul.

— Şi tu ce o să faci, *chi hai*?

Minnie ridicase din umeri. Nimeni n-o întreba vreodată ce planuri avea, aşa că nu simţise niciodată nevoia să-şi facă; fiecare vacanţă petrecută de una singură era la fel, o fereastră care ţinea câteva săptămâni, timp în care parcă plutea într-un nor, senzaţia cea mai acută fiind cea de foame. Dar întrebarea fetei transformase într-o clipită vacanţa în ceva neliniştitor – într-un vid care ar fi înghiţit-o dacă nu şi-ar fi făcut planuri. De obicei avea replici prompte, dar întrebarea o şocase. Chiar aşa, *ce* avea să facă?

— A venit! strigase fata.

Honda albă şi joasă parcase lângă bordură. La volan se zărea pometii care păreau să absoarbă lumina şi un profil frumos, cu nasul îngust şi drept. Thien deschisese geamul din stânga.

— Intraţi, ce mai aşteptaţi!

Cele trei fete şi băiatul care spusese că în Queensland era plin de rasişti se conformaseră. Minnie voise să-i urmeze, însă rămăsese pe loc, stingheră, lăsându-se când pe un picior, când pe celălalt.

— Ce cauţi acolo, *chi hai*? întrebase Thien, de pe scaunul şoferului. Ai vrea să vii cu noi?

— Thien, e un copil! o auzise Minnie spunând pe una dintre fetele aflate în maşină.

În clipa în care următoarele zece zile i se înfăţişaseră sub forma unei găuri negre, ce ameninţa s-o absoarbă – fără televizor, fără planuri, fără prieteni – Minnie se speriase la gândul că Thien îi întinsese un colac de salvare, iar fata din maşină îl trăsese înapoi, fără s-o lase să se prindă de el.

— Nu-s doar un copil! strigase Minnie.

Fata de pe bancheta din spate îşi scosese capul pe fereastră. Minnie observase că ea avea nişte cercei lungi,

alcătuiți din mai multe lănțișoare ce clincăneau, și că o privea cu o expresie bosumflată, care-i arcuia gura.

— Pot să vin și eu? întrebase Minnie, dându-și seama că n-avea nimic de pierdut.

Fata din spate se bosumflase și-și țuguiase buzele, care și așa erau cărnoase.

— Chiar vrei s-o faci, dragă? întrebase ea.

— Da!

— Câți ani ai?

— Paisprezece.

Fata se întorsese către prietenii ei, așteptând ca Thien să spună ceva.

— Nu trebuie să ajungi nicăieri? întrebase fata întorcându-se din nou către Minnie, în timp ce lănțișoarele prinse de lobii urechilor îi zăngăneau de la vibrațiile Hondei.

— Oriunde m-aș duce, dau de rasiști! răspunsese Minnie.

Fata zâmbise. Ușa din spate a mașinii se deschisese.

— Haide, *chi hai*, urcă! spusese Thien.

Minnie se înghesuise pe bancheta din spate, alături de alte trei fete, iar una dintre ele îi cedase centura ei de siguranță. Iată că făcuse, în sfârșit, cunoștință cu oamenii care reprezentaseră atât amar de vreme un mister pentru ea!

— Eu sunt Sarina! se prezentase fata care spusese mai devreme despre Minnie că era un „copil”.

Sarina avea pe gât niște pete de diferite mărimi. Pe vremea când erau în clasa a șaptea, Minnie și Ky aflaseră că săruturile puteau să lase vânătăi pe piele. Cele două fete stabiliseră de comun acord că așa ceva era în egală măsură vulgar și dureros. Cu toate astea, ar fi vrut să afle cum apăreau, așa că fiecare își supsese propriile încheieturi, până când li se spărseseră vasele de sânge și rămăseseră cu vânătăi slabe, care dispăruseră a doua zi. Minnie, vrând să ducă lucrurile mai departe, își lipise de piele tubul de la aspirator, rămânând cu niște vânătăi perfect rotunde pe

coapse şi pe abdomen. Apoi îi făcuse lui Ky o lună de culoarea vinului pe fesa stângă.

— Uau, spusese Ky, ce oribilă e!

Atunci juraseră că, dacă un băiat ar fi încercat vreodată să le lase astfel de vânătăi, i-ar fi tras una zdravănă între picioare.

Minnie numărase acum cinci vânătăi pe o singură parte a gâtului Sarinei. Cu toatele aveau forme îndeajuns de diferite încât să nu fi fost făcute cu un aspirator.

În timp ce mergeau cu maşina, aflase că Sarina avea şaptesprezece ani şi că, deşi teoretic încă era elevă la Liceul Cabramatta, chiulise de la atâtea ore încât ar fi trebuit să repete clasa a unsprezecea dacă mai călca vreodată pe la şcoală.

— Iar ea e Chanlina, spusese Sarina, dându-i un ghiont fetei de alături. Dar i se zice Domnişoara Sos de Soia.

— Ei, asta-i! răspunsese Chanlina.

Toată lumea din maşină râsese. Minnie, cu ochii larg deschişi, se distra şi simţea furnicături în degete. Le studiase în detaliu pe fete: părul lor lung, mătăsos şi drept, tuns în scări astfel încât şuviţele să le încadreze feţele, cele patru piercinguri pe care Chanlina le avea doar într-un singur lob, dosul pantalonilor negri şi evazaţi ai Sarinei, care era zdrenţuit şi murdar pentru că se frecase de pământ, atitudinea lor relaxată, spre deosebire de cea a lui Ky, care era mereu tensionată şi mergea cu trupul încordat. Fetele acelea erau atât de flexibile şi de unduitoare, încât parcă ar fi fost nişte spaghete.

— Ce? O spunem într-un sens bun! explicase Sarina. E Domnişoara Sos de Soia fiindcă e atât de negricioasă!

— Ia mai taci! o certase Chanlina, încrucişându-şi braţele. Noi, ăştia din Cambodgia, avem tenul mai închis la culoare din naştere, pricepi? E complet normal, ba chiar frumos!

— Iar ea e Alani, spusese Sarina uitându-se la ultima fată de pe bancheta din spate.

Alani nu era cu mult mai mare de vârstă decât Minnie, dar pielea îi era acoperită de scuame şi avea tenul atât de uscat, încât faţa îi era plină de cute care o făceau să pară mult mai matură. Alani dăduse din cap către Minnie şi se întorsese ca să contemple peisajul ce se vedea pe fereastră, în timp ce maşina accelerase printr-o zonă de şcoală, în inima Cabramattei.

— Eu sunt Phil, spusese băiatul care şedea pe scaunul pasagerului.

— Aşa le spune el oamenilor că-l cheamă, dar de fapt numele lui e Chur Ghrass! spusese Sarina, iar Minnie izbucnise în râs.

Minnie se uita mereu la Thien. Îi plăcea felul în care conducea el, cu un singur deget pe volan. Îi plăcea felul în care-i cădea lumina pe partea de sus a obrajilor. Îi plăcea cum, de fiecare dată când toţi cei din maşină izbucneau în râs, el se mulţumea să surâdă imperceptibil, ridicându-şi puţintel colţurile gurii.

— Ei, la naiba, tacă-ţi fleanca, Sarina! strigase Phil.

— Eu doar o pun la curent, dragă!

— N-o băga în seamă pe Sarina, *chi hai*, uneori spune numai tâmpenii!

Minnie simţise bine cunoscutele furnicături calde şi plăcute pe care i le provoca faptul de a fi strigată *chi hai* de către puştii mai mari de vârstă decât ea, dar voise să se asigure că ei ştiau şi cum o chema de-adevăratelea.

— Dacă vreţi, puteţi să-mi spuneţi „Minnie”!

— Te cheamă ca pe şoricelul ăla din desenele animate, constatase Phil.

Înainte ca Minnie să apuce să răspundă, maşina coti, iar apoi parcă pe o stradă înţesată de restaurante asiatice, la care se serveau feluri de mâncare pe bază de tăieţei. Se mai

aflau acolo şi brutării vietnameze, precum şi un restaurant la care felurile de mâncare erau pe bază de găluşti. Minnie auzise de el, dar nu călcase niciodată pe acolo.

— *Yum cha* sau *bún bò Huế*? întrebase Thien în timp ce scotea cheile din contact şi-şi atârna brelocul de degetul arătător.

— *Yum cha*! strigaseră cu toţii.

— *Chi hai* Minnie, spusese Thien răsucindu-se ca s-o privească, eşti gata să mănânci ca o regină?

Următoarele zece zile fuseseră cele mai bune din viaţa de adolescentă a lui Minnie. Cu familia Tran plecată în Queensland şi cu părinţii ei care se făceau remarcaţi doar prin bubuiturile surde ce se auzeau noaptea prin pereţii subţiri ai camerei lui Minnie, fata era cu desăvârşire liberă. Noii ei prieteni veniseră s-o ia de acasă în fiecare zi, ducând-o să mănânce la restaurante la care doar visase până atunci: localurile aglomerate în care se serveau *phở* şi *bún bò Huế*, restaurantele de *yum cha* în care chelnerii îi turnau ceai în ceaşcă fără să fie nevoie ca ea să le-o ceară, chioşcurile cu deserturi care făceau shake-uri de căpşune din fructe proaspete, amestecate cu sirop de zahăr şi cuburi de gheaţă. Îşi dorise s-o fi avut pe Ky alături de ea, ca să fi gustat împreună toate mâncărurile la gândul cărora se mulţumiseră să saliveze, şi ca să-i arate lui Ky cât de mult se înşelase cu privire la chiulangii. Erau inofensivi. Erau mai mult decât inofensivi. Se gândise că prietena ei ar fi apreciat faptul că erau amuzanţi şi isteţi. Chanlina, de pildă, avea în cap un adevărat calculator şi, înainte să vină nota de plată, ea putea socoti cât costase mâncarea tuturor. Phil putea să-i imite perfect pe toţi chelnerii care-i serveau. Alani se pricepea să rămână impenetrabilă, nepărând să fi judecat vreodată pe cineva. Sarina, care era în mod clar cea mai isteaţă dintre ei, ştia să explice de ce colonialismul era o

porcărie, iar şcolile nu predau despre atare problemă aşa cum ar fi trebuit. Thien rămânea un mister. Vorbea rareori şi-i plăcea să se uite lung. Deşi Minnie n-ar fi ştiut să spună de ce, simţea o căldură plăcută în coşul pieptului ori de câte ori spunea ceva care-l făcea să zâmbească uşor din colţurile gurii.

După ce mâncau, iar Thien plătea – avea portofelul burduşit mereu cu bancnote de cincizeci – îşi făceau veacul pe băncile roşii din Freedom Plaza, ronţăind chipsuri picante, cumpărate de la fast-foodul Red Lea, şi încălzindu-se la soare, în timp ce Chanlina stătea la umbră.

— Cu ce se ocupă ai tăi? o întrebase Alani pe Minnie.

Aceasta din urmă, care desena feţe zâmbitoare în condensul format pe paharul de plastic plin cu suc, trebuise să se gândească o clipă. Vorbea rareori despre părinţii ei. Cu Ky ajunsese să se înţeleagă într-un limbaj aparte, pe care ele două şi-l dezvoltaseră de-a lungul timpului, începând din vremea în care erau eleve în clasa întâi. Doar dintr-o privire a lui Minnie, din felul în care ea îşi dregea glasul sau dintr-un tremur, Ky pricepea ce anume se întâmplase în noaptea precedentă în gospodăria Le. Pentru Minnie era totodată liniştitor şi frustrant să fie descifrată astfel. Îi plăcea că nu trebuia să vorbească despre ceea ce se petrecea acasă, dar îşi dorea uneori ca prietena ei s-o întrebe despre asta. Se întreba: oare Ky ştia că acele probleme nu dispăreau doar pentru că nu discutau despre ele?

— Mama face haine pentru oameni, răspunsese Minnie.

— La ea acasă? întrebase Alani.

— Nu! În garajul cuiva.

— Asta-i bine! N-ai vrea s-o facă acasă, spusese Alani, care-şi scobea o scuamă ce îi apăruse pe cot. Amândoi părinţii mei cos haine la noi acasă şi e oribil!

— A, da?

— E plin de scame. Nu se poate respira. Nimic nu respiră. De-aia sunt eu aşa, explicase ea în timp ce-şi scărpina pielea uscată şi inflamată, care părea mai roşie decât de obicei. Medicul zice că-s alergică. Scamele îmi înrăutăţesc eczema.

Lui Minnie îi păruse rău de Alani, a cărei piele uscată se întindea ori de câte ori fata zâmbea sau se încrunta.

— N-au de gând ca, la un moment dat, să-şi mute altundeva maşinile de cusut? întrebase Minnie. Sau să-şi găsească altceva de lucru?

— Nu prea cred!

— De ce nu-şi găsesc ai tăi alte slujbe, ca să poată să vină acasă şi să aibă grijă de tine? întrebase Thien în timp ce-şi aprindea o ţigară ce mirosea ca Marlboro Red, marca pe care o fuma tatăl ei.

Minnie se ruşinase, de parcă fusese prinsă spunând o prostie.

— Pentru că..., începuse ea, sperând ca, pe măsură ce vorbea, mintea să ştie să aleagă cuvintele care să enunţe adevărul.

— Păi, cum ar putea face una ca asta? o întrerupsese Sarina.

Îi făcuse un semn din bărbie lui Thien, dându-i de înţeles că voia o ţigară. El îi pusese una între buze şi i-o aprinsese aşa cum văzuse Minnie că făceau oamenii în filme. Ea niciodată nu-şi dorise mai mult să fumeze decât şi-o dorea în momentul acela.

— Majoritatea celor care pleacă din Vietnam sunt oameni obişnuiţi, ştii ce zic? întrebase Sarina.

Minnie o ascultase cu toată atenţia, fiindcă îi plăcea accentul ei ciudat, jumătate tărăgăneală australiană în toată regula, jumătate vietnamez.

— Nu-s supereroi. N-au superputeri. Şi n-ai cum să fii un om obişnuit, să ajungi pe urmă refugiat, ca mai apoi, pocnind din degete, să devii un om de succes!

— Dar cum rămâne cu toţi proprietarii de magazine? întrebase Phil, şezând ghemuit pe banca roşie şi ţinând un pai între dinţi ca pe o scobitoare. Sunt şi ei nişte nenorociţi de imigranţi şi totuşi au bani!

— Ei sunt excepţii, răspunsese Sarina.

— Au avut noroc, adăugase Alani.

— Eşti norocos dacă eşti imigrant şi scapi cu viaţă, spusese Sarina. Ai noroc dacă scapi cu viaţă, fără să fii violat, fără să te îneci, fără să fii împuşcat. Ai noroc dacă ajungi aici.

— Păi, eu nu mă simt norocoasă, spuse Alani scărpinându-şi din nou coatele, ale căror răni erau de-a dreptul carne vie.

— Ai noroc, iar apoi ai ghinion, spusese Sarina zâmbindu-i lui Minnie, care se luminase la faţă. Uite, ştiu că totu-i nasol, dar dacă eşti nervoasă pe ai tăi fiindcă au slujbe de doi bani, nu eşti nervoasă pe cine trebuie!

— Dar şi *tu* eşti nervoasă pe ai tăi! spusese Thien, care avea capul învăluit într-un nor de fum şi se uita în depărtare, seducător de detaşat. Îi urăşti!

— Mă rog, nu-i urăsc din cauza slujbelor pe care le au, spusese Sarina, cu privirea aţintită într-un punct dintre genunchii ei.

— Ba da, stăruise Thien, continuând să privească în depărtare. N-ai avut niciodată acasă pe cineva care să aibă grijă de tine.

— N-am chef să vorbesc despre asta, spusese Sarina plecându-şi capul.

Thien începuse să-i maseze spatele, oprindu-se la ceafă şi mângâindu-i cu degetul şuviţele răzleţe. Minnie îşi dori şi ea asta.

— Dar tatăl tău? întrebase Alani, revenind la discuția cu Minnie.

Mintea lui Minnie trecuse în revistă cel puțin zece răspunsuri la acea întrebare. Tatăl ei era: dependent de jocuri de noroc; fumător înrăit; bețiv; anticomunist; veteran de război; fost prizonier de război care scăpase dintr-un lagăr de reeducare şi care fugise din Vietnam împreună cu familia pe care şi-o întemeiase de curând; un om căruia i se amputaseră degetele mari de la picioare; un om care-i rupsese brațul fiicei lui; un om care îşi strânsese nevasta de gât; un om care uneori avea o grămadă de bani, iar alteori n-avea o lețcaie; un afemeiat, deşi Minnie n-avea dovezi în sensul ăsta; proprietarul unei rable de Toyota Camry roşii, care nu pornea dacă era prea cald sau prea rece afară; un tată absent, pe care fiica lui nu-l mai văzuse de câteva săptămâni. Minnie ar fi putut să-şi deşerte amărăciunea în cuvinte, folosindu-se de toată engleza pe care o ştia. Dar nu voia să-şi sperie noii prieteni.

— Lucrează într-o fabrică, spusese ea.

— Şi ce face?

— E muncitor la Comalco[16].

— O, spusese Alani, are un loc de muncă stabil!

— Mda, răspunsese Minnie, simțindu-se din nou dezamăgită de părinții ei.

Înainte ca ea să apuce să-i întrebe pe ceilalți despre părinții lor, Thien le spusese că venise vremea să plece. Se oferise ca, în drum spre serviciu, să-l lase acasă pe fiecare dintre ei. Nu vorbise niciodată în amănunt despre ocupația lui.

— Haide, Thien, n-am chef să mă întorc acasă, ce naiba! spusese Alani.

---

[16] Companie australiană specializată în producția de aluminiu.

— Dacă n-ai chef să te duc eu, mergi pe jos!

— Nu putem veni cu tine?

— Vezi-ți de treabă, fetițo, îi răspunsese el, clătinând din cap ca unul dintre acei chihuahua de jucărie pe care Minnie îi văzuse în maşinile oamenilor. Haideți! Acasă!

În ziua următoare, când familia lui Ky se întorsese din concediu, Minnie rămăsese acasă şi-i aşteptase pe Thien, Sarina, Phil, Chanlina şi Alani. Spera ca aceştia s-o ia cu ei în Honda albă, aşa cum făcuseră zilnic în cele aproape două săptămâni care se scurseseră. Minnie îşi spusese că familia Tran avea nevoie de timp ca să despacheteze. Iar Ky, probabil, nu-şi dorea s-o vadă atât de repede. Se gândise să-l întrebe pe Thien dacă nu cumva Ky ar fi putut să li se alăture data viitoare, fiindcă era cumsecade, în ciuda încordării pe care o emana din toți porii. Poate că nu era de gaşcă precum Sarina, dar era de treabă în felul ei – îi fusese mereu alături. Îi fusese alături dintotdeauna. Din prima zi de grădiniță, când avuseseră părul tuns castron şi când amândouă se simțiseră singure, fără să cunoască vorbele potrivite să descrie senzația de tristețe şi de gol sufletesc pe care o aveau în coşul pieptului. Ky, mărunțică, venise lângă Minnie, care era chiar mai scundă decât ea, îşi spălaseră mâinile la toaleta fetelor şi o întrebase:

„Eşti prietena mea?”

Iar Minnie, care cunoştea atât de multe cuvinte englezeşti pe care n-avusese niciodată ocazia să le folosească acasă, răspunsese:

„Da!”

Dar noii ei prieteni nu apăruseră în ziua aceea. Minnie încercase să nu-şi facă griji, fiindcă Thien îi spusese că avea un orar imprevizibil la serviciu, iar cum tatăl ei, beat, se împiedicase de cablul telefonului şi îl smulsese din perete, n-aveau cum s-o sune. Cu toate astea, în fiecare dimineață se trezea plină de speranță, bucurându-se la gândul meselor

copioase pe care aveau să le ia, încântată de nonşalanţa cu care se purtau ei, de faptul că se subînţelegea că acasă la fiecare dintre ei se petreceau lucruri foarte rele şi că, atunci când erau împreună, nimic din toate astea nu mai conta.

Două zile mai târziu, prietenii ei încă nu dăduseră nici un semn de viaţă. Minnie începuse să ameţească, fiindcă nu mâncase nimic altceva în afară de resturi uscate de *bánh tét* şi de nişte chifle cu aromă de pandanus pe care le găsise în congelator, atât de vechi încât deveniseră parte din acesta. Aşa că, în cele din urmă, mersese acasă la Ky.

— Unde naiba ai fost? întrebase Ky atunci când îi deschisese uşa, punându-şi o mână în şold, iar Minnie văzuse că ea se bronzase de la soarele din Queensland. Te-am tot sunat, dar n-a răspuns nimeni!

— Uau! exclamase Minnie, surprinsă de tenul închis la culoare al prietenei sale. Domnişoara Sos de Soia!

Lui Ky îi luase o clipă să înţeleagă la ce se referea Minnie, iar apoi se pleoştise, înfrântă.

— Ştiu, dragă! M-am dat cu cremă, am purtat pălărie şi toate alea, se jeluise ea, arătându-şi braţele bronzate. Mama zice că arăt ca o refugiată!

Minnie o bătuse uşurel pe umăr.

— Stai, cum ai venit până aici? întrebase Ky, alarmată.

— Pe jos, răspunsese Minnie.

Ky rămăsese cu gura căscată.

— Stop! exclamase Minnie, ridicând o mână. Nu spune nimic!

Ky îşi încrucişase braţele pe piept.

— Ai de gând să mă laşi înăuntru, sau nu? o somase Minnie.

Ky se trăsese într-o parte.

— În fine, spusese ea, ţi-am adus de la Movie World un breloc cu Tweety. Şi ai pierdut două zile de *Young Talent Time*. L-am înregistrat ca să-l vezi, îşi anunţase ea prietena,

iar acea familiaritate liniştitoare o învăluise pe Minnie precum o pătură călduroasă. Putem să ne uităm la episoadele pe care le-am înregistrat, iar apoi putem să ne uităm la cele pe care le-a înregistrat mătuşa mea cât timp am fost plecaţi, dar înainte de asta putem să ne uităm la pozele de la Movie World. Tata a developat vreo sută, iar la un moment dat trebuie să facem temele pe care ni le-a dat mama, fiindcă ea a spus că nu ne putem uita la televizor toată ziua – nu-ţi face griji, e algebră pentru copii mici – şi avem *phở* la prânz, dacă ţi-e foame.

Lui Minnie îi era mereu foame. Încălziseră din nou supa pe care doamna Tran le-o lăsase pe maşina de gătit şi spălaseră nişte muguri de fasole luaţi din frigider. După aceea, Minnie sorbise *phở*-ul – supa şi toate celelalte – atât de repede, încât i se umflase burta şi aproape că-i pocnise tricoul la mâna a doua, pe care scria, în mod inexplicabil, SYDNEY, UN LOC ATÂT DE POTRIVIT PENTRU VACANŢĂ.

Minnie îşi înăbuşise un căscat pe când Ky comenta pe marginea unui teanc de poze cu familia Tran şi Bugs Bunny, familia Tran şi o mascotă uriaşă a lui Tweety, familia Tran după excursia întreprinsă spre sud, pe coasta australiană, ca să viziteze Big Banana, una dintre „marile” atracţii turistice ale Australiei. Banana, scobită în mijloc şi putând găzdui cel puţin doisprezece oameni, o nedumerise pe Minnie.

— Sunt doar nişte ecrane la care te poţi uita ca să vezi nişte chestii, spusese Ky. E aproape de o plantaţie de banane sau ceva de genul ăsta. E drăguţ, dar şi plictisitor.

Ky începuse să povestească despre întâlnirea cu personajele Looney Tunes de la Movie World, iar Minnie întorsese în palmă de câteva ori, pe toate părţile, brelocul cu Tweety, dezamăgită că prietena ei nu-şi dăduse seama că trecuse un an de când n-o mai interesa Tweety. Iar după ce văzură cel de-al doilea episod din *Young Talent Time*, iar Ky

cântă melodia de la finalul acestuia, „All My Loving”, Minnie se simțise dintr-odată mult, mult mai în vârstă decât Ky, de parcă aceasta înghețase în timp, iar ea, Minnie, își trăise viața cu viteza luminii. Ky, pesemne, nu-și dorea să afle despre Thien și Sarina. Poate că nu era pregătită. Minnie își închipui cum Ky ar fi luat-o razna, cum i-ar fi spus doamnei Tran, care le-ar fi spus mai departe părinților ei, care ar fi stricat totul. Sau poate că dacă i-ar fi povestit lui Ky despre noii ei prieteni, asta n-ar fi contat deloc, fiindcă oricum nu se știa unde erau Thien, Sarina, Alani, Phil și Chanlina. Așa că Minnie își ținuse gura. În timp ce Ky continua să răsfoiască pozele, se întrebase: era mai rău să se simtă însingurată fiindcă fusese abandonată, sau era mai rău să fie în compania unei prietene și să se simtă tot singură?

Oare exista o lume în care Minnie făcea lucrurile diferit? O lume în care, la șase luni după ce îi văzuse ultima oară pe Thien și pe prietenii lui, ea zărise pe stradă Honda albă și o ignorase? O lume în care, după ce văzuse din nou chipul superb al lui Thien, luptase împotriva senzației de căldură care îi cuprinsese pieptul și refuzase să stea de vorbă cu el? O lume în care, după ce auzise că el făcuse șase luni de închisoare pentru trafic de droguri, că Sarina fusese trimisă de familia ei la o școală catolică strictă de pe coasta de sud și că de ceilalți nu se mai știa nimic, alesese să stea departe, în loc să-l lase pe Thien să se apropie de ea și să devină mai apropiați decât fuseseră vreodată? O lume în care, vărsând violent după ce fumase primul ei joint cu heroină, hotărâse că asta nu era de ea și că voia să-și ia doza de euforie din rezultatele bune de la școală, din intrarea la facultate și din cariera de jurnalistă neînfricată pe care i-o anunțase chestionarul? Oare exista o lume în care Minnie o alesese pe Ky în locul lui Thien?

Poate că da. Dar o astfel de lume era dincolo de puterea de imaginație a lui Minnie. Încercase să şi-o închipuie, să se poziționeze lângă Ky la absolvirea liceului, să-l vadă pe Denny cum le ducea buchetele de flori, să se vadă pe ele două deschizându-şi la unison scrisorile de admitere la facultate şi apoi sărbătorind alături de familia Tran la Lucky 8. Dar imaginile acelea erau mereu distorsionate, incomplete, nefinalizate, fiindcă adevărul de netăgăduit era că lui Minnie îi plăcea prea mult să fie cu Thien, şi-i plăcea prea mult că fusese aleasă de un bărbat atât de frumos, şi-i plăcea prea mult că era dorită – cu disperare, cu posesivitate, cu exagerare – şi-i plăcea prea mult să fumeze droguri ca să-şi alunge furia şi dezamăgirea. Şi chiar şi mai târziu, atunci când Minnie îşi dăduse seama că însuşi Thien era o dezamăgire, că ea confundase vidul sufletesc cu misterul, iubirea cu dependența, capcana cu senzația de putere, nu ştiuse încotro s-o ia. Aşteptase prea mult, irosise prea mult timp, iar Ky plecase.

Cuvintele care tăiaseră în carne vie, rostite de cele două prietene în ultimele luni din clasa a zecea:

— Ți-e ciudă!

— De ce mi-ar fi ciudă pe ratații netrebnici, fără viitor, care îşi irosesc viața şi cu care umbli tu?

— Pentru că n-ai pe nimeni altcineva!

— *Prostii!*

— Eşti singură şi însingurată pentru că eşti o maniacă a controlului, plină de prejudecăți! Şi e de-a dreptul oribil să mai am de-a face cu tine!

— Măcar nu sunt ultimul gunoi care-şi face veacul cu drogații!

— Asta crezi despre mine, deci? Vezi ce ziceam? Eşti o snoabă nenorocită şi nici măcar n-ai dreptul să fii aşa!

— A, da, şi de ce, mă rog?

— Pentru că cine naiba te crezi?

— Da' cine naiba te crezi *tu*?

— Cineva care şi-a dat silința!

— Vezi să nu! Ai fugit în brațele netrebnicilor ălora în clipa în care ți s-a ivit ocazia. Mereu cauți ceva mai bun, mereu eşti gata să laşi baltă oamenii care te-au ajutat şi mereu găseşti feluri în care să-ți iroseşti idioata ta de viață! Eşti atât de nerecunoscătoare şi de...

— Poftim?!

— Am spus că eşti al naibii de nerecunoscătoare! Dacă nu eram eu, mureai de foame, sau poliția te-ar fi dus la casa de copii şi...

— A, du-te naibii, n-ai ridicat tu un deget!

— Taică-tău e un bețivan, iar maică-ta face degeaba umbră pământului!

— Ăăă, pământul către Ky: tatăl *tău* e beți...

— Ei, măcar nu ne bate!

— Uau, ce standarde înalte ai, iată-l pe tatăl anului, bravo...

— Şi am avut cu toții grijă de tine!

— A, îți mulțumesc *foarte* mult pentru că ai avut personal grijă de mine, Ky, îți mulțumesc *atât* de mult că m-ai ținut în viață, nu ştiu ce m-aş fi făcut fără tine!

— Încetează cu sarcasmul, eşti nerecunoscătoare!

— O, îți mulțumesc *foaaaaarte* mult! Acum urmează să-mi spui cât de mult îți datorez? Urmează să-mi spui că sunt proprietatea ta şi că ar fi bine să fiu *recunoscătoare* pentru că mi-ai dat ocazia să-ți înghit toate tâmpeniile?

— De ce-ți iroseşti viața în halul ăsta? De ce ții să fii atât de încăpățânată şi de...

— De ce ar trebui să fac tot ce zici tu să facem? De ce ar trebui să intru într-un joc pe care amândouă suntem oricum sortite să-l pierdem?

— Despre ce naiba vorbeşti?!

— Pentru numele lui Dumnezeu, Ky, jocul e măsluit! Nu contează cât eşti de deşteaptă, cât de mult munceşti sau cât de multe prăjiturele australiene îți îndeşi în gură, n-o să fii niciodată văzută ca unul dintre ei! În vecii vecilor! Pun pariu pe un milion că...

— Nu pariez cu tine!

— Mă rog, n-o să le fac jocul!

— N-are rost să vorbesc cu tine!

— Mă bucur că suntem de acord!

— Unde pleci?

— Am ştiut dintotdeauna că eşti o nemernică plină de ifose! Mersi că mi-ai dat dreptate!

— O, du-te naibii!

— Pa!

— Du-te naibii!

— Pa!

— Te urăsc!

— Pa-pa-pa!

Speriată, se hotărâse să se întoarcă. După ce Thien o trăsese de păr, o scosese din Lucky 8 şi o urcase în maşină, iar ea vărsase cu o iuțeală amețitoare mâncarea de la cină, împrăştiind-o pe străzile din centrul Cabramattei, Minnie ştiuse că asta pusese capac – rănindu-l pe Denny, Thien întrecuse o limită pe care ea nici măcar nu bănuise că o avea. Se terminase totul între ei, iar ea trebuia să meargă într-un loc în care el să n-o poată găsi. Se luptaseră în maşină tot drumul de la Lucky 8 şi până la apartamentul mizerabil pe care-l împărțeau. Minnie se dezlănțuise, îl pocnise pe Thien, îl lovise cu picioarele, îl zgâriase şi încercase să-i explice cine era Denny, iar el, conducând, se străduise s-o dea deoparte, oprind o dată maşina şi amenințând s-o omoare dacă nu se calma. Ea îi răspunsese cu aceeaşi monedă. După ce ajunseseră la apartament,

luaseră periculos de multe droguri. Cu limba împleticită, Thien îndrugase nişte scuze, în timp ce Minnie se simţise atât de îndepărtată de ea însăşi, încât nu putuse să mai rostească o vorbă. Dimineaţa se trezise cu imaginea trupului neînsufleţit al lui Denny imprimată pe retină, aşa că se ridicase din pat câtă vreme Thien era încă inconştient şi-şi luase tălpăşiţa.

Chiar dacă nu mai călcase de mult timp pe acolo, observase că blocul de locuinţe sociale în care crescuse rămăsese în mare parte neschimbat. În apartament, simţise în aer mirosul greu, stătut şi bine cunoscut de naftalină. Mobila era acoperită cu aceeaşi tapiţerie pătată şi îngălbenită pe care tatăl ei vomitase de nenumărate ori. Iar camera ei din copilărie, al cărei mobilier se rezuma la o saltea dublă, aşezată direct pe podea, şi la cutii de depozitare făcute din plastic, era la fel cum o lăsase atunci când plecase de acasă. Fusese uşurată să constate că tatăl ei plecase, dar totodată o neliniştise atmosfera de capsulă a timpului, fiindcă fiecare colţ al apartamentului îi aducea aminte de optimismul orb în care se complăcuse de îndată ce îl cunoscuse pe Thien.

De asemenea, locul acela îi aminti de felul în care fusese rănită de cea mai bună prietenă şi de felul în care şi ea o rănise, la rândul ei. Îi adusese aminte de Denny, pe care-l văzuse transformându-se dintr-un copil în scutece, într-un adolescent deşirat. Îşi scormonise mintea în căutarea unor amintiri mai limpezi, mai bune – unele care ar fi putut să-i distragă atenţia de la ceea ce văzuse la Lucky 8 – dar nu reuşise să evoce decât nişte frânturi distorsionate. Îi văzuse pe Denny şi pe Ky jucând Connect 4. Se văzuse alături de ei, întorcându-se cu toţii acasă de la şcoală. Văzuse misiva scrisă în vietnameză pe care o primise de la liceu. Văzuse cum se învârtise camera cu ea atunci când tatăl ei o lovise atât de tare, încât se prăbuşise la pământ. Văzuse cum

Honda albă a lui Thien venise şi o scăpase de pericol. Pe urmă se întorsese cu gândul în prezent. Trecuse o zi. Trecuseră două. Apoi trei. În tot acel timp, prin faţa ochilor i se perindaseră doar frânturi; se drogase şi se ascunsese sub aşternuturi. Mama ei n-o deranjase niciodată.

La o săptămână după ce se întorsese acasă, Minnie tot mai tresărea atunci când îşi pieptăna părul ud, fiindcă scalpul îi era încă iritat în locul de unde o trăsese Thien, cu pumnul încleştat, ca s-o scoată din Lucky 8. Vasele de sânge care i se spărseseră în ochiul stâng aproape că-i dispăruseră, iar vânătaia din jurul ochiului căpătase o nuanţă bolnăvicioasă de galben. Nu se obosise să se dea cu fond de ten. Nimeni n-avea să dea cu ochii de ea. În plus, văzând în oglindă ceea ce-i făcuse Thien atunci când încercase să-l oprească, revăzuse în minte şi felul în care Thien o izbise de masă după ce încercase să intervină între el şi Denny. Îşi spusese că asta avea să-i aducă aminte că nu trebuia sub nici o formă să se mai întoarcă la el. Îşi imaginase cum avea să vină după ea, ceea ce făcea de fiecare dată când fugea de el – după ce o lovise prima oară, aşa cum o făcuse şi tatăl ei; după ce auzise de nişte violări de domiciliu care nu decurseseră aşa cum trebuia şi ştia că el era răspunzător; după ieşirile lui bruşte, de necontrolat, când parcă era posedat, când ochii i se goleau de orice expresie; după momentele în care încercase s-o domesticească, chiar dacă iniţial o sedusese cu ideea că trebuia ca vieţile lor să reprezinte nişte acte de rebeliune. Nu conta dacă şi ea îi răspunsese cu violenţă. Nu conta dacă îl rănise prin vorbe. Nu conta dacă se simţea ca o zdreanţă pe care nu şi-ar fi dorit-o nimeni – o naivă care făcuse o greşeală de neiertat, care rătăcise atât de mult, încât era foarte probabil să fi fost deja complet pierdută – Thien venea mereu după ea. Iar ea se întorsese de fiecare dată la el pentru că Thien îi era alături, pentru că o căutase atunci

când nimeni altcineva n-o făcuse, pentru că n-ar fi abandonat-o niciodată, pentru că o făcea să se simtă dorită, *atât* de dorită, de parcă în sfârşit s-ar fi integrat, de parcă şi-ar fi găsit în sfârşit locul, dacă nu în țara aceea, cel puțin alături de el. Dar de data asta trebuia să pună piciorul în prag. Nu exista o lume în care ar fi putut uita expresia de pe chipul lui Denny atunci când Thien se ridicase deasupra lui, scheunatul pe care-l auzise atunci când Thien îl luase de guler şi îl ridicase.

Întoarsă în camera ei, se îmbrăcă în hainele de care mama ei nu se mai atinsese de pe vremea când fiica ei învăța la liceu. Cu toatele i se potriveau încă şi miroseau a fum stătut de țigară – prima ei pereche de pantaloni evazați, negri, de microfibră, pe care i-o dăruise o fată pe nume Ngoc; un tricou cu un mesaj turistic despre Sydney, care o făcuse să se simtă de parcă ar fi fost din nou copil. Dacă Thien avea să vină după ea, urma să-i spună că lucrurile se încheiaseră definitiv între ei şi că n-ar fi ezitat să cheme poliția dacă el n-ar fi lăsat-o în pace. Dacă Thien avea să vină după ea, voia să aducă în discuție posibilitatea dezintoxicării, nu atât de mult din cauză că şi-ar fi dorit s-o însoțească la centrul de dezintoxicare, ci pentru că ar fi trebuit să ia asta în serios, dacă nu-şi dorea să moară de tânăr. Dacă Thien avea să vină după ea, urma să conceapă un plan care nu l-ar fi cuprins în viața ei, deşi încă nu ştia cum arăta planul acela.

Iar când, în cele din urmă, auzi că bătea cineva la uşa de la intrare, împietri, fiindcă îşi dădu seama că nu era deloc pregătită ca Thien să vină după ea.

— Mamă! strigă Minnie.

Dar era singură acasă. Bătaia se auzi din nou, mai iute şi mai zgomotoasă.

În vârful picioarelor, Minnie merse până la uşă. Vizorul fusese vopsit cu ojă dinadins, ca să nu se poată vedea nimic. Minnie îşi lipi urechea de vopseaua scorojită de pe

uşa de lemn. Bătaia se repetă, iar de data asta Minnie îi simți vibrațiile prin creier.

— Pleacă de-aici! strigă ea, închipuindu-şi-l pe Thien de cealaltă parte a uşii.

Urma s-o implore, să-i ceară iertare şi să-i înşire o mulțime de motive pentru care ar fi trebuit să meargă cu el. Obişnuise să se lase înduplecată. Obişnuise să-l compătimească pentru durerea pe care o îndurase el în copilărie, pentru abuzurile la care fusese supus, pentru trauma abandonului, el suferind mult mai mult decât ea. Obişnuise să se lase înduioşată de chipul lui şi de felul în care el reuşea, uneori, să treacă peste propria durere ca s-o pună pe ea pe primul loc, ca să-i mângâie părul în timp ce vorbea despre părinții ei, despre prietena ei, despre cum singurătatea îi dădea aceeaşi senzație ca şi foamea, despre cât de obişnuită era ea şi cu singurătatea, şi cu foamea, despre cât de mult obosise, despre cât de mult detesta faptul că încă îşi dorea să se integreze în ceva – chiar şi într-o țară care n-o iubise. Obişnuise să se lase subjugată de felul în care el o ținuse în brațe, o sărutase şi-i spusese că n-avea să mai fie singură niciodată. Obişnuise să creadă toate astea. Însă nu mai era cazul.

Bătaia în uşă nu încetă.

— Chem poliția!

Se făcu linişte. Minnie crezu că amenințarea ei dăduse roade. De când ea şi Thien erau împreună, ea nu-i spusese niciodată aşa ceva.

Apoi bătaia se auzi din nou.

— Ce naiba?! pufni Minnie, după care descuie uşa şi o deschise larg.

Îi luă o clipă să înțeleagă că nu-l privea pe Thien.

Arăta la fel cum şi-o amintea, dar era o tânără femeie îmbrăcată în haine de babă, cu o ținută care irita prin corectitudine, cu o pereche de ochelari fără rame, cu părul

prins în coadă şi cu pantalonii călcaţi, care o îmbătrâneau cu câţiva ani, întreaga ei înfăţişare strigând în gura mare că posesoarea ei voia să fie în rând cu lumea.

— Bună! spuse Ky, cu glas gâtuit şi cu o expresie surprinsă întipărită pe faţă, de parcă nu se aşteptase ca uşa să cedeze şi să se deschidă.

Minnie înlemni. Deschise gura şi rămase cu ea căscată.

Expresia de pe chipul lui Ky se îmblânzi.

— Pot să intru?

12

Ky se simţi ca şi cum avea în stomac un balon care se umflase şi ameninţa să se spargă. Era ca şi cum nişte păianjeni i se urcau pe ceafă. Era ca şi cum se uita la o stafie, doar că stafia era un om în carne şi oase – oarecum. Minnie nu părea deloc sănătoasă. Tenul ei avea o culoare ciudată – dacă ar fi fost pictat, arăta de parcă cineva folosise la asta o lingură plină cu pigment cenuşiu – iar privirea îi era înceţoşată. Se dădu la o parte din pragul uşii, ca să-i facă loc lui Ky.

— De ce nu mergem niciodată la ea acasă? o întrebase Denny într-o bună zi pe Ky, la câţiva ani după ce Minnie începuse să-şi petreacă vremea împreună cu ei după orele de curs.

— Pentru că mama zice că acolo nu e nici un adult care să aibă grijă de noi.

— Dar dacă are un Nintendo?

— Bag mâna-n foc că n-are aşa ceva!

— Dar dacă *are*, iar noi nu ştim fiindcă n-am fost niciodată la ea acasă?

Ky fusese convinsă că Minnie le-ar fi spus dacă ar fi avut un Nintendo. Cu toate astea, îşi dorise să se convingă, aşa că o întrebase în ziua următoare, la şcoală.

— De ce aş avea un Nintendo? se mirase Minnie, făcând ochii mari.

— Habar n-am, doar întrebam.

— Ciudato!

— Auzi, de ce tu vii la noi acasă, dar noi nu mergem niciodată la tine?

Minnie îşi dăduse laoparte părul lung de pe faţa asudată. Vânătăile de pe gât aproape că-i dispăruseră, dar Ky ştia că era doar o chestiune de timp până când aveau să reapară. Acela era ciclul în care era prinsă Minnie – de fiecare dată când tenul îşi redobândea nuanţa lui uniformă de bej, petele vineţii se iveau cu promptitudine. Ky o întrebase: „De ce pe gât?" Fără să scoată o vorbă, Minnie îşi pusese uşor palma pe ceafa lui Ky. Apoi o strânsese până când pielea lui Ky se înroşise. Aceasta din urmă îşi închipuise palma unui adult în locul palmei lui Minnie şi felul în care strânsoarea unui bărbat în toată firea ar fi putut să rupă cu uşurinţă chiar şi gâtul. O trecuse un fior şi simţise nevoia să-şi învăluie prietena în puf, s-o rostogolească înapoi în casa alor ei, s-o adopte şi s-o facă în mod oficial sora ei pe vecie.

— Casa voastră are mâncare mai bună, răspunsese Minnie.

— Aha...

— În plus, e plictisitor la mine acasă. Nici măcar nu merge televizorul.

Dar chiar şi dacă televizorul din casa lui Minnie n-ar fi fost defect şi chiar dacă ar fi existat acolo un adult care să-i supravegheze, Ky înţelese abia acum, la vârsta de douăzeci şi doi de ani, de ce mama ei ar fi ezitat s-o lase să meargă în

vizită acolo. Din exterior, geamurile apartamentelor de pe McBurney Road erau întunecate, iar cărămida de pe fațadă era pătată. Apartamente întregi semănau cu nişte guri pline de dinți stricați. Nici înăuntru nu era mai bine – aerul era stătut, pereții erau scorojiți, iar apartamentul lui Minnie era atât de sărăcăcios mobilat – o măsuță şubredă, două scaune pliante, o canapea dezgustătoare şi o comodă de televizor fără nimic pe ea – încât Ky nu-şi putu închipui cum şi-ar fi petrecut ei timpul acolo ca adolescenți sau copii.

Ky o urmă pe Minnie într-un dormitor în care draperiile trase filtrau lumina, dându-i o nuanță claustrofob de portocalie, dat fiind că încăperea deja era întunecoasă. Rămase locului, stânjenită, întrebându-se de ce intraseră într-un loc în care nu se găseau scaune.

— Of, spuse Minnie în timp ce ridica de jos o geantă neagră, n-am crezut că o să vii după mine aici...

— A, e-n regulă, răspunse Ky, ieşind cu spatele din cameră. Scuze, n-am vrut...

— Nu, e...

— Te aştept afară...

— Am intrat aici doar ca să iau nişte țigări, spuse Minnie fluturând geanta prin fața lui Ky. Putem vorbi acolo, continuă ea, făcând semn cu capul către mica sufragerie pe care tocmai o traversaseră.

Ky se duse la masă şi se aşează pe unul dintre scaunele pliante. Minnie ieşi din dormitor cu o țigară subțire între buze şi lăsând vălătuci de fum în urma ei, iar Ky se întrebă din nou cum de unii oameni puteau să înainteze atât de uşor prin viață, în timp ce ea era încontinuu gâtuită de nelinişte, fiindu-i foarte teamă să nu facă un pas greşit. Stând vizavi de Minnie, îşi dădu seama că-şi ținea respirația. Minnie trebuie să fi observat asta, fiindcă se uită la Ky, pe urmă la țigară, iar apoi din nou la Ky.

— Stai liniştită, spuse Minnie, nu mori dintr-atât!

— Glumeşti? întrebă Ky, iar în mintea ei auzi toate acele anunţuri de interes public de pe vremea când era adolescentă: *Fumatul ucide; Nu înota niciodată de unul singur; Nu uita să te dai cu cremă de protecţie solară.*

— Hmmm..., făcu Minnie, studiind ţigara de parcă fuma pentru prima oară. Poate că da!

Se uitară o vreme una la alta fără să vorbească. Ky deschise gura de câteva ori, dar nu putu rosti nimic. Poate că de asta fumau oamenii, îşi spuse ea în timp ce o privea pe Minnie cum răsucea ţigara între degete, inhalând şi suflând fumul în loc să vorbească.

Ky visase atât de multă vreme la momentul în care avea să se confrunte cu Minnie! Atunci când se afla în cea mai răutăcioasă dispoziţie, îşi imagina o ceartă pentru care, în sfârşit, ar fi fost pregătită – una care n-ar fi semănat deloc cu cea din clasa a zecea, când nu ştiuse să facă altceva decât să înjure şi s-o facă pe Minnie în toate felurile – o ceartă în care ea, Ky, şi-ar fi înşirat răspicat toate nemulţumirile şi ar fi readus în discuţie toate felurile în care-i greşise Minnie şi toate felurile în care aceasta se înşelase. În clipele ei de maturitate, îşi imagina cum şi-ar fi cerut scuze şi s-ar fi explicat, şi-ar fi analizat lipsurile, nelinişţile şi nesiguranţele şi ar fi recunoscut că acestea nu erau o scuză pentru felul în care se comportase, pentru cât de posesivă şi de răutăcioasă devenise. Fantezia ei cea mai mare însă – cea la care visa cu ochii deschişi mai mult decât la scuze sau la acuze – era cea în care ar fi rămas prietene pe vecie. Fantezia în care terminaseră împreună liceul, în care merseseră la aceeaşi facultate, în care absolviseră pe aceeaşi scenă, în care păstraseră legătura dincolo de stagiile de practică, de primele slujbe, de primele locuinţe închiriate, certuri în familie şi toate celelalte.

Ky îi dăduse lui Minnie o importanţă imensă în fanteziile ei. Era uluitor s-o aibă în faţa ochilor – mai slabă decât şi-o

amintea, cu brațele acoperite de nişte tatuaje care începuseră deja să se şteargă şi care făceau ca trupul ei să pară şi mai ofilit. Ky simți cum i se strânse stomacul atunci când văzu că cerneala de pe unul dintre brațele lui Minnie lua forma unui tigru imens ce se cățăra, iar pe celălalt braț lua forma unor sute de petale ce aveau desenat, în spațiul dintre ele, conturul negru al unor flăcări. Ky îşi aminti cum o descrisese Flora pe femeia care fusese împreună cu Thien în noaptea crimei. O fată slăbănoagă. O fată slăbănoagă şi plină de tatuaje.

Minnie fusese acolo. Iar vinovatul fusese acel Thien care era iubitul ei.

— Deci..., spuse Ky în cele din urmă.

— Deci.

— Am crezut că ştiam ce aveam de spus după ce ajungeam aici.

— Înțeleg.

— Dar acum nu mai ştiu.

Minnie nu răspunse, iar Ky se foi pe scaun, nereuşind să-şi găsească o poziție comodă. Nu rămăsese niciodată fără grai în preajma lui Minnie. În copilărie vorbea nonstop ori de câte ori erau împreună. Dar atmosfera dintre ele se schimbase, iar Ky nu ştia ce să facă, nu ştia cum trebuia să se comporte, nu ştia ce mai rămăsese din relația lor.

— E foarte ciudat, spuse ea în cele din urmă, după o altă pauză lungă în care se uitaseră una la alta, iar lui Ky i se făcuse pielea de găină din pricina percepției familiare şi totodată noi şi străine pe care o avea față de fosta ei prietenă cea mai bună.

Minnie ridică din umeri. Se aşternu din nou tăcerea. Pe urmă Ky spuse:

— Arăți bine.

Minnie ridică dintr-o sprânceană şi întrebă:

— Îți arde de glume?

— Nu ştiu, răspunse Ky, simţindu-se prinsă cu mâţa-n sac. Voiam să... habar n-am. Să zic ceva. Asta zic oamenii de obicei.

— O, Ky, spuse Minnie încrucişându-şi braţele, chiar că *e* ciudat!

Ky avu impresia că surprinsese un zâmbet pe chipul lui Minnie, o undă fugară de căldură omenească. Ky suferea cumplit pe dinlăuntru – voia să se scalde în căldura aceea, s-o prelungească, să se familiarizeze din nou cu ceea ce fusese pierdut. Dar voia totodată să afle adevărul despre Denny – unul din pricina căruia ştia c-ar fi vrut s-o omoare pe Minnie.

— Vreau să te întreb ceva, spuse ea.

Minnie inspiră adânc şi păru să se pună în gardă. La o privire mai atentă, părea frântă de oboseală – avea cearcăne întunecate şi pungi sub ochi, profilul plin de pete şi de un galben bolnăvicios, şi stătea gârbovită, de parcă ar fi fost prea slăbită sau înfrântă ca să se îndrepte de spate. Ky nu voia s-o întrebe ceea ce era pe cale s-o întrebe. Ar fi stat de vorbă cu plăcere despre orice altceva – ce mai făcuse Minnie în toţi acei ani, dacă locuise acolo în tot acel timp sau dacă se întorsese de curând, ce mai făceau părinţii ei, ce-i mai făceau noii prieteni, când se apucase de fumat, de ce avea tenul atât de cenuşiu, dacă meritase totul.

Minnie o privi şi ea ţintă pe Ky, dar îşi păstră o expresie neutră. Iată una dintre trăsăturile definitorii ale lui Minnie: abilitatea de a privi fără să tresară, fără să se trădeze.

— Ai fost la Lucky 8 în noaptea aceea, spuse Ky, oprindu-se apoi şi sperând ca Minnie să-i dea informaţii de bunăvoie, fără s-o mai oblige să adauge ceva, însă constatând pe dată că fosta ei prietenă rămânea neclintită. Ce s-a întâmplat?

Minnie îşi mută privirea către scrumul de ţigară care se strângea pe masă. Din felul în care ea îşi mişca bărbia, Ky deduse că-şi muşca limba.

— Să nu mă minți! spuse Ky, căreia aproape că i se frânse vocea la gândul că, dintre toți oamenii care se aflaseră la Lucky 8 în noaptea crimei, nici unul nu sărise în ajutorul lui Denny şi nici unul nu le spusese adevărul polițiştilor decât acum, în ultimă instanță.

Minnie continuă să tacă, mulțumindu-se să dea frenetic din călcâie. Ky se trezi că se întinse peste masă, îi luă țigara din mână şi o strivi în grămăjoara de scrum de pe tăblie. Minnie îi aruncă o privire sfredelitoare şi se încruntă.

— N-am venit aici ca să ne uităm una la alta fără să vorbim, spuse Ky.

— Nu ştiu dacă am cu ce să te ajut.

Ky se simți cuprinsă de o frustrare bine cunoscută – aceeaşi pe care o simțise după ce toți martorii, pe rând, îi spuseseră că nu văzuseră nimic, deşi era limpede ca lumina zilei că mințeau – pe care, fiind vorba de Minnie, o resimți mai puternic. Oare nu-şi datorau una alteia măcar adevărul?

— Ştiu că n-am mai vorbit de multă vreme, spuse Ky, dar...

„Dar ce?" îşi auzi Ky propria voce în urechi.

Oare o mai cunoştea pe Minnie? Iar Minnie o mai cunoştea pe ea? Strânse din pumni şi se enervă pe ea însăşi fiindcă îi era atât de greu să spună ce trebuia să fie spus.

— N-o să ai probleme dacă mi te destăinui, spuse ea în cele din urmă, străduindu-se să-şi păstreze calmul şi înfigându-şi unghiile în palme. Poți vorbi cu mine, Minnie! Poliția l-a prins deja pe tip...

— Poftim?!

Pentru prima oară de când îi deschisese uşa lui Ky, Minnie avu pe față o străfulgerare de surprindere.

— Cum adică „poftim"?

— Ai spus că vinovatul a fost prins. Ce s-a întâmplat? Se află acum în custodia poliției?

— Da, răspunse Ky, enervată că, prin răspunsul ei, Minnie îi dăduse de înțeles care îi erau prioritățile.

Simți o oarecare satisfacție pe măsură ce continuă să vorbească, ştiind că încă putea să-şi rănească prietena:

— L-au găsit azi-dimineață. Luase o supradoză.

Pe chipul lui Minnie se văzu numaidecât reacția – ochii îi fură inundați de lacrimi, iar vocea îi deveni pierită:

— Unde l-au găsit...?

— A luat o supradoză acasă la mătuşa lui, iar polițiştii l-au găsit fără suflare, răspunse Ky.

O privi pe Minnie. Aceasta începu să clipească des, pe obraz îi curse o lacrimă uriaşă, gura i se strânse, iar bărbia i se zbârci.

— A fost Thien al tău, nu-i aşa?

Minnie nu răspunse nimic, confirmând astfel că iubitul ei îl ucisese pe Denny. Ky strânse din pumni.

— Deci te apucă plânsul atunci când ratatul ăla ia o supradoză, dar nu mişti un deget atunci când Denny e omorât în bătaie! spuse Ky cu glas tremurător.

— O, ia mai dă-mi pace! izbucnise Minnie, fulgerând-o din priviri, furioasă. Habar n-ai ce-am făcut eu!

Slăbiciunea exagerată îi accentua ridurile de pe frunte, cutele adânci care-i apăruseră între ochi, colțurile gurii îndreptate în jos.

— *N-ai* fost acolo! *Nu* mă cunoşti! *Nu*...

— Atunci, de ce nu poți să-mi spui ce s-a întâmplat, şi gata? Ai habar cât de multe ştie familia *mea*? Doar că Denny s-a dus la banchet, apoi a mers la cină, după care Thien Huynh l-a omorât în bătaie. Ce naiba mai e şi asta?! Cum naiba e posibil să se întâmple aşa ceva?! Ce-ai făcut?!

— De ce crezi că am făcut ceva...?

— Pentru că ai fost acolo! strigă Ky, renunțând să mai încerce să-şi păstreze calmul. Pentru că Denny te cunoştea, iar tu îl cunoşteai pe tipul care l-a omorât! Pentru că...

— Nu l-am omorât eu pe Denny, bine? spuse Minnie depărtându-şi braţele, pentru ca apoi să şi le încrucişeze, iar în cele din urmă să şi le despartă din nou, ca să scotocească prin geantă după o altă ţigară, pe care şi-o aprinse cu mâini tremurătoare. Denny a venit să mă salute, iar asta l-a înfuriat pe Thien.

— Prostii!

— Asta s-a întâmplat!

— Nici nu-ţi dai seama cât de absurd sună aşa ceva!

— Ce nu pricepi?

— Denny, cel mai inofensiv om de pe tot *pământul* ăsta afurisit te salută, iar iubitul tău cel drogat îl *omoară* din pricina asta?!

— Are probleme, bine?

— Nu, nu! Opreşte-te! Explică-mi! De la început! Ce s-a întâmplat?

— *Ce* să-ţi explic?!

— Nu face pe proasta! Spune-mi ce s-a întâmplat!

Minnie suflă fumul de ţigară, în timp ce mâinile continuau să-i tremure.

— Ne certaserăm, bine?

— Tu şi Thien?

— Da, eu şi Thien.

— De ce?

— Ce-ţi pasă *ţie*?

— Pentru că trebuie să-i pese cuiva!

— Despre tot, bine? Despre cum voia să mă fac casnică, de fapt. Despre cum încerca să mă controleze. Despre cât de multe droguri luam. Despre cum mă acuza încontinuu că-l înşelam, deşi cine naiba avea timp de aşa ceva? Despre tot, la naiba!

— Se pare c-a fost un iubit pe cinste!

— Haide, las-o baltă, Ky!

— Las-o tu baltă!

— E posesiv şi plin de probleme, da?

— Era.

— Poftim?

— *Era* posesiv şi plin de probleme, spuse Ky. La trecut. Aşa cum trebuie să vorbesc acum şi despre Denny, din cauza ta!

— Eu, una, n-am făcut *nimic*! spuse Minnie fluturând din ţigară ca să sublinieze fiecare cuvânt. Thien *avea* probleme! Îşi iese uneori din minţi, nu mai e deloc el însuşi şi...

— Ieşea.

— Ce?

— *Îşi ieşea* din minţi...

— Ai venit aici ca să vorbim, sau ca să mă corectezi naibii încontinuu?!

Ky înghiţi în sec. În clipa aceea nu-şi dorea să facă nimic din toate astea. Voia doar să-i facă rău lui Minnie.

— Aşa că am mers la Lucky 8, spuse Minnie, unde el îşi descarcă nervii pe mine, iar eu nu-l bag în seamă, la care el se enervează şi mai tare. Şi pe urmă cineva ne bagă un bliţ în faţă.

Minnie continuă să tragă din ţigară fără să-şi dea seama că aceasta se stinsese.

— Era Denny, fir-ar să fie! Avea un aparat foto de unică folosinţă. Îmi face o poză, iar apoi îşi coboară aparatul şi zâmbeşte larg şi caraghios, de parcă e foarte încântat de el însuşi, de parcă îmi făcuse o surpriză, după care mă salută.

— Chiar aşa a spus?

— Ce mai contează?

— Cum să *nu* conteze pentru mine, Minnie?

Atunci când Minnie observă că i se stinsese ţigara, se întinse din nou după brichetă, dar tremurul mâinilor făcu să-i fie greu să aprindă ţigara subţire pe care o ţinea între degete.

— A spus..., începu Minnie, trăgând un fum care păru să-i liniştească mâinile, dar care o făcu să bată mai tare din genunchi... „Ce mai faci?”

— Atâta tot?

— Şi..., adăugă Minnie, care acum dădea din genunchi atât de tare, încât scutura masa pliantă, ...„Mi-a fost dor de tine! Casa e atât de goală acum!”

Ky simți cum inima îi bătea să-i spargă pieptul.

— A spus un lucru... foarte ciudat. Dar mă rog, vorbim de Denny, deci...

— Deci?

— Deci dacă ți-ai fi cunoscut fratele, ai fi ştiut că era un puşti nemaipomenit de stângaci. Uite, îmi aduc aminte de momentul ăla când era în clasa a treia şi a dat să mă îmbrățişeze, dar s-a răzgândit între timp şi a vrut să dăm mâna, iar apoi a sfârşit prin a mă împunge cu pumnul în piept.

— Deci spui că fratele meu a fost omorât din pricină că era stângaci!

— *Spun* că a fost o neînțelegere.

— Deci Denny a zis chestia aia care a sunat ciudat, iar Thien ăsta a avut impresia că...

— Nu ştiu dacă o fi crezut că Denny era fostul meu iubit sau ceva de genul ăsta, ceea ce e imposibil, fiindcă n-am mai fost cu nimeni altcineva, şi, pentru numele lui Dumnezeu, vorbim despre Denny, dar...

— E *absurd*!

— Ştiu.

— E al naibii de absurd!

— Ştiu.

— Şi apoi, ce?

Tremurând toată, Minnie îşi feri privirea atunci când descrise cum Thien trăsese un pumn în aparatul foto, pe care Denny îl scăpase pe jos, şi cum obiectul de plastic se

spărsese, iar filmul fusese distrus. Descrise cum Thien îl doborâse pe Denny la pământ. Descrise cum lui Thien i se stinsese lumina din ochi şi cum îl călcase din nou şi din nou şi din nou în picioare pe Denny.

— Bine, am înțeles, spuse Ky, simțind că se sufoca. Tipul ăsta era *iubitul* tău? Ai înnebunit la cap?

— Nu-i caut scuze. E de neiertat ce...

— *Nu, zău!*

— Dar avea probleme, pricepi? Noi două nu avem amintiri de pe vremea când am fost refugiate. Eram prea mici. Dar el era destul de mare să-şi aducă aminte, şi habar n-ai ce...

Acum Ky începuse şi ea să tremure, furioasă şi uluită că Minnie sărea în apărarea omului care-i omorâse fratele.

— Părinții *noştri* au fost refugiați. *Ei* sunt cei care îşi aduc aminte de tot. Dar nu-i vezi pe ai mei că se apucă să omoare oameni! Nu-i vezi pe ai tăi..., spuse Ky dar se opri, fiindcă gândurile îi fură străfulgerate de o imagine a lui Minnie cu vânătăile şi rănile care începeau să i se cojească. Asta nu-i o scuză, pricepi?

— Nu spun că e.

— Atunci, ce spui? Că a meritat? Că ai da viața lui Denny pentru...

— Nu eşti singura care a pierdut pe cineva!

— ...pentru că viața iubitului tău drogat era atât de valoroasă...

— Mă refer la pierderea lui Denny! strigă Minnie, ducându-şi ambele palme la ochi.

— Te doare undeva de Denny!

— Du-te naibii, Ky!

— Nu, du-te *tu* naibii! strigă Ky, împingând masa spre Minnie.

Tăblia îi intră acesteia în coaste şi aproape că o doborî de pe şubredul scaun pliant pe care şedea.

— Chiar aşa?! pufni Minnie, scuturându-şi pantalonii de scrum.

— Ce? întrebă Ky, care ştia că fusese imatur din partea ei să împingă masa în Minnie, dar care nici nu voia să-şi ceară scuze. Ce aştepți din partea mea?

— Dar *tu* din partea mea? Tocmai ți-am spus ce s-a întâmplat. Aştepți să-ți spun că a fost vina mea? Bine, fie, a fost vina mea, am fost acolo, Denny m-a văzut şi m-a salutat, iar asta nu i-a căzut deloc bine lui Thien. Bine, Denny a murit din cauza mea! Dar n-am *făcut* nimic, pricepi? Am fost pur şi simplu acolo.

— Şi ai privit fără să mişti un deget!

— Ce?! Nu! Am încercat să-l trag pe Thien, iar el m-a bătut măr şi pe mine.

Minnie arătă cu degetul către pata gălbuie pe care o avea aproape de păr şi care începea să devină vineție şi gri.

— Pentru că, chiar dacă-ți vine greu să crezi, Ky, nu m-am născut învinețită! Ai fi ştiut asta dacă m-ai fi întrebat.

— Ce vrei să spui? întrebă Ky, căreia propriul corp îi dădu răspunsul înainte ca mintea să găsească acel răspuns.

O simți în pielea care i se făcu de găină, de parcă trupul i s-ar fi închis în el însuşi. Povara vinovăției.

— Ştii bine ce vreau să zic, spuse Minnie ferindu-şi privirea, cu fața umbrită de un alt fel de supărare.

— Credeam că nu voiai să vorbeşti despre asta!

De data asta, Minnie o privi pe Ky în ochi.

— Greşit! *Tu* nu voiai să vorbeşti despre asta!

— Şi ce ar fi trebuit să fac? Eram copil! Doar nu puteam să-i împiedic pe ai tăi să...

Chiar şi acum, lui Ky îi venea greu s-o spună. Simți cum era transportată înapoi în copilărie, unde o văzu pe Minnie cu semne noi pe corp, pe sub haine – semne amenințătoare, vineții şi umflate. În copilărie, Ky fusese copleşită de o teamă atât de mare de fiecare dată când încercase să-şi

închipuie ce făcea tatăl lui Minnie de-i lăsa vânătăi atât de mari şi de întunecate pe piele, încât trebuia să clipească strâns, cu putere, ca s-o alunge.

— N-ar fi trebuit decât să asculți.

— Păi, spuse Ky înroşindu-se, nu ți-am spus niciodată să *nu* vorbeşti despre asta!

— Însă ori de câte ori m-ai văzut cu gâtul învinețit sau cu arcada spartă, n-ai scos o vorbă!

— Nu ştiam dacă voiai să...

— Să fiu ascultată?

— Poftim?

— Ky, n-ai vrut să ştii niciodată! Voiai să pretinzi că aveam exact aceleaşi probleme şi exact aceiaşi părinți şi exact aceleaşi posibilități! Voiai să ai linişte sufletească! Nici măcar n-ai încercat vreodată să înțelegi ce se petrecea!

— Păi, indiferent prin ce-ai trecut, eşti încă în viață! Denny nu mai e! spuse Ky, a cărei minte apelase la cel mai dureros lucru pe care i l-ar fi putut spune lui Minnie, fiindcă nu putea suporta felul în care o făcea să se simtă fosta ei prietenă.

Chipul lui Minnie era bântuit de tot soiul de sentimente: o săgetă pe Ky cu privirea arzând de supărare, dar totodată acea supărare păru să i se năruie din pricina amintirii lui Denny. Stătură în linişte şi se uitară una la alta. Nemaiputând să-i privească chipul lui Minnie, Ky îşi mută privirea la propriile mâini, care erau acoperite de mici semiluni.

— De ce n-ai mers la poliție? întrebă Ky. Iubitul tău era violent *şi* cu instincte criminale! Dacă omora pe altcineva? De ce n-ai mers la poliție şi n-ai spus că...

— Ai înnebunit?! întrebă Minnie, fără să-şi ia privirea de la Ky. Ai cinci ani? A, da, salut, domnule polițist, iubitul meu a omorât un puşti şi m-a bătut, vă rog să-l arestați, dar vă rog

ca pe mine să mă lăsați în pace, sunt nevinovată, o, nu căutați la mine în geantă!

Minnie îşi ridică geanta neagră de pe masă şi o goli. Înăuntru erau două pachete de Marlboro, patru brichete, un portofel, un plic deschis, burduşit cu bani, şi cinci pachete înguste, de lungimea unor creioane, făcute din paginile unor reviste de modă.

— Vă rog să nu luați în seamă toate kiturile astea de seringi..., spuse Minnie luând pachetele înguste şi scuturându-le, ...şi a, da, acolo am douăsprezece mii în bani lichizi, dar nu vă faceți griji, aşa-mi place mie să țin banii şi să-i iau cu mine, şi, a, nu luați în seamă mandatul de arestare, este emis pe numele unei alte Minh Le, nu luați toate astea în seamă, jur că n-am nici o legătură cu asta!

— De ce să nu rişti?

— Ce?!

Ky se aplecă în față, obosită şi nervoasă.

— De ce nu ți-ai adunat curajul ca să mergi la poliție şi să suporți consecințele? Iubitul tău mi-a *omorât* fratele!

— Ar fi schimbat asta ceva?

— Un criminal n-ar mai fi umblat liber pe străzi!

— Acum nu mai umblă liber pe străzi, nu-i aşa? Şi nu mai poate face rău nimănui, aşa-i?

— S-ar fi făcut dreptate!

— Of, fii serioasă, Ky! spuse Minnie în timp ce căuta din nou pachetul de țigări, deşi ținea în mână o țigară aprinsă. Doar nu crezi cu adevărat că oamenilor ca noi li se face dreptate, nu?

— De ce spui lucruri de-astea?

— Cel care l-a omorât pe Denny e mort. Te simți mai bine?

Ky nu se simțea mai bine. Îi era rău.

— Pentru că dreptatea n-are un gust mai bun de-atât, spuse Minnie. Şi nici n-o să aibă!

— Te urăsc! strigă Ky.

— Bun-venit în club!

Minnie îşi strivi ţigara încă neterminată şi-şi aprinse alta. Lui Ky i se păru că era un tic, de parcă Minnie nu putea sta locului.

— A vorbit *oricine altcineva* cu poliţia? întrebă aceasta din urmă, suflând fumul într-o parte ca să nu-i vină lui Ky în faţă. Pun pariu! Pun pariu că nimeni n-a făcut-o!

— Ba da. Mătuşa lui Thien.

— Şi când anume a vorbit cu poliţiştii? Pe când Thien era în viaţă? Sau a aşteptat până când a murit el, ceea ce a făcut ca ea să nu mai aibă nimic de pierdut?

Cum Ky nu spuse nimic – fiindcă îşi simţea limba amorţită –, Minnie continuă:

— Mda, suntem cu toţii nişte egoişti pentru că aşa trebuie! Crezi că poliţiştilor le pasă vreun pic de Denny? Crezi că le pasă de noi? Oamenii nu vorbesc fiindcă ştiu că n-are rost. Întregul sistem e aranjat din start împotriva noastră!

— Eşti pur şi simplu frustrată! Aşa ai fost dintotdeauna!

— Ştii *prea bine* despre ce vorbesc! Nu te mai preface că n-ai observat asta sau că n-ai simţit-o pe pielea ta. La vorbe nu-i întrece nimeni, chipurile „toată lumea are şanse egale”. E cea mai minunată ţară din lume, nu? Vremea e superbă, teritoriul e vast şi uită-te şi tu la plajele noastre, toată lumea poate avea o slujbă decentă şi suntem *atât* de privilegiaţi că avem acces la toate astea, nu? Ar trebui să fim *foarte* recunoscători că ne aflăm aici! Dar nu ne spun că norocul nu se extinde şi asupra noastră. Asta-i marea minciună. Ne-o îndeasă pe gât de mici copii. Trebuie să fii naiv ca să crezi aşa ceva! Nu doar că n-o să aibă grijă de noi, dar o să se întoarcă împotriva noastră în clipa în care o să creadă că reprezentăm o ameninţare! *Ştii* prea bine. Trebuie să ne purtăm singuri de grijă!

— Şi atunci cine-i poartă de grijă lui Denny?

Minnie îşi feri privirea, recunoscând astfel că n-avea un răspuns mulțumitor.

— Îmi pare rău, bine? spuse ea.

Fusese mult mai uşor pe vremea când erau copii. Ştiau cât de greu le era să-şi ceară scuze, aşa că de fiecare dată când una dintre ele se oferea s-o facă, cealaltă trebuia s-o ierte. Lui Ky i se făcu rău. Cum ar fi putut s-o ierte pe Minnie?

— Nu eşti un om oarecare, spuse Ky, după o altă pauză lungă, în care începuse s-o doară capul fiindcă îi fusese învăluit în fumul țigării lui Minnie.

— Poftim?

— Ai întrebat dacă a mai vorbit *altcineva* cu poliția. Dacă a sărit *altcineva* în ajutor. Nimeni n-a făcut nimic. Dar tu nu eşti un om oarecare!

Ky observă că Minnie începuse din nou să-şi roadă limba.

— Ai crescut alături de noi. Îl ştiai pe Denny. Te iubeam. Sunt... sunt atât de..., spuse Ky, copleşită de tot ce simțea, fiindcă furia aceea oarbă i se metamorfozase în vină, uluire, confuzie, iar acum lua forma unui sentiment care o rănea cel mai mult. Sunt atât de dezamăgită!

Între ele se aşternu din nou o tăcere lungă. Se uitau oriunde altundeva, doar una la cealaltă, nu. Ky simțea dezamăgirea ca pe un bolovan prăvălit în stomac. Simțea că întreaga lume o dezamăgise.

După ce țigara lui Minnie se stinse, lăsând un alt morman de scrum între ele, Ky se ridică şi-şi scutură pantalonii.

— Ridică-te! spuse ea.

Minnie îşi înălță ochii şi o privi.

— Am spus să te ridici. O să vii cu mine!

— Vezi să nu! răspunse Minnie.

— Nu te duc la poliție!

— Şi-atunci unde vrei să...?

— Te duc la Denny. Ca să-i ceri iertare.

Ky văzu cum rotițele din mintea lui Minnie se puseră în mişcare, cum ochii ei scrutau chipul lui Ky după un semn care să-i arate că ea ar fi putut să-i întindă o capcană. Ky îşi înclină capul:

„*Fii serioasă!*”

— Nu plec de aici fără tine! spuse ea. Ridică-te naibii în picioare!

După o altă pauză lungă, Minnie se ridică, vârî înapoi în geantă tot ce era pe masă şi o urmă pe Ky către uşă.

Conduseră prin centrul Cabramattei. Minnie stătea cufundată în scaunul pasagerului, cu părul căzut peste față.

— Şi cu ce te mai ocupi? întrebă Ky.

— Ha!

Cum Ky nu râse, Minnie o privi lung.

— Vorbeşti serios?

— Nu ştiu, răspunse Ky.

Toate întrebările i se păreau nepotrivite şi stupide. Dar se trezi că era cu adevărat curioasă.

— E clar că stângăcia e o trăsătură de familie a voastră!

Ky îi aruncă o privire jignită lui Minnie. Aceasta din urmă îşi ceru scuze printr-o ridicare din umeri.

— Dar *tu*? întrebă Minnie.

— Sunt jurnalistă.

Se simți bine rostind asta, de parcă putea sta mai dreaptă.

Minnie îşi duse mâna la frunte ca pe un cozoroc. Ky nu-şi dădu seama dacă făcuse asta ca să se ferească de soare, sau dacă se temea să nu fie cumva recunoscută în centrul Cabramattei.

— Şi cum îți merge? întrebă Minnie.

— Minunat!

Dacă încă ar mai fi fost prietene, Ky i-ar fi spus lui Minnie că cea mai bună parte era că se putea lăuda cu statutul ei de jurnalistă, dar că munca propriu-zisă presupunea multe

suişuri şi coborâşuri emoţionale care o consumau şi că n-avea certitudinea că merita osteneala. Oare era ea făcută să se trezească în fiecare dimineaţă copleşită de panică? Trebuia s-o treacă sudorile la gândul că meseria ei însemna să le dea străinilor veşti îngrozitoare? Trebuia să se lupte încontinuu cu ea însăşi, să-şi repete *fii hotărâtă, fii hotărâtă, fii hotărâtă,* întrucât acela era preţul pe care trebuia să-l plătească în scopul de a simţi că avea şi ea un rost? Iată genul de confidenţe pe care i le puteai face numai unui prieten adevărat. Însă nu ştia cum stăteau lucrurile între ea şi Minnie – abia cuprinsese cu mintea semnificaţiile discuţiei pe care o avuseseră şi nu ştia dacă ar fi trebuit să fie supărată sau să ierte – aşa că hotărî să nu spună nimic în plus.

— Foarte frumos! comentă Minnie, pornind instalaţia de aer condiţionat, care începu să le sufle aer încins în faţă.

— Cum îţi petreci zilele? întrebă Ky.

Minnie rânji şi-şi coborî mâna ca să-şi acopere ochii.

— Fac calcule, analizez riscuri.

— Vorbeşti serios?

— Economia neagră e şi ea un tip de economie!

Ky îi aruncă lui Minnie o privire derutată. Se uitară una la alta preţ de o clipă. Minnie păru să calculeze fulgerător cât de multe ar fi trebuit să dezvăluie.

— Primim pachete de droguri de la nişte indivizi din Strathfield. Ei le primesc din Asia. Le porţionăm. Stabilim care e costul pieţei şi coordonăm vânzătorii de pe stradă. Ca în orice altă afacere.

— Asta era în pachetele alea? Cele de la tine din geantă?

— Poftim? O, Doamne, nu! Tu chiar nu ştii cum arată heroina, dragă?

Ky simţi cum se înroşea. Ura să se simtă ca o proastă.

— De ce aş şti cum arată heroina? întrebă ea. Ştiu că e o pudră albă sau ceva de genul ăsta, dar habar n-am cum se vinde pe stradă.

— Uite..., spuse Minnie în timp ce răscolea prin geantă, scoţând apoi unul dintre acele pachete subţiri. Ăsta e un kit Fit Pack. Se găseşte la toate farmaciile din Cabramatta.

Despături partea de sus a pachetului, după care îl flutură prin faţa lui Ky.

— Conţine o seringă, un tampon, o lingură de plastic, apă pentru preparate injectabile şi o bucată de vată.

Închise la loc pachetul şi îl vârî înapoi în geantă.

— Costă un dolar şi cincizeci de cenţi şi ai de toate în el, mai puţin heroina.

— Şi e legal aşa ceva?

— De ce n-ar fi? replică Minnie, începând să dea iarăşi din mâini, nelinişţită, jucându-se apoi cu fermoarul genţii şi apucându-se după aceea să cotrobăie iarăşi prin ea. Diabeticii folosesc seringile pentru injecţiile cu insulină. Tampoanele de vată sunt doar tampoane de vată. Lingurile de plastic sunt doar linguri de plastic.

— N-ai ieşi mai ieftin dacă le-ai cumpăra separat, în cantităţi mai mari? Să mergi, adică, la Woolies şi să iei un pachet întreg de linguri?

Minnie oftă, exasperată.

— Poate că da, dar cine gândeşte aşa?

— Credeam că tu erai cea bună la matematică!

Minnie zâmbi.

— Aici m-ai prins!

— Şi de ce se numeşte kitul ăsta „Fit Pack”? întrebă Ky.

— Pentru că-l foloseşti ca să fii în formă fizică bună!

— Poftim?

— Bănuiesc că n-ai fost niciodată în servaj.

— De la cafeină, vrei să spui?

— Îhî. Dacă nu bei cafea o zi întreagă, te doare capul, aşa-i?

— Da.

— Imaginează-ți cea mai groaznică răceală pe care-ai avut-o în viața ta. Cu toate simptomele de pe pământ. Genul ăla de răceală de-ți vine să mori. Acum înmulțeşte asta cu zece. Aşa te simți când eşti în sevraj de la heroină!

— O, Doamne!

— Bun, acum închipuie-ți că vine cineva şi-ți zice că o injecție mică dintr-astea..., spuse Minnie, scuturând kitul pe care-l ținea între degete, ...o să te facă imediat să te simți mai bine. Nu în cursul zilei de azi, nu peste câteva zile – imediat!

— Aha! spuse Ky, străduindu-se să fie atentă la drum, însă vrând, totodată, să se uite mai atent la kit. Deci tu vinzi droguri!

— Nu chiar.

Se aflau acum pe Cabramatta Road, trecând prin dreptul vechiului lor liceu. Minnie aruncă o privire fugară către intrarea acestuia, după care se uită din nou în geantă.

— Sunt mai degrabă un intermediar, spuse ea. Nu le vând consumatorilor. N-o să mă găseşti la gară sau ceva de genul ăsta.

— Tot mi se pare că eşti dealer de droguri!

— Dealer, antreprenor, cum îți sună mai bine!

Tăcură amândouă din nou. Ky nu depăşi limita de viteză, speriată că, în cazul în care ar fi oprit-o poliția, fosta ei prietenă reprezenta un risc. Îi aruncă priviri furişe, anticipând că Minnie urma să se plângă că şofa ca o bunică – se obişnuise să audă asta din partea oamenilor de vârsta ei, care se plângeau că respecta regulile de circulație aşa cum n-o făcea nimeni – dar Minnie nu spuse nimic, ci continuă să se uite pe fereastră la casele care erau din ce în

ce mai mari şi mai frumoase pe măsură ce se apropiau de templul budist Mingyue Lay.

Mai demult, atunci când mergeau la templu, Ky, Minnie şi Denny alegeau în joacă acele case pe lângă care treceau şi pe care şi le doreau. Lui Ky îi plăceau cele cu două etaje. Minnie le prefera pe cele cu porţi automate. Lui Denny îi plăceau cele cu arcade la intrări şi cu garaje duble – casele de tip McDonald's, aşa cum le numea el. Calea ferată nu ajungea până acolo, ceea ce însemna că erau mai puţini pietoni şi mai puţină heroină. Dar şi mai puţină culoare, mai puţină viaţă. Nu-şi doriseră niciodată să locuiască în zona aceea, nici măcar pe vremea când erau copii. Îşi imaginau că, după ce-şi alegeau casele preferate, le teleportau la Cabramatta, unde viaţa era cu siguranţă mai grea, dar totodată mai animată şi mai dinamică. Fiindcă în asta consta paradoxul Cabramattei – nu era precum celelalte suburbii cu rată mare a criminalităţii, unde drogurile şi bandele parazitau economia locală. La Cabramatta încă puteai să mănânci cel mai bun *phở* şi cel mai bun *bánh mì*; avea pieţe pline de zarvă, de culoare şi de lume; oriunde priveai, femeile în vârstă vorbăreţe şi încrezute, care purtau cozoroace ca să se apere de soare, umpleau aerul cu râsetele şi cu vaietele lor molipsitoare. Cabramatta era dovada că un orăşel putea fi în acelaşi timp minunat şi nesănătos, liniştitor şi periculos, imperfect, dar primitor. Ky îşi dorise cu ardoare să scape de acolo, dar în acelaşi timp îi era dor de Cabramatta în fiecare zi.

— Deci tu faci parte din 5T? întrebă ea în timp ce vira către parcarea pustie a templului.

Minnie se ridică în scaun ca să vadă mai bine templul.

— N-am mai fost aici de ani de zile, răspunse ea, lungindu-şi gâtul ca să vadă acoperişurile pagodelor colorate.

— A, da?

— Mda, din liceu, de când am fost la Ziua de Curățat Morminte. Ce ştii tu despre 5T?

Ky parcă maşina pe un loc liber.

— Ăăă..., mormăi ea, încercând să-şi aducă aminte de la ce îi spusese Eddie că proveneau cei cinci de „T”, ...„dragoste, bani, închisoare, pedeapsă, sinucidere”?

Minnie scoase un hohot de râs care o luă prin surprindere pe Ky.

— Care păcălici ți-a mai spus şi asta?

— Poftim? se miră Ky pe un ton defensiv, în timp ce-şi desfăcea centura. E greşit?

— Păi, cele cinci cuvinte încep într-adevăr cu litera „T”, aşa că bravo!

— Bine, spuse Ky, încrucişându-şi brațele, mă rog, oricum e un nume tâmpit! Sună de parcă ar fi o bandă de fraieri care se dau de ceasul morții ca să dovedească ce grozavi sunt!

— *Tuổi Trẻ Thiếu Tình Thương*, spuse Minnie.

Auzind-o pe Minnie vorbind vietnameză, Ky rămase cu gura căscată. Nici una dintre ele nu se pricepuse foarte bine la asta. Chiar şi în copilărie, când avuseseră nivelul maxim de fluență, vocabularele lor fuseseră la fel de complexe precum erau subiectele pe care le discutau, adică deloc sofisticate. Dar Ky pricepu ce voia să spună Minnie. Cinci cuvinte. Fiecare dintre ele începea cu litera „T”. *Tuổi Trẻ Thiếu Tình Thương*. „Copilărie fără iubire”.

Ky înțelese că ar fi trebuit să fie întrucâtva pe aceeaşi lungime de undă cu gangsterii din Cabramatta. Înțelese că ar fi trebuit să-i pară rău pentru Minnie. Înțelese chiar şi că nimeni n-ar fi ales viața aceea dacă ar fi ştiut că existau alternative. Dar cum rămânea cu alegerea lui Denny? El ce avusese de spus atunci când fusese omorât? Iar ea, Ky, ce avusese de spus atunci când îşi pierduse fratele?

— Să nu crezi că asta o să mă facă să simt compasiune față de ei! spuse Ky.

— Nimeni nu-ți cere aşa ceva.

— Chiar dacă nu e de dorit să ai nişte părinți de doi bani, asta nu înseamnă că poți să te apuci să omori oameni.

— Ştiu.

— Urăsc un astfel de mod de a privi lucrurile!

— Şi eu.

— Din suflet.

— Şi eu.

În fața columbarului, Ky o apucă de cot pe Minnie şi-i spuse:

— N-ai voie să vorbeşti tâmpenii cât timp suntem înăuntru!

— Poftim?!

Ky făcu semn cu capul către intrare.

— După ce intrăm în încăperea cu cenuşa morților, o să vezi că acolo sunt nişte fotografii. Să nu spui ceva de bine sau de rău despre nici una dintre ele.

Minnie ridică dintr-o sprânceană.

— Ți-e frică să nu cumva să te urmărească fantomele?

— Nu, minți Ky, dar...

— Ai şi tu mai multă încredere în mine! Drept cine mă iei, crezi că sunt vreo puştoaică fără minte?

— Păi, tu mereu..., începu Ky, dar se opri în clipa în care Minnie îi aruncă o privire prin care îi dădu de înțeles că tot ce ştia despre ea era de domeniul trecutului şi că se putea ca lucrurile să nu mai stea astfel.

Poate că Minnie se schimbase.

Intrară una după alta în camera întunecată, în care mirosea puternic a tămâie arsă. Trecură pe lângă fotografiile bătrânilor, ale tinerilor, ale cuplurilor care muriseră şi ale

căror urne împărțeau același raft. Fotografii în care nimeni nu zâmbea.

Ky se opri în dreptul fotografiei lui Denny. Minnie, care strângea cu putere de geantă, se uită cu atenție la fiecare raft până când ajunse la cel al băiatului. Înlemni.

— Uau!

— Uau?!

— Nu în sensul ăla. Ci că... nu mă aşteptasem la asta.

— Dar la ce?

Minnie făcu un pas înainte şi-şi apropie fața de fotografia lui Denny.

— Păi, în primul rând, cel mai recent vizitator a pus jucării Happy Meal lângă poza lui, spuse ea arătând cu degetul către hamburgerul de tip Transformers pe care mama lui Ky îl luase de pe aparatul VHS de acasă şi pe care-l pusese pe raftul lui Denny.

— Mama încă îl vede pe Denny ca pe un copil.

— Aşa şi era, ce-i drept!

— Dar nu unul care să mai fie interesat de Happy Meal.

— Probabil că nu, fu de acord Minnie. Unii oameni pur şi simplu nu le permit altora să se schimbe. Nu-i aşa?

Ky o privi țintă pe Minnie. Oare se referea la ea? Aşteptă ca Minnie să explice, s-o acuze că făcea cu ea, cu fosta ei prietenă, același lucru pe care mama ei şi a lui Denny îl făcea cu fiul ei. Dar Minnie nu spuse nimic.

— Păi..., murmură ea în cele din urmă, cu privirea ațintită la fotografia băiatului, ...la naiba!

— Of...

— Cum era el? întrebă Minnie. Înainte să moară, vreau să zic. Ultima oară când l-am văzut – când l-am văzut în adevăratul înțeles al cuvântului, nu la Lucky 8 – abia intrase la liceu.

Ky încercă să-şi aducă aminte de ultima oară când fusese împreună cu fratele ei. Da, asta se întâmplase atunci când

venise acasă de *Tết*, iar mama îi pusese pe ea şi pe Denny să spele geamurile, iar Denny îi atrăsese atenţia că, deşi împlinise douăzeci şi doi de ani, încă mai avea toane copilăreşti. Îşi aminti că se dusese împreună cu Denny şi cu Eddie la festivalul de *Tết*, care se ţinea în centrul Cabramattei. Îşi aminti că le făcuse cinste băieţilor cu phở şi cu zahăr pe băţ şi că-şi verificase obsesiv pagerul. După ce se îndopaseră, străbătuseră în lung şi-n lat John Street, mărginită la ambele capete de chioşcuri deschise în cinstea sărbătorii, ţinându-se unii pe alţii de partea din spate a tricourilor ca să nu se rătăcească prin mulţime şi oprindu-se ca să privească trupele care executau dansul leului. Din când în când se ivea lângă ei câte un alb dependent de heroină, care luase trenul până la Cabramatta ca să-şi cumpere droguri. La început omul părea derutat, iar apoi făcea o faţă încântată la vederea capetelor pluşate de lei care fluturau din genele imense, de parcă ar fi flirtat cu publicul. Astfel de dependenţi, care în mod obişnuit oscilau între agitaţie şi ameţeală, chiuiau şi aplaudau ori de câte ori bărbaţii şi femeile costumaţi în lei se urcau unii pe umerii celorlalţi, îşi ridicau capetele de butaforie şi se prefăceau că mestecau frunzele de salată pe care angajaţii magazinelor le atârnaseră deasupra vitrinelor.

— Cred că Denny se chinuia, spuse Ky, căreia îi venea greu s-o recunoască şi care acum se simţea năpădită de vinovăţie şi de ruşine.

— Chiar aşa?

— Da. Cred că era mult prea stresat. Nimeni n-ar trebui să fie perfect doar ca să fie acceptat, ştii? Şi cred că am pierdut asta din vedere. Cred că *eu personal* am pierdut asta din vedere.

Minnie se întinse după jucăria Happy Meal, luă micul Big Mac de plastic şi îl ţinu în palme. Începu să se joace desfăcându-i braţele, picioarele şi capul, astfel încât

hamburgerul să se transforme într-un robot. Puse cu grijă robotul înapoi pe raft, într-o poziție care să sugereze că păzea fotografia lui Denny. Ky n-o mai văzuse niciodată pe Minnie purtându-se atât de grijuliu cu vreun obiect.

— N-am fost alături de el la final, spuse Ky.

— Cum adică?

— Păi, le-am spus părinților mei să-l lase să meargă la Lucky 8 după banchet. Le-am spus că avea să fie bine. Le-am spus asta de parcă aş fi ştiut eu totul, chiar dacă eram la Melbourne.

— N-aveai de unde să ştii, spuse Minnie, care încă se uita la fotografia lui Denny. Nici măcar eu nu ştiam ce urma să se întâmple, eu, care eram iubita lui Thien!

— Dar nu pot să nu mă gândesc că... dacă aş fi făcut lucrurile altfel, dacă n-aş fi plecat deloc din Cabramatta, poate că asta ar fi schimbat ceva. De pildă: în cazul în care aş fi rămas, poate că aş fi putut să organizez o petrecere pentru Denny, sau aş fi putut merge cu el la Lucky 8, sau poate că aş fi putut să fiu o soră mai bună, care să-l fi sprijinit în loc să-l fi presat să...

— Ky..., murmură Minnie, a cărei față se îmblânzi şi care o privi drept în ochi.

— N-ai făcut decât să-ți trăieşti viața, aşa cum a făcut şi Denny.

— Dar...

— Nu poți să fii alături de toată lumea. Nu poți să fii totul pentru toți. Oamenii o să-şi ia propriile decizii, indiferent de ceea ce faci sau nu faci tu.

— Nu ți-am fost alături nici ție, spuse Ky, surprinsă ea însăşi de vorbele pe care tocmai le rostise.

Voia să rămână supărată pe Minnie; voia să se gândească în amănunt la toate felurile în care o dezamăgise Minnie. Dar stând în fața fotografiei în care Denny zâmbea, observă fără să vrea legătura dintre felul în care se comportase față

de fratele ei şi cel în care se comportase faţă de fosta ei prietenă. Înţelese că şi ea îi dezamăgise.

Minnie ridică din umeri. Se uită în tavan, iar apoi în podea.

— Nu cred că ar fi fost de ajuns, spuse Minnie. Chiar şi dacă ţi-ai fi dat silinţa, adăugă ea, privind din nou fotografia în care Denny zâmbea.

Acele vorbe o dură pe Ky, care se luptă din nou cu impulsul de a o contrazice pe Minnie, de a-şi vărsa nervii pe ea. Totuşi, simţi cum înlăuntrul ei se revărsau valuri de afecţiune faţă de fosta ei prietenă. Iar Minnie avea dreptate: ea, Ky, n-ar fi putut să-i fie de ajuns, oricât de mult şi-ar fi dorit asta. În timp ce Denny şi Ky se avuseseră mereu unul pe celălalt, locuiseră sub acelaşi acoperiş şi avuseseră aceiaşi părinţi care le oferiseră stabilitate, Minnie fusese mereu doar un oaspete în casa şi în vieţile lor. Oricât ar fi mâncat şi învăţat, oricât de mult s-ar fi jucat cu ei, Minnie fusese întotdeauna silită să plece înapoi acasă – deşi Ky nu înţelesese niciodată pe deplin la ce bun să se întoarcă într-un *astfel* de cămin. Fireşte că Minnie îşi dorise mai mult şi avusese nevoie de mai mult.

Ky o studie din profil şi recunoscu bine ştiutele contururi ale prietenei pe care o iubise atât de mult – prietena care la un moment dat însemnase totul pentru ea. Dar văzu, de asemenea, lucruri pe care nu le recunoscu – schimbări nu într-atât de mari încât s-o fi modificat fundamental pe Minnie, dar care, fuzionând cu vechea ei personalitate, reuşiseră să producă o schimbare semnificativă. Femeia care stătea lângă Ky era şi nu era Minnie. O soră şi o străină. Cineva care avea nevoie de salvare şi cineva care merita să fie condamnat. Cineva care se luptase pentru Denny şi care, în acelaşi timp, îl privise cum murea. Ky era supărată pe Minnie. Dar îi părea şi rău. Nu putea împăca cele două stări. Nu încă. Poate că niciodată.

— Oare nu se ard nişte chestii în amintirea răposaților? întrebă Minnie, schimbând subiectul. Putem face asta?

— Afară sunt nişte coşuri de metal pentru ars, răspunse Ky. Dar trebuie să aduci de acasă hârtie parfumată. Am vrut să aduc un catalog de la Woolies, ca să ard în amintirea lui Denny toate paginile cu reclame la chipsuri şi la ciocolată.

— Funcționează asta?

— Habar n-am. Funcționează *Magia maimuței*[17]?

Minnie schiță un zâmbet din colțurile gurii, chiar dacă ochii îi rămaseră trişti şi obosiți. Văzând-o, Ky îşi dădu seama că existau momente în care puteai să fii prea trist ca să plângi.

— Auzi, mi-a venit o idee! exclamă Minnie, cotrobăind prin geantă şi scoțând kiturile Fit Pack. Uită-te la toate pliantele astea publicitare care vin la pachet cu seringile! spuse ea în timp ce întorcea pachetele pe toate părțile, încercând să încropească o ofrandă din ele. Putem să ardem pentru Denny nişte mango, nişte înghețată pe băț, nişte săpun Dove! O, sau nişte Ferrero Rocher!

— Ei, haide, nu vorbeam serios! spuse Ky.

— De ce nu? întrebă Minnie pe un ton uşor maniacal. Ba chiar putem să le punem în fața statuii lui Buddha ca să le binecuvânteze sau ceva de genul ăsta, să le transformăm în ofrande după regulile templului. Uite, Ky, un pachet de patruzeci şi opt de bomboane Ferrero Rocher! Lui Denny *îi lăsa gura apă* după Ferrero Rocher!

Ky se duse să aducă un vătrai şi un coş de gunoi, în timp ce Minnie dădu fuga în coridorul principal, ca să fluture kiturile Fit Pack prin fața statuilor lui Buddha. Apoi se întoarse, vărsă în geantă conținutul pachetelor – Ky tresări la vederea acelor hipodermice – şi, cu mâini tremurătoare,

---

[17] În original, *Monkey Magic*, serial pentru copii care conține elemente supranaturale.

desfăcu marginile lipite, după care începu să dea foc pe rând paginilor din pliante, lăsându-le să cadă în coşul de gunoi, unde acestea se înnegreau şi se curbau. Minnie scoase o ţigară şi o aruncă, de asemenea, în coş.

— Ce naiba! exclamă Ky în timp ce flăcările cuprindeau ţigara, făcând-o să fumege.

— N-are cum să moară de două ori, spuse Minnie, aşa că fumatul n-o să-i facă nici un rău! În plus, gândeşte-te cât de cool o să arate! Toate tipele-fantomă o să se bată pentru el.

— Eşti incredibilă!

— Şi îmi pare rău.

Sinceritatea bruscă din glasul lui Minnie o luă pe Ky pe nepregătite. Minnie o apucă de mâna liberă. Privind în jos, Ky observă că Minnie avea o unghie ruptă ce arăta ca o vânătaie, ca o crustă de arsură superficială. Îşi ridică privirea şi văzu că ochii lui Minnie erau atât de larg deschişi, de plini de vulnerabilitate, încât îi aminteau de prietena pe care o cunoscuse la grădiniţă, aceea care-i rămăsese alături zece ani de atunci înainte.

— Vorbesc serios, spuse Minnie. Îmi pare rău pentru ceea ce am spus atunci şi pentru felul în care am plecat. Eram atât de... nu ştiu. De supărată. De supărată şi de invidioasă. De supărată pentru că eram invidioasă. Îmi pare rău dacă ţi-am dat impresia că nu-mi erai de ajuns. Îmi pare rău că n-am fost o prietenă mai bună. Pur şi simplu..., murmură ea bătându-se cu pumnul în piept, ...aveam aici o rană deschisă şi n-am ştiut cum s-o vindec!

— E în regulă, spuse Ky, simţind că Minnie era sinceră.

Ky fiersese în suc propriu ani de-a rândul. Jurase că n-avea să fie nicicând în regulă, că rănile pe care şi le făcuseră reciproc n-aveau să se vindece niciodată. Însă acum părea că o parte a vieţilor lor nu mai conta atât de mult. Lucrurile stăteau altfel. Viaţa era o provocare pentru unii, viaţa se

terminase pentru alții. Denny era mort. Lui Minnie îi părea rău.

— Şi mie îmi pare rău, spuse Ky. În legătură cu tot ce-am spus şi am făcut.

— Şi-mi pare rău pentru Denny, adăugă Minnie strângând mâna lui Ky, care era la fel de asudată ca a ei. Nu ştiu ce aş putea să fac ca să repar asta. Ştiu că nimic n-o să-l aducă înapoi, dar pot să-i vizitez pe ai tăi, dacă tu crezi că asta o să-i ajute. Pot să le cer iertare. Pot să mă pun în genunchi şi să le spun că n-am vrut să se întâmple nimic rău.

— Nu cred că-i nevoie.

— Pot chiar să mă duc la poliție, dacă vrei. Pot să mă duc...

— Minnie..., spuse Ky, întrerupând-o înainte să apuce să vorbească şi mai precipitat, ...chiar tu ai spus-o: ce ar mai schimba asta?

Minnie se uită, pierdută, la fumul care ieşea din coşul din metal.

— Mda, spuse ea cu glas gâtuit. Aş vrea să pot repara totul...

— N-ai cum.

— Ştiu, dar...

Păru să-şi piardă şirul gândurilor preț de o clipă.

— Ştiu că nu putem da timpul înapoi, spuse ea în cele din urmă. Dar aş vrea să putem.

Era fantezia la care visase Ky cu ochii deschişi, în mod obsesiv – fantezia prieteniei lor nesfârşite, a vieților – diferite de cele reale – pe care ar fi putut să le aibă. Dar nu era mai mult de o fantezie. Privirea pierdută a lui Minnie sugera şi ea acelaşi lucru.

— Mi-e dor de tine uneori, spuse Ky. De fapt, mi-e dor de tine tot timpul – firește, cu excepția momentelor în care sunt furioasă pe tine. Şi chiar şi atunci îmi lipseşti oarecum.

Minnie zâmbi, dar ochii ei încă trădau o durere pe care Ky o recunoscu – era ceea ce vedea ea, Ky, atunci când se privea în oglindă, atunci când încercarea de a zâmbi era curmată de amintirea omniprezentă a omului pe care-l iubise şi-l pierduse. Minnie dădu drumul mâinii ei, iar apoi îşi şterse nasul cu dosul palmei şi pe urmă îşi şterse palma de pantaloni.

— Şi mie mi-e dor de tine. Şi mi-e dor de Denny. Ba chiar şi de ai tăi.

Se uitară în gol la ultimii vălătuci de fum pe care-i scoteau ţigara şi paginile arse. Vălătucii de abia ieşeau din coş, că vântul îi şi lua, purtându-i departe. Dintr-odată, Ky se simţi istovită, de parcă nu dormise de câteva zile. Minnie închise ochii.

— Şi acum, ce? întrebă Ky.

— Păi, răspunse Minnie, strângând din pleoape în clipa în care privi către soare, dacă tot suntem aici, am putea să ne rugăm lui Buddha pentru unele lucruri, nu?

Erau singure pe coridorul principal al templului. Cele trei statui uriaşe ale lui Buddha le dominau cu înălţimea lor, *Quan Âm* aflându-se în dreapta, iar de jur împrejur se aflau statui împodobite cu foiţă de aur, ce înfăţişau nişte bătrâni care râdeau.

Îngenuncheară una lângă cealaltă pe podeaua rece. Ky îşi împreună palmele, închise ochii, se aplecă în faţă şi se rugă. O simţi pe Minnie făcând la fel.

13

Îngenunchez alături de ea în fața lui Buddha, iar aerul parcă nu e aer, exist deşi nu sunt aici, şi mă rog. E mult mai în vârstă acum. Au început să-i apară primele fire cărunte. Are riduri la coada ochilor. Şi-a schimbat ochelarii fără rame cu o pereche cu rame de baga.

Îngenunchează lângă mama noastră, care acum a albit de tot, care are degete osoase şi al cărei spirit e la fel de îndărătnic ca întotdeauna. Îi oferă o pernă pentru genunchi, dar mama face cu mâna un gest de refuz.

— Pot să mă rog pentru orice, nu? întreabă ea.

— Cum adică?

— Ne-ai spus mereu să ne rugăm lui Buddha pentru note bune la şcoală, dar asta nu prea mai are sens acum.

Mama îi priveşte fața cu atenție, înțelegând că fiica ei a devenit o femeie în toată firea. Pe vremea când avea vârsta de acum a fiică-sii, ea era deja măritată, avea doi copii, îşi părăsise primul cămin şi se chinuise să-i dea un sens celui de-al doilea. Încearcă s-o vadă pe fiica ei ca pe adultul care e acum, dar, indiferent de cât de înaltă e aceasta, de câți pistrui sau de câte fire cărunte are, mama tot vede în ea fetița care se întindea ca să fie luată în brațe, care plângea dacă o înțepa vreo albină, care scobea miezul chiflelor ori de câte ori n-o vedea nimeni, pentru ca apoi să şi-l îndese în gură, lăsându-le celorlalți doar coaja.

— Cere ce vrei tu! răspunde mama noastră.

Fiecare dintre ele îşi rosteşte dorințele. Apoi amândouă aprind ofrandele, după care se întorc cu maşina în oraş.

Ky n-a mai fost în centrul Cabramattei de mai bine de cincisprezece ani. N-a mai fost de la înmormântare, de când a luat urma tuturor acelor martori. Atunci când vine în vizită, rămâne în casa părinților noştri şi refuză să se

aventureze afară din ea. După ce, în urmă cu mulți ani, s-a rugat alături de Minnie, ea a luat în calcul să se mute înapoi la Sydney, să practice iertarea, să se ierte pe sine, s-o ierte pe Minnie, să repare relația cu cea care i-a fost cea mai bună prietenă şi să-şi ajute părinții să treacă peste durere. Dar propria durere şi propria vină au fost atât de mari încât, la scurt timp după aceea, ea s-a întors la Melbourne. Cabramatta îi amintea prea mult de fratele pe care-l pierduse, de vina pe care o avea, de vinovăția de care nu putea scăpa.

Ce s-a schimbat?

Durerea a rămas, la fel de mare ca întotdeauna. Dar acum ea e mai în vârstă, mai călită. Şi e curioasă. Vrea să ştie cum e să plece din casa părinților, să se plimbe pe John Street, să treacă pe lângă Lucky 8. E înfricoşată. Sunt momente în care vrea s-o țină pe mama de mână. Mama noastră simte asta, fireşte. Ky are impresia că mama trece prin viață precum un instrument eficient – gălăgioasă, încăpățânată şi neînduplecată – dar fiicele se pot înşela atât de mult! Mamele simt, mamele ştiu. Doar că le vine greu să fie cine şi-ar dori fiicele lor să devină; le e greu să se dezvețe de ceea ce au învățat; le e greu să treacă peste durerea imensă pe care au simțit-o pe propria piele, durerea sfâşietoare pe care o poartă în suflet, care le face să se închidă în ele însele şi, în acelaşi timp, să se descarce pe alții, fără să se poată stăpâni niciodată pe deplin. Mama o prinde de cot pe Ky, iar apoi o ia de braț – felul ei de a spune:

„Sunt aici, sunt aici, ți-am fost mereu alături!”

Se opresc la Commonwealth Bank – care şi-a schimbat mocheta şi care acum are bancomate mai strălucitoare – ca să-l scoată pe tatăl nostru la prânz. Părul lui e alb ca zăpada, hainele tot nu-i vin bine şi a ales un restaurant *phở*

nou, a cărui rețetă se apropie cel mai mult de supa gătită în cască de soldat pe care a gustat-o el cu zeci de ani în urmă.

După ce s-au evitat ani de zile, în sfârşit tatăl şi fiica se pot privi în ochi atunci când îşi vorbesc. El o face pentru că vrea ca fiica lui să-l cunoască; ea o face pentru că, de îndată ce i-a dezvăluit tatei adevărul despre moartea fiului său, despre tot ce aflase în legătură cu Minnie, cu Thien şi cu minciunile martorilor, el şi-a cerut scuze pentru toate eşecurile lui ca tată. I-a spus că era mândru de ea. I-a spus că o iubea. De atunci încolo el n-a mai spus asta, ruşinat de propria vulnerabilitate, ruşinat că s-a dezis de tradiție, ruşinat de sinceritatea lui. Dar mărturisirea aceea a tatei a fost de ajuns. Lui Ky i-a fost de ajuns.

La restaurant, şezând în fața părinților, Ky se întreabă cu voce tare ce-o mai fi făcând Minnie.

— Poate că nici n-ai recunoaşte-o dacă ai vedea-o azi, îi spune mama noastră în vietnameză.

— Poate că ai dreptate, răspunde Ky în engleză.

— Păi, uită-te la tine! Nici tu nu arăți acum aşa cum arătai pe vremea când erai tânără!

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că îmbătrâneşti şi că dacă mai aştepți mult până să te măriți şi să ai copii, pierzi toate ocaziile! Iar dacă nu vii mai des pe-acasă, s-ar putea ca data viitoare când vii în vizită eu şi tatăl tău să fi murit!

— Vă sun în fiecare săptămână.

— Poate că o să suni un mort!

Ky vrea s-o contrazică, dar se abține, încercând în schimb să se bucure de un moment care pare normal: o clipă petrecută împreună cu ai mei, când nici unul dintre ei nu se simte îndurerat sau rănit în mod deosebit – doar ridicol, ca toți ceilalți oameni.

Întorcându-se la discuția despre prietena ei, Ky își imaginează o lume paralelă în care ele două au rămas prietene. Imaginile sunt începătoșate, nestatornice. Nu merge.

— Poate că s-a mutat, spune mama noastră. Poate că s-a măritat cu un bogătaș. Poate că locuiește la Perth.

Ky speră ca asta să fie adevărat, deși intuiția o contrazice.

— Nu mai văd atâția drogați prin oraș, spune ea.

Mama noastră o privește lung, neînțelegând la ce se referă.

— Cum adică?

— Drogați, repetă Ky în vietnameză, după care trece imediat la engleză: nu mai văd atât de mulți ca pe vremuri.

— Au murit cu toții.

— Vorbești serios?

— Da. Iau prea mult drog, mor prea repede.

— Nu cred, o contrazice Ky, care nu înțelege cum ar fi putut să moară câteva mii de oameni din Cabramatta fără ca ea să afle.

— Nu mai trăiești aici; habar n-ai.

— Și ai văzut tu cu ochii tăi cum au murit mii de drogați?

Mama noastră ridică din umeri.

— Sunt toți la Redfern, spune tatăl nostru.

— A, da?

— Au deschis camere de injectat la Redfern, așa că toți drogații au mers acolo.

— Iar acum sunt morți cu toții.

Alte lucruri se schimbă.

Cabramatta nu mai apare la știri. S-a pus capăt transporturilor de heroină. Copiii care au văzut cândva cum părinții, unchii, mătușile, frații și surorile lor mai mari și-au pierdut mințile din cauza drogurilor, aleg acum o altă cale. Senatorii care se plângeau cândva de asiatici și-au ațintit acum privirile asupra arabilor și africanilor. Băncile roșii și strălucitoare din Freedom Plaza au fost înlocuite cu unele de piatră gri, lucioasă. În schimbul a o sută de dolari, un

localnic îi duce pe turiştii albi într-un tur al restaurantelor cu specific asiatic. Gara a fost dotată cu un lift. Fast-foodul Red Lea, care vindea cei mai buni cartofi prăjiți picanți, a crescut prețurile la toate mâncărurile.

Dar unele lucruri nu se schimbă.

Fast-foodul Red Lea încă vinde cei mai buni cartofi prăjiți picanți. Bătrânele asiatice continuă să fie gălăgioase, încăpățânate şi să poarte cozoroace. Mama tot n-are concediu plătit sau concediu de boală la slujba ei de la țesătorie. *Tết* şi Festivalul Lunii sunt la fel de colorate ca întotdeauna, cu dansatori îmbrăcați în costume de lei care farmecă deopotrivă adulții şi copiii. Senatorii care critică arabii şi africanii poartă în suflet aceeaşi ură pe care o purtau odinioară Cabramattei. Amintirile nu dispar. E la fel, e la fel, totul e la fel.

În timp ce Ky aşteaptă ca toți trei să-şi primească porțiile de *phở*, observă că mama noastră îi aranjează tatei gulerul cămăşii de serviciu. Observă că tatăl nostru ia o felie de lămâie de pe platoul cu gustări – lipeşte pe ea două semințe pe post de ochi, în timp ce curbura cojii seamănă cu un zâmbet larg – şi o face să danseze ca să le distreze pe mama şi pe Ky. Aceasta din urmă zâmbeşte. Şi totuşi, înapoi acasă, nu poate să nu numere anii pierduți.

N-am cum să-i spun lui Ky că noi am pierdut mult mai mult – mai mult decât timpul pe care să-l petrecem împreună cu părinții noştri, mai mult decât timpul pe care să-l petrecem unul cu celălalt. N-am cum să-i spun că am început să pierdem mult mai mult înainte să ne fi născut, că părinții noştri au pierdut, aşa cum şi părinții lor au pierdut, aşa cum şi strămoşii lor au pierdut – cămine, patrie, identități, vieți – şi că ne-am născut cu acele pierderi, că le-am dus pretutindeni cu noi, că au devenit parte din noi şi că le-am purtat povara pe umeri.

Vreau să-i spun că nu e vina ei. Că n-a fost niciodată vina ei. Vreau să-i spun că dacă vrea să îndrepte lucrurile față de noi, trebuie să trăiască viața pe care şi-o doreşte – fără teamă, fără compromisuri, fără să pună la îndoială locul de care aparține. Vreau să-i spun că uneori nu trebuie să tacă. Că uneori nu poți să fii bun. Că uneori trebuie să lupți – şi că nu e drept, nu e corect, dar oare avem de ales? Vreau să-i spun astea şi multe altele, dar n-am cuvintele, n-am aerul, nu exist, lumina mi-a fost stinsă, şi totuşi sunt aici, sunt încă aici, ştiind, ştiind, împovărând-o aşa cum şi eu i-am dus pe alții în spate, pentru că ce altceva fac viii dacă nu cară poverile celor dispăruți?

Aşa că îngenunchez lângă ea ca să-i uşurez povara. Îngenunchez alături de ea ca să-i arăt că nu e singură. Îngenunchez alături de ea pentru că e sora mea. Şi în timp ce-şi spune rugăciunea – la templu, în Cabramatta, gustând din *phở*-ul gătit în casca unui soldat – mă rog alături de ea, cu ea, pentru ea, fiindcă ştiu cât de mult îşi doreşte asta, cât îi e de teamă că n-o să fim niciodată aproape unul de celălalt. Ne rugăm împreună. Ne rugăm ca părinții noştri să fie sănătoşi, să aibă viață lungă şi să aibă noroc. Spunem aceeaşi rugăciune şi pentru toți cei pe care i-am iubit vreodată. Ne rugăm ca lui Minnie să i se întâmple lucruri extraordinare – să fie fericită, în siguranță, mulțumită – să găsească ceea ce caută, oriunde ar fi asta. Iar apoi ne rugăm pentru sora mea, pentru Cabramatta, pentru toți cei care au venit, au plecat sau au rămas – o rugăciune pentru alinare. Pentru prezență. Pentru putere. Pentru demnitate. O rugăciune pentru ca forța din lumea întreagă să reziste, să supraviețuiască şi să cucerească, *în cele din urmă*, acest loc pe care-l numim „acasă”.

MULȚUMIRI

Această carte este o operă de ficțiune, iar personajele sunt create de mine, dar Cabramatta e un loc real, care a trecut în anii ’90 printr-o epidemie de consum de heroină. Am crescut în zona Cabramattei şi, deşi îmi amintesc despre epidemie, pe vremea aceea eram doar un copil. Munca doamnei doctor Mandy Thomas, îndeosebi cartea ei, intitulată *Visurile din umbră: viețile vietnamezo-australiene în tranziție*[18] (publicată de Allen & Unwin în 1999), şi cercetările etnografice amănunțite ale doamnei doctor Lisa Maher mi-au fost de un imens ajutor atunci când a trebuit să pun laolaltă acele părți ale Cabramattei pe care fie că nu le-am văzut, fie că nu le-am înțeles pe când eram copil.

Le mulțumesc din suflet următorilor oameni, care m-au ajutat să scriu acest roman:

Agenta mea, Hillary Jacobson, a fost o tenace promotoare a mea şi a romanului încă de când am început să corespondăm. Mă bucur mult s-o am alături. Emily Krump şi Manpreet Grewal m-au îndrumat cu multă băgare de seamă în munca de revizuire a manuscrisului – n-aş fi putut spera să colaborez cu nişte redactori mai buni. Excelenții profesionişti de la William Morrow/HarperCollins şi HQ/HarperCollins UK au deschis calea publicării acestui manuscris. Le sunt recunoscătoare tuturor celor implicați în procesul de tipărire a romanului şi le mulțumesc pentru timpul pe care l-au dedicat cărții mele. De asemenea, încântătoarele Emma Finn de la C&W şi Sophie Baker de la Curtis Brown UK sunt profesionistele care au distribuit romanul meu pretutindeni în lume.

---

[18] În original, *Dreams in the Shadows: Vietnamese-Australian Lives in Transition.*

Laura Moriarty e o sfătuitoare de vis, care a citit mai multe ciorne ale acestui roman şi care m-a ajutat cu părerile ei brutal de oneste, crezând în mine îndeajuns de mult încât să ceară mai mult din partea mea.

Cote Smith e tovarăşul meu de scris. Dat fiind că un autor de calibrul lui mi-a citit primele ciorne, am fost mai hotărâtă ca niciodată să-mi îmbunătăţesc meşteşugul.

Alexandra Kostoulas a predat cu o răbdare şi cu o îngăduinţă neţărmurite primul curs de scriere creativă pe care l-am urmat.

Nita Yun mi-a propus să-mi dau demisia de la locul de muncă şi să mă înscriu la masterat. Russ Mitchell i-a sprijinit propunerea cu un entuziasm molipsitor. A fost un sfat minunat.

Regretatul Ian Hale m-a învăţat cum să mă folosesc de punctele mele forte, să nu accept niciodată mediocritatea şi să mă mândresc că provin din sud-vestul Sydneyului. Vă mulţumesc, domnule!

Regretatul James Morgan a stabilit un standard înalt al prieteniei. N-aş şti să spun cu siguranţă dacă el a avut o influenţă directă asupra scrierii acestui roman, dar am vrut să afirm în scris că-l iubesc şi că mi-e dor de el.

În ceea ce-i priveşte pe părinţii mei, au rămas multe nespuse, dar voi zice asta: 妈妈爸爸，非常感激你们.

Fratelui meu, Sid, care a renunţat la matematică în clasa a zecea, determinându-mă să fac la fel. Viaţa mea a fost pe veci schimbată. Mulţam, frate!

Humphrey şi Isabelle sunt căţei buni.

Următorii prieteni mi-au fost surse de încurajare şi sprijin de-a lungul anilor în care am lucrat la acest roman: Sadia Latifi, Korbin Jones, Rao Li şi Lena Rutkowski. Îi sunt, de asemenea, recunoscătoare Clubului de Filme (Alison Grasso, Chelsea Rickling, John Skidmore, Bethany Reis, Zack Akers,

John Pels, Colin Miller, Michelle Patches, Matt Patches) – raza de speranță din timpul pandemiei.

În cele din urmă, lui Skip Bronkie – celui mai drag, mai înțelept, şi mai iubit prieten. Faptul că te-am descoperit a fost un miracol.